DANILA COMASTRI MONTANARI
MISTERE ÎN ROMA ANTICĂ
PUBLIUS AURELIUS 6
Publio Aurelio
Un investigatore nell'antica Roma
In corpore sano
Danila Comastri Montanari

2000 Hobby & Work Publishing S.r.l

This edition published in agreement with Hobby & Work Publishing S.r.l. through Piergiorgio Nicolazzini Literary Agency

Mistere în Roma antică. Publius Aurelius 6
In corpore sano
Danila Comastri Montanari
2007 Editura ALLFA

comenziall.ro www.all.ro

Printed in Abagar, Bulgaria; e-mail: abagardir. bg

DANILA COMASTRI MONTANARI
IN CORPORE SANO
„Nu avem nevoie să părem sănătoşi, ci să fim cu adevărat astfef
Epicur
Traducere din limba italiană:
Radu Gâdei
EDITURA MSIIALLFA

LUMEA ÎN VIZIUNEA ANTICILOR

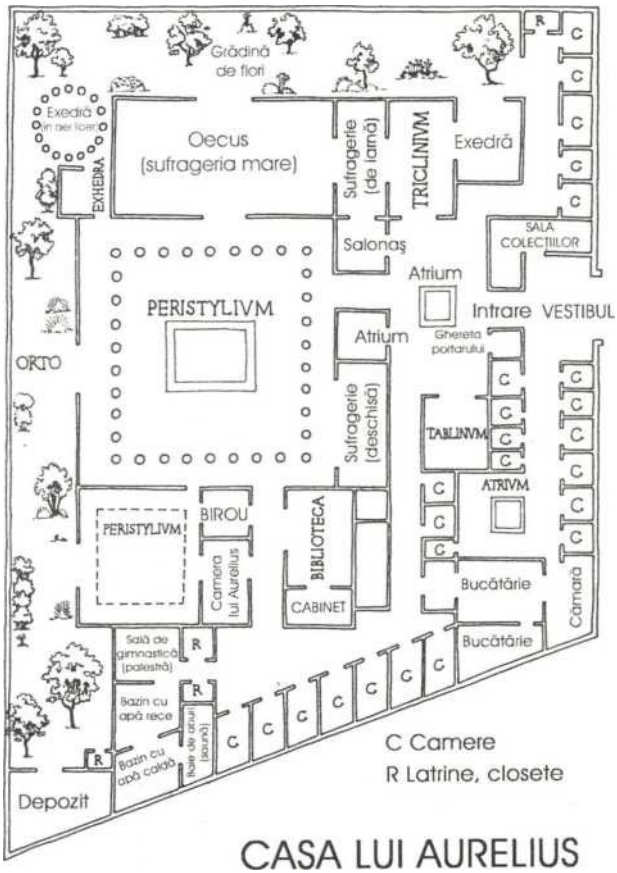

CASA LUI AURELIUS

PERSONAJE

PUBLIUS AURELIUS	***senator roman***
STATIUS CASTOR	***libertul lui Publius Aurelius***
SERVILIUS ŞI POMPONIA	***prietenii lui Publius***

MORDECHAI	***Aurelius negustor evreu***
DINA	***fiica lui Mordechai***
ELEZAR	***logodnicul lui Dina doica***
ŞULA	***lui Dina tânăr nobil***
FLAVIUS	***prost-crescut tatăl lui***
FUSCUS	***Flavius prietenul lui***
RUBELLIUS	***Flavius tatăl lui Rubellius***
DECIMUS RUBELLIUS	***patroana unui bordel de***
OPPIA	***lux medic***
DEMOFONTES	***colegul lui***
MNESARETES	***Demofontes***

Roma, anul 796 de la întemeiere
(anul 43 după Christos, sfârşitul verii)
Cu cinci zile înainte de Calendele lui septembrie

— Uite-l şi pe Hortensius al nostru! anunţă Aurelius către sfârşitul banchetului. Micul bucătar se afla în pragul uşii şi aştepta pierit de emoţie să audă ce aveau să spună mesenii din seara aceea. Publius Aurelius şi prietenul său Servilius se ştergeau pe mâini cu şerveţele parfumate, tolăniţi comod pe divanele aşezate în jurul mesei semicirculare – masa aceea curbată era ultima idee nostimă a excentricului stăpân al casei – în timp ce sclavii, ca nişte umbre discrete, curăţau fără niciun zgomot oasele şi resturile de mâncare împrăştiate pe pardoseala cu mozaic a tricliniumului.

— Bravo, băiete! Pentru o gustare aşa, ca între prieteni buni, te-ai descurcat de minune. Crema de lăptuci cu ceapă era grozavă, iar despre fripturi ce pot să mai spun. Poate doar plăcintele acelea cu carne de porc au fost un pic mai picante…

— Aşa este, *dodommmmine*, aşa este! se grăbi să recunoască Hortensius, bâlbâindu-se de emoţie. E-adevărat că mâncărurile mele sunt cam prea piperate. Dar,

de obicei, stăpânii sunt cei care îmi cer cât mai mult *garum* şi-l vor chiar cu multe mirodenii! Dac-ar fi după mine, eu nu i-aş pune decât puţin cimbrişor şi mentă, mai ales dacă-l vor turnat peste vânat. Sau cel mult un pic de sal vie şi câteva seminţe de fenel…

— Prea multe gusturi, nu ne trebuie atâtea! spuse Servilius pe un ton plin de revoltă. Cu mania asta de a pune *garum* peste orice nici nu mai poţi simţi gustul cărnii fripte!

Bucătarul, care era de acord cu el, încercă din nou să se justifice:

— Asta mi s-a cerut întotdeauna…

— Hai, hai, nu pune la inimă! îl consolă Servilius. Pateul de raţă era extraordinar, iar chiftelele cu seminţe de pin nu erau mai prejos: ştii să potriveşti gustul mâncării şi te pricepi la gătit. Dar, dacă vrei să devii un adevărat maestru bucătar, încearcă să uiţi cât mai curând grozăviile pe care le puneai pe masă mâncăilor la care ai slujit până acum. Acum eşti în serviciul unui senator – adăugă el făcând un semn în direcţia lui Aurelius – şi aici n-ai voie să greşeşti gustul bucatelor. Străduieşte-te mai departe şi nu uita să-mi dai să gust din tot ce ai pregătit.

Apoi, întorcându-se către prietenul său, trase concluzia:

— Da, ai făcut o alegere bună când l-ai cumpărat; cred că o să iasă din el un bucătar foarte bun dacă n-o să-l scapi din ochi.

— Eu sunt sigur că ţi-ar plăcea să te ocupi chiar tu de el, râse tânărul patrician: lăcomia bravului cavaler Servilius era prea bine cunoscută în toată Roma, fiind cel puţin pe măsura pasiunii pentru bârfe a consoartei sale.

— Ce mai e nou pe la Palat? îl întrebă Aurelius pe prietenul său care era mereu foarte bine informat de consoartă.

— Se pregăteşte serbarea de triumf, desigur:

Claudius, cuceritorul Britanniei! O să vină să-l vadă defilând reprezentanţi ai tuturor provinciilor imperiului… Se pare că şi Lollia Antonina este pe cale să se întoarcă la Roma.

— Chiar aşa? murmură Aurelius încercând să pară că nu-l interesează o asemenea veste: nu voia ca Servilius să ştie cât de importantă fusese pentru el scurta relaţie de anul trecut cu matroana respectivă.

— În Antiohia, cât a stat la soţul ei, nu s-a simţit bine deloc: se pare că ar fi preferat Alexandria. Fiindcă veni vorba… cavalerul continuă cu glas scăzut, nu mi-ai spus niciodată dacă tu şi Lollia…

— Şi nici nu-mi trece prin cap să-ţi spun aşa ceva, flecarule! Povesteşte-mi mai bine ceva picant de pe la curte. Ce-a mai făcut Messalina în ultima vreme?

— Oh, nimic nou! Se şopteşte, se trăncăneşte peste tot, dar nimeni n-a putut aduce vreo dovadă concretă despre aventurile ei.

— Augusta împărătească este încă tânără, în timp ce Claudius e bătrân de mult! remarcă Aurelius cu indulgenţă. E normal să circule tot felul de bârfei

Sigur că da, Valeria Messalina încă nu împlinise douăzeci de ani, în timp ce Claudius era trecut deja de şaizeci. Unde mai pui că prima-doamnă a Romei era de o frumuseţe extraordinară şi că împăratul o iubea la nebunie, aşa că era de înţeles de ce clevetitorii nu tăceau nici măcar o clipă.

— Bineînţeles, zvonuri se aud la tot pasul… Dar, acum, cu toate pregătirile astea pentru cortegiul triumfal, toată lumea de la Palat are despre ce trăncăni! Uite, de curând, sosirea acelui libert…

— Am auzit, am auzit… el susţine că s-a îndepărtat de ţărm pe o plută mititică şi că ar fi ajuns la Taprobanes într-un timp foarte scurt, purtat de un vânt miraculos.

— Chiar aşa! S-a întors încărcat de daruri pentru

împărat din partea regelui din ţinutul acela în care vrea să ne facă pe toţi să credem că a rămas mai bine de şase luni.

— Dacă ar fi adevărat, înseamnă că s-ar putea ajunge în Indii în numai câteva săptămâni, ocolind vămile părţilor… calculă plin de curiozitate Aurelius. Părţii nu erau doar o sperietoare pentru soldaţi prin atacurile lor nesfârşite de la graniţe, ci erau şi ghimpele din sufletul bravilor negustori romani: stând ca nişte santinele între Imperiu şi ţările de basm ale mătăsii, împiedicau orice comerţ dintre Urbe şi Orientul îndepărtat, punând monopol pe schimburile de pe uscat şi făcând ca preţul să crească de cel puţin patru ori prin taxele mari de tranzit.

— Rămâne de văzut cât adevăr este în toată povestea asta! N-ar fi primul, dragul meu, care să inventeze ceva ciudat ca să pară mai interesant în ochii lumii. Oricum, geografii de la curte muncesc deja pe brânci ca să afle cum stă treaba cu vânturile astea atât de prielnice…

Conversaţia le fu întreruptă de un tuşit discret, dar insistent. Castor, secretarul grec al lui Aurelius, apăruse pe nesimţite în spatele lor şi voia să spună ceva.

— Ce vrei? întrebă patricianul, vizibil enervat pentru că era întrerupt.

— Afară este cineva care vrea să te vadă imediat, *domine*.

— Şi ce, nu poţi să-l aduci aici?

— Nu cred că ar fi nimerit, stăpâne, afirmă Castor arătând către friptura de porc din care mesenii se înfruptau de zor. Este Şuia, servitoarea lui Mordechai ben-Moshe.

Din vestibul se auziră strigăte: o voce stridentă şi guturală, cu accent străin, acoperea protestele portarului Fabellus care, trezit doar pe jumătate, nu reuşea s-o oprească.

— N-am înţeles prea bine dacă este doar speriată sau beată, îşi dădu cu părerea Castor, care ştia mai demult că

Şuia avea o adevărată pasiune pentru hidromel.

Senatorul se ridică în picioare, puţin îngrijorat. Dacă bătrâna aceea, care trăia de atâţia ani în mahalaua evreiască, venea până acasă la el şi voia să-l vadă, însemna că avea un motiv serios: Aurelius îl cunoştea pe Mordechai de douăzeci de ani, ştia că este nespus de discret şi nu l-ar fi deranjat, cu siguranţă, de la masă pentru o nimica toată.

Rugându-l pe musafir să-l ierte, ieşi din triclinium şi se trezi în faţa femeii care venea în fugă după ce reuşise să înfrângă firava rezistenţă a lui Fabellus.

— Fugi, senatorule, aleargă după un doctor! striga ea în timp ce-l trăgea de tunică.

Aurelius şovăi câteva clipe: ce puteau însemna cuvintele acelea disperate ale bătrânei Şuia? Femeia era doica fiicei lui Mordechai şi nu mai era de la o vreme în toate minţile. Doar dragostea şi răbdarea fetei îl înduplecaseră pe negustorul evreu s-o mai ţină în casă, chiar cu preţul vreunei boacăne. Asta pentru că, într-adevăr, servitoarea, care în anii tinereţii nu fusese niciodată prea credincioasă, pe măsură ce îmbătrânise se transformase într-o habotnică în toată regula, ţinând atât de mult la legile evreieşti, că începuse să suduie la vederea unui *goy*, adică a unui necredincios, în casa stăpânului său: ultima oară când fusese acolo, chiar şi Aurelius fusese ţinta acestor blesteme.

Patricianul se hotărî să nu rişte şi în numai câteva clipe o urcă pe Şuia în litiera care aştepta pregătită în orice clipă, în timp ce Castor pornea pe jos, în goana mare, către casa doctorului.

După ce le dădu purtătorilor un ordin scurt, Aurelius încercă să priceapă ceva din vorbele fără noimă ale servitoarei. Când, după o vreme, nubienii se lăsară la pământ, sleiţi de puteri, în mica piaţă din Trastevere, magistratul reuşise să înţeleagă doar că Dina căzuse victimă unui accident grav.

Sărind din lectică, Aurelius urcă sărind câte două trepte odată, scara de lemn care ducea către locuinţa prietenului său şi deschise uşa, aşteptându-se la ceea ce era mai rău: un sentiment nelămurit îi spunea că nu reuşise să ajungă la timp.

Spectacolul îngrozitor pe care-l avea în faţă depăşea cu mult cele mai pesimiste aşteptări: evreul, îngenuncheat pe pardoseală, plin de sânge, se clătina ritmic înainte şi înapoi, gemând neîncetat de furie şi de durere, strângând la piept trupul fără viaţă al singurei sale fiice, ca şi cum îmbrăţişarea aceea deznădăjduită ar fi putut s-o readucă la viaţă pe biata fată.

Primul impuls al lui Aurelius fu să se retragă, pentru a nu impieta cu prezenţa sa de *goyim* tragedia prin care trecea prietenul său. Mai apoi, dorind să-l ajute cât de cât, simţi în acelaşi timp şi un sentiment vag de revoltă pentru sfârşitul atât de nedrept al fetei pe care o văzuse născându-se, aşa că se apropie.

Faţa tinerei era albă ca varul, ca a unei fantome, iar hainele de la mijloc în jos erau pline de un lichid întunecat la culoare şi lipicios: Aurelius recunoscu de îndată mirosul dulceag şi greţos al sângelui uman pentru că de prea multe ori îl simţise nu doar pe câmpurile de luptă, ci şi din tribunele arenei la care asista fără voia lui, din obligaţii sociale, la masacrele din luptele gladiatorilor.

Se aplecă, încercând să-l ajute pe prietenul său să se ridice şi un picior îi alunecă pe balta alunecoasă de pe jos. Fu cât pe ce să cadă, dar se sprijini cu o mână şi fu îngrozit să vadă că palma îi era roşie, plină de sânge.

Cu cealaltă mână, care rămăsese curată, schiţă un gest timid de ultimă mângâiere a frunţii copilei care urma să se căsătorească peste o lună: nu mai departe de dimineaţa zilei trecute dăduse ordin să se împacheteze elegant sulurile de stofe preţioase sortite să-i fie dar de nuntă.

Pe neaşteptate, Mordechai îşi luă pentru o clipă privirea de pe chipul fetei şi observă prezenţa romanului. Ochii îi erau fără expresie, sticloşi, iar capul mare al bătrânului se clătina ca şi cum nu mai putea fi susţinut de gâtul subţire.

În acest timp, pe uşă intrase Castor, urmat de un doctor a cărui prezenţă era de-acum zadarnică.

Aurelius îi lăsă pe cei doi să se apropie de trupul însângerat al fetei şi îl trase într-o parte pe bătrânul care nu mai era capabil să facă nicio mişcare.

— Mordechai, ce s-a întâmplat aici?

Incredibila vioiciune pe care nici anii şi nici greutăţile vieţii nu reuşiseră s-o domolească îl părăsise acum pentru totdeauna pe bătrânul evreu.

Ceea ce se întâmplase depăşea capacitatea sa de a îndura. Cum putea să facă faţă morţii singurei sale copile, rod târziu şi adorat al căsătoriei sale cu blânda Raşela, răpită şi ea acestei lumi, la un an după naşterea fetiţei, de o altă sarcină pe care nu mai putuse s-o ducă până la capăt?

Ţinându-l cu grijă de mână ca pe un copil, Aurelius îl conduse într-o cameră alăturată.

— Ce s-a întâmplat cu Dina?

— A murit, şopti evreul cu o voce parcă mecanică. Apoi, suferinţa amestecată cu mânia, îl făcură să izbucnească într-un val de suspine. Ajută-mă, Aurelius! Suntem prieteni de douăzeci de ani şi acum am nevoie de ajutorul tău!

— A fost ucisă? întrebă romanul în timp ce chipul delicat al celei pe care o simţea ca pe propria sa fiică i se ştergea din minte lăsând locul imaginii îngrozitoare din urmă cu câteva clipe.

Bătrânul păru să încuviinţeze, apoi clătină din cap, de parcă n-ar fi vrut să spună mai mult.

— Vorbeşte, Mordechai, te rog! îl îndemnă senatorul,

luându-i mâna într-o pornire de afecţiune foarte rară la un om atât de rezervat ca el.

— Numai ţie îţi pot spune aşa ceva! suspină evreul rezemându-şi fruntea pe umărul prietenului său. Blestemul lui Dumnezeu s-a abătut asupra mea şi a familiei mele! Dina este în *Gehenna*, printre cei osândiţi de acolo. Fata mea, singura mea fată!

Romanului îi puse o mână pe umăr şi aşteptă.

— Astă-noapte… Nu se întorsese… Dina este întotdeauna acasă la apusul soarelui: ştiu, clevetitorii spun că-i dau prea multă libertate. Acum, când este pe cale să se mărite…

Tăcu şi suspină din greu. Mordechai părea să fi înţeles abia în clipa aceea că nu avea să mai existe nicio căsătorie, niciodată.

— Era o fată bună, o adevărată evreică. O priveam şi mă gândeam la ce spune Scriptura: *„Forţa şi demnitatea sunt mantia sa, iar ea îşi râde de viitor”*. O vedeam crescând, devenind femeie… Aseară, când m-am întors acasă, ea nu era. În primul moment m-am îngrijorat: era o fată zvăpăiată, o cunoşteai! Aşa că am aşteptat-o: nu voiam să-i întreb pe vecini; ăştia spun vrute şi nevrute! Dacă mai zăboveşte pe undeva, probabil că are un motiv serios, îmi spuneam. Dar timpul trecea şi Dina nici gând să vină. La un moment dat, n-am mai putut răbda şi am alergat prin tot cartierul întrebând peste tot dacă n-o văzuse cineva. Nimic: nici măcar Eleazar nu ştia unde putea fi… Ştii, este mai bine ca logodnicii să nu stea prea mult timp împreună înainte de a se căsători…

— Şi?

— Pe la miezul nopţii am auzit un zgomot: ciuleam urechea tot timpul aşa l-am remarcat imediat. M-am dus în grabă la uşă, gata să-i dau o lecţie.

Aurelius asculta ţinându-şi răsuflarea.

— Părea o mască de ceară, atât era de albă la faţă…

Şi sângera. Nu ştiu cum de mai avusese putere să se întoarcă acasă. S-a prăbuşit în braţele mele. Am dat s-o susţin şi ea mi-a şoptit la ureche câteva cuvinte. Am dus-o în casă… Nu ştiam ce să fac şi atunci am trimis-o pe Şuia să te cheme. Nici nu ieşise ea bine că mi-am dat seama că Dina murise. Moartă, înţelegi? repetă bătrânul ca şi cum tot nu-i venea să creadă. Îşi pierduse tot sângele, încheie el, fără să mai aibă puterea de a continua. Avortase!

Cu patru zile înainte de Calendele lui septembrie

— Cum am văzut-o în ce hal era, am înţeles imediat despre ce era vorba. Raşela – s-o odihnească Dumnezeu – se sfârşise tot aşa din cauza copilului pe care nu reuşea să-l nască, băiatul pe care-l aşteptasem toată viaţa ca să-mi păstreze numele şi să-mi citească din *Kaddish* la mormânt. Sarcina era mare, mai avea cam trei luni, muncise toată ziua, biata femeie, iar seara începuse să piardă sânge. A doua zi, ea şi copilul erau morţi. Acesta-i blestemul Evei: mai întâi Raşela, acum Dina!

Mordechai tăcu câteva clipe ca să-şi şteargă lacrimile care-i curgeau şiroaie pe obrajii scofâlciţi.

— Nu vreau ca ei să afle, suspină el mai apoi, făcând aluzie la cei de-o religie cu el. O să mă ajute Şuia s-o pregătesc, sărmana nebună a ţinut-o în braţe încă de când a ieşit din pântecele mamei!

— Spuneai că, înainte de a muri, Dina a apucat să mai spună câteva cuvinte…

— Probabil că era de-acum pe punctul de a-şi pierde cunoştinţa, sărmana mea fată: a vorbit în greceşte! Nu cred că-şi dădea seama exact despre ce vorbeşte… a spus ceva despre faptul că trebuie să-mi păstrez în continuare calităţile bune… n-am înţeles prea bine… aiura: era pe moarte.

Aurelius îl privi uluit. Să fi auzit bătrânul ceva lipsit de noimă? Dina se născuse la Roma şi vorbea curent nu numai latina, ci şi greaca, dar nu-şi amintea ca ea să fi

ştiut şi limba greacă. De altfel, însă, israeliţii aveau deseori contacte de tot felul cu grecii…

Peste spatele încovoiat al bătrânului, Aurelius îl zări pe Castor care îi făcea semn cu mâna să se apropie. Se duse lângă el şi servitorul îi şopti la ureche:

— Medicul spune că şi-a provocat singură avortul.

— Ce? Ce spui acolo? Mordechai auzise. Palid ca un mort, şovăi câteva clipe. Ce zice nebunul acela? Că fata mea n-a pierdut copilul, că a făcut-o intenţionat? Sărmanul om nu mai avea putere nici măcar să se revolte. Nu pot să cred aşa ceva, se înverşună el, scuturând din capul cu părul zburlit, în timp ce medicul îi confirma lui Aurelius bănuielile pe care le avea. Patricianul tăcu mut de uimire.

Un avort. Nu era ceva extraordinar la Roma, unde copilul le aparţinea părinţilor după naştere şi nici uciderea pruncilor nu era ceva neobişnuit. Abandonarea nou-născuţilor era ceva de toate zilele: pe lângă gropile de gunoi puteau fi văzute deseori prostituate şi servitoare care lăsau acolo roadele amorurilor nelegitime proprii sau ale stăpânelor. Şi nu doar săracii sau vagabonzii îşi lăsau copiii abia născuţi la mila trecătorilor, ci şi familii înstărite, cărora apariţia unui nou moştenitor le-ar fi adus necazuri în momentul împărţirii averii sau părinţi care, pur şi simplu, nu aveau chef să crească un alt vlăstar.

Nici îndemnurile lui Augustus, nici avantajele promise mamelor cu mai mulţi copii – la Roma, trei copii erau deja consideraţi prea mulţi – nu putuseră să înfrângă refuzul locuitorilor Romei de a se mai împovăra cu descendenţi mai mulţi.

Avortul, în special în cazul fetelor nubile, era prin urmare normal şi de aşteptat. Totul în regulă dacă ar fi fost vorba despre o romană: dar Dina era evreică. Aurelius cunoştea destul de bine principiile religiei iudaice pentru a şti că perpetuarea speciei era considerată o îndatorire, fiind un semn al bunăvoinţei divine, în timp ce sterilitatea

era resimţită ca o condamnare ruşinoasă.

Romanii nu conteneau să privească uluiţi cum israeliţii creşteau o mulţime de copii, fără a refuza vreodată venirea pe lume a încă unuia: urau chiar şi cele mai simple forme de contracepţie, deoarece, lucru care patricienilor li se părea absurd, iroseau posibilitatea unei noi vieţi.

De ce, aşadar, o evreică ar fi dorit să facă un avort? Tot gândindu-se la asta, Aurelius începu să se plimbe încoace şi încolo prin locuinţa modestă plină de duhoarea greţoasă a sângelui.

În camera fetei, patul era neatins. Amintirile copilăriei sale prea recente erau înşirate în ordine pe o etajeră: panglici pentru păr, câteva jucării la care nu putuse renunţa, păpuşa orientală cu ochi mari din opal pe care tatăl său i-o adusese din Frigia…

Foi de pergament, suluri de papirus… şi patricianul se opri, căutând ceva ce nu ştia anume… însemnări, cărţi… un text grecesc, oare? Fără prea mari speranţe, desfăcu un sul de papirus: Eroides de O*vidiu.* Fata citea versuri de dragoste şi nu din cele mai sobre. O tăbliţă de ceară mai purta încă urme ale ultimelor însemnări făcute cu un stil… dar erau doar nişte simple, neinteresante liste de cheltuieli.

Dezamăgit, Aurelius aruncă foile pe pat. Ochii de opal ai păpuşii parcă se uitau ţintă la el, fără viaţă: un braţ al jucăriei era ridicat şi acoperea o parte a feţei, ca şi cum ar fi vrut să şi-o ascundă cu un gest maliţios.

Patricianul privi atunci cu atenţie celălalt braţ: mânuţa din ceramică arsă, cu unghiile vopsite şi pumnul strâns într-o atitudine nenaturală şi parcă plină de ifose a păpuşilor, avea între degete o foiţă subţire răsucită strâns. Pe ea era scrisă o rugă într-o latină foarte corectă.

Iartă-mă abba, dar nu pot face altfel.

Eleazar va înţelege şi el că hotărârea mea este

corectă.

A ta, Dina.

Senatorul aruncă din prag o privire asupra bătrânului copleşit de durere, ascunse rapid micul sul printre cutele tunicii şi se întoarse la el.

— Eleazar ştie? întrebă el cu precauţie, referindu-se la logodnicul Dinei, un tânăr serios şi binecrescut pe care Mordechai îl trata de mult timp ca pe un fiu al său.

Lui Aurelius îi era greu să priceapă: la evrei, logodna era un angajament atât de important încât valora cât o căsătorie. Cei doi tineri probabil că se săturaseră să aştepte atâta, asta era! Poate că nu avuseseră un comportament prea lăudabil, dar, cunoscându-l atât de bine pe Mordechai, patricianul era sigur că, în bucuria lui de a deveni bunic, nu le-ar fi adus celor doi prea multe sau exagerate reproşuri.

În momentul acela, uşa se deschise şi în prag apăru un tânăr brunet, cu o barbă deasă.

— Nenorocitule, ucigaşule! Mordechai sări în picioare, cuprins brusc de un acces de furie. Ai profitat de Dina, de încrederea mea…

Tânărul îl privea ţintă, livid la faţă. Bătrânul, reţinut cu greu de Aurelius, continua şirul de acuzaţii, dar Eleazar nu părea deloc îndurerat, ci din privirea lui răzbătea o ranchiună mocnită.

Îl lăsă pe bătrân să se descarce şi să-l acopere cu insulte. Apoi, pe un ton rece, spuse pe un ton aspru doar câteva cuvinte:

— Nu sunt tatăl copilului: pe Dina nu am atins-o niciodată. Fiica te era o adulteră.

Nu mai adăugă nimic altceva, nu ceru s-o vadă pentru ultima oară pe aceea care ar fi trebuit să-i devină soţie şi ieşi cu paşi fermi din încăpere, fără a saluta.

Bătrânul rămăsese mut de uimire.

— Fata mea… o adulteră! repetă el cu o voce slabă şi,

pe buzele sale de evreu credincios cuvântul acela atât de frecvent auzit la Roma ardea ca focul. A comis o crimă împotriva neamului nostru, a păcătuit cu un bărbat nelegiuit. A vrut mai apoi să stingă viaţa pe care Cel Veşnic i-o adusese în pântece, iar Domnul i-a cerut să plătească. Stă scris: „Vei *da ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mână pentru mână, rană pentru rană şi viaţă pentru viaţă”!*

Aurelius clătină din cap: drăgălaşa Dina, pe care o văzuse crescând ca o frumoasă floare exotică printre rozele fără vlagă ale oraşului, era moartă. Şi pentru ce? Pentru un păcat al dragostei, unul dintre multele care la Roma se comiteau în fiecare zi, fără regret, în alcovuri, pe străzi, în curţi şi chiar în temple!

Pentru câteva clipe de bucurie, furată cu spaima de a comite cine ştie ce încălcare a legii, viaţa acelei frumuseţi abia îmbobocite se stinsese în sânge şi ruşine.

Fie blestemate acele principii morale care nu-i îngăduie omului să se împace cu sine însuşi, gândi cu obidă Aurelius. Şi blestemaţi fie acei zei lacomi care, dacă există cumva, îi cer ca sacrificiu pe cei mai frumoşi, pe cei mai tineri, pe cei mai buni. Mordechai accepta aceasta ca pe o pedeapsă cerească… dar nu un zeu fusese, ci o fiinţă omenească era aceea care pretinsese viaţa Dinei…

— Ai cumva idee cine ar putea fi răspunzător pentru sarcina fetei? întrebă cu un glas moale patricianul căruia nu-i scăpase aluzia prietenului său: a păcătuit cu un nelegiuit…

— Nu, dar ştii şi tu că se spuneau multe despre Dina… Mă înţelegi, erau cu toţii invidioşi pe graţia şi pe energia ei… încă de când era mică, ea condusese casa şi luase asupra ei îndatoririle unei adulte. Pleca şi venea la orice oră, stătea cu ochii pe servitori… Se bucura de multă libertate faţă de alte tinere de-ale noastre; tocmai pentru asta o bârfeau. Dacă aş fi fost mai atent…

— Nu este vina ta, Mordechai. Dina merita încrederea pe care o aveai în ea. N-ar fi ajutat la nimic dacă ai fi ţinut-o sub cheie: crezi că sunt mai cuminţi fetişcanele acelea ipocrite care se prefac scandalizate pentru o nimica toată? îl consolă Aurelius, dar în sinea sa reflecta: atât de vioaie şi de hotărâtă, Dina probabil că avusese nenumărate ocazii ca să găsească un bărbat…

— Şi ce se bârfea pe seama ei? îl întrebă mai apoi. Nu era uşor să ascunzi ceva în micul cartier evreiesc din Trastevere: o mie de ochi, prea puţini dintre ei binevoitori, îi supravegheau pe membrii mai tineri ai comunităţii, gata să treacă la război orice li se părea lor dubios.

— Se zvonea că vorbea cu tot felul de *goyim*, că le dădea prea mare atenţie. Ştii, se ducea să scoată marfa din depozit, verifica socotelile. Sigur că mai vorbea uneori şi cu astfel de oameni…

— Înţeleg. Aurelius aprobă, încruntându-şi sprâncenele. Sigur că da, un păgân. Asta ar fi explicat totul; dacă tânăra evreică ar fi fost amanta unui păgân, atunci era normal ca sarcina să se încheie cu o tragedie!

— Crezi că nu m-am gândit şi eu la asta, se grăbi să spună Mordechai, de parcă-i ghicise gândul. Dacă Dina ar fi rămas însărcinată cu un *goy*, nici nu mai putea fi vorba despre căsătorie! Care dintre voi – continuă el, oarecum cu ranchiună, subliniind acel *voi* care apărea între ei ca o barieră – care dintre voi, nobili, aristocraţi, romani falnici, s-ar însura cu o evreică? Şi chiar dacă tatăl copilului ar fi fost dispus să facă aşa ceva, noi toţi, poporul ei, n-am fi fost de acord. Dina ar fi trebuit să se despartă de tot: tată, religie, prieteni. I-am fi întors cu toţii spatele. Dar, în adâncul sufletului, ea ar fi rămas o evreică dezrădăcinată din neamul ei şi n-ar fi fost cu niciun chip fericită. Noi am încheiat un pact cu Eternul: el se află scris în inimile noastre, mai înainte chiar de trupurile noastre!

Bătrânul îşi îndreptase spatele: cu toată durerea,

vorbind despre poporul său, în glas şi în privire i se simţea demnitatea.

— Aurelius, eu nu sunt decât un bătrân negustor evreu care nu mai are urmaş. Pentru legea Romei, nu s-a întâmplat nimic: un bărbat s-a distrat puţin cu fata mea, a părăsit-o, iar ea, ca să dreagă lucrurile, s-a dat pe mâna unei moaşe care a aruncat-o ca să moară în mijlocul străzii. Dacă aş afla cine a fost acel bărbat, ce-aş putea să fac, să-l reclam? Mi-ar râde toţi în faţă. La ce poate fi bună o mică evreică, dacă nu ca să te distrezi un pic cu ea? Legea romană nu-mi poate da ceea ce mi-aş dori: pedepsirea nenorocitului care a adus-o pe biata mea fiică în halul acesta. Eu vreau să pun mâna pe omul acela, dar niciunul dintre ai mei nu mă poate ajuta.

Mordechai făcu o scurtă pauză, apoi continuă pe un ton mai hotărât:

— În noaptea asta am dorit să ucid cât se poate de mulţi romani. Chiar şi pe tine, Aurelius. Noi, evreii, am trăit printre voi ca un corp străin, o excrescenţă, fără a deveni vreodată de-ai voştri. Voi ne consideraţi barbari, fanatici. Da, şi tu, prietene, tu care nu ai fost niciodată de acord cu asta… Cu toate acestea, acum îţi vorbesc ţie, un senator al Romei, ştiu că eşti un om drept. În numele vechii noastre prietenii, te întreb: cine este omul acela? Dacă vrei, tu poţi să mi-l dai!

Tânărul senator nu scoase nicio vorbă. Simţea că o prăpastie adâncă îl despărţea de Mordechai, de mentalitatea neamului său. Moartea Dinei fusese un accident, o nenorocire… şi, dacă trebuia acuzat cineva sau ceva, nu era atât bărbatul care îi dăduse iluzii bietei fete, cât ignoranţa şi teama care erau rodul acelei mentalităţi.

Patricianul încercă să analizeze dilema în care se afla: pe de o parte erau convingerile sale intime, filosofia care-şi lăsase amprenta pe întreaga lui viaţă, simţul lui pentru dreptate; pe de altă parte, doar un evreu bătrân cu

nişte pretenţii absurde.

— O să-mi spui numele lui, romanule? întrebă cu amărăciune Mordechai.

— Da. Am să ţi-l spun, promise Publius Aurelius, ştiind că nu avea dreptul acesta.

— Ce fată fără noroc! comentă Castor când se întoarseră acasă. Cum a putut să-şi sfârşească astfel viaţa din cauza unui avort! La Roma, orice moaşă…

— Dina nu cunoştea pe nimeni de felul acesta. Poate a crezut că reuşeşte s-o facă de una singură sau poate că s-a rugat de vreun nenorocit…

— Săraca fată!

— Şi când te gândeşti că moraliştii se revoltă atunci când aud că anumite matroane îşi învaţă fiicele cum să se ferească de sarcinile nedorite!

— Cine ştie cine ar putea fi bărbatul acela? mormăi Castor fără prea mare chef.

— Tocmai asta aş vrea să aflu şi eu, afirmă Aurelius cu o pornire bruscă din care nu se putea prevedea nimic bun.

— Cred că o să-ţi fie tare greu, cumplit de greu, bombăni servitorul lăsându-i de înţeles că nu avea de gând să se amestece într-o asemenea tărăşenie.

— Castor.

— Da, domine.

Grecul fu oprit de tonul poruncitor al stăpânului său tocmai când încerca să treacă pragul uşii.

— Tu eşti din Alexandria, nu-i aşa?

— Doar ştii foarte bine că de acolo m-ai cumpărat, îi răspunse cel în cauză, devenind imediat bănuitor.

— Cunoşti, prin urmare, obiceiurile şi felul în care se îmbracă evreii.

— Nu poţi să trăieşti în Alexandria fără să ai de-a face cu ei: sunt mai mult de un sfert din populaţia oraşului.

— Şi vorbeşti şi aramaica…

— Printre altele, *domine*, recunoscu Castor cu falsă modestie: pricepea vag la ce s-ar fi putut aştepta de la vorbele aparent fără rost ale stăpânului şi nu avea de gând să se lase prins în vreo capcană.

— Aşa că ţi-ar fi destul de uşor să treci drept evreu…

— Sigur că da, *domine*, dar m-aş feri din răsputeri să fac aşa ceva.

— Dar de ce nu? Te-ai deghizat în asirian, în fenician, o dată chiar şi în gal!

— Da, dar să trec drept evreu este deja prea mult! răspunse cu însufleţire levantinul. Fanaticii ăia fac orice ca să îndeplinească tot ce le cere zeul lor plin de toane. Pe urmă, femeile, deşi sunt tare drăguţe, sunt absolut de neatins şi, dintr-un motiv sau altul, trebuie să fii abstinent o bună bucată de vreme… Chiar şi numai asta ar fi de-ajuns, nu crezi?

Aurelius asculta răbdător protestele servitorului care nu se lăsa convins, hotărât să nu ţină seama de ele.

— Mai trebuie să adaugi că eu mă dau în vânt după carnea de porc, după stridii, după midii şi după o mulţime de alte delicatese, nu se lăsă Castor, dar ei consideră că toate acestea sunt spurcate şi preferă să mănânce nişte came tare, fiartă ore întregi, şi cu legume tot fierte, amare ca fierea. N-am de gând nici în ruptul capului să mă travestesc în iudeu!

— Mâine dimineaţă te vei duce în cartierul evreiesc din Trastevere, ca un israelit care face o vizită de afaceri, îi răspunse stăpânul pe un ton calm. Este un ordin, Castor!

— Mâine dimineaţă nu cred că sunt liber!

— Vei căuta să obţii informaţii despre fata lui Mordechai, bineînţeles, iară ca el să te observe.

Castor rămase o clipă pe gânduri: pentru că voinţa stăpânului părea de neînvins şi nu avea nicio posibilitate de a scăpa de misiunea asta blestemată, putea încerca măcar să obţină un avantaj cât de mic.

— Dacă tot veni vorba despre Alexandria… în timp ce treceam pe coridor, am auzit din întâmplare câte ceva din ce spunea Servilius…

— Aha, îmi închipuiam eu… Şi ce-ai auzit aşa de interesant?

— Vânturile acelea care suflă înspre Indii… Se pare că bat în anumite perioade. O să treacă multă vreme până să-şi dea seama geografii ăia de la curte dacă toată povestea aia este adevărată. Şi vor mai trece câteva luni bune cu pregătirea unei expediţii oficiale…

— Bineînţeles, iar după aceea va trebui să se găsească un căpitan dispus să plece într-o călătorie care ar putea fi fără întoarcere. Suntem de-acum la sfârşitul lui august şi peste ceva mai mult de o lună toate rutele pe mare vor fi închise din cauza iernii. N-o să se mai vorbească despre asta până la anul.

— Aşa este. Pentru a profita de ocazie, o asemenea corabie ar trebui să fie gata de plecare imediat, oftă secretarul, pe un ton resemnat.

— Da. Dar cine ar fi atât de nebun să se îmbarce cu o probabilitate atât de mică de succes? Libertul acela ar putea fi doar un escroc, un spion al părţilor sau cine mai ştie ce…

— Este adevărat. Şi ar mai fi nevoie de cineva suficient de imprudent şi suficient de bogat ca să pregătească o corabie pe care ar pierde-o aproape sigur.

Castor aruncase în sfârşit momeala. N-o pot înghiţi, îşi spuse Aurelius, nu şi de data asta! Grecul îl privea pe sub sprâncene, ca un păianjen uriaş în mijlocul pânzei, gata să se înfrupte din pradă.

— În ipoteza absurdă în care s-ar oferi cineva să conducă expediţia, cine ştie… poate că aş risca să trimit o navă. Cu siguranţă, o corabie pierdută n-ar fi cine ştie ce pentru flota mea! declară Aurelius care, deşi provenea dintr-o străveche familie de proprietari de pământuri,

avusese inspiraţie să investească în afaceri o bună parte din bogăţiile sale, astfel că acum devenise unul dintre cei mai puternici armatori din capitală. Păcat că nu se poate face cu niciun chip expediţia asta! încheie el cu regret şi dădu să iasă din cameră, în speranţa că grecul cel viclean se va da de gol.

Castor tuşi ca să-i atragă atenţia.

— Fiindcă veni vorba, azi-dimineaţă am primit un mesaj de la Alexandria, spuse el în grabă, cu teama că Aurelius ar fi pus capăt discuţiei. Vine de la un anume Hippalus, o rudă îndepărtată de-a mea. Era negustor, dar nişte ghinioane cumplite l-au făcut să dea faliment. Săracul de el, are mari necazuri.

— Şi ce legătură are asta cu discuţia noastră?

— Hippalus acesta este un marinar grozav. Din păcate, este plin de datorii şi creditorii au cerut să fie condamnat la galere. O să putrezească trăgând la vâsle sub puntea vreunei corăbii dacă nu face urgent rost de bani.

— Sau dacă nu fuge cât îl ţin picioarele, insinuă patricianul care începea să priceapă ce planuri avea secretarul său.

— Aşa este, dar unde găseşti corăbii la vremea asta! oftă grecul, părând resemnat. Şi când te gândeşti că ar fi una tocmai bună pe care proprietarul vrea s-o vândă neapărat... În câteva zile, trecând prin strâmtoarea Faraonilor, ar putea ajunge pe lângă ţărmurile oceanului... Dar, din nenorocire, Hippalus n-are posibilitatea s-o cumpere.

— Şi echipajul?

— Dacă armatorul ar fi dispus să cedeze o cincime din profit, n-ar mai fi o problemă.

Aurelius făcu la iuţeală un calcul. Dura mai mult de un an dusul şi întorsul din Indii pe calea apei şi mai erau doar ceva mai puţin de cincizeci de zile până la închiderea

navigaţiei pe mare. O corabie prăpădită pe care proprietarul voia să i-o vâre pe gât vreunui naiv, dată pe mâna unui echipaj fantomă, sub comanda unui posibil condamnat la galeră, ar fi trebuit să traverseze ca fulgerul Marea Indiană, purtată de un vânt miraculos, ajungând în Orient după câteva săptămâni…

Propunerea era absurdă şi niciun om de afaceri cu capul pe umeri n-ar fi luat-o în considerare.

Aurelius nu mai stătu pe gânduri:

— La cât se ridică datoriile lui Hippalus? întrebă.

Auzind cifra nu-şi putu reţine un şuierat de mirare. Ce naşte din pisică… gândi el: Hippalus acela chiar era rudă cu Castor. Bine, scrie la agenţia mea din Egipt şi cumpără şandramaua aia. După aceea, pregăteşte un contract…

— Mi-am permis să-l şi fac, *domine*, îl vesti grecul, scoţând la iuţeală un document din mânecă. Aurelius se simţi ca o muscă prizonieră într-o pânză de păianjen.

— Nu trebuie decât s-o semnezi, stăpâne!

Senatorul citi cu toată atenţia ce scria: nu era atât de nebun să semneze cu ochii închişi ceva plăsmuit de vicleanul levantin: ar fi riscat să se lase amestecat în cine ştie ce escrocherie şi să se trezească, nici mai mult nici mai puţin, în lanţuri, sub puntea vreunei trireme, la vâsle, ca ultimul delincvent de drept comun. Dar, oricât îl citi şi reciti, contractul i se păru inofensiv.

Sigiliul de rubin pe care-l puse fu ca un semn al hazardului.

Cu un zâmbet larg de satisfacţie, Castor îi smulse grăbit papirusul din mână şi se îndreptă spre ieşire.

— Voiam să te avertizez să ai grijă că ai putea să te întâlneşti cu Eleazar mâine în mahalaua evreiască, îl puse în gardă stăpânul.

— Şi cât timp o să ţină toată povestea asta?

— Depinde de cât de repede o să te descurci.

— Nu-i un rol pe care-l pot juca prea mult timp, mărturisi grecul, puţin îngrijorat. Lăsând la o parte faptul că nu cunosc ebraica veche, iar evreii se încăpăţânează să boscorodească tot în limba aia încurcată, nu reuşesc să-mi aduc aminte toate interdicţiile pe care le au: mai devreme sau mai târziu, sunt sigur că s-ar putea s-o încurc! Şi nu uita şi altceva: o să mă dau de gol îndată ce o să-şi dea seama că scula mea nu este circumcisă.

— N-ai decât să n-o foloseşti, Castor, îl sfătui Aurelius cu un calm olimpian. Ah, să nu uit, o să fiu şi eu pe acolo. Să rămânem înţeleşi: nu ne cunoaştem!

— Reputaţia mea n-o să aibă deloc de suferit din cauza asta, murmură grecul printre dinţi, aruncând înspre stăpânul său o privire veninoasă. Aurelius consideră nimerit să nu vadă şi să nu audă. îl bătu pe umăr pe servitor, în semn de încurajare, după care îl gratulă cu unul dintre cele mai graţioase şi mai optimiste zâmbete pe care le avea în bogatul său repertoriu.

Cu trei zile înainte de Calendele lui septembrie

Ajungând la Porta Septimiana, litiera senatorului se abătu spre nord, pe malul Tibrului, lăsând în urmă arcadele marelui viaduct ale cărui coloane puternice desenau lumini şi umbre pe pajiştile arse de soarele verii. Patricianul remarcă nemulţumit grădinile de flori şi de legume care făceau ca zona aceea mai retrasă din Trastevere să semene atât de mult cu peisajul de la ţară, încât făcea ca imaginea din dreapta a oraşului să pară de-a dreptul ireală.

De îndată ce trecu de marile depozite de vinuri, îi trimise acasă pe nubieni pentru a se bucura de unul singur de lunga plimbare către Câmpia Vaticanului.

Foarte bucuroşi de o asemenea ocazie, sclavii dispărură înspre Ianicul, în căutarea vreunei cârciumi care aştepta muşterii.

Patricianul porni mai departe, fără grabă, încântat să

aibă sub ochi fluviul acum aproape secat care sclipea printre bolovanii albi de calcar.

Pe mal, vila care fusese a Clodiei se înălţa şi mai impunătoare în urma restaurărilor, la mai bine de un secol distanţă de vremurile în care o găzduise printre statuile sale de marmură pe infidela iubită a lui Catullus. Ce poet, gândi cu ironie Aurelius, n-ar fi promis de atunci iubitei sale, în schimbul iubirii ei, faima aceea nepieritoare pe care tânărul veronez ştiuse s-o dea poemelor sale din „Lesbos”? Poate că tocmai acolo, lângă fântâna aceea, pătimaşul adolescent o aşteptase cu inima bătându-i nebuneşte la prima întâlnire de taină…

Purtat de asemenea gânduri, patricianul nici nu-şi dăduse seama pe ce drum mergea. Peisajul se schimbase acum: în stânga fluviului, bălţile, secate acum de arşiţa verii, dădeau o notă spectrală câmpurilor, cu întinderea aceea de nămol iscat. Mirosul pătrunzător al tăbăcăriilor îl înlocuia treptat pe acela al mlaştinii şi drumul începea să urce către deal.

Evreii săraci locuiau aici, în una dintre cele mai nesănătoase zone ale capitalei, laolaltă cu cărămidarii, tăbăcarii, cu sclavii fugiţi de la stăpân şi cu criminalii căutaţi de oamenii legii: se retrăseseră în ungherul acela îndepărtat al Urbei, sperând să-şi poată îndeplini în tihnă ritualurile pe care latinii le considerau misterioase şi barbare.

Casa lui Modechai era printre cele mai frumoase din mahala şi se vedea de departe înălţându-se dintre cocioabe. Ici şi colo, clădiri construite de curând atestau o prosperitate recentă: cartierul evreiesc de lângă cel al Appiei, aproape de Porta Capena, se dezvoltase vizibil în ultima vreme, astfel că erau necesare noi locuri de studiu şi de rugăciune. Aşa apăruseră, de la o zi la alta, sinagoga Augustalilor, băile, aşa-numitele *yeshivot* talmudice, iar aşezarea îşi schimba fără încetare înfăţişarea în funcţie de

averile membrilor comunităţii care, depindeau, la urma urmelor, de bunul plac al celor de la putere.

Într-adevăr, după simpatia arătată de Augustus care îl admira atât de mult pe marele rabin Hillel încât îi răspândise maximele în toată Roma, evreii plătiseră cu deportări în masă ostilitatea făţişă a lui Tiberius şi fuseseră umiliţi de batjocura prostească a lui Caligula, gata oricând să le ridiculizeze credinţa.

În anul acela, însă, diaspora avea parte de un moment propice, datorită prieteniei care-l lega pe regele Iudeii, Irod Agrippa, de bătrânul Claudius, acesta fiind departe, totuşi, de a fi un filosemit. Locuitorii cartierului profitau de acest nesperat şi trecător noroc pentru a se dedica unor nenumărate activităţi, rămânând în permanenţă credincioşi, chiar dacă se aflau printre străini, obiceiurilor străvechi, de neînţeles pentru latini, iar faptul acesta îi făcea să se deosebească de toate celelalte popoare supuse Imperiului Roman.

În ziua aceea, însă, micul Israel de pe Câmpia Vaticană era în doliu: moartea Dinei făcuse ca pe străduţele fremătând altă dată de viaţă să se aştearnă un văl de tristeţe. Trupul fetei fusese îngropat în mare grabă în necropola din apropiere, dar prezenţa sa persista încă pe ulicioarele şi prin curţile care răsunaseră cândva de râsul său nevinovat. Casa comerciantului era închisă, cu obloanele ferecate, aşa că Aurelius şovăi nehotărât sub balconul de lemn. Vru mai apoi să bată în uşă, dar se răzgândi şi porni în căutarea lui Eleazar. În ciuda celor afirmate de bătrân, nu-i venea să creadă că Dina l-ar fi putut înşela pe bărbatul care-i fusese sortit încă de când era doar o copiliţă.

Îl găsi pe tânăr în cămăruţa sa sărăcăcioasă din spatele unei clădiri dărăpănate. Barba neagră ca pana corbului, privirea mohorâtă şi cârpa rituală strâns legată în jurul tâmplelor îi dădeau un aer autoritr nepotrivit cu

vârsta şi cu poziţia sa socială.

— *Ave*, *Lazare*! îl salută patricianul, folosind formula romană.

Evreul îl privi cu neîncredere, aproape duşmănos:

— Mă cheamă Eleazar ben-Yehuda, îl corectă el sec.

— Vreau să-mi spui câte ceva despre Dina, continuă răbdător senatorul, neluând în seamă tonul arţăgos al tânărului.

— Nu-i nimic de spus, i-o reteză scurt celălalt, prea puţin dispus să stea de vorbă cu străinul. Eu nu dau explicaţii, cel puţin nu unui *goy*. Voi aveţi lumea voastră, noi o avem pe a noastră.

Aurelius, care-şi propusese să se abţină ca să nu-l întărâte şi mai tare pe recalcitrantul său interlocutor, nu putu să mai reziste şi izbucni cu asprime:

— Nu ai puţin respect nici măcar pentru omul care te-ar fi dorit ca ginere? Pentru el mă aflu acum aici!

Eleazar se conformă fără niciun chef şi cei doi ieşiră împreună din cartier ca să discute departe de urechi indiscrete.

Mergând tăcuţi unul lângă celălalt, ajunseră într-un loc liniştit din Grădinile Agrippinei, exact deasupra Arenei lui Caligula care, albă în soarele verii, părea, privită de sus, un monstru adormit.

— Ce vrei să ştii? întrebă băiatul pe un ton agresiv. Copilul nu era al meu. Dinah s-a culcat cu un *goy*, cu unul ca tine.

Un început bun, gândi Aurelius, încercând să rămână la fel de calm. Ura lui Eleazar era atât de evidentă, iar tonul său atât de ofensiv, că patricianul, de la înălţimea rangului său, l-ar fi potolit aşa cum s-ar fi cuvenit. Dar, înţelegând sentimentele tânărului, lovit atât de crud în orgoliul său, se prefăcu din nou că nu observă acreala cu care celălalt pronunţase aceste cuvinte.

— De fapt, poate că n-ar fi fost atât de grav dacă tu şi

Dina…

— Dar ce crezi tu, păgânule? izbucni Eleazar. Că noi suntem asemenea vouă, gata să ne împerechem cu primul venit, cunoscut sau nu, om liber sau sclav, bărbat sau femeie?

— Gata, ajunge! îl opri Aurelius pe un ton glacial. Răspunde la întrebările mele şi nu mai îndrăzni să ataci obiceiurile mele, aşa cum eu niciodată, dar absolut niciodată, nu le-am criticat pe ale tale!

Tânărul tăcu, dar privirea sa scânteia de furie. Neputincios în faţa romanului, se gândea la umilinţele îndurate de poporul său, de nedreptăţi, de asuprire. Vedea doar o fecioară evreică în braţele unui roman. Se gândea la Dina şi la anii în care muncise din greu ca să poată merita s-o ia de nevastă, la sforţările grozave pe care le făcuse pentru a-şi domoli pasiunea iubirii, pentru a nu ceda ispitei de a o avea înainte ca baldachinul nupţial să-i primească în faţa lui Dumnezeu ca soţi şi soţie. Umilinţa îl ardea înăuntrul fiinţei ca un fier înroşit.

— Eleazar, îl mustră Aurelius, nu arunca nenorocirea ta asupra întregii Rome! Vinovatul este unul singur şi eu pe el îl caut acum.

Dar băiatul îşi pierduse de-acum controlul:

— De câte ori, romanule, n-ai sedus o fecioară, n-ai cumpărat iubirea unei femei înfometate? Te-ai întrebat vreodată ce sentimente, ce strângere de inimă simţea femeia cu care te desfătai? Spune-mi, câte sclave evreice ai în casă? Voi aveţi impresia că vă este permis totul? Nu aveţi legi: zeii voştri nu vă impun aşa ceva şi, de altfel, care dintre voi mai crede în zei? Dar noi, noi avem o înţelegere cu Cel Veşnic şi nimic nu este mai important decât să fim demni de ea?

Aurelius făcu un gest mânios:

— Uite ce te interesează în realitate pe tine! Nu că Dina a murit în chinuri îngrozitoare! Dacă ar fi fost

zdrobită sub roţile unui car, pe marginea străzii sau dacă o boală de nevindecat ar fi răpus-o, ţi-ai fi turnat cenuşă în cap şi ţi-ai fi sfâşiat veşmintele, dar te-ai fi liniştit! Şi, după o vreme, un peţitor ţi-ar fi propus o altă soţie, o altă mireasă evreică la fel de cuminte. Dar Dina a murit din cauza unui avort, gravidă cu un necunoscut, ca adulteră. În adâncul sufletului, tu crezi că sfârşitul ei este drept, că este pedeapsa care i se cuvenea pentru păcatele comise!

Eleazar deveni pământiu la faţă.

— Şi, oare, nu este aşa? îi răspunse cu răceală.

— Nu pentru mine, care sunt un păgân fără credinţă în zei. Eu văd în moartea ei doar rodul fanatismului şi al ignoranţei. Pentru mine, era o tânără frumoasă, atrăgătoare şi… vie. A iubit pe cineva care nu erai tu, pe cineva pe care îi era interzis să-l iubească. Şi mi-aş dori ca ea să fie acum aici, chiar dacă ar fi de mii de ori adulteră.

Eleazar îşi cuprinse capul în palme şi scoase un suspin prelung, plin de durere.

— Şi eu aş dori şi tocmai asta nu-mi iert! îmi spun că Dumnezeu a pedepsit-o pe bună dreptate şi totuşi aş vrea să fie vie, chiar şi în braţele altuia!

În ochii lui Aurelius apăru o sclipire de solidaritate. Tânărul o observă şi pe faţa lui apăru imediat masca aceea orgolioasă.

Aurelius oftă: niciun argument de pe lume n-ar fi putut clinti din loc un zid construit în atâtea decenii de neîncredere totală.

Continuă să-i pună întrebări cu aceeaşi voce blândă, deşi se îndoia că mai poate obţine vreo informaţie.

— Despre ce îţi vorbea Dina atunci când eraţi numai voi doi?

— Nu eram aproape niciodată singuri, n-ar fi fost potrivit când mai era atât de puţin până la căsătorie, întotdeauna erau cu noi Mordechai sau Şuia.

— Doica? Ce ştii despre ea?

— Nu prea este în toate minţile; era o povară, mai mult decât un ajutor, în casa socrului meu. De când a murit Dina, n-a mai ieşit din camera ei, dar şi mai înainte… De mai multă vreme a luat-o razna şi, în plus, bea mult. Dina era cea care avea grijă de casă şi asta de când avea zece ani: ar fi fost o soţie pe cinste…

— Sigur că aşa ar fi fost, îl aprobă Aurelius, amintindu-şi de fetişcana sprintenă căreia i se adresa de mult timp cu apelativul grecesc *Kyria*, stăpână, cum se spunea numai unei stăpâne a casei. Ce furtuni interioare, ce dorinţe de nemărturisit tulburaseră sufletul acelei tinere femei care se maturizase înainte de vreme? Cum şi de ce încercase să fugă de omul care îi fusese impus, de soarta pe care alţii i-o hărăziseră?

— Dar voi doi niciodată nu aţi… Patricianul şovăia, scotocind prin memorie să găsească termenul eufemistic prin care evreii indicau actul sexual. N-ai cunoscut-o niciodată? se hotărî el în cele din urmă.

— Nu, niciodată, ţi-am mai spus. Totuşi…

— Totuşi, ce? vru să ştie Aurelius.

— Ea n-ar fi refuzat, spuse Eleazar cu un efort. Eram logodnicul ei şi mă ruga să grăbesc nunta, dar eu trebuia mai întâi să mă aranjez cumva, nu voiam să se spună că o luam de nevastă pentru banii tatălui ei. Ce greşeală a fost! Noi, evreii, ne unim întotdeauna de foarte tineri… Remuşcarea i se citea pe faţă. Eu am fost acela care n-a vrut. Am certat-o chiar, am fost aspru cu ea şi o bună bucată de timp am fost chiar supăraţi unul pe altul. Trebuia să-mi imaginez că nimic nu poate rămâne neîntinat în oraşul acesta…

— Când se întâmplau toate astea?

— Cam acum un an. De atunci, eu m-am străduit cât am putut ca să ne căsătorim mai repede, dar Dina devenise mai puţin interesată: pregătirile începeau să se tărăgăneze de la o vreme…

— Când ai văzut-o pentru ultima oară?

— De *Shabat*. Era serioasă, gânditoare şi-mi aduc aminte că lucrul acesta m-a mirat, pentru că Mordechai vorbea cu multă plăcere despre petrecere, despre felul în care trebuia să decurgă ceremonia…

Poate, medită Aurelius, poate în momentul acela Dina se hotăra să renunţe la o iubire imposibilă şi să devină o bună soţie evreică. Exista, totuşi, o piedică: sămânţa străină care înmugurea în pântecele ei. Un obstacol care la Roma era foarte uşor de eliminat fără ca nimeni să afle ceva. Apoi, toată viaţa ar fi fost soţia credincioasă a lui Eleazar; ar fi născut şi crescut copiii lui, seara ar fi aprins focul în vatră pentru el…

— N-ai idee cine ar putea fi celălalt bărbat? întrebă chiar dacă ştia dinainte răspunsul.

— Şi crezi că, dacă aş şti, aş sta aici fără să fac nimic? răspunse Eleazar pe un ton aspru.

După aceea nu mai spuseră nimic. Se întoarseră pe drumul pe care veniseră, unul lângă celălalt, ca şi cum nu s-ar fi cunoscut.

În camera doicii plutea un aer stătut, şi bătrâna, cu părul rar şi alb ajungându-i pe umeri, îl privea cu ochi inexpresivi.

— Lumea spune că ar fi moartă, dar nu este deloc adevărat. Eu ştiu: a plecat.

Aurelius o privea pe doică în timp ce femeia se legăna ritmic pe scăunelul ei, cu privirea rătăcită, frământându-şi obsedant între degete şuviţele de păr.

— Chiar aşa? se prefăcu a crede patricianul. Şi unde să fi plecat?

— La frumosul acela al ei, la iubitul ei! A trebuit să se prefacă moartă, ştii, pentru că… Bătrâna privi împrejur, bănuitoare, după care îşi înfipse unghiile încovoiate ca nişte gheare în cutele tunicii lui Aurelius, făcându-l pe senator să-şi aplece urechea către gura ei ştirbă care

duhnea a hidromel.

Distinsul patrician îşi ţinu răsuflarea şi-i zâmbi complice.

— De ce? o întrebă el în şoaptă.

— Nu putea face altfel, sărmana fată! Ceilalţi nu i-ar fi îngăduit niciodată aşa ceva! Era un *goy*, un nobil, la fel ca tine. Fu cuprinsă dintr-odată de o bănuială şi-l privi încruntată pe Aurelius. Apoi se strâmbă, dezgustată. Nu cumva eşti chiar tu?

— Nu, nu, el este mult mai tânăr, nu-ţi aminteşti? o asigură romanul, renunţând la orice speranţă de a afla de la ea cine era iubitul misterios al Dinei. Crezi că sunt fericiţi acum împreună?

— Sigur că da, se iubesc atât de mult! spuse bătrâna pe un ton subţirel şi cântător, ca de copil.

— Dar el este un *goy*!

— Ce importanţă are? O evreică rămâne întotdeauna o evreică!

— Şi ce o să se întâmple cu copiii lor?

— Copiii unei mame evreice sunt tot evrei, decise Şuia cu glas şovăitor. N-are nicio importanţă cine este tatăl. Vino, hai să bem ceva! îl invită şi scoase de sub pat un urcior cu hidromel din care bău cu nesaţ, după care i-l întinse lui Aurelius, după ce-i şterse buza cu mâneca jegoasă a hainei.

Făcând un mare efort de voinţă, patricianul duse gura urciorului la gură şi se prefăcu că bea.

— Este un băiat frumos, nu-i aşa? întrebă într-o doară, sperând să mai scoată vreo informaţie de la femeie, înainte să cadă complet ameţită de aburii alcoolului.

— Foarte frumos, spunea Dina, vesel şi plin de viaţă… nu ca posacul de Eleazar care nu ştie decât să muncească şi să înveţe! mai bău o duşcă de hidromel. Eu am îmbrăcat-o, să ştii, atunci când a plecat. I-am pus manteluţa aceea elegantă, cea pe care o purtase şi mama ei. Aurelius

tresări, înţelegând că doica descria veşmintele cu care Dina fusese îngropată. Bătrâna vorbea ca şi cum fata fugise de acasă.

„Iartă-mă, *abba*”, îşi aminti Aurelius. Un rămas-bun cam ciudat pentru o tânără care se duce să avorteze pe ascuns. Se potrivea mult mai bine cu o sinucidere sau cu o fugă…

— Ei da, sigur că da, o să fie fericită copila mea! bătea câmpii Şuia. Dina a mea, frumoasa mea Dina…

— Dar copilul când o să se nască?

— Care copil?

— Copilul, cel pe care îl aşteaptă Dina de la iubitul ei.

— Niciun copil, nici vorbă de copil! Cine ţi-a spus şi prostiile astea? se înfurie bătrâna, devenind brusc agitată. A plecat: nu există niciun copil! Ah, *goy* prost ce eşti, ce copil să fie?

— Sigur că da, aşa este, am greşit, încercă să repare patricianul.

Dar Şuia, care, cu toată nebunia ei, îşi păstrase neatinsă şiretenia, dădu clar de înţeles că discuţia era încheiată, alungându-l pe senator cu gesturi mânioase.

— Păgân nenorocit! urla ea acum complet beată. Crezi cumva că Dina a mea este vreuna din târfele acelea ale Oppiei? Nici vorbă, este fată cuminte! Hai, pleacă de aici! Mititica mea este deja departe, cu Ruben al ei!

Ruben! în timp ce se retrăgea spre ieşire scăpând neatins de perna pe care bătrâna o aruncase după el, senatorului nu-i venea să-şi creadă urechilor. Ruben: un nume tipic evreiesc. Şi totuşi, vorbeau cu toţii că bărbatul care o sedusese pe Dina era un roman, iar doica însăşi îi confirmase aceasta de mai multe ori în delirul ei.

Aurelius abia închisese uşa în urma lui, când ea se deschise din nou şi capul bătrânei apăru brusc.

— Au omorât-o, nu-i aşa? întrebă ea cu un soi de rânjet.

Patricianul simţi că-i îngheaţă sângele în vine, dar nu mai apucă să deschidă gura că uşa se trânti cu zgomot. În camera sa, Şuia începu să cânte în gura mare cu un glas dogit. Aurelius clătină din cap şi se hotărî să coboare.

La parter, Mordechai îl aştepta, copleşit de suferinţă.

— N-o lua în seamă: este doar o sărmană nebună. De mulţi ani nu mai este în stare să gândească şi fiica mea doar din milă m-a convins s-o ţin în casă. Nu ştiu ce ţi-a spus, dar nu pune bază pe vorbele ei. Este convinsă că Dina mai este în viaţă.

— Am auzit, murmură Aurelius, hotărându-se să ţină doar pentru el ultima informaţie pe care o aflase de la bătrână.

— Ai reuşit să descoperi ceva? îl întrebă Mordechai, nu prea încrezător.

— Nu, e prea devreme. Trebuie să ai multă răbdare.

— Am, cum să n-am. Ce-mi mai rămâne de-acum dacă nu răbdarea! Şi poporului meu… S-ar putea ca într-o bună zi împăratul să se plictisească de prietenul său Irod Agrippa şi atunci va hotărî să ne alunge pe toţi. Sau ne vor acuza că punem la cale cine ştie ce răscoale. S-ar punea să ne pună să plătim şi taxe mai mari.

— Voi sunteţi uniţi. O să supravieţuiţi.

— Cine ştie? Şi dacă, totuşi, Cel Etern ne va scoate de la sufletul Lui din cauza păcatelor noastre? spuse bătrânul cu glas scăzut, de parcă vorbea doar pentru el. În comunitate sunt tot felul de păreri: unii dintre ai noştri au aderat la secta lui Yoshua ben Yoseph, cel pe care l-aţi răstignit voi şi căruia grecii îi spun Christos, Mântuitorul, ca şi cum ar fi vorba despre Mesia al nostru. Adepţii acelui Christos resping credinţa părinţilor lor; copiii multora dintre ei nici măcar nu mai sunt circumcişi! Evrei care nu sunt tăiaţi împrejur, fete evreice care mor din cauza unui avort… se schimbă totul. Eu nu-mi mai găsesc locul în lumea asta nouă şi nici nu vreau aşa ceva!

Aurelius îl privi şi tăcu. După o vreme spuse scurt:

— O să continui să caut, şi cu un rapid *Vale*! ieşi în străduţa plină de lume, cu o mulţime de ipoteze învârtindu-i-se prin minte.

Pe când cotea spre o piaţetă, un mic alai de învăţăcei, conduşi de rabin, apăru de după colţ.

În mijlocul lor, cu un chip de semit neaoş în mişcări şi în limbaj, un oaspete important discuta autoritar despre un pasaj din *Tora*.

Aurelius zâmbi peste măsură de mulţumit. Castor se depăşea, cu siguranţă, pe el însuşi.

Calendele lui septembrie

— L-ai trimis pe Castor printre evreii aceia? se miră Servilius. Ştii şi tu că evreii şi grecii nu se prea suportă!

— După câte am văzut, se descurcă de minune.

— Oricum, înseamnă că este tare furios, râse celălalt care cunoştea ce caracter dificil avea servitorul grec.

— Servilius! De ce nu mi-ai spus, dragă, că a venit iubitul nostru Aurelius?

Pomponia venise în fugă purtând una dintre noile toalete la care croitorii şi cusătoresele lucrau de o săptămână întreagă. În toată acea perioadă de reînnoire a garderobei, sărmanul soţ, sufocat de avalanşa de stofe, blănuri şi peruci, ceruse să fie găzduit în casa lui Publius Aurelius, refuzând categoric să mai pună piciorul în propria casă invadată acum de teribila oaste înarmată cu agrafe şi cu ace de păr.

În cele din urmă, rezultatul acestei invazii se afla în faţa ochilor uimiţi ai celor doi bărbaţi, copleşiţi de imaginea matroanei înfăşurate într-o lungă rochie de purpură plină de broderii cu fir de aur. Formele revărsate, rezultat al banchetelor şi al gustărilor neîntrerupte, evadau din veşmântul mulat ca roadele pământului din cornul purtat de zeiţa abundenţei şi, la cea mai mică mişcare a capului, imensa şi complicata construcţie de

bucle şi cârlionţi oscila periculos sub greutatea podoabelor care o susţineau.

— Este o pieptănătură „à la Messalina”, le explică Pomponia cu mândrie. Acum, nicio matroană adevărată nu va mai îndrăzni să apară în public fără o perucă de felul acesta. Eu însămi am creat variantele care au îmbogăţit-o: aceste podoabe minunate din aur, de exemplu… Ce părere aveţi?

— Îţi taie într-adevăr răsuflarea să vezi aşa ceva, Pomponia! Am rămas mut! şopti Aurelius, foarte sincer, cel puţin în sens strict al cuvântului.

— Ştiam eu că unui om cu gustul tău îi va plăcea! exclamă matroana peste măsură de încântată. Melissa mi-a spus că vrei neapărat să vorbeşti cu mine, scumpule! Cu ce-ţi pot fi de ajutor? Cei doi soţi se întreceau deseori în dorinţa de a se bucura de compania şi conversaţia atât de iubitului senator; Servilius reuşea doar rareori să învingă insistenţa consoartei sale.

— Am întrebat de tine, dragă prietenă, având convingerea că numai tu mă poţi ajuta, dat fiind că, după cum am auzit de la soţul tău, cunoşti mai bine decât oricine anumite domenii… şi Publius Aurelius îi aruncă grăsanei patriciene o ocheadă cu subînţelesuri care o făcu să cadă în extaz.

— Abia aştept să aud! ciripi imediat ea.

— Subiectul este, poate, un pic cam delicat…

— Mă pricep cel mai bine la subiectele delicate, îl asigură Pomponia care, ca expertă în bârfe despre aventurile galante, nu avea rival în toată Roma.

— Uite, aş avea nevoie să ştiu ce poate face o fată ca să scape de o sarcină incomodă.

— Aurelius! exclamă, scandalizată, Pomponia. Doar nu vrei să spui că ai necazuri cu vreo fată a unor nobili romani! Cu toate matroanele, sclavele, libértele din Roma…

— Nu, nici vorbă, stai liniştită, n-am asemenea necazuri, se grăbi să lămurească lucrurile tânărul senator şi, în câteva cuvinte o puse la curent cu tragedia morţii Dinei.

— Pe toţi zeii, sărmana fată! se emoţionă matroana căreia îi plăceau poveştile de dragoste, dar le prefera întotdeauna pe cele cu un final fericit. Şi când te gândeşti că în ziua de azi…

— Ce se întâmplă? fu interesat să ştie Aurelius.

— Nu mai suntem pe vremea Republicii; acum este destul de uşor să scapi de o sarcină.

— Lămureşte-mă, te rog: nu m-am ocupat niciodată de aşa ceva.

— Ei, voi bărbaţii! Dacă nu ne-am gândi noi la asemenea lucruri, Imperiul ar avea de hrănit prea multe guri! Chiar şi Servilius, aici de faţă, crezi că n-a avut niciodată de-a face cu aşa ceva?

— Pomponia, te rog! o întrerupse în grabă soţul căruia nu-i plăcea câtuşi de puţin să fie consultat în chestiuni atât de personale.

Ea îl făcu să tacă aruncându-i o privire imperativă:

— Sunteţi cu toţii la fel! Nu vă gândiţi decât la plăcerea voastră şi după aceea tot noi trebuie să dregem lucrurile. După care, adresându-se lui Aurelius: Ar mai trebui şi altceva decât o mică distracţie pentru ca o femeie să plătească aşa ceva cu nouă luni de graviditate. Lucrurile de genul acesta aparţin trecutului; astăzi există o mulţime de posibilităţi.

— De exemplu?

— Oh, ar fi de ales. Unele femei se adresează medicilor faimoşi, altele cer sfatul unor moaşe care se pricep la aşa ceva, dar cele mai multe preferă să se descurce singure, folosind metode transmise de la mamă la fiică. Depinde mult de pungă şi de nivelul de educaţie.

— Şi dacă o fată se află în imposibilitatea de a

consulta un medic şi nu cunoaşte nicio moaşă?

— Există mai multe reţete: fiecare popor le are pe-ale sale. Uită-te la *puellae* din casa mea: Melissa, care este grecoaică, foloseşte un tampon îmbibat cu ulei de cedru amestecat cu alb de plumb. Bastes îmi spune că în Egipt s-a folosit dintotdeauna un amestec din miere şi muguri de salcâm. Mica Jessica, în schimb, a învăţat de la doica sa un leac pe bază de clei de Alexandria, alaun şi şofran de grădină. În ce mă priveşte…

— Ia stai puţin, ce-ai spus? Că şi sclava ta evreică foloseşte anumite procedee?

— Sigur că da! întări femeia. Ştiu că religia lor o interzice, dar nu este întotdeauna posibil să te supui poruncilor divinităţii, mai ales dacă trăieşti la Roma. Jessica a mea este îndrăgostită nebuneşte de brutarul nostru, printre altele, şi un excelent cofetar, şi chiar vreau să guşti nişte biscuiţi cu miere care…

— Pomponia, întoarce-te la subiect! îi atrase atenţia Servilius, ştiind bine că, dacă soţia sa ar fi început să trăncănească despre specialităţi culinare, ar fi pierdut rapid din vedere subiectul principal.

— Mă rog, cei doi tineri – şi el este israelit – au o relaţie, iar eu le-am promis că o să-i eliberez dacă mă vor servi cu credinţă. Ei doresc, desigur, ca fiii lor să se nască liberi, aşa că nu vor să aibă un copil până când nu vor fi eliberaţi şi nu se vor putea căsători după obiceiurile lor. Le dau voie să doarmă în aceeaşi cameră şi…

— Şi dacă se întâmplă ceva neprevăzut?

— Ar fi foarte neplăcut: ar trebui să-i eliberez de îndată şi unde am să mai găsesc un cofetar ca el?

— Nu te-ai gândit că Jessica ar putea recurge la provocarea unui avort, chiar dacă s-ar duce la cineva din neamul lor?

— Ah, nu prea cred că ar ajuta-o cineva. Cel mult ar putea ajunge la o *saga* romană. Dar, cu siguranţă, n-ar

face-o: nu arde de nerăbdare să aducă pe lume o droaie de plozi. Ştiţi cum sunt evreii: ei îşi doresc mult să aibă cât mai mulţi copii! spuse Pomponia, oarecum tulburată.

Aurelius se făcu că nu aude: unicul copil al lui Servilius şi al Pomponiei murise, cu mulţi ani înainte, într-o luptă cu părţii şi afectuoasa matroană care pe când era tânără nu dăduse niciodată dovadă de un instinct matern prea puternic, regreta acum că nu are nişte nepoţei de care să se ocupe.

Îşi îndrepta, în consecinţă, toată atenţia asupra iubitelor sale *puellae*, tinerele servitoare, pe care le trata mai mult ca pe nişte fiice decât ca pe nişte servitoare şi, inevitabil, sfârşea prin a le acorda libertatea, compensată prin marele număr de mici Pomponii în rândul servitorilor.

Acasă avea, prin urmare, o întreagă curte de tinere, sclave sau nu, foarte alintate şi bucurându-se de nişte privilegii pe care le-ar fi invidiat şi unele fete de familie bună. Aurelius însuşi contribuise cu un an în urmă la creşterea numărului lor, dând în grija prietenei sale o mică sclavă nefericită pentru ca, sub aripa generoasei matroane să-şi regăsească acea linişte pe care viaţa nu i-o oferise niciodată.

— Dar o altă fată, care să nu fie evreică, la cine s-ar putea duce ca să facă un avort?

— La un medic, dacă are bani suficienţi, sau la o moaşă dacă nu-i are. Şi dacă nu-şi poate permite nici atât, la una dintre doftoroaiele fără număr care mişună prin capitală.

— Cunoşti nume?

— Toţi medicii, ţi-am spus, moaşele şi *sagae*. Apoi ghicitoarele sau codoaşele. Adaugă toate doicile care au o mulţime de sfaturi de dat, fetele fără prejudecăţi…

— Prin urmare, jumătate din Urbe ar putea face să avorteze cealaltă jumătate! trase concluzia cu deznădejde Aurelius.

— Dacă este plătită cum trebuie, precizează Servilius.

— Costă mult o asemenea intervenţie?

— Depinde de cel care o face. Unele *tabernae medicae* îţi garantează condiţii igienice şi, la cerere, şi anestezia: dar acolo costă mult. Dacă te mulţumeşti cu mai puţin…

— Dar legea Cornelia nu interzicea asemenea practici?

— Acum este literă moartă, interveni Servilius ale cărui cunoştinţe juridice erau mult mai largi decât cele ginecologice. Dacă legea romană permite abandonarea unui nou-născut, îţi închipui că garantează drepturile unui fat? Doar dacă nu există anumite interese…

— Aşa este: dacă un copil născut sau nenăscut răstoarnă axa ereditară, atunci justiţia intervine şi chiar cu asprime… spuse, gânditor, Aurelius.

— Dar numai într-un asemenea caz. Cam de un secol nu s-a mai auzit de vreun proces pentru avort. Ultima oară a vorbit despre aşa ceva Cicero…

— Îmi amintesc. Chiar şi atunci, dedesubtul acestui caz exista o chestiune de interese: doar din cauza aceasta femeia a fost condamnată, confirmă patricianul, amintindu-şi de studiile din tinereţe.

— Tocmai: nimeni nu s-ar gândi să mai depună vreo plângere, îl asigură Servilius.

— Fata despre care vorbeai a murit, însă, din cauza unei hemoragii; s-ar putea să fi suferit o operaţie chirurgicală, în mod normal, la început se încearcă şi o poţiune; medicii nu recurg cu prea mare plăcere la instrumentele specifice: le este întotdeauna teamă ar putea fi acuzaţi de omucidere dacă femeia îşi dă sufletul!

— Şi asta ar putea limita aria cercetărilor? întrebă Aurelius cu o urmă de speranţă.

— Nu chiar. La Roma nu este nevoie de titluri ştiinţifice pentru a practica medicina şi nu se cere să ai o

autorizaţie specială. Oricine poate face pe doctorul, dacă se simte în stare. De data asta, n-o să-ţi fie uşor, Aurelius, să-l găseşti pe vinovat! zâmbi Servilius. Doar dacă nu-l trimiţi pe Castor deghizat în femeie gravidă ca să le interogheze pe moaşe… Şi grăsunul cavaler izbucni în râs imaginându-şi-l pe Castor stând furios la coadă printre gravide ca să intre în cabinetul moaşei. Tânărul senator, însă, părea cu totul descurajat.

— Nu mai am altă soluţie decât să încep un tur al cabinetelor! declară el, plin de energie.

— Şi ce-o să spui, că o sclavă te-a lăsat gravid? rânji Servilius.

— Pomponia, dragă… începu Aurelius, insinuant.

— Ah, nu! N-o amesteca pe soţia mea în povestea asta!

— Câtă dreptate ai, Aurelius! interveni prompt cea în cauză. De la o vreme, simt o mică durere aici, în partea de jos pântecelui. Ar trebui să mă duc la un specialist să vadă despre ce este vorba.

— Mănâncă mai puţin şi o să-ţi treacă durerea! o puse la punct soţul, peste măsură de plictisit: abia scăpase de invazia croitorilor şi îşi vedea deja casa plină de ventuze, valve, sonde şi alte asemenea instrumente dubioase. Aurelius, nu poţi face asta! Ştii ce înseamnă să-ţi intre medicii în casă? continuă el cu însufleţire. Primul lucru pe care ţi-l spun ei, chiar dacă nu te consultă, este că te-ai îngrăşat prea mult; apoi îţi examinează pupilele ca şi cum ar fi vorba despre un oracol funebru şi clatină din cap. La sfârşit, rezultatul este întotdeauna acelaşi: vrei, nu vrei, te pun imediat la regim!

— Sunt sigură că nu ţi-ar face rău asta! îi închise gura Pomponia, dornică să înceapă cât mai curând ancheta. Mâine am să mă duc la Dioscorides. Apoi, o să am nevoie de un consult la Scribonius Largus care îngrijeşte chiar şi familia imperială. Şi nu trebuie să-l uit nici pe

Damasippos.

— Pomponia, doar nu vrei să te consulte toţi escrocii ăia!

— De ce nu? înainte de toate, după cum ştii, sănătatea mea este cam şubredă şi, de altfel, grecii ăştia se pricep foarte bine la prepararea unor pomezi care fac pielea netedă ca mătasea. Poţi să contezi pe mine, Aurelius. Ah, ar fi bine ca şi fetele mele să facă un control: în ziua de azi, cu toată promiscuitatea asta, n-am de unde să ştiu când ar putea lua vreo boală lumească!

— Parcă-i aud, gemu Servilius. „*Dar ce grăsime*!”, de îndată ce ajungi pe mâna lor, „*ce galben eşti la faţă*! *Multă gimnastică*, *culcarea la apusul soarelui şi*, *mai ales*, *fără* grăsimi7” Şi tot aşa, cu luat de sânge, tizane şi alte chinuri!

— Dar nici vorbă, tu n-o să fii deloc implicat, minţi cu bună ştiinţă Aurelius. Soţia ta va fi aceea care mă va ajuta.

— Dacă o să-mi interzică şi carnea de vânat... ameninţă Servilius incapabil să facă faţă vieţii iară mâncărurile preferate.

— Am să-ţi ofer un prânz ca al lui Lucullus, ca să mă revanşez. Şi te asigur că nimic, absolut nimic din ce-ţi vor pregăti bucătarii mei nu va avea aprobarea medicilor, îi garantă Aurelius.

Servilius îşi luă rămas bun cam îngândurat şi, în timp ce ieşea, tânărul senator îl auzi cum poruncea servitorilor să-i pregătească o cină îmbelşugată care să compenseze viitoarele zile de post.

Cu patru zile înainte de Nonele lui septembrie

— Hei, Castor, te-ai şi întors?

Tolănit comod pe un triclinium rezervat celor mai importanţi oaspeţi, grecul se dezbrăcase de straiele evreieşti şi purta o foarte frumoasă hlamidă brodată.

— Hai, repede, spune-mi ce ai descoperit! îl grăbi senatorul.

— Fata nu era prea apreciată de comunitate: însuşi faptul că încă nu se măritase, la cei şaisprezece ani ai ei, stârnea tot felul de vorbe. Celelalte femei nu vedeau cu ochi buni plecările şi sosirile ei. Pe scurt, era bănuită de cele mai suspecte afaceri cu romanii şi au început deja şoaptele care spun că este ceva nu prea limpede în moartea sa.

— Bietul Mordechai!

— Nici bătrânul nu este scutit de critici: cunoscuta lui prietenie cu un magistrat roman de rang înalt…

— De unde ai cules toate bârfele astea?

— Din casa rabinului-şef. Nepoata sa, Deborah, pusese ochii pe frumosul Lazarus – Eleazar, cum îi spun ei – dar a fost nevoită să se mulţumească până la urmă cu Uriel, un lungan jigărit cu faţa plină de coşuri, care va deveni şi un mare învăţat al *Torei*, dar în privinţa farmecului bărbătesc… Uriel acesta are un dinte împotriva lui Mordechai şi a familiei lui: susţine că a văzut-o pe Dina cu nişte filfizoni romani şi nu o singură dată!

— Mai precis, cu cine? îi cunoaşte?

— Nişte derbedei, cum sunt o mulţime în Roma, din bandele acelea care-i atacă noaptea pe trecători şi le sâcâie pe femeile singure de pe stradă, iar când nu găsesc nimic altceva de făcut, scot din locul lor pietrele miliare de pe trotuare.

— Am înţeles: clienţi permanenţi ai tavernelor şi bordelurilor; se distrează să năvălească în casele prostituatelor şi să le violeze. Sau jefuiesc oamenii cumsecade care sunt atât de imprudenţi încât trec prin „teritoriul” lor! Grozavă tovărăşie pentru o fată bine educată!

— Bieţii *tresviri* de noapte se străduiesc din răsputeri să menţină ordinea publică în orele nocturne, dar nu mai reuşesc să controleze aceste bande de tâlhari… Şi nu numai asta: băieţii ăia drăgălaşi îi asmut de spectatorii din

diferite tabere, la Arenă, şi toate pretextele sunt bune ca să ajungă la încăierări. Ştii bine ce s-a întâmplat după ultima victorie a lui Chelidon, în Arenă: Roma parcă ajunsese să fie atacată şi prădată de barbari!

— Şi Dina se întâlnea cu ei?

— Să nu exagerăm: a fost văzută vorbind cu ei de câteva ori, la depozitul de vinuri şi în plină zi.

Aurelius era dezamăgit: oare fiica lui Mordechai să fi fost altfel decât o ştia el? Crezuse despre ea că era o fată îndrăgostită, nu tovarăşa unei găşti de haidamaci!

— Ai auzit şi ceva nume?

— Este vorba despre banda lui Flavius. În cartierul evreiesc, oamenii îi cunosc bine pentru că, în timpul unui raid nocturn au lăsat în urmă mai multe nasuri sparte ca amintire şi au distrus grilajele multor prăvălii.

— Flavius? L-am cunoscut. Face parte dintr-o familie destul de bogată, dar este îndatorat până peste urechi: practic, a risipit averea tatălui său, chiar înainte de a o moşteni. Chiar dacă acum împrumuturile de tipul „tatăl pe moarte” au devenit ilegale, nicio lege nu-ţi interzice să împrumuţi pe cineva care a împlinit douăzeci şi cinci de ani, iar Flavius, deşi se poartă ca un adolescent rebel, are câţiva ani în plus peste această vârstă.

— Mi s-a spus, într-adevăr, că şeful nu mai este un băieţaş prea fraged. Ceilalţi, însă, sunt cu toţii foarte tineri; unii dintre ei nici măcar n-au îmbrăcat toga bărbăţiei.

— Este tipic pentru un măgar arogant ca el să se înconjoare de nişte mucoşi necopţi, pentru a exercita asupra lor o autoritate pe care nimeni, cât de cât conştient, nu i-ar fi acordat-o! izbucni patricianul, indignat.

— Aşa este! în afară, un asemenea individ nu contează deloc, dar în clica sa este rege!

— O să caut să dau cât mai repede de borfaşul ăsta de două parale! anunţă hotărât Aurelius, scoţând punga

pentru a-i oferi o recompensă corespunzătoare priceputului său servitor.

Îi întinse un pumn plin cu monede grecului care se pregătea să le primească încântat, cu ochii strălucitori, când, devenind brusc atent, se opri cu mâna la jumătatea drumului.

— Castor, întrebă el examinându-l mai bine. Dar aceea nu este cumva hlamida mea?

— Sigur că da, era, dar mi-ai făcut-o cadou cu multă generozitate.

— Când asta, dacă nu te superi?

— Ei, nu mi-ai dat-o direct, dar eu îmi fac o datorie din a-i controla în permanenţă pe cei care au în grijă hainele tale, pentru a nu te lăsa să apari în lume ca un zdrenţăros. Aşa că, acum câteva zile, mi-am dat seama că puneau printre celelalte veşminte şi pe aceasta, foarte veche, nedemnă de a fi purtată de un om de rangul tău şi am examinat-o cu atenţie. Şi am descoperit câteva defecte: o pată care rezistase la toate spălările şi un tiv cam uzat. L-am certat zdravăn pe sclavul garderobier şi i-am cerut să scoată haina asta uzată din *armaría*. Sigur, oricât este de uzată, poate fi folositoare unui sărman servitor ca mine şi…

— Îţi mulţumesc pentru grija pe care mi-o porţi, spuse Aurelius, căznindu-se să nu izbucnească în râs. Şi o să-i spun administratorului să reţină preţul hainei ăsteia vechi, o nimica toată, evident, din salariul tău.

— Lui Paris? Eşti nebun, stăpâne? protestă grecul, învineţindu-se la faţă. Nu ştii că acela are ceva cu mine şi este în stare să spună că gioarsa asta face o sută de sesterţi doar ca să-mi facă o pagubă?

Între risipitorul Castor şi avarul administrator al lui Aurelius relaţiile nu erau bune deloc: slujbaşul cel econom, subiectul preferat al batjocurii grecului, îl detesta pe acesta dar nu i-o arăta, chiar dacă în adâncul sufletului îl

invidia cumplit; faptul că şiretul levantin era, fără discuţie, favoritul stăpânului îl scotea din sărite.

— Nu te speria, Castor! îl linişti patricianul. Paris se pricepe de minune la asemenea lucruri!

— Din păcate, oftă servitorul, rămânând ostentativ în picioare, în aşteptarea monedelor văzute mai devreme în mâna stăpânului.

Când, după ce tuşi discret de câteva ori, se lămuri că răsplata nu va mai ajunge la destinaţie, Castor se resemnă să plece, mormăind în barbă câteva comentarii despre zgârcenia şi nerecunoştinţa unor anumiţi bogătaşi prost-crescuţi.

Ajunul Nonelor lui septembrie

— *Ave*, Publius Aurelius Statius!

— *Ave*, nobile Aurelius Statius!

— *Ave*, *ave*! saluta patricianul în stânga şi în dreapta, recunoscut de clienţii care frecventau de obicei Termele, în timp ce căuta să vadă prin mulţime silueta enormă a lui Servilius, cu care avea întâlnire.

Prietenul său îl asigurase că în băile lui Agrippa îi va fi uşor să-l întâlnească pe Flavius împreună cu banda sa.

După un tur rapid de căutare prin vestibul, întrerupt de omagiile insistente ale câtorva *clientes* dornici să-i prezinte dosare şi cereri, senatorul se îndreptă către vestiar pentru a-şi lăsa acolo hainele, urmat de un mic cortegiu de *balneatores* care aveau la ei instrumentele indispensabile băilor. În sfârşit, aşteptarea sa fu răsplătită: la capătul sălii de marmură, chiar sub dulăpioarele personale, un grup de puştani cu ifose schimbau între ei glume porcoase.

Expunându-şi cu mândrie musculatura proeminentă, rod al multor ore petrecute în palestră, băieţandrii se lăudau cu ultimele lor cuceriri amoroase.

Un bărbat blond, ceva mai copt decât ei şi cu un aer semeţ, îi luă în râs pe toţi, cu un aer evident de

superioritate şi Aurelius ghici imediat că era faimosul Flavius pe care avusese deja ocazia să-l întâlnească şi altă dată, ca oaspete în câteva case unde îşi promisese solemn că nu va mai călca.

Trecând prin apropierea grupului, patricianul prinse din zbor o frântură de discuţie.

— Ştii că Bachides nu are de gând să-ţi ierte noua pasiune? îi spunea unul dintre băieţi căpeteniei. Am aflat aseară, la Oppia. Era furioasă, prăpădita!

— N-are încotro, trebuie să se resemneze: am acum ceva mai bun! îi răspunse Flavius, făcându-i ştrengăreşte cu ochiul.

— Sper că nu vrei să-l imiţi pe Rubelius!

— Cine, eu? Eşti nebun? Pe ăla n-o să-l mai vedem o vreme pe la bordel!

— Dar nu ştii că este îndrăgostit? interveni un puşti numai piele şi os care începu să se schimonosească în toate felurile, încercând să-l imite pe prietenul care nu era de faţă. La fiecare mişcare, pe frunte îi juca un fel de coroană făcută dintr-o mulţime de cârlionţi pentru care probabil că stătuse o zi întreagă la frizer.

— Adio femei, sărmane Rubelius! râse blondul, cu gura până la urechi. Şi adio banchete!

Publius Aurelius nu consideră că era momentul potrivit pentru a-l aborda pe Flavius, aşa că se îndepărtă discret, sigur că va întâlni iarăşi gaşca în vreo sală sau în bazin: era clar că grupul acela făcea totul ca să atragă atenţia celorlalţi clienţi şi era clar că nu vor pleca prea repede.

Se opri pentru o clipă în *tepidarium* pentru a se obişnui cu aerul fierbinte care-l aştepta în saună. Îndată ce se aşeză, îşi dădu seama ce imensă greşeală făcuse: de sub un morman de cearşafuri albe apăru o mână scheletică şi degetele ca nişte gheare îl strânseră de braţ.

— Chiar aveam nevoie să vorbesc cu tine, dragă

Statius. În legătură cu decretul acela…

— Sigur că da, Lentulus, dar nu acum… în zadar: pisălogul său coleg, cel mai bătrân şi mai plictisitor din Senat, îl prinsese zdravăn şi n-avea să-i mai dea drumul până când nu-i împărtăşea, cu obişnuita lui limbuţie ucigătoare, părerea mai mult decât stupidă despre vreo douăzeci de hotărâri ale Curiei. Ar fi foarte interesant Lentulus, dar eu… încerca să scape Aurelius, ajungând să se resemneze în cele din urmă, când, tocmai atunci. Castor apăru în prag.

— Stăpâne! O problemă foarte urgentă! Servilius te aşteaptă!

Luându-şi un rămas-bun grăbit de la bătrânul senator care continua imperturbabil să vorbească de unul singur. Aurelius îl urmă pe libert cu un suspin de uşurare.

— Chiar l-ai găsit pe Servilius?

— Sigur că l-am găsit, dar ai tot timpul să treci pe la *sudatorium* dacă vrei: el abia a început exerciţiile fizice

Patricianul rânji. Lui Servilius nu i-ar fi făcut rău puţină mişcare ca să mai scape de grăsimea pe care irezistibila sa lăcomie o alimenta în permanenţă.

Când în cele din urmă se întâlni cu prietenul său. acesta se căznea din răsputeri să ridice două greutăc destul de mici, dar făcea eforturi conştiincioase însoţite de oftaturi şi bombăneli.

— Ia te uită, leneş bătrân ce eşti! Sunt uşoare ca fulgul râse Aurelius, ridicând el cu uşurinţă cele două greutăţi.

— Pentru tine, s-ar putea. Şi, de fapt, dacă vrei să ştii părerea mea, eforturile astea te îngraşă şi mai tare. Vin aici în fiecare zi ca să mă las torturat de călăul ăla – se plânse Servilius, arătând înspre instructor – iar când ies de aici, mănânc dublu ca să-mi refac energia pierdută!

— Hai, vino repede. Banda lui Flavius este aici şi trebuie să caut un pretext ca să intru în vorbă cu el, îl zori

Aurelius. Apoi, îl luă de braţ pe Castor. Uite-i că vin; vino, hai să jucăm trigon, îi propuse el, luând de pe jos trei bile mici, albe. La un semnal, fiecare jucător trebuia să arunce prin surprindere mingea către un adversar, iar cel care era lovit de două mingi în acelaşi timp, trebuia să fie atât de îndemânatic încât să nu le lase să cadă pe jos. Inutil să spunem că, după câteva mingi, Servilius se declară învins.

Mişcările sale caraghioase, însă, nu trecuseră neobservate de şleahta care intra chiar în acel moment şi sărmanul jucător fu imediat luat în râs de puştani printr-o avalanşă de comentarii obscene.

— Uită-te la ei, tineretul Romei nobile! Buni doar să cutreiere bordelurile şi să atace lumea pe stradă! izbucni plin de indignare bravul cavaler.

— Cine este cârlionţatul acela?

— Curtius, primul născut al fostului Consul. Celălalt este Bossos, un provincial plin de bani.

— Pe malacul ăla blond îl cunosc deja, din păcate: este faimosul Flavius, dar pe acela înalt din stânga nu ştiu de unde să-l iau.

— Este Gaudentius. Fii atent: mama sa se află în graţiile lui Pallantes, libertul atotputernic al împăratului. Evident, este amanta lui.

— E bine de ştiut. Ultimul se numeşte Gallius şi l-am întâlnit la un banchet: este un individ fără niciun căpătâi.

— Toţi patru împreună, mucoşii ăia nu au nici optzeci de ani, iar Flavius îi joacă pe degete... Tatăl lui este de-acum pe moarte, aşa că în curând va putea cheltui în linişte ce-a mai rămas din averea familiei.

— Dar împrumuturile acelea de tipul „tatăl pe moarte” n-au fost interzise de Claudius?

— Da, cu rezultatul măreţ că acum copiii isteţi ajung să angajeze ucigaşi plătiţi ca să le scurteze prea îndelungata aşteptare. Şi despre misterioasa boală a lui Flavius Foscus circulă diferite zvonuri... Dar, cu mediile pe

care le frecventează fiul său… insinuă Servilius în şoaptă.

Între timp, tinerii veniseră în mijlocul palestrei, unde Flavius, puternic prin vârstă şi robusteţe, lupta pe rând cu fiecare dintre ei.

Era o joacă, pentru solidul şef al bandei, să-i pună jos pe neputincioşii săi prieteni, cu atât mai mult cu cât folosea şi procedee nepermise.

Când şi ultimul băieţaş ajunse pe covor, blondul, mândru nevoie mare, se şterse de sudoare cu un aer de satisfacţie.

Cu un zâmbet evident ironic, Aurelius bătu din palme.

— Ce este, bunicuţule? Nu-ţi place cum lupt? îl provocă vlăjganul, fericit să aibă motiv de ceartă.

— N-am ce zice: maestrul tău te-a învăţat bine cum să învingi nişte bieţi băieţandri! îl zeflemisi Aurelius care nu putea accepta un asemenea epitet.

— Vrei să încerci tu sau nu mai ai suflu, moşulică? îl sfâdă Flavius cu neobrăzare.

Senatorul nu aşteptă să i se spună de două ori: la patruzeci de ani, se menţinea fără prea mare efort într-o formă perfectă şi avusese întotdeauna o slăbiciune pentru lupte.

— Vin imediat, mucosule, dar să ne înţelegem: am văzut că nu prea îţi place să respecţi regulile. Bun, nici mie nu-mi place. Cu lovituri de tot felul?

— Cu lovituri de tot felul! acceptă tânărul, sigur pe forţele sale.

Îngrijorat, Servilius încercă să-l facă pe prietenul său să renunţe, în timp ce Castor, care gusta dinainte plăcerea de a-l vedea în sfârşit la pământ pe severul său stăpân, îşi găsi imediat un loc în primul rând pentru a asista comod la confruntare.

Vestea se răspândi fulgerător şi palestra se umplu de spectatori care pariau pe unul sau pe altul dintre

adversari: locuitorii Romei erau o naţiune de incorigibili pariori şi se şoptea că până şi eroismul soldaţilor romani în război se datora dorinţei de a nu pierde sumele mari pariate pe victoria respectivelor legiuni.

Între timp, cei doi înaintaseră către centrul sălii. Flavius nu aşteptă semnalul pentru a porni un atac în forţă, după o fentă subtilă, dar mişcarea lui fu imediat evitată de sprintenul senator. Se clătină o clipă, dar îşi reveni şi încercă să apuce un picior al adversarului care se feri prompt şi de data aceasta.

După alte câteva asalturi nereuşite, murmurul celor de faţă se transformă în strigăte asurzitoare.

— De ce nu ataci, laşule? Hai, vino şi luptă! îşi îndemna Flavius adversarul, în timp ce susţinătorii lui aruncau în Aurelius cu monede mărunte şi cu alune.

Patricianul, câtuşi de puţin îngrijorat, aştepta nemişcat ca o statuie. Dintr-odată, fără nicio altă mişcare pregătitoare, cuprinse trupul celuilalt şi, cu o mişcare extrem de rapidă, îl făcu să zboare prin aer. Flavius căzu greoi pe spate şi patricianul fu imediat deasupra lui lipindu-l cu umerii la pământ. Mulţimea de spectatori aplauda frenetic. Ajutându-l să se ridice, Aurelius strânse cu o sportivitate rece mâna învinsului. Tânărul schiţă şi el un surâs forţat, dar senatorul nu se lăsă înşelat: îşi făcuse un duşman de moarte. Umilinţa de a fi fost pus la podea în faţa întregii sale bande îl ardea pe Flavius mai rău decât fierul înroşit al călăului.

Întors la ai săi, patricianul fu copleşit de entuziasmul frenetic al lui Servilius care, fiindcă nu putea obţine el însuşi anumite succese, se consola alăturându-se victoriilor prietenului său. Castor, în schimb, îl privea pieziş pe stăpânul său, cu expresia dezamăgită a unuia care vedea cum îi este refuzat în ultima clipă un cadou nesperat până atunci.

În momentul acela, blondul veni în spatele lor.

— Ascultă, te pricepi. Mă înveţi şi pe mine lovitura aia?

— Nu, dar pot să te învăţ altele.

— Eu pe aceea vreau s-o învăţ!

— Nu. Este secretul unui maestru bătrân, venit de la mari depărtări, pe care l-am răscumpărat din sclavie cu mulţi ani în urmă. M-a pus să jur că n-o să dezvălui acest secret decât unei singure persoane, în toată viaţa mea.

— Şi ai făcut deja aceasta?

Aurelius clătină din cap.

— Bătrânul susţinea că disciplina sa nu se referea atât la trup, cât la spirit: într-o bună zi am să găsesc pe cineva care să fie demn să înveţe acea mişcare.

Flavius păru nedumerit, dar îşi trădă o nouă faţetă a caracterului: arogant cu cei slabi, laş cu cei mai puternici decât el.

— Ascultă, la Oppia este petrecere mare în seara asta. Mi-ar face plăcere să vii şi tu… Dacă nu poţi învinge pe cineva, este mai bine să ţi-l faci prieten, gândea în sinea sa haidamacul şi, în plus, ţinea ca patricianul să aibă ocazia de a-l admira în mediul care îi era cel mai familiar: se bucura, desigur, de o mare popularitate în spelunca aceea faimoasă în toată Urbea pentru orgiile fără limite care se făceau acolo.

Aurelius nu era un client al bordelurilor, dar nu se temea, desigur, să intre şi acolo. Acceptă, deci, fără ezitări, cu atât mai mult cu cât avea o bună ocazie de a o întâlni pe Oppia, cea despre care vorbea doica fetei…

— Ce este, ideea unei petreceri galante nu te atrage? îl întrebă patricianul pe secretarul care mergea îmbufnat alături de el, pe drumul de întoarcere spre casă. Credeam că o să vii cu mine.

— Nu mă opun, de fapt, dacă plăteşti tu!

— Atunci, de ce faci mutra asta?

— N-are importanţă: este vorba doar despre sesterţii

pe care mi i-ai furat.

— Care sesterţi?

— Cei pe care i-am pariat pe Flavius, bineînţeles!

— Faceţi loc pentru litiera nobilului Aurelius!

— Faceţi loc nobilului Aurelius Statius, senator al Romei!

Sclavii anunţători aveau mult de furcă în eliberarea străzii din faţa lecticii: oricât se străduiau, agitând torţele, nici eforturile lor, nici numele ilustrului personaj nu reuşeau să mişte din loc carele, boii şi caii care blocau trecerea. Ca de obicei, circulaţia în Urbe era mai dificilă seara decât în timpul zilei: de mult timp legea interzicea intrarea pe străzile capitalei a vehiculelor trase de animale, aşa că toate predările de comenzi şi aprovizionarea se puteau face doar după asfinţitul soarelui.

Stând comod pe pernele moi ale litierei, Aurelius privea pe ferestrele deschise îmbulzeala frenetică de afară, asistând cu plăcere la hărmălaia şi agitaţia care îl înconjurau din toate părţile. Nu avea nicio grabă să ajungă la bordel, fiindcă festinul avea să se prelungească până în zori.

Printr-o strategie bazată pe brânci şi ghionţi, micul grup ajunse în sfârşit, aproape neatins, la Poarta Caelimontana, de unde se putea zări intrarea pe *Clivius Scaun*.

Lupanarul era pe la jumătatea străzii, într-o clădire destul de pretenţioasă: probabil că afacerile Oppiei mergeau strună dacă îşi permitea să plătească o chirie destul de mare pentru o clădire atât de spaţioasă.

În faţa uşii mari de la intrare, grupuri de pierde-vară care, pentru că nu aveau bani, nu erau primiţi înăuntru, luau parte la petrecere prin strigăte şi chiuituri. Deşi îi plăceau veselia şi petrecerile cu lume multă, Aurelius mulţumi zeilor că locuia într-o *domus* liniştită la care

foarte rar ajungeau zgomotele deranjante ale vieţii de noapte.

Îndată ce puse piciorul jos din lectică, alături de el apăru credinciosul Castor fiindcă, în asemenea ocazii, el îşi arăta toată amabilitatea care îi lipsea deseori când era vorba despre muncă.

— Ce facem, stăpâne, nu intrăm? întrebă grecul şi se vedea clar cât de nerăbdător era să ia parte la petrecere.

— Mai stai o clipă, Castor. Vreau să-ţi amintesc doar că ne aflăm aici cu un scop foarte precis. Dacă-ţi închipui că o să te arunci imediat la prima puicuţă boită peste care o să dai la intrare şi apoi o să te îmbeţi turtă înainte de a-ţi face datoria, află că, în cazul acesta, am să mă fac că nu te cunosc lăsându-te să plăteşti totul.

— Da, da, ştiu că trebuie să mă ocup de codoaşă, dar nu înseamnă că n-o să-mi pot permite şi eu o mică pauză alături de vreo fată frumuşică. Dar ia spune-mi, ai mai văzut-o vreodată pe Oppia?

— Nu, dar am auzit vorbindu-se despre ea.

— Îndată ce o s-o vezi, ai să-ţi dai seama ce-mi ceri să fac!

Uşa mare se deschise în faţa celor doi oaspeţi şi dinăuntru năvăli peste ei un vacarm asurzitor de urlete şi cântece.

Din mulţimea asudată apăru, ca o prăjină, o femeie foarte slabă pe care o perucă enormă o făcea să pară şi mai înaltă.

— Fii bine venit în casa mea, senator Statius! Vizita ta este o adevărată onoare pentru mine!

Vălul străveziu care îi acoperea pe alocuri trupul lăsa să se întrevadă, din nurii săi veştejiţi, mult mai mult decât bunul simţ, chiar înainte de bunul gust, ar fi trebuit s-o permită.

Machiată până în vârful urechilor, patroana bordelului îşi arăta fără ruşine un pântece care nu mai era

elastic de mulţi ani, având în mijloc o bijuterie scumpă încastrată adânc în buricul fleşcăit.

— Am cele mai frumoase fete din Roma, senatorule! Marfă de cea mai bună calitate!

— Să sperăm că nu seamănă cu ea… gemu în sinea sa rafinatul patrician, urmând-o.

— Nu vrei, desigur, să te amesteci în gloata asta de plebei! Vino, am o mică lojă liniştită de unde vei putea urmări netulburat petrecerea şi-ţi vei putea alege pe îndelete femeia care-ţi va plăcea, îl îmbie Oppia, conducându-l pe o scară strâmtă până la etajul care se deschidea deasupra sălii de banchete printr-un balcon larg.

Încăperea care urma să-i stea la dispoziţie era aranjată cu oarecare eleganţă: stofele şi pernele erau nesperat de curate şi chiar scenele erotice pictate pe pereţi aveau oarecare reţinere cu toată obscenitatea lor. De la balcon, Aurelius începu să studieze cârdul de *lupae* aflate la muncă: îmbrăcate în veşminte orientale sumare, lăsau să se vadă forme nu tocmai de dispreţuit. Sânii goi, mângâiaţi din când în când de unii clienţi mai pofticioşi, erau susţinuţi cu fâşii înguste de piele şi cu lănţişoare din argint; unele nu purtau decât lenjeria intimă: o fâşie de pânză în jurul pieptului şi o foarte sumară fustiţă ca o eşarfă care, învăluind şoldurile, trecea printre picioare şi se încheia pe pântece cu o agrafă de preţ. Aurelius zâmbi amuzat, gândindu-se la nenumăratele ocazii în care admirase, într-o asemenea costumaţie sumară, matroane respectabile cu o reputaţie nepătată.

Gesturile obscene, chicotelile aţâţate de alcool, dansul dezlănţuit atraseră atenţia patricianului, dar nu atât de mult încât să-l împiedice să caute, printre feţele acelea de beţivi pe aceea a antipaticului Flavius sau a vreunui membru al bandei sale.

În zadar: tânărul probabil că se retrăsese într-o

cameră cu o fată sau avea să sosească la petrecere în toiul nopţii, pentru ca să aibă o apariţie cât mai spectaculoasă. La un moment dat, pe când privea scenele lascive de jos. Aurelius observă comportamentul straniu al unei fete blonde care, vizibil presată de un omuleţ chel, în care recunoscu imediat un onorabil coleg de la Senat, încerca să se ferească şi să amâne cât mai mult posibil clipele fierbinţi la care era obligată prin contract.

Faptul acesta îl făcu atât de curios încât se hotărî să-l cheme pe servitorul care-i stătea la dispoziţie.

În faţa sa apăru o fiinţă hibridă căreia cu greutate i se putea defini sexul: mânjit cu albastru din cap până în picioare, efebul nu avea pe corp nici urmă de păr. Curbura graţioasă a umerilor se continua în jos cu un bust efemina: unde se puteau observa nişte urme vagi de sâni. Arătarea aceea ar fi putut fi considerată o copilă abia îmbobocită, dacă o umflătură suspectă de sub pânza care-i acoperea şoldurile n-ar fi dezminţit categoric prima impresie. Ciudatul hermafrodit îi zâmbi languros.

— Am ales fata: o vreau pe blonda de acolo, cu părul scurt şi neted şi cu colierul de turcoaze.

Androginul păru încurcat:

— De fapt, cred că este păstrată pentru un client permanent... o persoană importantă.

— Da, l-am văzut şi ştiu cine este. Dar eu sunt mult mai important decât el, aşa că adu-o pe fată şi spune-i cheliosului ăluia că Publius Aurelius Statius o vrea. Fii liniştit, n-o să protesteze, ştiind câţi bani îmi datorează.

După câteva minute, tânăra blondă se afla în faţa sa, cu o expresie plină de recunoştinţă.

— Nu ştiu cine eşti, dar m-ai scos dintr-o mare încurcătură! exclamă ea cu un suspin de uşurare. Bătrânelul acela este îngrozitor. De când a devenit impotent, ne scoate peri albi cu tot felul de pretenţii nebuneşti: ultima oară când am scăpat din ghearele lui, a

trebuit chemat un medic!

Aurelius înregistră în minte informaţia; într-o zi i-ar fi putut de folos.

— Medic? întrebă după aceea, devenind brusc interesat. Ce medic chemaţi voi, fetele de la lupanar?

— Oh, dacă este vorba despre aşa ceva, suntem bine îngrijite. Oppia ţine la angajatele sale şi vrea ca toate să fim perfect sănătoase. Trăieşte cu teama ca nu cumva vreun barosan să spună că a luat o boală din localul său! A încheiat un contract cu Demofontes şi el ne consultă periodic: dacă vreuna dintre noi nu este perfect sănătoasă, o vinde imediat unui bordel de categorie inferioară.

— Demofontes ai spus?

— Da, locuieşte nu departe de aici; şi, cu toate scandalurile care se întâmplă prin cartier, face bani buni. Dar, ia zi, m-ai chemat aici doar ca să stăm de vorbă?

— De ce nu, frumoaso? îi răspunse Aurelius, lăsând-o să vadă un pumn de monede strălucitoare.

Fata deveni bănuitoare.

— Noi cele de aici trebuie să ne ţinem gura! Ştii ce am putea păţi dacă am merge să povestim peste tot ce vedem? Noi, *lupae*, ştim o sumedenie de lucruri!

— Nu ţi-ar plăcea ca, mai devreme sau mai târziu, să-ţi cumperi libertatea şi să lucrezi pe cont propriu?

Aurelius ştia că o atinsese la punctul sensibil: visul oricărei sclave dintr-un lupanar era eliberarea şi o cocioabă cât de mică în care să-şi facă nobila şi străvechea meserie fără niciun fel de obligaţii.

— Ba bine că nu! Dar, dacă lucrurile merg tot aşa, când o să reuşesc să plec de aici o să fiu atât de bătrână că n-o să se mai uite la mine nici măcar sclavii! Şi, apoi, eu m-aş putea considera norocoasă: este un local de lux şi clienţii lasă în fiecare seară o groază de bani. Înainte de a veni aici eram într-un loc ca vai de lume!

— Spune-mi ceea ce mă interesează şi o să am grijă

de tine. S-ar putea să-mi placi destul de mult ca să te cumpăr chiar pentru mine… spuse Aurelius pe un ton scăzut, mângâindu-i pântecele dezgolit.

Fata tăcu încurcată: socotea rapid riscurile. Şi dacă bărbatul acela va scoate de la ea tot felul de informaţii secrete şi apoi o va lăsa baltă, în mâinile codoaşei şi ale clienţilor asmuţiţi de ea?

— Ce vrei să ştii? întrebă ea, prudentă.

— Totul despre banda lui Flavius; el este cel care m-a invitat.

— Oh, ăia? Nişte băieţaşi zăpăciţi. Câteodată vin plini de bani, alteori merg pe datorie pentru că nu au nicio para chioară. Oppia îi primeşte totuşi: Flavius are un tată foarte bogat care se spune că este deja cu un picior în barca lui Caron. Îndată ce bătrânul o să ajungă în Hades, el o să se refacă din plin: băiatul nu stă pe gânduri când semnează poliţe de împrumut!

— Care dintre voi merge cu Flavius? Este vreuna anume?

— Înainte cam toate, dar de la o vreme doar diva… Da, una de afară care vine din când în când aici ca să danseze. Trebuie să recunosc cinstit că are un corp extraordinar de frumos, dar nimeni n-a văzut-o cum arată la faţă, o are întotdeauna acoperită. Spune şi tu, nu-ţi vine să crezi că este desfigurată sau că are vreo boală scârboasă? Ei, acum Flavius nu mai are acum treabă decât cu ea.

— S-ar putea întâmpla o asemenea minune chiar astă-seară?

— Nu, vine când are ea chef, se vede că nici nu prea are nevoie de bani. Poate că are o clientelă fixă acasă.

— Cum arată?

— Ţi-am spus, n-a văzut-o nimeni la faţă. Eu cred că nu-i decât o şmecherie ca să crească preţul. Dacă judeci după fizic, pare tânără, cam de vârsta mea. Are părul

blond şi ondulat. Păr aşa galben eu n-am mai văzut niciodată; sunt şi eu blondă, mă mai decolorez şi cu untură de Mainz, dar nu reuşesc să fiu ca ea.

— Fiindcă veni vorba, spune-mi, ce s-a întâmplat cu părul tău? întrebă Aurelius, arătând spre tunsoarea băieţească a fetei.

— A ajuns pe capul Oppiei, împreună cu al altor fete. Ea spune că aşa le plac mai mult clienţilor, fiindcă mă găsesc mai excitantă.

— Mă rog, n-aş putea spune că nu are oarecare dreptate: ai un aer straniu cu părul aşa scurt, mai ales acum când matroanele poartă nişte coafuri cu forme atât de complicate!

— Asta înseamnă că mă placi! Şi o să mă cumperi? exclamă fata, plină de speranţă.

— Rămâne de văzut. Dar, uite-l pe Flavius că intră! Patricianul se aplecă peste balustradă ca să vadă mai bine: sub el, clienţii îi făceau loc noului venit, urmat ca întotdeauna de ciracii lui.

Salutând în dreapta şi în stânga cu familiaritatea unuia care este client permanent, Flavius îl observă în cele din urmă pe oaspetele său şi-i făcu semn să vină jos. Aurelius îi răspunse tot printr-un gest, că nu putea deocamdată, arătând înspre fata de lângă el. Cu un rânjet obscen, Flavius îl lăsă în pace. Prostituatele se înghesuiau în jurul derbedeului, cunoscut, probabil, pentru dărnicia lui.

Patroana se duse şi ea să-l salute, dar, după câteva vorbe de politeţe, se grăbi să se întoarcă la clientul care părea s-o fi fermecat cu totul. Aurelius o văzu aproape alergând, cu scurte exclamaţii de entuziasm, către un divan ceva mai retras pe care, cu expresia unui condamnat supus celor mai atroce torturi, se afla întins Castor, pe jumătate gol, încercând să-şi înece scârba în valuri de vin.

— Îi cunoşti pe prietenii lui Flavius? Dar, apropo,

spune-mi cum te cheamă? întrebă, distrat, Aurelius.

— Polixena. Înseamnă „cea cu mulţi oaspeţi”, după cum mi s-a spus. Un nume frumos, nu-i aşa, pentru o *lupal* îi explică ea, încercând să-i smulgă un zâmbet. Dar, după aceea, văzând că bărbatul continua să privească atent prin sală, se hotărî să-i răspundă.

— Curtius este sluga preferată a lui Flavius, uite-l acolo cu Philenia. Cel care a tăbărât pe Bacchides, bruneta, este Gaudentius: biata fată trebuie să-i facă toate voile pentru că băiatul are relaţii la Palat. Gallius îi preferă pe efebi şi este înnebunit după Echion al nostru; l-ai văzut nu-i aşa, a fost pe aici. Este cel pictat tot cu albastru. Rubellius nu este cu ei, ca de obicei.

— Cine este Rubellius ăsta, fiul lui Decimus? întrebă Aurelius, amintindu-şi conversaţia auzită la Terme.

— El n-a mai apărut de ceva vreme. Prietenii îşi cam bat joc de el: spun că este îndrăgostit…

Polixena se întrerupse, părând că ar prefera să treacă la treaba pentru care bănuia că fusese chemată. Mirajul unei eventuale eliberări de către bărbatul acela cu purtări atât de civilizate, i se părea un noroc prea mare ca să se poată realiza cu adevărat. Dar nu strica să încerce şi dacă bogatul senator pierdea în continuare timpul cu asemenea trăncăneli, cum l-ar mai fi putut convinge altfel s-o cumpere dacă nu arătându-i cât de pricepută era în meserie?

Patricianul, însă, aduse din nou vorba către subiectul care-l interesa.

— Spune-mi ce ştii despre iubita lui Rubellius. O cunoşti?

— Este una pe care Flavius a întâlnit-o pe stradă, una dintre multele fete de care îi place atât de mult să-şi bată joc. Mai întâi se prezintă ca un băiat politicos şi cuminte, apoi, pe neaşteptate, se arată a fi ceea ce este: un porc. Cu cât ele sunt mai intimidate, cu atât se distrează el mai

mult. Dar cu asta nu i-a mers deloc: ea l-a preferat pe prietenul lui! N-a lăsat-o nici atunci în pace; i-a făcut lui Rubellius o scenă tare urâtă, chiar aici la bordel, amenințându-l că o s-o facă pe iubita lui să plătească scump!

— Ce-a spus mai exact? întrebă Aurelius, din ce în ce mai interesat de povestea aceea.

— *J\l-o să te bucuri prea mult timp de ea, idiotule*!”, i-a strigat. L-am auzit cu urechile mele. De atunci, nu l-a mai văzut pe aici pe Rubellius

— L-ai întâlnit cumva în alte părți?

— O dată, pe stradă, era împreună cu fata aceea: se țineau de mână și se uitau unul la altul ca doi porumbei. Cred că au un cuibușor al dragostei pe aici, prin cartier: Câteodată, Oppia închiriază camere unor perechi care se iubesc în secret.

Ruben, Rubelhus, reflecta senatorul… Dina prefera cu siguranță pentru iubitul său roman un nume evreiesc foarte asemănător cu cel adevărat. Așadar, acela era omul pe care-l căuta: nu un mujeratic oarecare, fără scrupule, ci doar un băiețandru îndrăgostit. Cu ce inimă l-ar fi putut da pe mâna lui Mordechai? Cum se putea duce la părintele acela disperat care nu mai avea acum decât speranța unei răzbunări zadarnice și târzii spunându-i o poveste despre o iubire obișnuită între doi adolescenți, plătită atât de scump?

Și dacă, în schimb, Flavius își pusese în aplicare teribilele sale amenințări?

IU omorât-o”: vorbele bătrânei evreice îi răsunau acum în amintire. De ce nu reușea să se resemneze, considerând moartea bietei Dina ca un accident nefericit? Multe femei mureau la Roma din cauza avorturilor, orice ar fi spus Pomponia. Ce rost mai avea osteneala de a căuta explicații complicate și greu de crezut?

— Dar tu nu vrei să te distrezi deloc? Polixena, cu

instinctul său de prostituată, observase că dispoziţia clientului său se schimbase şi tremura la gândul că marea ocazie a vieţii ei îi putea scăpa din mâini. Începu să-l mângâie cu pricepere, insistând din ce în ce mai mult. Dar era clar că nu avea noroc: nobilul senator abia începuse să dea semne că răspunde mângâierilor, când un cor de strigăte venite din sală îi distraseră din nou atenţia.

— Uite-o, ea este! strigau înnebuniţi clienţii, aplaudând de zor.

O femeie incredibil de frumoasă apăruse în prag. Trupul aproape gol, cu forme mlădioase şi perfect modelate, era acoperit în întregime cu pulbere de aur şi strălucea ameţitor în lumina torţelor. O cascadă de păr blond îi ajungea până pe umerii semeţi; purta pe frunte o camee preţioasă de sub care începea profilul imobil al unei măşti tot aurii.

— Oh, nu; nu chiar acum! gemu sărmana Polixena.

Aurelius o privea fermecat pe noua venită şi mica prostituată, observând pe furiş expresia lui de încântare, vedea risipindu-se visul unei case comode şi calde, al unui stăpân pe care să-l servească şi să-i satisfacă toate plăcerile, până în ziua în care, mulţumit de ea, s-ar fi decis să-i redea libertatea. Atunci ar fi închiriat o casă mititică, ar fi primit doar clienţi care-i plăceau, şi-ar fi adunat o mică agoniseală pentru bătrâneţe şi, cine ştie, poate că în cele din urmă ar fi cerut-o în căsătorie un bărbat cumsecade, chiar dacă mai în vârstă, cu care să întemeieze o familie.

Acum, însă, iată că omul care i-ar fi putut oferi toate acestea era cu totul absorbit de contemplarea acelei târfe amatoare. Iar ei, o profesionistă serioasă şi conştiincioasă, i-ar fi rămas doar boşorogii pleşuvi şi perverşi. În acest timp, femeia de aur începuse să danseze: urcată pe o masă, cu picioarele goale, se mişca voluptuos, oferindu-şi nurii privirilor avide ale spectatorilor care întindeau

mâinile în speranţa că i-ar putea atinge măcar gleznele.

Umerii aceia minunaţi, aerul acela mândru… La ce femeie mai observase vreodată Publius Aurelius acea siguranţă totală pe sine şi pe fascinaţia pe care o răspândea în jur?

Nenumăratele bucle ale părului ca de aur îi mângâiau umerii parcă sculptaţi în marmură, iar muşchii spatelui zvâcneau în sunetele ritmate ale tamburinelor. Polixena simţi cum lacrimile îi ardeau genele. Făcu un efort ca să nu plângă în hohote. Îşi strânse vălul mototolit de pe divan şi ieşi în tăcere din cămăruţă.

Aurelius n-o luă în seamă şi nu se întoarse nici măcar să-i arunce o privire.

— Castor, Castor! striga, nerăbdător, senatorul, trecând printre trupurile nemişcate ale beţivanilor şi întorcând din când în când cu faţa în sus pe câte unul care i se părea că seamănă cu servitorul său de negăsit.

Dansatoarea cea voluptuoasă plecase, dar nu înainte ca Aurelius să-i adreseze un salut, primind ca răspuns câteva cuvinte rostite cu o voce răguşită şi senzuală, puţin înăbuşită de masca aurie care-i acoperea faţa. În clipa în care necunoscuta se aflase în apropierea lui, atingându-i faţa cu o unghie lungă, tot aurie, simţise un uşor parfum înţepător de ambră, amestecat cu un miros tulburător de femeie.

Imediat Flavius intervenise cu un gest autoritar de stăpân, dându-i ocazia indiscretului senator să exclame:

— Mă să fie! Asta da femeie! Nu ca mititica Dina!

— Cine? Maimuţica aia evreică? Habar n-am şi nici nu mă interesează. Să şi-o ţină pentru el Rubellius, se potriveşte cu el, îi răspunsese blondul, grăbindu-se, vizibil, să plece cu seducătoarea necunoscută.

— Mă rog, cu atât mai mult cu cât maimuţica aia este moartă…

— Moartă? în clipa următoare, Flavius tresări de

parcă s-ar fi trezit la realitate. Dar femeia de aur îl trăgea de braţ, râzând îmbietor. Şi de ce îmi spui mie aşa ceva? Du-te mai degrabă la Rubellius! încheie blondul, lăsându-se târât afară din local de însoţitoarea sa nerăbdătoare.

Dezamăgit, Aurelius abia aştepta să iasă de acolo. Cu paşi mari, străbătu din nou sala, după aceea coridoarele de la etaj, dând la o parte cu scârbă perdelele de la intrarea în camere, fără a-şi face griji că încalcă intimitatea celor îmbrăţişaţi pe paturi. Nimic: nici urmă de Castor!

— Îl cauţi cumva pe prietenul tău, nobilul acela grec? îl întrebă Oppia care ajunsese în spatele său cu o expresie veselă nevoie mare. Ce bărbat, ce spirit ales! Ce farmec bărbătesc! Sper să vină mai des pe aici: sunt sigură că-şi poate permite, dat fiind că este un demn urmaş al Ptolemeilor!

Lungana era extaziată şi aducea laude peste laude escrocului cu imaginaţia atât de bogată. „Auzi, urmaş al Ptolemeilor: de ce nu regele Egiptului?”, mârâi Aurelius. Avea să-i arate el mincinosului ăluia!

— O să te întorci şi tu curând, nobile Statius? era nerăbdătoare să afle în timpul acesta Oppia. Ai fost mulţumit? Polixena este cam zăpăcită, aveam ceva mai bun pentru tine; dar, dacă ţi-a plăcut…

— Apropo de Polixena, cât costă? întrebă patricianul, amintindu-şi abia atunci de fata blondă.

— Depinde. Pentru o noapte sau pentru mai multe? Poate că vrei s-o închiriezi pentru o lună? întrebă ceremonioasă femeia care mirosise că putea face o afacere bună.

— Vreau contractul ei, i-o reteză scurt Aurelius.

— Contractul ei! Dar de-abia am cumpărat-o! Nu mi-am scos nici măcar jumătate din preţul ei. Ar fi mai convenabil dacă ai lua-o pentru o vreme, dacă într-adevăr ai chef de ea. Ba chiar putem să facem aşa: eu o ţin aici în lupanar şi o ţin rezervată doar pentru tine, aşa că poţi veni

să te întâlneşti cu ea când vrei şi economiseşti cheltuielile cu hrana şi cu casa.

— O vreau pe Polixena la mine acasă mâine dimineaţa, patroană, porunci scurt patricianul, îndreptându-se către ieşire. Şi, ai grijă, să mi-o trimiţi intactă şi curată!

În clipa aceea, o umbră şovăitoare apăru în lumina slabă a lămpilor de veghe care mai erau aprinse în local. Bolborosind fără şir cuvinte stâlcite din cauza beţiei, Castor mai făcu doar câţiva paşi împleticiţi, după care se întinse cât era de lung pe pardoseală. Aurelius nu se simţi dator să-l adune de pe jos.

Nonele lui septembrie

— *Domine*, *dominel* Paris trăgea de el, încercând să-l trezească. Ştiu că te-ai culcat foarte târziu, dar atriumul este plin de *clientes* şi eu nu pot să le mai ţin piept.

Aurelius se trezi din scurtul somn având capul greu. *Clientest*. Se întorsese acasă în zori şi Paris venea să-i vorbească despre *clientes*!

— Trebuie să-i primeşti, stăpâne, este a patra oară când te prefaci bolnav!

— Dă-le nişte bani şi trimite-i acasă, gemu senatorul.

— Nu pot, *domine*, chiar nu pot! Sunt printre ei şi nobili cavaleri. Ieri dimineaţă m-ai pus să le spun că-i vei primi astăzi, dar stau de două ore, toţi îmbrăcaţi cu togi şi cu cererile în mână!

— Şi trebuie să le plătesc toga puturoşilor ălora doar ca să vină să mă salute! bombăni patricianul, cufundându-şi faţa într-un lighean cu apă rece.

— Mă fac în toate felurile pe mine, stăpâne! Spun că eu nu te anunţ, că trag de timp special ca să iau şperţ! În dimineaţa asta, de altfel, sunt mai turbulenţi decât de obicei, în special de când a venit o tânără ciudată, cu părul tuns scurt, băieţeşte, susţinând că ai cumpărat-o.

Aurelius se lovi cu palma peste frunte: Polixena!

Uitase să-l anunţe pe intendent!

— Fabellus nu voia s-o lase să intre şi ea a făcut scandal. Eu i-am dat dreptate portarului: ştii, semăna cu un homosexual travestit.

— Este o prostituată, îl lămuri patricianul, fără chef. Credinciosul administrator îl privi consternat.

— Şi vine să locuiască aici? gemu el, invocând în gând toţi zeii să se îndure şi să primească un răspuns negativ.

— Sigur că da, am cumpărat-o astă-noapte, îi explică Aurelius, în timp ce intendentul, neconsolat, îi potrivea cutele togii.

— Dar acolo este şi văduva lui Marullino cu fata ei care este încă adolescentă! Vin cu o cerere pentru Senat… iar blonda vorbeşte tare ca o spălătoreasă! Şi ce spune, e altă poveste!

— Spune-i văduvei lui Marullino că va trebui să-şi îmbogăţească vocabularul dacă are nevoie de un ajutor din partea mea, îl făcu să tacă patricianul şi, resemnat, plecă să-şi facă datoria.

După câteva ore, când Aurelius, sleit de puteri, se despărţea de ultimul solicitant, Castor intră, proaspăt ca o floare, vizibil refăcut după un somn odihnitor.

— Măi, nenorocitule! Eu muncesc de azi-dimineaţă!

— Tu eşti stăpânul. Eu sunt un sărman servitor, nu am nicio răspundere, se justifică grecul, peste măsură de vesel.

— Mă miră că un urmaş al Ptolemeilor nu vrea să ştie de nişte afaceri importante!

— Ah, bordelul… Pe faţa libertului apăru o expresie nostalgică. Grozav locşor: este acolo una, Bachides, care…

— Mai lasă-mă cu Bachides! Spune-mi mai degrabă ce ai aflat de la Oppia!

— Pe Hercule, băbătia aia e bună de soldat! O vezi, aşa, cu ani mulţi în spate, şi ai impresia că nu-i mai trece

prin cap să facă anumite lucruri, dar… Am scăpat nevătămat doar prin minune.

— Chiar aşa? Şi cum se face că nu l-a ospătat gratis pe un demnitar din Alexandria? Uite aici socoteala de aseară şi explică-mi cum poate stomacul tău, oricât de încăpător ar fi, să înghită atâta vin?

— A trebuit s-o îmbăt, stăpâne, ca să se mai îmblânzească un pic. Şi, după aceea, când a devenit prea intimă, am fost nevoit s-o şterg, pentru că altfel era în stare să mă violeze, protestă servitorul.

— Am să-ţi reţin banii ăştia din salariu!

Castor nu păru să se sperie prea tare de o asemenea ameninţare: era obişnuit cu ea. De data aceasta avea de rezervă câteva surprize cu care să îmbuneze asprimea stăpânului său.

— În cazul acesta, s-ar putea să fiu prea necăjit ca să-mi mai amintesc ce spunea lungana aia nebună, oftă el.

— Cea ce trebuia să-ţi aminteşti merită chiar patru urcioare de vin?

— Da, cu vârf şi îndesat: prăjina aia, când era tânără, o făcea şi pe moaşa.

— Grozav, Castor! exclamă Aurelius, căindu-se în secunda următoare că fusese atât de aspru cu grecul.

— Şi asta nu-i tot… Nu te interesează să afli unde se întâlnea o evreică frumoasă cu iubitul ei?

— Ai aflat tu aşa ceva? izbucni Aurelius, fericit. Hai, spune-mi repede!

— Pentru vinul acela…

— Lasă-l încolo de vin. Povesteşte mai repede!

— Uite, Oppia, ca o codoaşă iscusită care îşi ştie meseria, are în spatele bordelului câteva cămăruţe mai retrase şi le pune la dispoziţia clienţilor care doresc să rămână în anonimat. Acolo a încercat ea să profite de mine. Pe bună dreptate, mă gândesc că a închiriat o asemenea cămăruţă şi celor doi porumbei…

— Ştiam deja de camerele acelea, restul este doar o presupunere de-a ta.

— Presupunere? Şi dacă ţi-aş spune că, după ce am îmbătat-o pe hodoroaga aia, am dat o raită prin cămăruţele care rămăseseră deschise? Şi că în una dintre ele am găsit o inscripţie…

„Poate că şmecherul ăsta îşi merită banii pe care mi-i fură”, se gândea patricianul în timp ce servitorul îi descria o mică inimă scrijelită pe peretele unei camere, având în interiorul ei un R şi un D.

— Asta ar putea fi şi o coincidenţă, insinuă el cu prudenţă.

— Mai erau şi alte inscripţii şi iniţialele acelea chiar mă făcuseră curios. Aşa că le-am citit pe toate. Foarte interesante: o anume Cintia îl trădează pe Afros al ei, Cervinus suspină pentru Philemon, un anonim susţine că lui Arrianus îi lipseşte scula aceea bărbătească, Rusticus nu se gândeşte decât la Paula, Vestricius laudă anumite părţi intime ale unei anume Sempronia, Rubem şi Dina şi aşa mai departe…

— Ruben o iubeşte pe Dina! Asta înseamnă că este adevărat! Şi ce-i spun eu acum lui Mordechai?

— Doar nu vrei acum să-l dai pe băieţaşul acela imprudent pe mâna evreilor! exclamă Castor, revoltat.

Aurelius fu cuprins de îndoieli.

— Aşa este, nu pot să fac aşa ceva… cred.

— Se pare că s-a făcut nevăzut.

— Trebuie să-l găsim neapărat.

— De ce nu te duci acasă la tatăl lui sub un pretext oarecare?

— M-am gândit şi eu la asta. Dar mai întâi vreau să lămuresc altceva. O fată de la bordel mi-a spus că prostituatele apelează deseori la un medic, un anume Demofontes. S-ar putea să fie chiar el acela care i-a făcut avortul lui Dina sau chiar Oppia însăşi!

— O să te plângi acum că-ţi încâlci propriile reguli?

— Eşti prost! Mă duc la el cu una dintre clientele lui obişnuite. La urma urmelor, am acum toate drepturile asupra ei.

Castor nu mai fu nevoit să-l întrebe despre cine era vorba: vocea ascuţită a Polixenei răsuna în întreaga *domus*, împrăştiind peste tot expresii dintre cele mai colorate.

— Ce dar nemaipomenit mi-ai făcut, dragă stăpâne! De unde ai ştiut că tocmai ea îmi plăcea? strigă grecul, alergând fericit către fată. Eşti nemaipomenit! Şi, sub privirile disperate ale lui Paris, o îmbrăţişă cu foc pe fosta prostituată, invitând-o să-i facă numaidecât o vizită.

Cu opt zile înainte de Idele lui septembrie

Via Caelimontana, imediat după Zidurile Serviane, oglindea marea dezvoltare pe care o cunoscuse Urbea în ultima jumătate de secol, de când acvilele legiunilor, rămase acum fără rivali, ajunseseră până la cele mai îndepărtate graniţe ale imperiului, ducând peste tot beneficiile de netăgăduit ale aşa-numitei *Pax Romana*.

Poate că popoarele subjugate aveau unele îndoieli în privinţa avantajelor pe care le aducea plata unor taxe exorbitante pentru a avea privilegiul de a învăţa limba latină, dar un asemenea amănunt nu-i îngrijora pe romani, obişnuiţi să trăiască fără prea multe griji în singurul oraş din lume în care grâul şi spectacolele erau gratuite, iar numărul zilelor de odihnă aproape că-l depăşea pe acela al zilelor de lucru.

Şi, în faţa mărinimiei cu care erau oferite gratis cerealele şi spectacolele din Arenă, cine s-ar mai fi plâns de faptul că nobili şi oameni simpli, sclavi sau nu, trebuiau să se supună acum autorităţii unui singur om, divinul Cezar?

Cine oare – în afară de puţini şi înverşunaţi reacţionari – mai avea nostalgia vremurilor severe ale

Republicii? Desigur, nu cizmarii de pe *Vicus Scauni* care trudeau în micile lor ateliere, pariind cu îndărătnicie la curse, nici prostituatele de la bordel care moţăiau fericite în camerele lor aşteptând ora la care-şi puteau relua activitatea şi, cu atât mai puţin, senatorul Aurelius Statius care în acele clipe străbătea ulicioara, urmat de o femeie cu părul tuns prea scurt pentru a semăna cu o matroană respectabilă.

Patricianul purta o mantie ponosită cu glugă şi era încălţat cu nişte sandale vechi de piele. Fata mergea cuviincioasă în urma lui, cu ochii în pământ, ca o servitoare sau, mai exact, ca o concubină.

Strada dădea brusc într-o mică piaţă şi apăru *o insulă* de proporţii enorme, înconjurată pe toate laturile de un portic. Baza, foarte strâmtă, avea deasupra un număr incredibil de etaje care se avântau în mod periculos spre cer: preţurile astronomice ale terenurilor bune pentru construcţii din Urbe făcuseră să crească precum ciupercile după ploaie acele construcţii monstruoase care parcă îi striveau pe trecători ca nişte ciclopi de piatră.

— Aici este. Femeia se opri, arătând înspre turn. Demofontes are cabinetul la parter.

În faţa uşii, câţiva pacienţi aşteptau deja să fie consultaţi.

Sclavul portar ieşea din când în când, strigând un nume şi imediat cel chemat se repezea să intre.

Aurelius crezu de cuviinţă să scurteze timpul de aşteptare, strecurând în palma servitorului câţiva bănuţi, nu prea mulţi, ca să nu-şi dea de gol situaţia financiară reală.

— Aţi venit pentru medic, nu? îi abordă un bătrânel cu chef de vorbă care se învârtea prin faţa clădirii.

— Aşa este. Şi tu? răspunse scurt patricianul nu prea dispus să trăncănească despre boli şi suferinţe.

— Nici nu mă gândesc! protestă guralivul bătrân.

Sunt sănătos tun, mulţumesc zeilor! Şi, apoi, cum crezi că mi-aş permite să-i plătesc tâlharului ăstuia? Astă-iarnă l-am rugat să-mi dea ceva contra febrei… era pentru un copil care locuieşte aici, aproape. Să nu crezi că mi-a dat ceva: nici bani, nici leacuri!

— Am impresia că nu eşti chiar sărac. Cum reuşeşti să te descurci? întrebă Aurelius căruia bătrânelul începea să-i devină simpatic.

— Din când în când mai primesc ceva de lucru… M-aş descurca mai bine, dacă n-ar fi vorba de chirie. îl vezi pe omul de acolo? întrebă, arătând către un personaj bine îmbrăcat care intra în clipa aceea în insu*la cu* un aer mulţumit de sine. Este Minuciones, omul care încasează chiriile. A luat în locaţie clădirea, cu un preţ enorm, dar scoate un profit mai mult decât dublu de la chiriaşi.

— Tu cât plăteşti? se interesă senatorul tot mai curios.

— Oh, nu-mi pot permite să am un apartament… stau într-o cameră, împreună cu patru prieteni.

— Nu sunteţi cam înghesuiţi?

— Ei, ştii cum este, în casă nu stai prea mult. Eu umblu mai mult pe afară, pe sub porticuri sau mai cutreier prin prăvălii. La ce serveşte o locuinţă dacă nu ca să dormi în ea? Sigur, apa trebuie s-o aducem de la fântână, cea curentă nu ajunge decât la parter, iar în cameră nu este vatră. Cât despre restul, dacă la Roma există din abundenţă ceva, apoi acelea sunt latrinele publice! declară omuleţul satisfăcut. Pentru cei de la ultimul etaj este un adevărat chin, cu ţiglele sparte şi cu ploaia care curge peste ei. Şi, în plus, ei sunt cei care mor întâi în caz de foc sau de prăbuşire.

— Dar câţi oameni trăiesc în furnicarul acesta?

— Suntem cam o sută cincizeci, fără a pune la socoteală copiii, desigur.

— Mai mult de două sute de suflete în tumul acela!

Zidurile sunt atât de subţiri încât parcă ar fi din papirus. Dintr-un moment în altul se poate prăbuşi totul. Legea spune că…

— Da, da, legea. Ştii cât ia Minuciones pentru un apartament? Două mii de sesterţi pe an! îi poate plăti proprietarului, ar putea face lucrări de întreţinere şi tot i-ar mai rămâne o grămadă de bani. Dar locatorii ăştia sunt toţi la fel: încearcă să stoarcă de la oameni cât mai mulţi bani; şi, dacă se întâmplă să cadă clădirea, nicio pagubă, nu era în proprietatea lor.

— Dar, fiindcă veni vorba, cui îi aparţine această *insula*? întrebă, indignat, Aurelius. Îşi pusese în gând să-i arate el acelui inconştient care îşi lăsa proprietatea în paragină, lăsând-o cu totul pe mâna profitorilor!

— De fapt, nici nu ştiu… Este unul dintre bogătanii cei mari… Dintre aceia care nu dau niciodată prin locurile astea. Trimit oameni ca Minuciones să trateze cu noi; unii ca ei nu vor să-şi murdărească mâinile!

Aurelius aruncă o privire asupra monstruoasei *insula*. Deşi arăta jalnic, probabil că era o construcţie care valora foarte mult. Probabil că-l cunoştea chiar personal pe proprietar: într-o zi sau alta avea să dea de el şi atunci…

— Ascultă, fă-mi plăcerea să… spuse el scotocind prin pungă. Aici am doi sesterţi. Află cine este proprietarul şi, dacă-mi spui, o să ai încă o dată pe atâta.

Ochii bătrânului sclipiră la vederea banilor.

— Alţi doi? Vorbeşti serios? exclamă el, neîncrezător, dar parcă simţind mirosul banilor. Plec imediat! Vezi-ţi de sănătatea ta şi a iubitei tale, pentru că Probos are grijă să afle cum îl cheamă pe nenorocitul acela!

În clipa aceea, ajutorul medicului strigă numele lui Aurelius.

Urmat de Polixena, patricianul se îndreptă către intrarea în cabinet. Demofontes părea să se descurce foarte bine. Apartamentul lui, legat cu cabinetul, ocupa tot

parterul şi, desigur, nu era aranjat sărăcăcios. Fresce şi statui împodobeau pereţii, iar mobilele erau lucrate din cel mai preţios lemn. Camera în care fură poftiţi, sobră şi elegantă, trâmbiţa în cele patru zări succesul profesional al doctorului. Zidul din capătul încăperii nu se vedea din cauza rafturilor pline cu amfore, vase de tot felul şi borcănaşe cu diferite unguente, iar în faţa dulapurilor trona o masă mare, destul de scundă pentru ca pacienţii să se poată întinde pe ea. Un tânăr, aplecat peste masă, punea la locul lor medicamentele, întors cu spatele la noii-veniţi. Îndată ce-şi dădu seama de prezenţa lor, îşi adună în grabă medicamentele rămase şi dispăru pe o uşiţă laterală.

Înfăţişarea lui Demofontes nu era prea simpatică: mic şi grăsuliu, îşi mângâia fără încetare bărbuţa scurtă şi creaţă, de parcă ar fi fost convins că un asemenea gest îi dădea un aer de autoritate în materie de medicină. îi măsură din cap până în picioare pe noii pacienţi, îmbrăcămintea modestă şi atitudinea lor umilă: din privirea lui se vedea convingerea că perechea aceea greşise adresa.

— Ce doriţi, oameni buni? întrebă el fără prea mare interes. Ah, tu eşti, dragă, te-a trimis Oppia? adăugă apoi, recunoscând-o pe prostituată.

— Am venit cu prietenul acesta al meu: soţia sa are necazuri şi patroana l-a sfătuit să apeleze la tine.

— De fapt, eu am o clientelă permanentă, dar, dacă o cunoaşte pe Oppia, să vedem ce putem face. Unde este femeia?

— N-a vrut să vină, m-a trimis pe mine mai înainte. Este foarte timidă şi voia să mă informez eu mai întâi… aşteaptă încă un copil şi chiar nu ştiu dacă ne mai putem permite… declară Aurelius pe un ton scăzut.

— Ah, cât de neştiutoare este plebea! Acum veniţi la Demofontes ca să vă scape! Nu ştiţi că este suficientă o

diafragmă bună ca să nu rămână gravidă? Sau o duşcă zdravănă de vin de Cerinia, aşa cum recomanda însuşi Teofrast încă de acum trei secole? Dar ce să-i faci dacă romanii sunt aşa de proşti!

Publius Aurelius înghiţi în sec, străduindu-se să-şi păstreze cumpătul.

— Ai dreptate, mărite învăţat, am fost nişte proşti… dar nu se mai poate face nimic acum?

— Depinde, tinere, depinde… Sunt multe metode pentru a întrerupe o sarcină. Aş putea să-i dau soţiei tale un praf de dracontium sau aş putea încerca şi cu o doză de aloe. Frecţiile cu suc de ciclamă au şi ele efect dacă sunt însoţite de anumite exerciţii fizice. Sigur, toate astea nu garantează eliminarea fătului. Cel mai sigur sistem este, fără îndoială, intervenţia chirurgicală.

— Intervenţia chirurgicală? repetă mecanic Aurelius, prefăcându-se de-a dreptul înspăimântat.

— Da, da, ce crezi? Noi, grecii, facem chirurgie de secole întregi, nu ca voi care n-aţi învăţat decât nişte procedee rudimentare, bune doar pe câmpurile de bătălie ca să-i puteţi coase la loc pe legionarii răniţi!

— Cum este operaţia?

Oarecum plictisit, Demofontes scoase dintr-o cutie cu instrumente un ac lung de bronz.

— Acesta este *embriosfacte*, ucigaşul de embrioni. Se introduce în uterul femeii şi se străpunge cu el trupul fătului. Intervenţia este dureroasă, dar suferinţa poate fi uşurată de un anestezic. Plătit separat, bineînţeles.

— Şi cât ar costa o asemenea intervenţie? întrebă Aurelius, cu un aer sfios.

— Cam cinci sute de sesterţi, îi răspunse celălalt pe un ton indiferent.

— Dar eu câştig banii ăştia în şase luni de muncă! protestă patricianul care intrase de-acum perfect în rol.

— Atunci, du-te la o *saga*, nu la un medic! i-o întoarse

Demofontes cu dispreţ. Eu am o clientelă aleasă, nu mă ocup de sărăntoci. Strada asta este plină de moaşe care nu se pot plânge că nu au de lucru, cu toate bordelurile din jur. Dacă nu aveai nicio leţcaie, trebuia să-mi spui de la început! încheie el cu năduf, sunând clopoţelul ca să-l cheme pe asistent. Scoşi afară în grabă de infirmier, cei doi ajunseră din nou sub portic.

— Hai să umblăm acum după moaşe! spuse furios Aurelius.

În clipa aceea, portarul, care apăruse în prag ca să cheme un alt client, îi făcu un semn.

— Ia fii atent, ştiu eu un loc. V-aţi putea duce acolo…

— Vorbeşti serios?

— Dacă ar afla stăpânul, m-ar jupui de viu… lungi vorba sclavul aruncând o privire către punga lui Aurelius: desigur, bacşişul dat lui Probos nu-i scăpase din vedere.

Îndată ce primi câteva monede, continuă.

— Uliţa *Capitis Africae*, la doi paşi de Poartă. O casă scundă, din cărămidă, şopti el, dispărând în grabă în spatele uşii.

Aurelius, destul de înciudat pentru tratamentul umilitor de care avusese parte, era gata să se îndrepte într-acolo, când îl văzu pe Probos făcându-i semne de pe cealaltă parte a străzii.

— L-am găsit, omule! Mulţi dintre cei care trăiesc pe aici cunosc numele proprietarului acestei *insula*.

Patricianul răsuflă uşurat. Bine cel puţin că toată plimbarea asta nu fusese întru totul zadarnică.

— Spune, să auzim, îl îndemnă pe bătrânel după ce-i dădu răsplata promisă.

— Toată *insula* asta îi aparţine unui senator…

Ca de obicei, gândi Aurelius, era de aşteptat ca un asemenea nenorocit să nu facă parte din Curie!

— Este vorba despre un anume Statius, anunţă, triumfător, bătrânul. Publius Aurelius Statius!

Întins pe patul de masaj, cu şoldurile acoperite doar de un ştergar îngust, Aurelius se lăsase pe mâinile pricepute ale lui Nefer, maseuza egipteană pentru care plătise o avere.

Nu era într-una dintre cele mai bune dispoziţii şi, ca de obicei, sărmanul Paris simţise totul pe pielea sa: libertul, un administrator metodic şi discret, fusese acuzat că pusese în mare pericol pe oamenii aceia care locuiau în şubreda *insula*. Avea o justificare exactă, arătându-i socotelile din care reieşea un profit considerabil: stăpânul îl făcuse speculant, necinstit şi ucigaş de copii

Cu lacrimi în ochi, intendentul fusese nevoit să se retragă, şoptind ceva despre oamenii care confundau interesele personale cu binefacerile aduse populaţiei.

Ceva mai îmbunat de mângâierea degetelor egiptencei, Aurelius începuse să reflecteze. Unde ar fi putut găsi micuţa Dina cei cinci sute de sesterţi pentru intervenţie?

Bineînţeles, avea pe mână toate veniturile familiei, dar cifra cerută de medic nu era o bagatelă care s-ar fi putut acoperi printr-o simplă operaţie în cheltuielile zilnice. Poate că fusese şi ea îndrumată către vreo moaşă. Patricianul se înfiora gândindu-se la o asemenea posibilitate. Ceea ce văzuse cu o zi înainte, vizitând, împreună cu Probus, nişte *sagae* din cartier, nu avea darul să-l liniştească: amulete de tot felul, falusuri în erecţie, lămpi magice, vase în formă de vagin şi de fetus, ierburi magice garantate ca fiind foarte eficiente, totul într-un mediu murdar şi degradant.

Niciuna dintre moaşe nu recunoscuse că ar fi cunoscut-o pe Dina, dar nu se putea pune bază pe afirmaţiile lor: la fel s-ar fi jurat dacă ar fi fost vorba chiar de fiica lor.

Aurelius se găsea astfel exact în situaţia de la început, cu numele seducătorului gata pentru a i-l

comunica lui Mordechai şi convingerea fermă că aşa ceva n-ar fi însemnat un act de justiţie. Şi totuşi promisese…

Nu, mai întâi trebuia să stea de vorbă cu băiatul acela, să înţeleagă de ce Dina alesese calea care avea s-o ducă la moarte.

„Au omorât-o…”. Amintirea delirului Şuiei îi revenea mereu în minte şi îi era din ce în ce mai greu să uite vorbele bătrânei doici.

Era afirmaţia unei nebune, a unei sclave a vinului… dar *in vino veritas… Dina* voia să fugă: era posibil s-o fi oprit cineva?

Dacă l-ar fi găsit pe autorul material al avortului, multe lucruri s-ar fi lămurit. Îşi aminti de adresa pe care i-o dăduse servitorul lui Demofontes. Nu se dusese acolo, convins de zădărnicia cercetărilor sale.

Şi totuşi… Ar fi încercat şi acolo, măcar ca să-şi satisfacă un scrupul şi, după aceea, gata. Era ca şi cum ar fi căutat acul în carul cu fân: zeci de crime rămâneau nerezolvate în imensa metropolă şi nimeni nu se sinchisea. Iar el umbla prin cabinete medicale, în căutarea unei moaşe sau a unui medic specializat în avorturi…

Oricum, n-ar fi fost rău să arunce o privire şi pe acolo. De data asta, însă, nu mai avea de gând să se supună unui tratament umilitor: avea o funcţie înaltă, la urma urmelor, şi era cazul să-şi dea seama cineva de asta.

Poruncind să i se aducă nişte haine elegante şi câteva inele impunătoare, îi chemă pe purtători şi pomi în litieră.

Mica piaţetă de la Porta Caelimontana le era de-acum cunoscută nubienilor, aşa că trecură în grabă pe sub arcul lui Dollabella şi o luară la fel de rapid pe uliţa *Capitis Africae*. Patricianul nu se dădu jos decât în faţa casei respective, pentru a nu strica efectul apariţiei sale. Voia să-şi pună în valoare poziţia socială pentru a fi tratat cu mai mult respect de acel chirurg, cu siguranţă un alt grec arogant ca toţi escrocii cărora Imperiul, în mărinimia sa, le

dăduse posibilitatea de a obţine cetăţenia romană.

Casa era modestă, cu numai două etaje, o raritate în vremurile acelea, indicând *taberna medica* printr-o firmă care purta imaginea Hygeei, zeiţa sănătăţi. Uşa strâmtă dădea într-o încăpere largă şi bine aerisită, proaspăt zugrăvită: pe lângă pereţi se aflau bănci din lemn negeluit pe care, înghesuite una într-alta, mai multe femei cu burta la gură îşi aşteptau rândul.

Pe jos, aşezaţi cum puteau sau chiar culcaţi, alţi pacienţi aşteptau să fie consultaţi.

Aurelius se îndreptă hotărât către uşa din scânduri albe de brad prin care se intra în cabinetul propriu-zis şi ciocăni autoritar.

După câteva clipe, apăru un tânăr cu părul blond şi cu o expresie serioasă care îl privi întrebător.

— Trebuie să vorbesc cu medicul, anunţă Aurelius fără nicio introducere.

Încurcat, tânărul arătă înspre mulţimea pacienţilor care veniseră înaintea lui.

— Da, i-am văzut, dar sunt un magistrat roman şi am de făcut o anchetă. N-am timp de pierdut. Cheamă-l pe stăpânul tău.

Alarmat, tânărul dispăru în camera alăturată şi apăru aproape imediat, clătinând din cap cu regret:

— Îmi pare rău, nobile senator, v-am spus că trebuie să aşteptaţi.

— Îţi arde de glume? Trebuie să-l văd imediat, trimite-l aici, am să vorbesc cu el.

Resemnat, infirmierul se supuse. Trecură doar câteva minute, interval care i se păru nerăbdătorului senator interminabil, apoi o femeie imensă, vizibil gata să nască, ieşi pe uşiţă trăgând după ea trei copilaşi mici.

În urma ei apăru o femeie înaltă, cu faţa netedă şi trăsături regulate, având părul arămiu strâns într-un coc simplu.

— Tu eşti magistratul?

— Sunt Publius Aurelius Statius, senator al Romei.

— Iar eu sunt Mnesaretes din Pergam, medicul. Apeles nu ţi-a spus că sunt ocupată?

Chipul liniştit al doctoriţei avea o expresie senină şi autoritară. Oarecum surprins, Aurelius o privi mai atent: ştia că erau la Roma câteva femei care practicau medicina, dar, desigur, se aştepta să găsească acolo un bărbat.

— Trebuie să-ţi vorbesc fără întârziere.

— Pacienţii mei au şi ei nevoie să fie consultaţi fără întârziere, îi replică femeia.

— Dar eu sunt…

— Curia poate aştepta, boala nu. Stai la coadă ca toţi ceilalţi, îi porunci ea pe un ton hotărât.

Aurelius nu mai avu timp să mai scoată vreo vorbă: Mnesaretes dispăruse deja, urmată de un pacient care-şi ţâra cu greutate piciorul beteag.

Patricianul privi nemulţumit în jur: pacienţii erau atât de mulţi încât i-ar fi venit rândul abia spre seară. Pufnind nervos, hotărî că merita să aibă răbdare: de-a lungul anilor pierduse după-amiezi întregi din cauza mofturilor vreunei matroane capricioase; poate că o jumătate de zi pentru a pune câteva întrebări acelui personaj ciudat n-ar fi fost cu totul irosită în van.

Mnesaretes: „Cea care aspiră la virtute”, reflectă el. Ce nume ridicol! Şi totuşi, era absurd, dar acelei femei un asemenea nume i se potrivea.

Se aşeză cu un oftat şi se pregăti să înfrunte plictiseala celor câteva ceasuri de aşteptare.

Nimic nu provoca vorbăria oamenilor mai mult decât aşteptarea la uşa unui cabinet medical: în două ore, Aurelius îşi făcuse deja o colecţie de povestiri despre cel puţin zece naşteri anevoioase şi devenise un adevărat expert în domeniul bolilor de care pot suferi copiii. În plus, auzise o mulţime de aprecieri negative ale activităţii lui

Demofontes, cunoscut în cartier ca un tâlhar fără pereche.

Cât despre Mnesaretes, pacienţii erau cu toţii de aceeaşi părere: femeia era cunoscută ca un medic excelent şi, un amănunt deloc de neglijat, avea tarife la îndemâna tuturor. Unii îi plăteau câţiva bănuţi; altora, mai înstăriţi, le cerea un onorariu pe măsură. O servitoare venise cu două raţe vii, iar un cerşetor fusese consultat gratis. Se părea că plata consultaţiilor depindea mai mult de posibilităţile pacienţilor, decât de complexitatea îngrijirilor. În faţa acestui comportament neobişnuit, curiozitatea patricianului, care îşi menţinea, în spatele aparentei sale superficialităţi, un înalt spirit ai dreptăţii, crescu şi mai mult.

Când ultimul pacient ieşi, trăgând uşa după el, doctoriţa apăru din nou, mirată că-l găsea tot acolo.

Îşi scoase încet şorţul şi-i spuse lui Apeles să spele şi să pună la locul lor instrumentele. Chipul luminos al femeii părea supt şi obosit după lunga zi de muncă.

— Îţi mulţumesc pentru că ai aşteptat atât de mult, nobile senator. Acum pot să-ţi răspund la întrebări fără să ne mai întrerupă cineva.

Aurelius îi urmărea mişcările sigure, pline de graţie, şi-i remarcase mâinile fine, cu degete subţiri, capabile să aline suferinţele. Îşi dădu seama pe neaşteptate că femeia era frumoasă, în pofida ridurilor fine din jurul orbitelor. I se părea mai frumoasă decât i se păruseră vreodată matroanele care se îmbăiau în lapte de măgăriţă şi pierdeau ore întregi ca să se gătească.

— Mi-e foame, senatorule; am muncit toată ziua. N-ai vrea să vii cu mine ca să cumpărăm ceva cald de mâncare?

Înainte de a ieşi din cabinet, Mnesaretes îşi aranjă veşmintele şi-şi strânse la loc părul cu gesturi de o deosebită feminitate.

În clipa în care treceau pragul, braţul femeii îl atinse uşor şi patricianul, care în viaţa sa pusese mâna fără

emoţii pe aristocrate şi plebee, pe nobile şi pe sclave, ezită să răspundă acelei atingeri.

Ea fu aceea care-l luă mai apoi de mână.

— Da, îmi aduc aminte de fata evreică pe care mi-ai descris-o.

Aurelius şi Mnesaretes stăteau aşezaţi la masa mare din sala de aşteptare, iar fărâmiturile rămase de la câteva plăcinte cu rozmarin şi o cupă goală făceau dovada unei simple, dar calde ospitalităţi. Celălalt pahar era, în schimb, plin cu apă de izvor: cu vinul ştii întotdeauna cum se începe, niciodată cum se termină, se scuzase Mnesaretes, şi mâinile unui chirurg nu trebuie să tremure.

— A venit acum circa o lună, n-aş putea să-ţi spun în ce zi. Trecuse deja pe la un confrate de-al meu, dar nu îndrăznise să intre pentru că infirmierul de acolo o tratase ca pe o fată de la bordel.

— Ai idee cine ar fi putut s-o trimită la tine? întrebă Aurelius, gândindu-se la portarul lui Demofontes.

— Putea să fie oricine: prin părţile astea sunt destul de cunoscută, îi răspunse ea cu o mândrie pe care nu şi-o putea ascunde. Urma să se întoarcă pentru a face avortul. Stai puţin, pot să-ţi spun exact în ce zi i-am fixat intervenţia, adăugă femeia răsfoind prin însemnări. Uite, trebuia să revină cu patru zile înainte de Calendele lui septembrie. În orice caz, n-a apărut; probabil că a hotărât să ţină copilul.

— Din păcate, nu s-a întâmplat aşa, răspunse Aurelius şi-i povesti pe scurt ce se întâmplase.

— Dar este absurd, exclamă Mnesaretes. Niciun medic cât de cât priceput n-ar greşi o asemenea intervenţie! Chiar şi Apeles ar fi capabil s-o facă!

Patricianul îşi desfăcu braţele într-un gest de resemnare.

— Şi când te gândeşti că ar fi putut să apeleze la mine!

— Poate că i-a fost ruşine, presupuse bărbatul.

— Dar eu încerc întotdeauna să le înţeleg pe femeile care au unele probleme. Sunt femeie şi eu şi ştiu că întreruperea unei sarcini, oricât de nedorită ar fi aceasta, înseamnă întotdeauna să plăteşti un preţ foarte mare… Deseori, sărmanele femei doresc să devină mame şi renunţă doar pentru că trăiesc în nişte condiţii care nu permit aşa ceva.

— În cazul lui Dina, împrejurările erau deosebit de nefavorabile. Bărbatul era un roman.

— Tocmai de aceea ar fi făcut bine să avorteze! mai bine aşa, decât să abandoneze copilul la groapa de gunoi, lăsându-l să moară cu încetul.

— N-am auzit niciodată ca un medic să vorbească astfel: pentru tine pacienţii sunt bărbaţi şi femei reali, nu doar nişte cazuri clinice.

Mnesaretes zâmbi şi clătină din cap.

— Trebuie să fiu atentă: nu-i bine să te implici prea tare. Crezi că este uşor să ajuţi o femeie să avorteze sau un bărbat să se sinucidă? Mult mai plăcut ar fi să ajuţi la naşterea copiilor şi să-i vindeci pe bolnavi! Câteodată, însă, este necesar, aşa cum este necesar să elimini o tumoare, să tai şi într-o rană. Când înfig cuţitul în carnea bolnavului, nu trebuie să mă opresc şi să mă gândesc că persoana căreia îi provoc dureri este o fiinţă umană, la fel ca mine: s-ar putea să şovăi şi atunci aş provoca un rău ireparabil. Trebuie să crestez pielea ca şi cum ar fi coaja unui fruct, cu aceeaşi precizie.

Doctoriţa se ridică şi scoase dintr-un sertar o casetă din lemn. O deschise cu gesturi aproape religioase şi desfăcu din pânza în care erau înfăşurate câteva instrumente lucrate cu mare fineţe.

— Uite, spuse ea, atingând braţul senatorului cu o lamă foarte ascuţită. Este o armă mai puternică decât un gladiu sau decât un pumnal: un copil poate ucide cu ea

chiar şi un legionar… După care, continuă, apropiindu-i cuţitul de gât: Ar fi suficientă doar o uşoară apăsare aici şi totul s-ar sfârşi.

Fără să vrea, Aurelius se înfioră.

— Noi avem puterea să dăm viaţă şi moarte: depinde de îndemânarea şi de calmul nostru rece. Uneori trebuie să amputăm un picior, pentru ca pacientul să rămână în viaţă; alteori este necesar să ucidem fătul, pentru ca mama să poată avea parte de o existenţă cât de cât normală. Iar pentru copiii nenăscuţi, crede-mă, este mai bine aşa.

Patricianul privi iarăşi mâinile acelea care puteau ucide şi vindeca, după care pipăi bisturiul cu vârful unui deget: era ascuţit şi părea cumplit de periculos.

Se uită în jur. îl înconjurau mii de obiecte ameninţătoare: vase ornamentate, instrumente ascuţite şi marea masă de naşteri, martoră tăcută a urletelor scoase de femeile care năşteau… Ambianţa aceea stranie, ostilă, plină de mirosuri necunoscute îl respingea şi, în acelaşi timp, îl fermeca.

Grecoaica păru să-şi dea seama de starea lui sufletească şi buzele i se încreţiră într-un imperceptibil surâs de mulţumire.

— Uită-te aici, îl îndemnă ea, ridicând capacul casetei. Cu acesta se lărgesc organele genitale feminine pentru a le putea examina, spuse ea luând în mână un *speculum*. Cu ţeava aceasta se pot introduce prin suflare în vagin medicamentele, iar cu ventuzele, aplicate pe sâni, aspirăm până când provocăm menstruaţia…

— Şi aceasta ce este? întrebă Aurelius, atras fără să vrea de aspectul instrumentelor. Luase în mână un fel de lingură ciudată având un mâner care se termina cu o spatulă curbată.

— Cu partea concavă se introduc unguentele în uter, iar cealaltă serveşte la curăţare, după un tratament.

— Sau după un avort, încheie el în locul ei. Apoi,

scoţând din lădiţă un ac lung de bronz, întrebă cu o vagă repulsie:

— Embriosfacte?

— Exact, nobile senator. Nu este uşor să găseşti un magistrat roman care să se priceapă la ginecologie!

Aurelius îi povesti vizita la confratele ei.

— Ah, Demofontes… întotdeauna face aşa! Este lacom ca o harpie, dar se spune că n-ar fi un medic nepriceput.

— Îl cunoşti bine?

— Nu prea: i-am suflat nişte clienţi de câteva ori, dar dintre aceia care lui nu-i sunt pe plac, pentru că au punga prea uşoară. Consideră că este mai comod să le dreagă pe fetele de la bordeluri, decât să se ocupe de cazuri cu adevărat grave.

— Mi-am dat seama de asta.

— Are şi al, totuşi, rolul său: contribuie la menţinerea sănătăţii şi a virilităţii clienţilor înstăriţi care vin frecvent la lupanarul Oppiei. Vezi, când o fată se molipseşte de vreo boală, o dau afară imediat. Unele au venit să se trateze la mine după ce Demofontes o făcuse să-şi piardă locul de acolo.

— Dar tu cum reuşeşti să te descurci, cu toţi oamenii ăştia sărmani care te plătesc cu orătănii şi cu verdeţuri.

— Am şi clienţi bogaţi, senatorule. Ei sunt cei care îmi permit să ţin deschis cabinetul şi să-mi cumpăr instrumente ca acestea. Ai idee cât costă?

— Dar îţi petreci zilele cu cerşetorii şi zdrenţăroşii!

— Să nu crezi că fac asta doar pentru că sunt bună la suflet: boala nu ştie de clase sociale, dragă magistratule, iar eu învăţ aici, în gaura aceasta, într-o zi, mai mult decât toţi Demofonţii din Roma în palatele matroanelor isterice.

— În curând o să-mi repeţi, la fel ca distinsul tău coleg, că este nevoie de câmpuri de bătălie pentru a învăţa medicina.

— Dacă este vorba despre aşa ceva, voi, romanii, aţi avut grijă în ultimele secole să ne daţi suficiente ocazii pentru a învăţa.

Lui Aurelius nu-i conveni ce auzea: prin urmare, nici Mnesaretes nu era ferită de aroganţa elenilor, convinşi că sunt singurii oameni civilizaţi într-o lume de barbari ignoranţi… Ştia bine asta, după atâţia ani de când îl avea alături pe Castor.

— Şi ne-aţi învăţat totul, nu-i aşa, pe noi, nişte soldăţoi aproape analfabeţi, buni numai să-şi taie beregăţile în războaie! izbucni el, un pic iritat.

— Eu n-am spus aşa ceva… Dar ce s-ar fi întâmplat cu Roma dacă n-ar fi existat fertila împreunare cu Elada? îi replică ea, ironică.

— Ar fi fost doar stăpâna lumii, o puse la punct patricianul, hotărât să nu se lase înfrânt.

Mnesaretes râse cu amărăciune.

— Aşa este: noi, cu toată ştiinţa noastră, n-am putut nici măcar să ne păstrăm libertatea, aşa că acum suntem supuşii voştri, recunoscu ea cu o umbră de tristeţe în priviri. Dar tu eşti altfel, senatorule: îmi placi pentru că ştii să încasezi. Acum câteva ore, când te-am obligat să aştepţi, îmi închipuiam că o să pleci furios, măcar pentru a te întoarce mai apoi cu gărzile. În loc de aceasta, te-ai aşezat să stai la coadă printre grădinărese şi măturători.

— Ah, să nu crezi, Mnesaretes, că aş avea calităţi ca umilinţa şi răbdarea: te avertizez că nici vorbă să posed aşa ceva.

— Ca toţi patricienii romani de viţă nobilă… De ce ai aşteptat, atunci?

— Am decis că merită osteneala după ce te-am văzut.

— Las-o baltă, senatorule, îl întrerupse grecoaica. Păstrează frazele astea simandicoase pentru matroanele cu ifose. Este nevoie de altceva decât de nişte vorbe mieroase ca să mă poţi cuceri.

— De fapt, voiam să-ţi cer şi informaţiile respective, se justifică Aurelius, furios pe el însuşi pentru atracţia pe care o simţea faţă de fiinţa aceea nesuferită.

Nu te grăbi, îşi spunea, o femeie ca ea nu se lasă cumpărată cu un cadou sau cu vorbe mari. Este dură ca piatra. Liniştеşte-o, Aurelius, n-o lăsa să nu mai aibă încredere în tine…

— Spune-mi, crezi că sărmana Dina şi-a provocat singură avortul?

— Poate că nu chiar singură… în orice caz, probabil că s-a dus cineva total nepriceput: poate la o saga*, un*a dintre bătrânele vrăjitoare slinoase care vând nişte porcării drept leacuri miraculoase… sau la o prietenă, la o servitoare…

Imaginea bătrânei Şuia îi apăru, parcă, lui Aurelius în faţa ochilor: baba Şuia cu acul acela de bronz între degetele care-i tremurau din cauza hidromelului băut…

Şi-o alungă din minte; nu se putea gândi la ea. Mai târziu avea să se întoarcă în mahalaua evreiască şi atunci ar fi interogat-o din nou pe bătrână, dar nu acum.

Şi dacă frumoasa grecoaică minţea? Dacă ea fusese cea care făcuse nenorocita aceea de operaţie? Cu siguranţă, n-ar fi recunoscut. Cum să pătrundă prin platoşa ei de fier? Patricianul nu avea de gând să se lase expediat astfel; era necesar să meargă mai departe, s-o vadă din nou…

Găsindu-şi o scuză pentru dorinţa sa nemărturisită, Aurelius trecu iarăşi la atac.

— Aş vrea să mă revanşez pentru binevoitoarea ta ospitalitate. Ai vrea să vii la mine pentru cină? întrebă el cu o indiferenţă prefăcută.

— Ai de gând să mă inviţi la o orgie în toată regula, din acelea care se petrec în marile *domus*, senatorule? Cu o mulţime de dansatoare pline de nuri şi cu mâncăruri afrodiziace?

— Voi renunţa la muzică şi la dansuri dacă nu-ţi plac. Cât despre mâncărurile afrodiziace… mă tem că bucătarul meu nu ştie să gătească altele.

— Ah, ouă de pescăruş, stridii, languste şi mult cimbru, bănuiesc. Şi când te gândeşti că ar fi suficientă banala ţelină!

— Ţelină? Vorbeşti serios? Cine şi-ar fi închipuit! Am, într-adevăr, nevoie de sfaturile unui medic: sunt dispus să-ţi ofer un onorariu corespunzător…

— Atenţie, nobile senator. Pentru unul ca tine plata cerută ar putea fi deosebit de substanţială, îl puse în gardă grecoaica.

— Atunci, vii? întrebă din nou Aurelius, nu fără o nuanţă de teamă.

— Sigur că da, de ce nu? zâmbi ea, însoţindu-l până la uşă.

În prag, Aurelius şovăi. Nu voia să plece astfel, cu vaga senzaţie că fusese tratat ca un elev impertinent. Siguranţa cu care se comporta Mnesaretes îl irita peste măsură, dar, fără voia lui, îl şi atrăgea.

Întorcându-se către femeie, o atrase către el cu delicateţe şi îşi trecu braţul pe după ceafa ei, sărutând-o cu o încetineală voită, fără a-şi da seama dacă-şi satisfăcea o dorinţă sau, pur şi simplu, afirma un principiu de-al său. Apoi, se smulse din penumbra neliniştitoare a cabinetului şi ieşi în lumina străzii.

Mergea cu mintea parcă eliberată de griji şi chiar cu un sentiment nu prea clar de bucurie. Îndreptându-se către litieră se surprinse îngânând un cântecel.

O mahalagioaică grasă, cu mai multe coşuri în braţe, îl privi mirată când, distrat, trecu pe lângă ea, fiind cât pe ce s-o doboare la pământ.

Stânjenit, Aurelius reveni de îndată la demnitatea sa impunătoare, recăpătându-şi expresia serioasă tipică pe care cu greu şi-o putea păstra mult timp chiar şi în Senat,

în timpul discursurilor rostite de colegii săi.

Plebeea cea corpolentă, care deschisese deja gura ca să-l ocărască, tăcu în clipa următoare, impresionată de atitudinea sa gravă de magistrat al Romei.

Cu şaisprezece zile înainte de Calendele lui octombrie

— Cum este stăpânul astăzi, se poate vorbi cu el? vru să ştie Castor.

— Încearcă tu care eşti mâna lui dreaptă. Eu nu reuşesc să scot ceva de la el! răspunse Paris, peste măsură de agitat.

Împrejurările îi obligaseră pe cei doi liberţi, care nu se puteau suferi, să încheie o alianţă pentru a face faţă unei situaţii alarmante.

— Nu conta pe mine, de când a cunoscut-o pe femeia aceea, eu nici nu mai exist. Înainte, Castor încoace, Castor încolo; acum, este ca şi cum aş fi devenit străveziu! pufni revoltat grecul.

— Ştii de ce m-a chemat ieri? Vrea să refac din temelii ditamai *insula*\ în plus, a dat ordin de evacuare a unui medic renumit şi l-a concediat pe cel care subînchiria locuinţele de acolo. De acum încolo, va încasa chiriile un vagabond, un anume Probos, iar eu va trebui să mă ocup personal de toate celelalte. Ca şi cum n-aş fi avut altceva mai bun de făcut!

— Dar eu ce mai zic? M-a trimis pe la toţi bijutierii din Roma ca să găsesc unul în stare să facă nişte bisturie!

— Văd deja cum această respectabilă *domus* se transformă într-un azil pentru zdrenţăroşi, gemu disperat Paris. Intrigantul acela are o influenţă distrugătoare asupra stăpânului nostru. Când te gândeşti că, într-o vreme, mă plângeam de curtezane, dar pe alea le dădea el afară a doua zi de dimineaţă!

Pe când cei doi îşi descărcau sufletul unul altuia, apăru şi bucătarul, disperat şi el.

— Sacră Artemis! A trebuit să răscolesc jumătate din oraş ca să fac cumpărături de la cei mai rafinaţi negustori din Roma şi ce credeţi că se întâmplă? Mă ocupam de cele mai fine mâncăruri pe care ştiu să le pregătesc, când stăpânul vine şi-mi porunceşte: „Găteşte simplu, Hortensius! Gata cu felurile astea complicate care distrug sănătatea! De acum înainte, multe verdeţuri crude şi salate de fructe”. Ia spuneţi voi, ce mai face atunci un bucătar de calitate într-o casă ca asta?

— Nu trebuie să ne explici nouă, Hortensius, că şi noi ne-am chinuit cu ierburile tale aseară la cină! oftă Castor. Şi, în plus, stăpânul a început să bea foarte puţin. Ce-mi plăcea mie în casa asta era că vinul curgea în valuri…

— Se îngrijeşte de proprietăţile lui din Campania şi până acum habar n-avea de ele. Îşi vâră acum nasul peste tot şi vrea să aducă nu ştiu câte schimbări. Eu unul nu mai pot! Credinciosul administrator era gata să izbucnească în plâns.

Castor cuprinse cu braţele umerii celor doi tovarăşi de suferinţă şi, privind bănuitor în jur, ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu-l audă cineva, le şopti:

— V-aţi gândit ce s-ar întâmpla… dacă influenţa nefastă a femeii aceleia nu s-ar limita doar la o perioadă de timp… şi ar deveni permanentă?

Un şir de imagini înspăimântătoare trecu prin faţa ochilor holbaţi ai celor trei.

— Doar nu vrei să spui… şopti Paris abia auzit, o stăpână!

Castor îl privi drept în ochi pe tovarăşul său şi dădu aprobator din cap.

— Nu! Nu aici! Nu în această *domus* a mea! se tângui disperat intendentul. Ani de ranchiună şi duşmănie fură uitaţi într-o clipă şi cei doi se îmbrăţişară ca nişte fraţi care se pierduseră de mult timp unul pe altul.

— Hai, Paris, nu te mai necăji, îl consolă grecul,

încercând să-şi stăpânească şi el neliniştea. Sigur că această casă este a ta, o ştim foarte bine. Dar trebuie să înţelegi că, legal, îi aparţine lui… Şi, de altfel, povestea asta durează doar de vreo zece zile. Temerile noastre s-ar putea să nu aibă nicio bază.

— Dar vezi şi tu cum s-a schimbat stăpânul! Şi nici măcar n-au dormit împreună până acum! se văieta celălalt. Închipuie-ţi dacă femeia aceea ar veni să stea aici! Ar vrea să controleze ea toate socotelile, ar vrea să-i conducă ea pe servitori…

— Gata de-acum cu sclavele frumoase, gata cu vinul…

— Ierburi fierte în loc de toate astea… adăugă, disperat, Hortensius.

Şi cele trei glasuri se uneau într-un cor de vaiete.

— Nu trebuie să permiţi asta, Castor! Numai tu ne mai poţi salva! se hotărî să vorbească Paris.

Grecul clătina nefericit din cap.

— Fă-o măcar pentru Nefer care, frumoasă cum este, ar fi dată afară imediat! îl îndemnă intendentul. Fă-o pentru Hortensius care şi-ar vedea cariera sfârşită chiar înainte de a şi-o începe!

— Când te gândeşti că m-aş fi putut afla cum printre bucătarii împăratului! suspină bietul băiat.

— Fă-o pentru Fabellus care, în loc să doarmă liniştit în cuşca lui, ar trebui să stea de veghe zi şi noapte! îl îndemna în continuare libertul, punând în vorbele sale pasiunea marilor oratori din Forum.

— Sau, cel puţin, fă-o pentru Polixena. A scos-o din lupanar şi nici până acum nu s-a învrednicit s-o cheme la el în pat; dacă n-ai fi făcut tu atâtea generoase eforturi, biata fată risca să-şi petreacă neatinsă restul zilelor! Fă-o pentru Carmis, pentru Modestus, pentru Placidus, pentru Corellia…

Temându-se că plângăciosul acela de Paris ar fi

înşirat unul câte unul numele celor peste o sută de sclavi din *domus*, Castor se grăbi să-l liniştească. Cu un gest patern, îi puse mâna pe umăr şi consimţi:

— Am să încerc, să văd ce pot face, prieteni! Dar hai să ne unim acum printr-un legământ solemn şi de nezdruncinat: fără soţii în casa asta!

Mâinile celor trei bărbaţi se strânseră într-un jurământ mut.

— Mă duc să vorbesc cu el! anunţă grecul cu o hotărâre bărbătească, după care se îndreptă către camera stăpânului său.

Dar, vai, Publius Aurelius se sculase de mult timp: în ultimele zile se dusese devreme la culcare, după ce-şi petrecea serile într-o neobişnuită sobrietate.

— Bine-ai venit, Castor! îl salută vesel. Chiar aveam nevoie de tine: avem multe lucruri de făcut.

Foarte prost început, gândi servitorul, încercând să nu-şi piardă cumpătul.

— Am o veste grozavă pentru tine, *domine*! exclamă el cu entuziasm. Lollia Antonina se întoarce în curând la Roma!

Grecul aştepta fremătând de nerăbdare. Trimisese cea mai eficientă săgeată din arcul său acum vlăguit. Lollia era singura dintre numeroasele iubite ale lui Aurelius care lăsase urme cât de cât importante şi Castor îşi cunoştea destul de bine stăpânul ca să ştie până în ce grad îl atrăgea aristocrata aceea uşuratică. De acord, era şi ea foarte periculoasă, dar cel puţin kpta cu arme loiale şi previzibile ca farmecul, maliţiozitatea, senzualitatea, toate acestea fiind calităţi cărora li se putea face întotdeauna faţă.

Mnesaretes aceea, însă… cum să opreşti o femeie care îşi învăluie victima predestinată în mrejele cinstei, înţelepciunii şi bunelor intenţii! Nici măcar un alexandrin peste măsură de şiret nu avea armele potrivite pentru o

asemenea luptă!

După ce-şi trimise săgeata, grecul aşteptă ca ea să ajungă la ţintă, gustându-i dinainte efectul.

Dar atacul nu-şi atinse câtuşi de puţin ţinta.

— Ah, da? făcu patricianul fără să se arate prea curios şi continuă netulburat. Ai găsit bisturiele acelea pe care te-am pus să le cauţi?

Nestatornic, aiurit? Să mai ai încredere în bărbaţi… gândi servitorul, dezamăgit, i-ar fertila sa imaginaţie căuta în grabă o altă soluţie.

— Ai reuşit să vizitezi familia lui Rubellius, stăpâne? întrebă el, sperând să abată atenţia patricianului de la instrumente chirurgicale şi bandaje.

— Mi-am anunţat vizita pentru astăzi.

— Foarte bine, *domine*, o să te însoţesc şi eu, ca de obicei. Ştiu unde locuiesc: o casă modestă, dincolo de Campus Martius, în apropiere de Portus Vinarius. Pe strada aceea stă o curtezană pe care…

— Curtezană? repetă senatorul ca şi cum secretarul ar fi pronunţat numele vreunui animal mitologic. Trebuie să fii atent, Castor, n-aş vrea să iei de acolo una din bolile acelea urâte.

— Oh, Diana din Efes, binecuvântată Isis, nemuritoare Hecato! izbucni grecul, am ajuns în halul acesta!

Purtătorii nubieni tropăiau sprinteni către Campus Martius, îndreptându-se către casa lui Decimus.

Castor venea pe jos în urma litierei, făcând eforturi să pară cu totul şi în toate un câine credincios care nu poate trăi decât în umbra stăpânului său.

Trecând de zona templelor, grecul îşi înălţă privirile către sanctuarul lui Isis, ridicat de Caligula, un iubitor al riturilor egiptene, cu o somptuozitate întru totul orientală şi rosti cu credinţă o rugăciune către stăpâna Nilului pentru a-l ajuta să-l abată pe Aurelius de la intenţiile

nebuneşti pe care le clocea. Se gândi o clipă dacă nu ar fi fost cazul să adauge la rugăciune şi o mică ofrandă, ca să-i sporească eficacitatea, apoi îşi alungă din minte o asemenea idee: încrederea sa în zei nu era suficientă pentru a-l face să risipească pentru aşa ceva, chiar dacă zeiţa era dintre cele mai pricepute, banii câştigaţi cu sudoare. Trimise un salut, mai ieftin, în direcţia templului după care îşi continuă drumul.

Între timp, Aurelius oprise lectica pentru a traversa pe jos dealul de la *Septa Iulia*, oprindu-se în faţa tarabelor ca să caute vreun obiect de anticariat pe care să-l adauge la bogata sa colecţie. Castor văzu în aceasta o ocazie nimerită şi se grăbi să-l ajungă din urmă.

Îl găsi pe stăpânul său în faţa unei tejghele, răsucind între degete o oglindă alexandrină, lucrată cu mare măiestrie. În alte vremuri, servitorul s-ar fi întrebat căreia dintre multele matroane care-i ofereau patricianului graţiile îi era destinat acest obiect. Acum, însă, nu mai avea nicio îndoială. Grecoaica aceea blestemată îl vrăjise!

— Pot să te ajut, *domine*? întrebă cu respect, plătind el preţul foarte scăzut al oglinzii. Uite brăţara aceasta… riscă după aceea… I-ar sta foarte bine Cintiei.

Inutil: fără a-l asculta, Aurelius se strecurase deja printre tarabe şi acum a ungea la lectică.

Nubienii aveau ordin să nu se grăbească şi senatorul privea cu plăcere, prin ferestrele cu perdelele trase în lături, frumuseţea dezordonată a Romei sale. Cât de diferită era Urbea faţă de toate celelalte oraşe!

Acestea, construite după reguli fixe ale geometriei în jurul celor două străzi principale, perfect perpendiculare – cardinus şi decumanus maximus – aveau un aspect ordonat şi raţional.

Urbea, în schimb, se dezvoltase într-un fel de haos vesel, fără un centru precis, cu străzile care se terminau brusc în faţa unor clădiri, pieţele obţinute prin demolări

absurde, templele lângă abatoare, tribunalele lângă latrine, bordelurile zid în zid cu cele mai nobile *domus*.

Crescută ca o imensă plantă cu mii de ramuri, Roma era negarea însăşi a ordinii romane şi tocmai de aceea Aurelius o iubea, aşa cum poate fi iubită doar o femeie excentrică şi unică.

Trecură pe lângă giganticul orologiu solar de pe Campus Martius, cu orele din granit multicolor încastrate în pavaj. Patricianul îşi ridică ochii către obeliscul de dimensiuni ciclopice pe care Augustus îl adusese de la Heliopolis după ce-i învinsese pe Marcus Antonius şi pe Cleopatra. Lunga umbră a coloanei de piatră arăta ora a treia, dar Aurelius nu avea încredere în indicaţiile ei: ştia că nişte mişcări telurice repetate îi schimbaseră poziţia, altă dată perfect stabilită. Preferă să scoată de sub tunică gnomonul său portabil, şi îndreptându-l către soare, află ora reală.

Cortegiul trecu şi de marele Mausoleu care conţinea într-un maiestuos mormânt circular cenuşa lui Augustus, a Liviei şi a lui Tiberius, zei ocrotitori ai familiei Iulia-Claudia.

În acel loc, strada cotea către est, îndreptându-se către Grădinile lui Lucullus şi, cu puţin înainte de faimoasele grădini ale generalului gastronom, apărea un pâlc de case modeste.

Patricianul le făcu semn sclavilor să se oprească. Familia lui Rubellius, veche, dar, cu siguranţă, prea puţin înstărită, locuia acolo, într-o mică *domus* şi pentru a mai câştiga ceva fusese nevoită să renunţe la camerele care dădeau spre stradă, închinându-le ca prăvălii pentru negustorii de vinuri din cartier.

Îndată ce puse piciorul jos din litieră, rafinatul senator simţi în nări mirosul de struguri fermentaţi, acru ca damful venit dinspre o sută de beţivi şi acoperindu-şi nasul cu poala togii pătrunse pe ulicioara care fremăta de

viaţă.

Iată unde putea să-l cunoască Dina pe iubitul său. Din Port era uşor de ajuns la depozite: în fond, tatăl fetei era şi el un negustor de vin, deşi se limitase la cel *kasher*, singurul pe care acceptau să-l bea îndărătnicii săi coreligionari.

Poate că tânăra evreică fusese văzută de agerul Uriel stând de vorbă cu nişte romani tocmai lângă Portul de Vinuri… Probabil că gaşca lui Flavius o acostase, aşa cum făcea de obicei cu fetele singure. Ce spusese Polixena? Că şeful bandei o sâcâise şi Rubellius alergase în ajutorul ei. După aceea, totul decursese de la sine… prima întâlnire, orele petrecute departe de ochii lumii, tragedia…

— Intră, senator Statius! îl invită Decimus Rubellius, întinzându-i azima de bun venit. Aceasta este soţia mea, Fannia.

Aurelius intră în vestibul; ochii săi ageri înregistrau fiecare detaliu: straiele ponosite ale stăpânei casei, pereţii scorojiţi, calitatea modestă a mobilei.

Nu era, cu siguranţă, locuinţa unor oameni care şi-ar fi putut permite să aibă un copil de bani gata.

Locuinţa, deşi cuviincioasă, era aproape spartană şi patricianul observă că un sclav ieşea şi intra în atrium aducând găleţi pline: era limpede că, deşi trăia la parter, familia nu avea un venit atât de mare încât să poată plăti taxa destul de mare, necesară pentru conectarea la conducta publică de apă potabilă.

Originea lui Decimus era destul de ilustră, dar vremurile în care strămoşii săi aveau o avere suficientă pentru a face parte din Senat trecuseră demult. Şi totuşi, Rubellius făcea parte din anturajul lui Flavius, aruncând cu bani în stânga şi în dreapta.

— Îl caut pe fiul tău, Decimus, deschise vorba Aurelius fără nicio introducere, de îndată ce se aşezară în tablinum. Cei doi bărbaţi erau singuri acum: Fannia se

retrăsese cu un rapid *Vale*! susţinând că avea treburi urgente.

— A făcut ceva rău? întrebă celălalt, încruntându-se vizibil.

— Nu te teme, am nevoie doar să stau de vorbă cu el.

— De ce? Crezi, cumva, că a făcut vreo prostie? Decimus păru să reflecteze câteva clipe, apoi mai puternică fu dorinţa de a se destăinui. Mi-a dat întotdeauna de gândit băiatul acesta. Fratele lui este acum în armată şi are în faţă o carieră frumoasă. Sora sa este căsătorită cu un cavaler, înstărit dacă nu chiar bogat. Nouă ne-au mai rămas două petece de pământ la ţară şi ne scoatem de acolo cele necesare traiului. Pe de altă parte, nici nu cerem prea mult de la viaţă, Fannia şi cu mine, iar în vremurile astea, cu toţi străinii care vin să ne fure pâinea de la gură, trebuie să mulţumim zeilor dacă putem trăi şi aşa… Dar el nu se mulţumeşte doar cu atât, el are pretenţii!

— Poate că este şi din cauza celor cu care se însoţeşte…

— Aşa este, Flavius şi ceilalţi derbedei ca el! I-au împuiat capul băiatului meu! Umblă toată noaptea, prin bordeluri şi prin taverne, suspină bătrânul. Iar casa noastră nu-i mai este pe plac: tovarăşii lui au cu toţii camere în centru, cu chiriile care sunt acolo! Tunicile cusute de servitoare nu sunt suficient de elegante: preţioşii lui prieteni poartă haine numai din stofe egiptene!

— Şi de când ţine povestea asta?

— Cam de doi ani. Decimus scutură din cap. Ultima oară, de altfel, s-a încurcat cu fata aceea…

— Da? făcu Aurelius, devenind, brusc, şi mai atent.

— Ce să vezi? Rubellius şi-a pus în gând să o ia de nevastă. Îţi dai seama? N-are nici optsprezece ani şi-şi alege singur nevastă, o ilustră necunoscută, o zăpăcită de doi bani!

— Pe fată o cheamă cumva Dina?

— Da, Dina. Şi aş putea să ştiu eu cine este? O târfă ordinară cunoscută într-un lupanar? Acum o lună a venit la mine, fericit ca nimeni altul, anunţându-mă că a lăsat-o gravidă şi că trebuia s-o primim în casă, cu toate onorurile, ca pe o femeie cumsecade!

— Era o femeie cumsecade, Decimus, nu se putu abţine Aurelius să nu lămurească lucrurile.

— Te-a trimis el ca să mă convingi, nu-i aşa? sări în sus bătrânul, furios la culme. Doar nu crezi că sunt aşa de fraier! mai ales cu buna reputaţie de care te bucuri! Nu mai sunteţi în stare să faceţi deosebire între o fată de familie bună şi o prostituată dintr-un bordel? Sclavele sunt tratate acum mai ceva decât matroanele! Dacă s-a lăsat dusă de nas, n-are decât să se descurce: să-şi aducă pe lume bastardul şi să-l arunce la groapa de gunoi, aşa cum fac toate! Dar nu, el are pretenţia să pregătesc vălul roşu şi s-o întâmpin ca pe o noră! Ai uitat, dragul meu, i-am spus, că te afli încă în grija mea şi eu sunt în tratative pentru căsătoria ta cu fiica lui Quintus Basos care oferă ca zestre una dintre cele mai bune vii din Câmpia Romei. Este altceva decât curvuliţa aia orientală!

— Află, atunci, că şi ea este evreică, izbucni Aurelius care nu suporta să se vorbească astfel despre biata Dina.

— Evrei, egipteni, fenicieni, ăia sunt toţi o apă şi-un pământ. Vin la Roma şi ne iau nouă locurile de muncă: încep cu un ţol întins pe trotuar, cu o tarabă în piaţă şi, mai devreme decât ai putea crede, ne-au luat locul în prăvălii şi în ateliere. Ai văzut pe lângă casa mea? câţi romani crezi că ar putea fi printre negustorii care îşi umplu buzunarele cu banii noştri? Unii nici nu ştiu să vorbească bine latina, iar eu am fost nevoit să cedez patru camere din casa mea pentru ca ei să-şi înceapă afacerea. Şi acum s-au instalat acolo cu toată familia: seara închid prăvălia şi dorm înăuntru câte şapte sau opt la un loc.

Năduful acestui proprietar bătrân, ruinat acum, poate că era de înţeles, dar Aurelius, care iubea Roma sa cosmopolită, se enervă auzind toate acestea.

— Atunci, i-ai răspuns că n-o să fii niciodată de acord cu planurile lui?

— Sigur că da! Voiai să-i spun: adu-o aici pe evreica ta ca să coacă turte pe vatra noastră şi să aprindă menorah în locul luminilor pentru Zeii noştri? Ah, i-am spus-o verde în faţă! Şi ştii ce a îndrăznit să-mi răspundă? Bătrânul tremura de furie. Ştii ce mi-a spus mie, tatăl său, dintr-un vechi şi onorabil neam?

Aurelius aştepta în tăcere să afle cel mai mare păcat al lui Rubellius.

— Mi-a spus că dacă nu-i dădeam consimţământul, avea să se facă el evreu ca să se însoare cu ea după religia lor! M-a ameninţat că o să se circumcidă! urlă el în culmea furiei.

— Nu te teme, Decimus, îl linişti patricianul pe un ton glacial. Să nu te temi că o evreică ar putea intra în casa ta cea cinstită: fata a murit.

— A murit? repetă celălalt, şi pe faţă îi apăru imediat o expresie de uşurare.

— Moartă, da, încercând să scape de copil, de nepotul tău, Decimus. Şi nu cred că poţi avea prea mari speranţe să ai alţii, adăugă patricianul cu o răutate voită. Căsătoriile onorabile ale primilor tăi copii nu au dat rod, sau greşesc?

— Nu ştiam, îmi pare rău… minţi Decimus cu regret prefăcut. O cunoşteai?

— Foarte bine. Şi te asigur că nu ţi-ai fi putut găsi o noră mai potrivită. Printre altele, era foarte bogată şi singurul copil la părinţi… nu pentru că asta ar avea importanţă, ia seama…

— Nu puteam să-mi închipui… bâigui bătrânul, consternat, iar din expresia feţei sale se vedea regretul

pentru zestrea importantă pe care o scăpase din mână prosteşte. Dacă Rubellius mi-ar fi spus…

— Fiul tău poate nu-şi închipuia că, pentru nasul tău delicat, mirosul banilor ar fi fost mai puternic decât cel de evreică. N-are importanţă, de-acum nu se mai poate face nimic. Aurelius se ridică. *Vale*. Îţi urez să ai ca noră una dintre fufele lui Flavius cu care fiul tău se distrează prin bordeluri: cel puţin, ele nu sunt evreice. Şi, cu un neplăcut gust amar, ieşi din cameră.

Cu douăsprezece zile înainte de Calendele lui octombrie

— Este unică, fermecătoare, altfel decât toate celelalte, spunea Publius Aurelius.

— Nu exagera acum, îl întrerupse Servilius. Am avut şi printre romane femei demne de luat în seamă: Fulvia, ca să ne referim doar la una dintre ele, a condus legiunile pornite în ajutorul lui Marcus Antonius, iar Livia Augusta a condus imperiul timp de aproape patruzeci de ani. Şi ce să mai zicem de văduva lui Germanicus? Susţine de una singură opoziţia faţă de Tiberius…

— Nu mă îndoiesc de asta: în politică, femeile romane au fost întotdeauna extraordinare, fu de acord Aurelius. Dar toate erau fiice, soţii sau iubite ale cuiva. Aceasta este o femeie independentă şi nici nu-şi doreşte mai mult.

Castor dădea târcoale prin jurul hemiciclului mesei ca o fiară în cuşcă: aprecierile stăpânului asupra Mnesaretei îl făceau să nu-i placă nici măcar excelentul vin de Falemo, din care, de altfel, continua să bea.

— Sigur că, având în vedere ceea ce se întâmplă la palat, oricine ar dori să se retragă şi să ducă o viaţă liniştită, interveni Pomponia care nu suporta să nu se afle ea în centrul discuţiei.

Aurelius făcu ochii mari: o asemenea frază rostită de o matroană atât de familiarizată cu lumea mondenă era cel

puţin năucitoare.

— Dar ce se întâmplă aşa de grav la palat?

— Totul este acum în mâna ei şi a lui Pallantes. Cineva susţinea chiar că se înţeleg foarte bine şi că…

Evident, acea *ea* era împărăteasa, frumoasă, tânăra Valeria Messalina Augusta, ţinta predilectă a tuturor bârfelor din Roma.

Măritată prin forţa împrejurărilor la cincisprezece ani cu mult mai vârstnicul Claudius, îi dăruise deja acestuia doi copii şi ştiuse să-i câştige total încrederea, până într-atât încât păstra în locul lui sigiliul cu care se pecetluiau decretele imperiale. În acelaşi timp, bătrânul suveran, deşi avea, după spusele lui, un mare respect pentru senatori, lăsa întreaga administrare a treburilor statul în mâinile tinerei sale soţii şi ale liberţilor ei preferaţi, Pallantes, Narcissus şi Pobilius, înălţaţi deja la rangul de miniştri plenipotenţiari.

— Pallantes a primit cadou de curând o proprietate pe colina Esquilin demnă de un monarh oriental. Şi când te gândeşti că are obrazul încă roşu de la palma primită la ceremonia eliberării! pufni Servilius.

Aşa era: până cu şapte ani înainte, ministrul imperial era încă sclav.

— În vremuri ca acestea o carieră se face la iuţeală, surâse Aurelius. Văd, totuşi, că tu, Pomponia, nu ai încetat să te îndoieşti de Augusta noastră… Se mai vorbeşte despre întâlnirile sale nocturne cu tineri amanţi?

— Messalina este învăluită într-un văl gros de mister, îl lămuri cu regret Pomponia. Nici măcar eu, cu toate iscoadele pe care le am printre sclavi şi cameriste, nu mai reuşesc să mai aflu ceva!

Aurelius izbucni în râs: îşi dădea seama că lipsa aceasta de informaţii era pentru guraliva matroană o adevărată dramă.

— Povesteşte-mi mai bine despre ancheta pe care o

faci, Aurelius, interveni Servilius, încercând s-o facă pe soţia sa să uite de ideea sa fixă despre escapadele împărătesei.

— Am vorbit cu Decimus şi omul nu mi-a plăcut absolut deloc. În orice caz, sunt sigur acum că băiatul acela luase totul în serios, răspunse patricianul şi-i povesti discuţia pe care o avusese cu bătrânul tată.

— Fiindcă veni vorba, scumpul meu, am umblat pe la mulţi doctori, ciripi Pomponia, intrând din nou în vorbă. Din păcate, au negat cu toţii că ar fi avut de-a face cu Dina. În schimb, am învăţat o mulţime de lucruri tocmai bune pentru mine!

Aurelius avea îndoieli serioase asupra faptului că matroana, trecută deja de prima tinereţe, ar mai fi avut nevoie de sfaturi pentru a evita sarcinile nedorite, dar se feri cu străşnicie să transpună în cuvinte ceea ce îi trecea prin minte.

— Cei mai mulţi dintre ei, continua în acest timp insistenta sa prietenă, recurg la intervenţie abia după ce au dat greş cu prafurile şi cu poţiunile. Medicii ăştia…

— Medicii, să n-aud de ei! sări în sus Servilius. Ultimul care a reuşit să mă consulte, acum doi ani, mi-a prescris băi reci!

— Dar tocmai cu aşa ceva l-a vindecat faimosul Musa pe Augustus de starea sa de slăbiciune! protestă Pomponia.

— Uite de asta îi curgea lui mereu nasul! îi replică, ironic, soţul său.

— Trebuie să recunoşti, totuşi, că guturaiul acesta permanent l-a scutit de multe neplăceri pe divinul Augustus, râse Aurelius. De exemplu, în bătălia de la Actium, când în faţa sa se aflau Antonius şi Cleopatra, dacă vlăguitul întemeietor al Imperiului n-ar fi fost răcit, ar fi trebuit să lupte el în persoană, în loc să-i scoată în faţă pe generali. Poate că ar fi fost ucis, nu făcea mare scofală ca

soldat, şi astăzi noi n-am mai fi avut o *Pax Romana*, lumea întreagă la picioare şi toate acele tributuri care ne permit să trăim atât de comod. Vezi bine că medicii au avut un rol important în istorie.

— Nu mă mai întrerupe, încă nu v-am spus ce era mai important. Şi, după o pauză tipică pentru a spori efectul, Pomponia continuă. Mnesaretes a ta nu este prea bine văzută de confraţii ei din cauza tarifelor mici, dar în ceea ce priveşte reputaţia profesională, mai are de dat şi la alţii! Se pare că a făcut o intervenţie de-a dreptul miraculoasă!

Impunătoarea matroană privi în jur, mulţumită că reuşise în sfârşit să le atragă atenţia celor doi bărbaţi.

— O femeie, al cărei nume nu vi-l pot spune pentru că este o persoană de vază, purta în pântece un copil mort şi nu reuşea să-l nască. Mnesaretes i-a tăiat uterul cu un bisturiu şi a făcut bucăţi fătul, după care a extras pe rând fiecare fragment. Pacienta, gata deja să moară, nu numai că a supravieţuit, dar s-a vindecat perfect. Se pare că sunt destul de puţini chirurgi care ar fi în stare să facă o asemenea operaţie!

— L-a făcut bucăţi… murmură Servilius ca pentru el şi bucăţile fragede ale pateului de gâscă cu care se desfăta căpătau în gura lui un gust de cadavru.

— Minunat! exclamă Aurelius. În clipa aceea, Castor îşi făcu apariţia, anunţând-o cu o expresie mohorâtă pe musafira îndelung aşteptată.

Grecoaica apăru în cadrul uşii cu toată strălucirea eleganţei sale. Şi de data aceasta, părul era strâns doar cu panglica neagră care îi înconjura fruntea şi ajungea la ceafă, legându-i strâns părul.

Un peplum antic, cu o croială care nu se mai vedea de mult timp la Roma, cobora de pe umeri în cute fine, întrerupte sub sâni de o centură perfect asemănătoare cu panglica de pe cap. Era imaginea simplităţii şi a armoniei.

Aurelius sări în picioare şi făcu prezentările.

Servilius rămase fermecat din primul moment, în timp ce neîncrezătoarea sa jumătate o examina cu atenţie pe noua-venită ca pentru a-i descoperi vreun defect ascuns cu abilitate: o privire plină de invidie îi fu de-ajuns pentru a compara complicata sa perucă făcută din păr indian cu pletele mătăsoase ale Mnesaretei, care nu avea nevoie de artificii ca să abată asupra ei mângâierile unei mâini de bărbat.

„Are, totuşi, riduri”, se consolă, răutăcioasă, în sinea ei. „Şi chiar dacă pare o fetişcană, probabil că are mai bine de patruzeci de ani.

Enorma cucoană, pe care vârsta nemiloasă aproape că o dublase, şi nu prea uniform, nu reuşea să le ierte pe rivalele capabile să-şi păstreze prospeţimea de-a lungul anilor. De aceea o acoperi pe musafiră, păstrându-şi în suflet ranchiuna, cu complimente de tot felul şi cu nenumărate gesturi amabile.

— Prietena mea, îi explica în acest timp Aurelius Mnesaretei, mă ajută să anchetez cazul despre care ţi-am povestit şi a aflat de la mai mulţi medici o mulţime de soluţii pentru avort. Aş ţine mult să aflu părerea ta: sunt convins că ne-ar putea ajuta pentru a-l găsi pe cel vinovat de moartea sărmanei Dina.

Grecoaica ascultă explicaţiile întortocheate ale Pomponiei cu o amabilitate olimpiană. „O găsesc odioasă”, reflecta în acest timp matroana. „Şi când te gândeşti că Aurelius al nostru pare vrăjit de ea!”. Soţul ei, în schimb, aflându-se în faţa graţioasei doctoriţe, îşi schimbase părerea despre întreaga breaslă medicală şi nu aştepta decât clipa în care vorbăreaţa sa consoartă avea să tacă, pentru a înşira o serie de dureri care păreau să-l fi asaltat pe neaşteptate.

— Da, într-adevăr, urzica şi vinul de Cerinia pot avea oarecare efect, preciza în acest timp Mnesaretes. Vinul acela se face din plante care cresc într-o strânsă simbioză

cu spânzul ale cărui calităţi terapeutice sunt bine cunoscute. Le recomanda chiar Aspasia din Milet cu multe secole în urmă.

— Cine, Aspasia care a fost iubita lui Pericle? o întrerupse Servilius, dornic să arate cât de cult era.

— Nu, alta, îl dezamăgi grecoaica, zâmbind. Bravul cavaler, roşu ca racul la faţă, nu mai îndrăzni să spună ceva şi-şi căută consolarea într-o bucată uriaşă de anghilă cu sos.

— Este evident că fata a intrat pe mâinile vreuneia dintre vindecătoarele acelea, pe jumătate vrăjitoare, care tratează bolile cu amulete şi formule magice. Necazul este că uneori ele mai iau în mână şi câte un bisturiu!

— Ştiţi că Musonius Rufus le îndeamnă pe femei să nu mai avorteze? îi întrebă Servilius pe cei de faţă, citând spusele unui filosof pe care şi Aurelius avusese cândva ocazia să-l studieze.

— Da, istoricii nu văd cu ochi buni întreruperea sarcinii, dar mie mi se pare ceva ciudat aici: toată lumea ştie că fătul devine fiinţă omenească abia prin actul naşterii. Nu este, oare, adevărat că sufletul, suflul vital, este aerul care pătrunde în plămânii copilului în momentul despărţirii de trupul mamei? îi răspunse Mnesaretes.

— Dar ce tot spui, Servilius? Ar fi cu totul absurd să considerăm embrionul ca o fiinţă umană propriu-zisă! interveni Pomponia, scandalizată. Din punctul acesta de vedere, până şi precauţiile pentru a evita sarcina ar trebui evitate!

— Este exact ce susţin unii dintre evrei. Gândeşte-te că în scrierile lor sfinte se povesteşte cum Dumnezeu l-a pedepsit pe un anume Onan care-şi răspândea sămânţa fără rost, preciză Aurelius.

— Nemaipomenit! exclamă matroana. Dar nu te mai miri dacă te gândeşti la tot ce interzic evreii... Este incredibil cum se distrează complicându-şi viaţa. Toate

mâncărurile acelea impure, repausul săptămânal…

— Ia nu mai vorbiţi atâta despre evrei! interveni Servilius. Avem aici pe cineva care vine din Pergam, unul dintre cele mai frumoase oraşe ale lumii! Povesteşte-ne despre oraşul tău!

— Pergam… suspină Mnesaretes. Cum să-l descrii? Altarul lui Zeus şi al Atenei, Sanctuarul Demetrei, terasele gimnaziului… şi, mai presus de toate, templul lui Asclepios, Esculap al vostru, zeul medicinii. Bulevardul care duce acolo are o lăţime de optzeci de coţi, astfel încât poată fi parcurs de mulţimea pelerinilor care sosesc în fiecare zi a anului. Ajunşi la altarul Hygeiei, protectoare a sănătăţii, credincioşii cu diferite boli se lasă în voia somnului sacru şi deseori se trezesc vindecaţi.

— Este posibil aşa ceva? întrebă scepticul Aurelius, incapabil să creadă în miracole.

— Te asigur că este adevărat, afirmă cu o expresie plină de gravitate Mnesaretes. Aceasta şi pentru că mulţi dintre suferinzi nu sunt loviţi de o afecţiune fizică propriu-zisă, ci de ceea ce noi numim boli ale psihicului. Sunt oameni neliniştiţi, de exemplu, care simt crampe în partea de sus a stomacului, copii speriaţi cândva, chinuiţi de o febră inexplicabilă, chiar şi paralitici pe care mintea – şi nu picioarele – îi împiedică să meargă. Pentru toţi aceşti oameni, credinţa are o mare putere de vindecare: vin la sanctuar, se roagă, cred… şi unii, chiar dacă nu toţi, pleacă de acolo cu sănătatea mult ameliorată.

— Imposibil! comentă Aurelius, încă neîncrezător.

— Nu este un miracol, senatorule, cel puţin nu în sensul în care crede toată lumea. Plini de speranţă, credincioşii se adresează zeilor şi ei înşişi sunt autorii propriei vindecări, îndepărtând din sufletele lor motivele care fuseseră cauza apariţiei unor simptome dintre cele mai ciudate.

— Bine, dar atunci, cineva, convins că a comis o fată

pe care Zeii ar putea-o pedepsi cu boală şi cu moarte, s-ar putea îmbolnăvi cu adevărat!

Aurelius se gândea la Dina, la mileniile de tradiţie ebraică în care zeul coborâse din ceruri pentru a-i pedepsi el însuşi pe păcătoşi.

— În teorie, da… fu de acord Mnesaretes, căzând pe gânduri. Am întâlnit, într-adevăr, unele cazuri în care convingerea foarte intensă că se făcea vinovat de ceva îl împingea pe pacient să se pedepsească el însuşi cu dureri pe care medicina nu le putea explica.

— Dar adevăraţii bolnavi, cei atinşi de epidemii şi de infecţii?

— De aceia ne ocupăm noi, medicii. La Pergam este una dintre cele mai bune şcoli de medicină din lume, vestită aproape ca Muzeul din Alexandria. Acolo aş vrea să plec într-o bună zi, la Alexandria, mărturisi grecoaica.

Patricianul o asculta, nedumerit: o femeie la Muzeul din Alexandria… Nu pentru că n-ar fi fost posibil, mai fuseseră femei pe acolo… dar era greu, îngrozitor de greu, mai ales pentru o persoană care se încăpăţâna să ajute sclavi şi săraci, în loc să se învârtă printre personaje influente. Doar alinând suferinţele, închipuite sau nu, ale unor matroane bogate ar fi putut face carieră, nu ţinând un cabinet modest într-un cartier rău famat.

Aurelius zâmbi cu condescendenţă. Muzeul era doar un vis; viitorul Mnesaretei era Urbea şi nu, cu siguranţă, Orientul cu prejudecăţile lui misogine. Cu ajutorul cât de mic al unei persoane de vază… Totul are un preţ, gândea senatorul, şi el ar fi convins-o…

Când musafirii plecară, insistă ca ea să mai rămână. Era bogat, nobil, influent şi, printre altele, cu o înfăţişare demnă de luat în seamă: ce şi-ar fi putut dori mai mult grecoaica aceea ciudată?

De la postul său de pândă dintre coloanele peristilului, Castor văzu cum femeia îl refuza politicos

amfitrion.

— Ştii pe cineva, Paris, care să aibă nevoie de un secretar grec priceput la toate? îl întrebă posomorât pe administratorul care se oprise lângă el ca să vadă scena.

Cei doi vechi duşmani, uniţi prin nefericirea care-i lovise, priviră cu sufletul plin de presimţiri sumbre la stăpânul lor care, ruşinat, o conducea pe Mnesaretes către ieşire, smulgându-i cu greu promisiunea unei noi întâlniri.

Cu unsprezece zile înainte de Calendele lui octombrie

Senatorul Statius se întorcea în cartierul de peste Tibru. Biletul care părea să anunţe fuga fetei de acasă, ameninţările lui Flavius, hotărârea lui Rubellius de a se lăsa circumcis… se putea ca unele răspunsuri la toate acestea să se găsească acolo, în mahalaua evreiască. Castor mai cercetase din nou, travestit în negustor alexandrin, dar nu reuşise să găsească vreo urmă a noului convertit în comunităţile israelite ale capitalei.

Şi totuşi, nu era uşor pentru cineva să adere la religia mozaică: foarte atenţi la tradiţiile lor, evreii nu căutau să facă prozeliţi şi, înainte de a accepta printre ei un adept, îl supuneau unei perioade îndelungate de ucenicie. Dar nimeni nu auzise de Rubellius…

Pe de altă parte, convingerea lui Mnesaretes că ar fi fost greu ca un medic să dea greş cu o asemenea intervenţie, îl făcea să se îndrepte din nou către casa în care trăise Dina. De ce să-şi închipuie că ar fi existat o fantomatică *saga*, când fata trăia sub acelaşi acoperiş cu o bătrână care, orice s-ar fi spus, fusese mulţi ani singura sa prietenă şi sfătuitoare? Ar fi fost fără sens să caute în alte părţi, înainte de a fi cercetat atent mai pe-aproape: s-ar fi putut ca explicaţia dramei să se afle chiar acolo, la câţiva paşi de locul în care murise Dina.

Prin forţa lucrurilor, bănuiala cea mai puternică se îndrepta asupra doicii… dacă n-ar fi ţinut seama de cuvintele acelea rostite în greceşte! Dar, de fapt, vorbise în

greceşte tânăra aceea pe moarte? Cât de mult putea pune bază pe mărturia lui Mordechai, distrus de durere? „Păstrează-ţi calităţile frumoase pe care le ai” sau cam aşa ceva… O frază fără sens, într-o limbă de care Dina nu avea habar…

Înainte de a afla de Rubellius, Aurelius se gândise chiar că fata era iubita unui oriental, doar că… Era atât de modern acum să vorbeşti despre dragoste în greceşte… Putea fi vorba despre o formulă pe care însuşi Rubellius să i-o fi spus-o, un fel de poreclă sau poate o parolă, un semnal pentru momentul în care ea avea să fugă de acasă.

Patricianul se învârtea prin jurul casei lui Mordechai, cărând într-o mână un urcior mare cu hidromel ca să-i uşureze întâlnirea cu bătrâna beţivă. Alesese special ziua aceea, fiind convins că o va găsi singură.

Mai întâi bătu la uşă. Nimic: ca de obicei, uşa era zăvorâtă. Şuia nu ieşea niciodată din casă, după cum îi spusese prietenul lui… era foarte probabil să stea închisă în camera sa, ca şi cum n-ar fi fost acasă.

Aurelius măsură din ochi înălţimea la care erau ferestrele şi, după ce se asigură că nu-l vedea nimeni, se căţără sprinten pe balconul din lemn care înconjura clădirea. Camera doicii trebuia să fie la primul etaj: obloanele erau închise, dar senatorul le zgâlţâi de mai multe ori cu putere, convins că, mai devreme sau mai târziu va primi un răspuns.

În cele din urmă i se păru că aude un zgomot înăuntru şi, la o ferestruică de alături, putu zări pentru o clipă un ochi urduros, înceţoşat de vin.

Aurelius ridică în faţă, ca un fel de permis de trecere, urciorul cu hidromel şi, puţin câte puţin, oblonul se deschise cu totul.

Senatorul avu grijă ca bătrâna să nu înhaţe vasul cu băutură şi încercă să scoată ceva de la ea.

— Ce i-ai făcut lui Dina? o întrebă el pe un ton

poruncitor.

— Nimic, nu i-am făcut nimic.

— Minţi! strigă Aurelius, apucând-o de poala hainei şi trăgând-o uşor. Cine ştie dacă bătrâna era conştientă în clipele acelea de moartea fetei pe care o crescuse de mică?

— Nu-i vina mea că nu a mers! behăi Şuia, smiorcăindu-se.

Un fior rece, ca de gheaţă, trecu pe spinarea patricianului.

— Ce n-a mers? întrebă el cu glas sugrumat de emoţie.

— Ştiu că nu trebuie să facem aşa ceva: Domnul a spus să nu ne închinăm la chip cioplit… dar nu era decât o biată amuletă! Şi-a scos-o de la gât şi de asta n-a avut efect.

— Ce amuletă? întrebă romanul, dezamăgit, iar încordarea din urmă cu câteva clipe, când credea că este pe cale să descopere adevărul, începea să se risipească.

— Era un talisman, un săculeţ din piele de căprioară, având înăuntru doi viermi din aceia care se pot găsi în capul tarantulelor. îl cumpărasem pentru Dina a mea, din economiile mele, de la o vrăjitoare: toată lumea ştie că în capul acelui păianjen păros trăiesc nişte viermi care, ţinuţi pe piept, împiedică o femeie să rămână însărcinată. Dar ea probabil că nu l-a purtat… prostuţa aceea nu credea în lucruri din astea… şi nu este vina mea că a rămas gravidă!

— Vasăzică ştiai de copil, mincinoasă bătrână! strigă la ea Aurelius. Şi ai ajutat-o să scape de el, nu-i aşa? Ce i-ai dat să bea? Sânge de şarpe? Venin de năpârcă?

Înspăimântată, bătrâna făcu un gest de apărare.

— Sau ai folosit acul acela lung… Patricianul se îngrozi gândindu-se la gingaşa Dina care încăpuse pe mâinile tremurânde ale unei beţivane.

— Nu, stăpâne, nu! gemu Şuia, aruncându-se la pământ şi încercând să-i cuprindă genunchii. Este

adevărat, am încercat s-o ajut… dar asta a fost mai înainte… înainte ca ea să se hotărască să ţină copilul!

— S-o ajuţi, nu? n-o lăsă patricianul. Cum?

— Am trimis-o la vrăjitoarea care-mi vânduse amuleta… dar să nu-i spui lui Modrdechai, m-ar alunga din casă. Sunt o sărmană bătrână şi nu mai am pe nimeni pe lume: cine mi-ar mai da ceva să mănânc?

— De bătut vrei să spui! Hai, vorbeşte-mi de *saga* aceea, repede!

— O cunoşteam de mama ei… prezicea viitorul. Când sărmana Raşela s-a prăpădit, am rămas singura femeie în casă şi, la evrei, nu este bine ca un bărbat văduv să trăiască singur. În tinereţe eram destul de frumoasă, n-o să mă crezi… Şi mă numeam Şulamit, ca frumoasa Sulamita care a uşurat bătrâneţea lui David, Messia al nostru. Speram ca, trăind sub acelaşi acoperiş, într-o bună zi, stăpânul să… Este adevărat, nu mai eram o fetişcană, dar şi el avea o vârstă, aşa că nu putea pretinde mai mult de la viaţă. Dar timpul trecea, iar eu rămâneam tot o servitoare, un fel de mobilă din casă cu care te-ai obişnuit atât de mult încât nici n-o mai iei în seamă. Atunci, m-am gândit să fac ceva… Auzisem vorbindu-se despre o vrăjitoare pricepută: lumea spunea că poate să facă adevărate minuni. M-am dus la ea şi a încercat să mă ajute. Din păcate, aştrii nu-mi erau favorabili. Nici filtrul de dragoste nu a avut vreun efect asupra lui Mordechai. Aşa s-a făcut că, din disperare, am început să beau… Dar, în tot acest timp, mergeam la vrăjitoarea aceea, căpătasem obiceiul acesta, era momentul pe care-l aşteptam toată săptămâna. Singura mea bucurie. Mai apoi, saga a murit şi fiic*a ei* i-a luat locul. De la ea am cumpărat amuleta cu pricina…

— Şi tot la ea ai trimis-o pe Dina!

— Da, dar asta s-a întâmplat la început, când încă mai voia să scape de copil. Mai târziu s-a răzgândit: se hotărâse să fugă de acasă cu iubitul ei.

Biletul! înseamnă că Dina îi cerea tatălui său s-o ierte pentru că fugea cu Rubellius…

— Când voia să plece?

— Chiar în noaptea aceea… dar seara era deja moartă.

— Cum o cheamă pe *saga*?

— Erofâla. Are o prăvălie lângă Portus Vinarius.

Aurelius îşi spuse în sinea lui: dacă tinerii se hotărâseră să fugă, era evident că Rubellius o aştepta pe Dina într-un loc anume şi probabil că întârzierea ei îl pusese pe jar. Doar dacă nu cumva el era răspunzător pentru dispariţia ei… între timp, Şuia îşi revenise şi în privirea ei tulbure de beţie apăruse o umbră de îngrijorare.

Aurelius ridică urciorul cu hidromel şi-l legănă ca pe o momeală în dreptul ochilor ei.

— După ce s-a întâmplat nenorocirea el n-a îndrăznit să apară prea curând… Ea îl sfătuise s-o aştepte, orice s-ar fi întâmplat. Nu era prima oară când îşi schimbau planurile în ultima clipă: Dina, sărmana de ea, era mereu supravegheată de Eleazar acela, bănuitor peste măsură. În cele din urmă, însă, băiatul n-a mai răbdat şi a intrat în casă, în timp ce Mordechai era plecat.

— Când? întrebă romanul, ţinându-şi răsuflarea de emoţie.

— La două zile după aceea… nu, poate, după trei… nu-mi mai aduc aminte. O aşteptase atâta… se temea ca nu cumva ea să se fi răzgândit. Privirea bătrânei deveni răutăcioasă. I-am spus că Dina murise: a rămas stană de piatră. Totuşi, nu prea-i pasă nemerniculuі! declară ea cu asprime, întinzând apoi mâna spre urciorul cu hidromel.

Plictisit s-o mai ţină aşa, Aurelius i-l dădu. Doica bău cu lăcomie şi în scurt timp efectul licorii o făcu mai vorbăreaţă.

— L-am alungat cu papucul şi, când a sosit Eleazar…

— Eleazar! exclamă alarmat Aurelius. Sper că nu i-ai

spus nimic despre Rubellius! Acela este în stare să-l ucidă!

— Cum să nu-i spun? A trecut o săptămână de-acum… Dar ce importanţă mai are? Dacă-l ucide, va fi un goy *mai* puţin pe faţa pământului, bolborosi Şuia, ocupându-se în continuare de băutură.

Publius Aurelius coborî în fugă scăriţa de lemn şi ajunse rapid în piaţă.

Casa lui Eleazar nu era departe şi se grăbi, deşi ştia că nu-l va găsi: fanaticul acela nebun probabil că îl căuta deja pe Rubellius.

Uşa era zăvorâtă. Fără să-i pese că putea fi văzut de vecini, senatorul o împinse zdravăn cu umărul. Uşa cedă imediat: tânărul evreu nu era atât de bogat încât să-şi protejeze avuţia cu o încuietoare mai solidă.

În cameră plutea un iz neplăcut de spaţiu închis.

Peste tot erau împrăştiate haine de tot felul, evident scoase în mare grabă dintr-o ladă deschisă aflată pe podea.

Printre aşternuturile de pe pat, lângă un *tallit* pentru rugăciune, cu dungi albe şi negre, teaca unui pumnal, goală, era un mesaj explicit al morţii.

— Erofila? Sigur că o cunoaştem! exclamă râzând un hamal şi, după ce-i anunţă pe tovarăşii săi de muncă, se oferi să-l conducă.

— Vin din toate părţile, să ştii… nu trebuie să te ruşinezi; se poate întâmpla oricui, mai devreme sau mai târziu.

Aurelius îi încuviinţă spusele, cu o expresie potrivită cu o asemenea împrejurare, fără a avea nici cea mai mică despre ceea ce voia să spună muncitorul.

— Uite, aici este: îţi doresc noroc, îi ură tânărul, primind câţiva bănuţi drept răsplată. Şi, când o să fii sănătos, am nişte locuri grozave unde te-aş putea duce… o să vezi! îl încurajă cu o palmă zdravănă pe spate.

— Hai, vino încoace! Vino! Eşti încă tânăr… în câteva zile se rezolvă totul!

Urmând îndemnul vocii care îl invita, patricianul, neîncrezător, coborî scara îngustă din lemn care dădea într-o bojdeucă ascunsă de ochii trecătorilor cu o perdea ponosită.

— Hai, intră! N-ai de ce să te temi!

Aurelius înaintă prin penumbra dinăuntru, încercând să vadă cine îi ura un bun venit atât de călduros.

Pereţii încăperii erau acoperiţi de rafturi pline de amulete şi statuete. Pe o măsuţă care avea pe ea, sculptate rudimentar, semnele zodiacului, erau îngrămădite zeci de ilustraţii pornografice, dintre cele mai obscene pe care le văzuse vreodată patricianul.

Mergând în direcţia din care venise vocea, Aurelius se aplecă pentru a trece de o uşiţă şi lovi cu capul lampa în formă de falus care atârna dintr-o grindă a tavanului. Ridicând ochii, văzu deasupra capului o întreagă pădure de felinare asemănătoare.

— Hai, hai, pentru Erofila nu există secrete!

O femeie corpolentă, înfăşurată într-o mantie pe care, în anii de glorie, fuseseră brodate cu fir de mătase constelaţii şi simboluri astrologice, acum tocite şi greu de descifrat, îi veni în întâmpinare cu o bunăvoinţă maternă.

Patricianul dădu să spună ceva, dar un gest al femeii îl făcu să tacă.

Oarecum îngrijorat, Aurelius văzu chiar sub nasul său două mamele uriaşe balansându-se neîncetat într-un ritm ameţitor care, în intenţia magicienei ar fi trebuit să fie provocator.

— Nu-i nevoie să spui nimic! Erofila ştie deja totul! Aştrii m-au anunţat că soseşti şi sunt aici ca să te ajut! Din ce în ce mai surprins, senatorul o ascultă cu precauţie. Sunt chiar şi tineri mai virili, în floarea vârstei, care au anumite necazuri… Dar nu te speria, am deja pregătit leacul! Spune-mi, cu cine s-a întâmplat ultima oară?

— Ce să se întâmple? întrebă Aurelius care, destul de

scârbit, începea să-şi dea seama de încurcătura în care se afla.

— Ei, zeul Priap mai face uneori şi glume proaste. Invidios pe frumuseţea muritorilor, îi pedepseşte lăsându-i fără vlagă tocmai în cele mai frumoase momente. Pariez că nu i-ai adus ofrande în ultima vreme, continua să sporovăiască femeia. Bunăvoinţa zeilor trebuie întreţinută mereu! Uite, pentru cinci assoşi îţi pot oferi această rugăciune specială, turui ea, întinzându-i un sul de papirus.

Vine din Egipt şi nu este cunoscută decât de adepţii lui Toth, marele zeu care ne dă puterea ghicitului. Iar aceasta este o poţiune magică fără egal: nu dă greş niciodată. Doar zece assoşi şi rezultatul este garantat. Ia-o cu câteva minute înainte, spunând şi rugăciunea: femeile vor fi peste măsură de mulţumite. Vei fi ca Zeus cu Europa, Marte cu Venus, taurul cu Parsifal… Se spune că însuşi Minos ar datora acestui praf faima sa de neîntrecut amant!

— De fapt, eu…

— Nu trebuie să te ruşinezi, tinere! Stelele mă anunţaseră deja că eram cea sortită să-ţi rezolv problema!

Ameţit şi încurcat, Aurelius îşi impuse să n-o contrazică, sperând ca nimeni, dar absolut nimeni, să nu-l fi văzut pe când intra în vizuina vrăjitoarei: anii în care se străduise cu atâtea eforturi să-şi făurească faima solidă de amant perfect printre matroanele capitalei ar fi devenit zadarnici într-o singură clipă.

— Aş vrea, de fapt, să aflu câte ceva despre o fată… una care a venit aici pentru a scăpa de o sarcină. O trimisese o anume Şuia.

— Şuia! Era o clientă foarte bună a mamei mele. Şi mi-o amintesc şi pe fetiţa aceea. S-a întâmplat acum două luni…

— Ce i-ai dat?

— Un filtru pentru fecunditate şi unul pentru

păstrarea iubitului.

— Dar dacă voia să avorteze!

— Erofila nu ajută femeile să avorteze. Mă aflu sub protecţia Marii Mame care face să crească recoltele şi pântecele femeilor: aş ofensa-o dacă aş ucide un germen de viaţă. Zeiţa mi-a dat puterea de a trata impotenţa şi frigiditatea; filtrul făcut de mine nu dă greş niciodată: doar şapte assoşi, plătit şi mulţumit! Dacă mama doreşte să aibă un băiat, trei assoşi în plus, încheie vrăjitoarea.

— Bine, Erofila, mulţumesc, o să iau leacul acesta, o asigură Aurelius, dezamăgit, după care plăti şi dădu să plece.

Vrăjitoarea, însă, nu-l lăsă să plece şi înaintă spre el unduindu-şi şoldurile.

— Ascultă, frumosule, ca să fii mai sigur... de ce nu încerci chiar acum poţiunea? îl pot invoca pe Priap ca să aibă efect. Mulţi clienţi şi-au rezolvat necazurile mai întâi cu mine. Erofila este binecuvântată de Venus! Doar un sesterţ în plus!

Uluit, Aurelius îşi înălţă privirile spre cer.

— Îţi sunt recunoscător pentru oferta ta atât de generoasă, dar acum mă doare cumplit capul. Şi, de altfel, nici nu am un sesterţ, minţi.

— Eşti un băiat nespus de simpatic, ciripi Erofila, venind ca o pisică şi mai aproape de el. Parcă îmi vine să te lecuiesc gratis.

— Sunt mişcat, dar nu pot... trase de timp patricianul, căutând în grabă o scuză credibilă. Am făcut o promisiune zeiţei Venus: am jurat că nu voi încerca din nou până când nu-i voi aduce ca sacrificiu o porumbiţă albă... Trebuie să păstrezi mereu bunăvoinţa zeilor, ai spus-o chiar tu. Facem aşa: mă duc la templu, duc porumbiţa şi apoi mă întorc, promise el încurajator, ieşind în mare grabă din magherniţa vrăjitoarei.

— O porumbiţă? Doar şase assoşi! îi strigă din urmă

femeia, în timp ce el dispărea dincolo de colţul străzii cu capul plecat, sperând din toată inima să nu fie recunoscut de cineva.

Cu zece zile înainte de Calendele lui octombrie

După o noapte aproape nedormită, Publius Aurelius umblase mult timp prin oraş, peste măsură de nemulţumit.

În povestea asta, prea multe lucruri nu se potriveau. Reuşise de-acum să reconstituie cu oarecare precizie mişcările făcute de Dina: fata încercase să evite sarcina cu ajutorul amuletei stupide primite de la Şuia. Apoi, rămânând gravidă, se dusese la Erofila, unde, dacă vrăjitoarea spusese adevărul, nu rezolvase nimic.

Îndată după aceea, poate sfătuită de cineva de la lupanar, ajunsese la Demofontes, dar nu avusese nici măcar curajul de a intra în cabinetul lui.

Etapa următoare fusese cabinetul lui Mnesaretes şi aici găsise, în sfârşit ajutorul dorit. Se înţeleseseră, preţul avea să fie rezonabil… în acel moment, însă, ceva o făcuse să renunţe, probabil promisiunea iubitului de a se căsători cu ea. Mai apoi, Rubelius avusese parte de refuzul categoric al tatălui său şi poate că Dina făcuse pasul înapoi, dându-şi seama că nici în ruptul capului familia lui Decimus n-ar fi acceptat-o… Poate că, disperată, s-a hotărât să avorteze imediat, fără a mai aştepta intervenţia hotărâtă cu doctoriţa grecoaică, şi să se mărite cât mai repede cu Eleazar…

În sfârşit, tragedia, dispariţia lui Rubellius, setea de răzbunare a logodnicului evreu… Eleazar era deja pe urmele omului care îi distrusese viaţa. De ce, oare, Aurelius îl compătimea pe băiatul acela viciat care îi dăduse atâtea iluzii sărmanei Dina? De ce simţea acea disperată nevoie de a-l găsi pentru a nu-l lăsa să cadă pradă pumnalului din mâna lui Eleazar? Cu ceva timp înainte, văzuse în tânărul roman un profitor neruşinat, capabil să părăsească în nefericirea ei fata pe care o

sedusese. Acum, însă, şi-l imagina într-o nesfârşită aşteptare, gândindu-se la femeia pe care o iubea şi care, fără să-i spună nimic, se pregătea să-l părăsească…

Dar Şuia spunea că acea copilă pe care o crescuse se hotărâse să păstreze copilul… Şi probabil că era adevărat, altfel de ce nu s-ar mai fi dus la operaţia programată cu Mnesaretes?

Şi dacă, totuşi, s-a dus; dacă, împotriva oricăror aparenţe, intervenţia grecoaicei ar fi eşuat, de ce, atunci, ea nu recunoştea? Era şi ea o biată fiinţă umană care putea greşi, la fel ca toată lumea.

Sigur că da… Mnesaretes ar fi putut greşi o operaţie, dar să-şi acopere vina refuzând să-i acorde victimei primul ajutor, asta nu putea cu niciun chip să creadă… Şi dacă, în schimb, cea care minţea era Erofila? Povestea cu binecuvântarea primită de la zeiţa fecundităţii… vrăjitoarea nu părea să fie omul care să-şi facă prea multe scrupule. Şi totuşi, patricianul nu şi-o putea închipui nici măcar pe ea în stare să arunce în stradă o fată pe moarte: vulgară, slobodă la gură, uşuratică, dar criminală nu!

Crimă. *„A fost ucisă…”*. Şuia se prefăcuse deja o dată că era proastă, demonstrându-se mai apoi mult mai lucidă decât ar fi vrut să pară.

Să ştie ea mai multe despre toată această dramă? Bătrâna avea aerul că nu-şi aduce aminte nici măcar fraza imprudentă spusă la beţie…

Şi, apoi, existau şi alte posibilităţi. Demofontes, de exemplu, şi Oppia însăşi, care fusese moaşă în tinereţe. Dina se ducea deseori la lupanar, pentru a se întâlni cu Rubellius: n-ar fi fost nimic mai uşor decât ca Oppia să dea o mână de ajutor pentru a rezolva problema.

Aurelius privi în jur. Tot umblând gânditor prin oraş, făcuse un drum destul de lung şi în clipa aceea cobora panta Capitoliului, către Forum.

Plin de furie, se hotărî să traverseze în grabă piaţa

aglomerată la ora aceea, pentru a nu fi recunoscut de vreun petiţionar cu cine ştie ce fleac de rezolvat.

Cu capul în piept şi un aer foarte preocupat, putu să ajungă fără probleme la templul Dioscurilor, dar în faţa marii librării a fraţilor Sosius un vânzător zelos crezu de cuviinţă să-l salute în gura mare pe unul dintre cei mai buni clienţi ai săi:

— *Ave*, senator Statius!

Aurelius îi făcu semn imediat să tacă şi, pentru o clipă crezu că scăpase neobservat.

Dar, vai, numele atât de faimos, pronunţat de glasul răsunător al librarului atrăsese deja atenţia mulţimii.

— Aurelius! Te caut de mult timp! îl opri în loc un cavaler care îi era dator până peste cap. Vreau să-ţi propun o afacere nemaipomenit de avantajoasă!

— Nobile stăpân… gemu un libert bătrân, mereu la ananghie, trăgându-l de mânecă.

— Publius, comoara mea! striga între timp din depărtare o curtezană la modă de ale cărei servicii patricianul nu fusese deloc mulţumit.

La un moment dat, în mulţimea aceea de solicitanţi, Aurelius remarcă îngrozit figura ca de strigoi a lui Lentulus care încerca să-l înşface cu o mână scheletică, scoasă ca o gheară dintre cutele togii.

— Statius! Pe unde te-ai ascuns ieri în Curie? cârâia bătrânul pisălog. Am votat o hotărâre de o importanţă capitală!

Lentulus era mult mai mult decât putea suporta patricianul în acea stare sufletească. Întorcând spatele mulţimii de petiţionari, intră în librăria fraţilor Sosius cu iuţeala fulgerului şi, luând-o pe uşa din spate, pomi într-o fugă prea puţin glorioasă până ajunse în faţa casei Vestalelor. Scoase un suspin de uşurare şi-şi ridică privirile către Palatin: pe colina aceea se hotărau destinele lumii, de acolo atotputernicul Cezar guverna întinsul imperiu.

Sărmanul Claudius, se gândi patricianul: neluat în seamă şi batjocorit timp de peste cincizeci de ani, se trezise, de la o zi la alta, în vârful puterii, ales împărat în pofida propriei voinţe.

Aurelius şi-l amintea din vremea în care era un simplu cetăţean, ocolit de toată lumea, în ciuda marii lui inteligenţe: se întâlniseră de multe ori în biblioteca lui Asinius Pollinus care, ca toate celelalte din Roma, era întotdeauna deschisă pentru public. Spiritul ascuţit al acelui cercetător aflat deja la vârsta maturităţii îl fascinase şi tânărul devenise unul dintre puţinii lui prieteni. Dar, de când învăţatul camarad de lectură devenise divinul Cezar, Aurelius nu-l mai căutase: era orgolios şi prefera să nu ceară niciun fel de protecţie, pentru a trăi ca un om liber şi ca un cetăţean roman obişnuit. Cu atât mai mult cu cât, dacă într-o zi ar fi avut cu adevărat nevoie să-i ceară ceva, cine ştie dacă bătrânul infirm şi-ar mai fi amintit de el… Erau atâţia acum în jurul lui ca să-l aduleze.

Cufundat în asemenea gânduri, Aurelius ajunsese la colţul cu Via Appia. Lăsând în spate silueta prelungă a Circului Maximus, pomi pe stradă: îşi amintea că Vicus Scaun începe de pe undeva, din stânga sa.

O găsi în cele din urmă şi după câteva minte ajungea la lupanar.

Oppia nu păru mirată că-l vedea din nou, dar atitudinea ei deveni mai puţin amabilă îndată ce află că patricianul nu venise pentru fetele ei. Cumpărarea, de fapt „rechiziţionarea” Polixenei făcuse deja ca patroana bordelului să fie destul de supărată pe magistrat: în plus, nu prea îi făcea plăcere aerul lui arogant. Dar, cum bine se ştie, clientul are întotdeauna dreptate şi era mai bine să-i facă întru totul pe plac, mai ales ştiind că senatorul Statius părea să se afle în cele mai bune raporturi cu acel fermecător prinţ din Alexandria…

— Rubellius este aici? întrebă Aurelius, fără niciun fel

de introducere.

Codoaşa aruncă o privire lungă şi pofticioasă către punga plină a patricianului.

— Nu te aştepta la nicio răsplată, femeie, o avertiză el. Este deja prea mult că nu te-am trimis la Mamertinus!

Teama de înspăimântătoarea închisoare o făcu pe lungană să tresară, aşa că se hotărî de îndată să colaboreze.

— Nu, răspunse prevăzătoare, lăsând fraza neterminată.

— Ştiu precis că a stat la tine în ultimele zile, îi comunică senatorul.

Oppia cântări în gând poziţia socială şi influenţa bărbatului din faţa ei: da, era un ora care putea să-i dea mari bătăi de cap; era mai bine să renunţe la discreţia tipică a meseriei sale şi să răspundă sincer.

— A fost aici, dar a plecat de câteva zile.

— Ţi-a spus unde se duce?

— Nu, dar un servitor l-a auzit întrebând când pleacă o corabie spre Ostia.

Ostia. Să vrea Rubellius să se îmbarce ca să fugă în vreo ţară îndepărtată?

— De câte ori a venit aici cu fata?

— De multe ori, nobile senator, de multe ori... era atât de îndrăgostit! Eu îi dădeam o cămăruţă din spate: mă înduioşau cei doi porumbei!

Mai ales că plăteau fără să crâcnească, gândi Aurelius.

— Prietenul meu, Castor, spuse el folosindu-se de numele secretarului ca de o cheie magică, mi-a spus că, într-o vreme, făceai pe moaşa. Cum se face că acum îţi trimiţi fetele la tâlharul acela de Demofontes?

— A trebuit să renunţ, cu mulţi ani în urmă... ştii, un accident... răspunse Oppia, arătându-i mâna dreaptă: trei degete erau, sau doar păreau, complet ţepene. Nu ştiam

cum s-o mai scot la capăt cu banii. Din fericire, printre clientele mele mai tinere erau vreo două cărora nu le-ar fi displăcut să-şi rotunjească un pic salariul. Aşa am început, cu două fetişcane, dar uite acum: bordelul meu este unul dintre cele mai cunoscute din Roma, încheie ea cu mândrie.

Patricianul apucă mâna femeii între mâinile sale, apoi, fără s-o avertizeze, îi înfipse o unghie ascuţită în buricul unuia dintre degete. Ea nici nu tresări măcar. Câteva picături de sânge i se prelinseră în palmă. Oppia îl privi nedumerită, dar nu îndrăzni să protesteze. Patricianul făcu un semn aprobator.

— Fă-mi o plăcere, senatorule, îl rugă umilă codoaşa. Nu-i spune nimic prietenului tău grec despre mâna mea: nu şi-a dat seama. Ţin la el şi n-aş vrea ca tocmai acest mic defect să…

Aurelius o privi uluit. În toată decrepitudinea ei, era caraghios că acea îngrozitoare arătare să-şi mai facă probleme din cauza degetelor sale. Ar fi făcut mai bine să-şi ascundă faţa zbârcită, braţele descărnate şi pântecul căzut. Dar aşa era vanitatea feminină, gândi Aurebus: cine ştie de câte ori Oppia pusese pe seama acelei infirmităţi greu de observat inevitabilele şi amarele refuzuri la care era expusă din cauza vârstei şi înfăţişării sale…

E greu când îmbătrâneşti, mai ales dacă eşti prostituată, îşi spuse el, în timp ce-i promitea solemn că va păstra cu străşnicie acest secret.

— Şi ar mai fi ceva… Vreau să văd camera în care Rubellius o ducea pe fata aceea: Castor mi-a spus că sunt nişte inscripţii pe pereţi.

— Da, da, amintirile tuturor perechilor de îndrăgostiţi. Vino, te rog, să le vezi, sunt emoţionante!

Cred şi eu că te emoţionează, codoaşă bătrână: de pe urma lor ai făcut atâţia bani, mai reflectă el în timp ce o urma pe coridor.

În cămăruţă intra puţină lumină. Patul era din zidărie, acoperit doar cu o saltea subţire: cuplurile clandestine probabil că se mulţumeau cu puţin. Deasupra, o deschizătură în zid lăsa să treacă aerul şi lumina în camera alăturată.

— O închiriezi şi pe aceea? întrebă din curiozitate patricianul. Poate cineva i-a privit pe cei doi tineri…

— Nu, aceea este a unei fete care lucrează pe cont propriu, îmi plăteşte pentru tot anul şi vine numai când vrea ea.

— Nu ştiam că ţii aici şi prostituate libere.

— Doar pe ea, pentru că este deosebită: atrage o mulţime de clienţi cu dansul ei. Bărbaţii, însă, şi-i alege singură. Pe moment, preferatul este Flavius.

— „Femeia de aur”, exclamă Aurelius, amintindu-şi pe neaşteptate de voluptuoasa apariţie care-l impresionase în seara cu petrecerea.

— Da, aşa îi spune lumea. De câteva zile n-am mai văzut-o, dar o să se întoarcă precis. Poate pleca şi veni atunci când are chef, nu este legată de niciun contract.

— Arată-mi camera ei.

— Nu pot, este încuiată.

— Deschide-o!

— Numai ea are cheile.

— Hai, hai, doar nu vrei să mă faci să cred că nu ai un şperaclu cu care să poţi deschide toate uşile din bordelul tău! Ce-ai face dacă un client s-ar simţi rău? întrebă Aurelius, făcând să zornăie banii din pungă.

Lăcomia învinse toate scrupulele Oppiei.

— Vino, dar să nu spui nimănui: fac asta doar pentru că eşti prietenul acelui prinţ… Ai să-i spui că ţi-am fost de folos, nu-i aşa?

Cealaltă cameră era aproape la fel cu prima, cu diferenţa că lângă zidul despărţitor se afla un cufăr.

Aurelius trase de capac, aşteptându-se ca lada să fie

încuiată.

Dar nu era: mai multe măşti minunate, din aur curat, erau aranjate în ordine, între suluri de stofe preţioase. În cămăruţă se răspândi un miros puternic de ambră.

Patricianul scotoci printre mătăsurile fine. Pe fundul lăzii pipăi o suprafaţă curbă şi netedă, iar degetele apucară o mică sferă. O studie cu interes, la lumina slabă care venea din camera vecină: ambră şi încă de cea mai bună calitate. Căutând mai bine, dădu peste alte două bile, mai mari decât prima, şi peste o brăţară, făcută şi ea din ambră pură.

Închise cufărul, intrigat: acolo, înăuntru, măştile din aur, bijuteriile şi mătăsurile formau o adevărată comoară. Şi o prostituată oarecare o lăsase nepăzită, fără ca măcar capacul să aibă o încuietoare?

Înainte de a părăsi bordelul, Aurelius mai aruncă o privire în camera strâmtă a îndrăgostiţilor. Şi văzu, într-un colţ al pereţilor, lângă pat, o mică inimă în interiorul căreia două iniţiale, un R şi un D, se împleteau strâns.

Cu nouă zile înainte de Calendele lui octombrie

Demofontes alesese să îmbrace toga pentru a se prezenta în faţa senatorului Statius: considera că era cazul să atragă atenţia asupra demnităţii sale de cetăţean roman, dobândită de curând împreună cu alţi medici străini din capitală.

Aurelius îl primi, însă, în haine de casă, ca şi cum vizitatorul ar fi fost un servitor de rând.

În picioare, în biroul patricianului, grecul era năpădit de o sudoare rece. Când îşi văzuse chiria dublată, fiind ameninţat că, dacă nu plătea, avea să fie evacuat imediat din luxosul său apartament, îşi dăduse seama că, probabil, ceva nu era în regulă: şi totuşi, nu uitase să treacă la intervale regulate pe la Miniciones şi să-i dea un bacşiş consistent pentru a-i menţine scăzută chiria, urmând ca acesta să-şi recupereze diferenţa pe seama chiriaşilor de la

celelalte etaje…

Abia când temutul senator se îndură să-şi îndrepte privirile către el, Demofontes începuse să priceapă: îşi amintea figura aceea aspră, uscăţivă, ochii aceia pătrunzători… ultima oară când îi văzuse, priveau cu umilinţă în jos. Şi el poruncise să fie dat afară cu forţa, crezându-l un zdrenţăros oarecare! Urât acest obicei al magistraţilor romani de a merge peste tot, travestiţi, ca să-i zăpăcească pe oamenii cumsecade…

Ochii care îl priveau ţintă acum nu aveau nimic umil, ba chiar exprimau o severitate autoritară care nu prevestea nimic bun.

— Aşadar, Demofontes, ai venit din cauza noului contract?

— Nobile senator, îmi ceri jumătate din ceea ce câştig…

— Dacă nu aveai bani, de ce nu ai ales o casă mai modestă? îi răspunse Aurelius, îngânându-l.

— Minuciones mă asigurase că…

— Administratorul meu, după cum poate ştii, s-a schimbat: acum este Probos, cel pe care tu l-ai refuzat când ţi-a cerut un medicament pentru îngrijirea unui copil…

— Dar, nobile senator…

— Niciun dar. Ai aici noul contract. Dacă-ţi place, îl semnezi, altfel te muţi: Roma este plină de bordeluri şi, pe lângă ele, îţi va fi uşor să deschizi un cabinet tocmai bun pentru prostituate!

— Nobile senator, eu…

— Nu te-am chemat ca să vorbim despre apartamente. Spune-mi câte ceva despre colega ta din Pergam, cea care ţine un cabinet pe la tine prin cartier. O cunoşti? Ai întâlnit-o vreodată?

— Nu, doar am auzit de ea, bolborosi Demofontes, evaziv.

— Ai auzit numai? Asta-i ciudat, căci se spune că este cea mai mare concurentă a ta. Se spune că ţi-a luat o mulţime de clienţi!

— *Puah*! Este o moaşă, o *saga*, bună doar pentru oameni de nimic! Dac-ar trebui să mă tem de toate ghicitoarele şi tămăduitoarele din cartier… Nişte comprese şi o duzină de formule magice: astea sunt toate tratamentele ei. Eu să mă tem de concurenţa ei? Glumeşti! Sigur, este mai conştiincioasă decât alte moaşe, recunosc; de câteva ori, eu însumi i-am trimis câţiva bolnavi… n-am timp să mă ocup chiar de toţi! Aşa că, atunci când vine la mine vreo femeie cu probleme mărunte, prefer s-o trimit la ea, asta şi ca să nu profit de oamenii săraci. Fata aia nu poate avea, desigur, tarife ca mine: se mulţumeşte cu câţiva assoşi, doi pui de găină şi gata!

— Zici că Mnesaretes ar fi o *saga*, o tămăduitoare bună doar pentru oameni din popor…

— Da, şi este destul de bună ca moaşă, în general, dar nimic mai mult.

— Dar ce poţi să-mi spui despre operaţiile chirurgicale pentru care este atât de cunoscută?

— Legende, poveşti de-ale plebei! Le cunosc eu bine pe tămăduitoarele astea! mai întâi îi turuie pacientului despre gravitatea nemaipomenită a bolii, apoi intervin cu două sau trei prafuri şi, când simptomele dispar, răspândesc peste tot zvonul că a fost un miracol… Dar crezi că, dacă ar fi atât de bună, ar rămâne în văgăuna aia puturoasă ca să-i îngrijească pe sclavi şi pe hamali?

— Înţeleg, Demofontes: tu câştigi mult mai mult, prin urmare eşti mult mai bun. Şi sunt mulţumit că tu câştigi mulţi bani, pentru că, de acum înainte, o bună parte din ei va trebui să mi-o dai mie… Dar mai este şi altceva… Vreau informaţii despre o clientă de-a ta, o fată care a venit la tine acum câteva săptămâni pentru un avort.

— Dacă ai şti câte vin pentru asta…

— Dar tu le primeşti doar pe cele care pot plăti, desigur. Eu mă refer la o evreică, o fată cam de şaisprezece ani. A venit însoţită, probabil, de unul dintre clienţii obişnuiţi ai casei Oppia.

— Ah, acum îmi amintesc, exclamă Demofontes, gata să facă orice pentru a-l îmbuna pe patrician. Da, da, i-am dat nişte doctorii, dar pe urmă n-am mai văzut-o.

— Ce doctorii?

— Mi se pare că i-am prescris aloe… sau, poate, un extract de curcubăţea…

— Cum arăta băiatul care a venit cu ea?

— Deci, mi se pare… Demofontes privea atent chipul impasibil al magistratului în speranţa că va descoperi vreo urmă de aprobare, mi se pare că era blond.

— Aha, deci, era blond şi-l chema Iunius, nu?

— Iunius, da… cred… Ea era brunetă, de asta sunt sigur.

— Toate evreicele sunt brunete! Păcat că nu mă poţi ajuta; aş fi putut ţine seamă de sinceritatea ta, în contract…

— Dar eu mi-i aduc aminte cu adevărat, nobile Aurelius! Mi-i amintesc foarte bine!

— Dar pe un infirmier, un anume Apelles, îl cunoşti?

— N-am auzit niciodată de numele ăsta! se grăbi să protesteze medicul, pe un ton plângăreţ.

— Gata, Demofontes, ajunge! De acum înainte îi plăteşti lui Probos chiria şi fii foarte atent: dacă întârzii numai o zi, te trezeşti în stradă.

— Dar, nobile Statius, mărite senator…

— Ieşi afară! Şi, ascultă, toga se poartă pe celălalt braţ, dacă o să mai ai ocazia să te făleşti cu noua ta cetăţenie!

Pe când Paris îl împingea afară pe unsurosul personaj, Aurelius suspină: o altă dezamăgire… idiotul de doctor era în stare să spună orice prostie numai să i se mai

scadă din chirie. Era limpede că descrierea celor doi tineri nu corespundea, prin urmare fie Demofontes nu-i văzuse niciodată, fie minţise cu neruşinare pentru că îi cunoştea foarte bine.

În amândouă cazurile, se afla în situaţia de la început. Şi în tot acest timp, Rubellius era de negăsit. Mai era şi povestea aceea cu Ostia… Probabil că în clipa aceea, băiatul naviga spre Sicilia sau spre Spania sau cine ştie în ce altă direcţie… Ostia. Portul nou. Evreii. O idee îşi făcea loc încetul cu încetul în mintea senatorului. O intuiţie poate prostească, dar pe care era mai bine s-o verifice…

Cu opt zile înainte de Calendele lui octombrie

Plutele de transport, încărcate cu lemn de foc pentru cazanele de la Terme, urcau încet pe cursul Tibrului: de pe puntea rapidei *condicaria*, Aurelius le văzuse încă de la începutul călătoriei.

Ostia încă nu se zărea, dar lucrările ample de construire a noilor dane se puteau observa la o jumătate de milă mai sus pe cursul fluviului. Săpăturile pentru marele bazin portuar, dorit de Claudius pentru a înlocui Pozzuoli cu Ostia ca port de aducere a grânelor în capitală, erau destul de avansate: maşini mari, „cocostârcii”, ridicau pământul rezultat din săpături pentru a-l îngrămădi în altă parte, înălţându-se sub razele de soare ca un stol de păsări sprijinite pe un singur picior.

Cu strigăte cadenţate, muncitorii trăgeau de funiile care făceau să înainteze pe butuci de lemn blocurile de granit cu care se pavau cheiurile: goi şi zdrenţăroşi, sclavi de toate naţiile trudeau ca nişte animale pentru gloria oraşului etern.

Înainte de a pune piciorul pe uscat, Aurelius aruncă o privire rapidă la marile corăbii cu grâne, ultimele din toamna aceea, care, fiind prea mari pentru a intra în micuţul port fluvial, erau descărcate în larg pe bărci de legătură mai mici şi mai rapide. Cel puţin doi dintre acei

mastodonţi plutitori, care aprovizionau toată Urbea cu pâine, aparţineau flotei sale, dar fuseseră ataşate acum la expediţia unui alt armator pentru a face faţă, într-un grup mai compact periculoasei traversări a Mediteranei.

Patricianul privi încântat şi celelalte vase încărcate cu mărfuri de tot felul: din Egipt, din Cipru, din Palestina, din Iberia şi din îndepărtata Mauritanie roadele tuturor civilizaţiilor se îndreptau către capitală. Este cu adevărat *Mare Nostrum*, gândi tânărul, iar Roma nu se mai limitează la malurile Tibrului: toate ţărmurile acestui imens lac îi aparţineau acum. Roma de astăzi este lumea întreagă.

Plătind o sumă modestă comandantului micii corăbii, senatorul păşi pe pasarelă şi se îndreptă în grabă către agenţia sa aflată în apropiere.

Când intră în birouri, activitatea era foarte scăzută. Funcţionarii, surprinşi în obişnuitele lor momente de trândăvie, săriră în picioare cu un aer de mare stânjeneală: cerule, o vizită a stăpânului cel mare în persoană şi, în plus, neaşteptată, tocmai când, necontrolaţi de mult timp, credeau că şi-ar putea permite să facă şi alte lucruri dacă tot erau plătiţi degeaba!

Un scrib mai burtos şi mai somnolent decât ceilalţi ascunse în grabă sub masă tabla de joc, apoi se repezi să-l întâmpine.

— *Domine*, *domine*, nu te aşteptam!

— Văd şi eu asta, îi răspunse, acru, Aurelius.

Cossos, şeful biroului, sosi asudat, cu un aer foarte îngrijorat: nu pentru că furase zdravăn în ultimul timp, ci, având un fiu care se ambiţiona să devină cavaler, un sărman libert trebuia să fie bine văzut de stăpân…

Din fericire, socotelile nu-l interesau pe Aurelius care plecase de la Roma împins de o idee ciudată.

— La Ostia este un rabin? îl întrebă pe impiegat care avea tunica deja leoarcă de sudoarea celui care se ştie cu

musca pe căciulă.

— Un rabin? repetă Cossos ca un papagal.

— Da, da, unul dintre preoţii aceia, un învăţător al evreilor. Sunt destul de mulţi evrei în Ostia, cu siguranţă au un şef!

— N-aş şti să spun, *domine*, dar pot să-i întreb pe meşteri.

Intendentul, înspăimântat, se grăbi să-i facă pe plac ciudatului patrician, înainte ca acestuia să-i treacă prin minte să verifice socotelile.

În scurt timp se întoarse, urmat de un tânăr solid şi bronzat.

— Uite, hamalul acesta este evreu. Poate că el îţi poate răspunde.

— Sunt David din Ascalon. Lucrez aici de doi ani…

— Unde este comunitatea voastră?

— Noi trăim cam peste tot. Nu eram prea mulţi până acum câtva timp, dar acum, cu lucrările de la noul bazin, este mare nevoie de mână de lucru: sunt lucrări grele şi romanii refuză să le execute. De la o vreme, sosesc mulţi coreligionari de-ai noştri din Palestina, mai ales din oraşele de pe ţărm, unde sunt mulţi marinari şi muncitori portuari…

— Nu vă adunaţi într-un loc anume?

— Uneori pe strada Laurentina, la câte un evreu mai înstărit care ne pune la dispoziţie casa pentru a ne putea ruga: tot acolo, prin apropiere este şi cimitirul nostru. Dar acum construim aici o sinagogă adevărată! Dacă lucrăm cât mai mulţi, într-un an o putem termina.

— Dar un rabin aveţi?

— Sigur, el este cel care conduce lucrările: locuieşte la doi paşi de şantier.

— Cum pot ajunge la el?

— Este mai afară din oraş, pentru că în centru terenul costă prea mult. Mergi pe strada principală şi

coteşte spre sud, apoi treci de Porta Marina. Continuă să mergi pe ţărm şi vei vedea temelia unei clădiri mari. Alături este o căsuţă: acolo stă rabinul.

— Mulţumesc, David, spuse Aurelius, ducând mâna la pungă.

Evreul păru să ezite.

— Stăpâne, nu vreau bani, dar pot să te rog ceva?

Zei ai Olimpului, o altă cerere! Totuşi, patricianul nu se simţi în stare să-l refuze pe bravul muncitor.

— Am doi fraţi la Ascalona care nu-şi găsesc un loc de muncă. Aici, pe navele tale, este de lucru din abundenţă: i-aţi putea spune lui Cossos să-i angajeze?

— Cum să nu, răspunse senatorul, fericit că scăpa atât de uşor. Evident, dacă sunt buni marinari.

— Au navigat deja în flota de la Alexandria.

— Atunci, de ce nu-i spui tu însuţi lui Cossos să-i aducă aici?

David îl privi timid şi cu umilinţă.

— Sunt evrei, stăpâne, îi explică el în şoaptă.

— Bine, atunci o s-o fac eu, promise cu bunăvoinţă senatorul, poruncind să i se aducă lectica.

Traversând harnicul orăşel, purtătorii se opriră în faţa unei căsuţe din cărămidă, atât de modestă încât părea mai degrabă o cabană de pescuit decât o casă propriu-zisă.

Ceva mai departe, un israelit energic îi dirija pe zidarii care înălţau un stâlp de susţinere al viitoarei sinagogi.

— *Ave*, *rabbi*! îl salută respectuos Aurelius.

— Salve, fiule. Cu ce-ţi pot fi de folos? Preotul nu avea deloc înfăţişarea unui învăţat gălbejit aşa cum arătau mai toţi învăţătorii religiei sale: din contra, persoana sa emana o mare vigoare, deşi faţa, brăzdată de riduri adânci, îi trăda vârsta înaintată.

— Nu, blocul acela de granit trebuie să-l puneţi mai jos! le strigă muncitorilor şi se duse imediat la ei ca să le

arate ce aveau de făcut.

— Ştii, nu au prea mare experienţă, se scuză după aceea, când se întoarse lângă vizitator. Sunt pescari şi hamali, dar vor să-şi aducă şi ei contribuţia, chiar dacă nu le putem oferi bani pentru asta.

— *Rabbi*, am nevoie să ştiu dacă în ultima vreme a venit la tine un roman foarte tânăr care a dorit să se convertească la religia ta.

— Vin mulţi aici pentru aşa ceva. Se pare că în ziua de azi evreii sunt la modă. Dar nu reuşesc să le prezint nici măcar a zecea parte din regulile pe care trebuie să le respecte că au dispărut deja şi, după aceea, cine îi mai vede la faţă? Bătrânul râse amuzat. Ei, nu este uşor să devii evreu! Ştii ce-i sperie cel mai mult? Circumcizia: se tem că şi-ar putea pierde bărbăţia. Eu le-aş putea explica pe îndelete că au numai de câştigat din asta! încheie el izbucnind într-un hohot sănătos de râs.

— Băiatul pe care-l caut este brunet, cam de optsprezece ani, cu o claie de păr creţ. Răspunde la numele de Rubellius sau, poate, de Ruben…

Rabinul îl privi cu un aer grav, ca şi cum nu ar fi fost sigur dacă să răspundă sau nu.

— Viaţa lui este în pericol, adăugă Aurelius pe un ton hotărât.

— Ruben, repetă bătrânul. Dar nu sta în soare, vino înăuntru, este mai răcoare, îl invită el conducându-l spre modesta căsuţă. Băiatul acela nu era la fel cu ceilalţi. Venea la mine ca să-i explic ce stă scris în *Torah*. Era îndrăgostit de o fată evreică şi voia să se însoare cu ea.

— Ţi-a spus că fata era deja logodită?

— Nu, sigur că nu! L-a fi convins să renunţe dacă aş fi ştiut. Domnul ne interzice să râvnim la femeia altuia… Rabinul părea dezamăgit. Iată de ce venea până aici, ca să înveţe!

— Nu-ţi căuta singur vreo vină, nu mai are

importanţă. Fata a murit.

— Ştiu asta, mi-a spus Ruben.

— Şi ţi-a spus şi cum? întrebă Aurelius, ţinându-şi răsuflarea de emoţie.

— Da: a fost ucisă.

Tânărul senator tresări. Ruben era cu adevărat convins sau nu îndrăznise să-i povestească piosului învăţător adevărul despre sfârşitul iubitei sale?

— Ucisă! Cum, în ce fel?

— Nu mi-a spus, dar ştia cine fusese şi eu mă temeam că voia să se răzbune.

— Nu a spus niciun nume? insistă Aurelius. Ceva, în tonul autoritar al senatorului, îl făcu pe rabin să surâdă cu tristeţe.

— Eşti o persoană importantă, nu-i aşa? în faţa Dumnezeului meu, însă, toţi oamenii sunt egali.

— Sunt un senator, recunoscu tânărul după o clipe de ezitare. Orgoliosul roman, care se folosea de poziţia sa atât de înaltă pentru a face să i se deschidă toate uşile, înţelesese imediat că, pentru omul acela, modest şi înţelept, titlurile şi onorurile nu contau absolut deloc.

Bătrânul îl privi drept în ochi şi Aurelius se simţi ca şi cum învăţatul i-ar fi citit gândurile.

— De ce te interesezi de el? De ce un înalt magistrat vine aici ca să ceară cu umilinţă o favoare din partea unui sărman evreu?

— Tatăl fetei care a murit este un bun prieten de-al meu. N-o să-i fac niciun rău protejatului tău.

— Atunci, am să-ţi spun ceva. Aurelius îi sorbea nerăbdător cuvintele. Când am aflat despre moartea logodnicei sale… a femeii pe care o iubea, vreau să spun, credeam că nu mai doreşte să devină evreu. În schimb, el mi-a cerut din nou să fie circumcis.

Acel amănunt alungă din mintea lui Aurelius orice îndoială care-i mai rămăsese: nu avea să-l dea pe Rubellius

pe mâna lui Eleazar şi nici măcar a lui Mordechai. Mai mult, trebuia să dea de el, dacă nu era deja prea târziu…

— Ştii, era un lucru neobişnuit şi nu prea conform cu legea noastră: instruirea lui nu era încă încheiată. Ar fi trebuit să-l refuz, dar nu m-a lăsat inima. Tradiţia este severă în privinţa asta, dar Hillel al nostru a spus: *„Iubeşte-ţi aproapele, aceasta este adevăratul înţeles al Scripturii. Tot restul nu este decât vorbărie goală”*.

Aurelius tăcea.

— Ruben mi-a spus că nu putea aştepta şi că dorea să poarte pe trupul lui semnul apartenenţei la Dumnezeul Israelului toată viaţa care-i mai rămânea de trăit, în speranţa că se va reîntâlni într-o bună zi cu Dina.

— Când l-ai circumcis?

— Ieri. M-am gândit aşa: cine sunt eu ca să mă opun ca el să încheie un legământ cu Domnul? De acord, încă nu cunoaşte bine Legea, dar nici Avraam nu ştia cu mult mai mult atunci când şi-a crestat carnea din porunca Celui de Sus.

Ieri! Atunci, poate că mai era timp! Aurelius sări în picioare şi porni către uşă, dar înainte de a se despărţi de învăţător, îl întrebă cu glas scăzut:

— În noua sinagogă… există vreun odor care ar putea să poarte numele fetei moarte?

— Dar ai spus că era o adulteră!

Romanul nu-l contrazise.

— Şi, totuşi, Tamara a fost adulteră, Raab prostituată. La fel Betşeba, mama lui Solomon, Messia al nostru… murmură, gânditor, rabinul.

— Te rog, măcar o masă, cu numele scris cu litere mici: Dina, fiica lui Mordechai… îndrăzni să-i propună Aurelius.

— Era o fată cuminte?

— Bucuria tatălui ei.

— Atunci, o să scriu numele ei cu litere de-o

şchioapă, hotărî rabinul.

— Ar mai fi ceva… mai spuse patricianul, scoţând de sub tunică o pungă plină cu bani. Văd că ai nevoie de materiale… lucrările merg cam greu. Eu sunt un goy fără *ni*ciun zeu, dar aici sunt suficienţi bani ca să grăbeşti destul de mult construcţia. Te simţi în stare să-i primeşti sau consideri că sunt ceva impur?

Bătrânul zâmbi, făcându-i cu ochiul.

— Dar cine îmi poate spune că nu eşti un înger trimis de Domnul – lăudat fie numele Său – care, în nesfârşita Sa înţelepciune, ştie cât de mult costă să construieşti o sinagogă? Ar fi o nelegiuire să nu crezi în miracole, dragul meu fără niciun zeu! încheie el, luând punga cu mâna sa bătătorită de muncă şi făcând să sune monedele dinăuntru.

Aurelius îl privi emoţionat cum ia vesel pe umăr o bârnă groasă şi o duce către şantier: dacă va avea nevoie cândva de un sfat bun, ştia de-acum înainte cui să i-l ceară.

Cu şapte zile înainte de Calendele lui octombrie

— Ce citeşti, Castor? îl întrebă Aurelius pe secretarul său cufundat în lectura unui papirus.

— Oh, nimic, este o cărţulie a lui Ovidius, *Remedia Amoris*. O cunoşti, sunt sigur: te învaţă cum să-şi vindeci pasiunile.

— Da, un tratat bunicel… dar cum se face că ai nevoie să-l citeşti? Nu ştiam că eşti îndrăgostit! exclamă patricianul, peste măsură de mirat.

— Nu, nu vreau să-l folosesc. Mă interesează pur şi simplu ştiinţific, îl asigură servitorul, punând imediat papirusul la locul lui.

Între timp, trecea în revistă ultimele capitole. Prima reţetă: să te fereşti de lene şi de inerţie. Aici, lucrurile mergeau din ce în ce mai rău: stăpânul nu mai dădea semne că trăieşte cu adevărat şi trândăvea ore întregi cu ochii în tavan. Ocupaţii recomandabile: tribunalul, sabia, vânătoarea, călătoriile…

Asta era, trebuia scos din starea aceasta.

Cufundat în gânduri, Aurelius părea hipnotizat de intarsiile din pardoseala de marmură. Privirea sa urmărea arabescurile marmurei vineţii, zăbovea pe curbele elegante ale porfirului, contempla volutele serpentinului; din când în când, întindea leneş mâna către o cupă de argint plină cu bere.

— S-a încălzit deja, exclamă iritat, lăsând jos pocalul cu un gest de nemulţumire.

Binevoitor, Castor porunci să i se aducă alta, foarte rece, din bazinele de răcire; apoi, ca să nu se arunce băutura refuzată de stăpân, o sorbi dintr-o înghiţitură.

— Şi dacă a fost într-adevăr ucisă? vorbi patricianul ca pentru sine cu aerul că nu aştepta vreun răspuns. Credinciosul secretar tăcu. Se învăţase mai demult că, în anumite momente, era mai bine să fie doar un ascultător mut: orice perlă a înţelepciunii sale ar fi scos pe gură în timp ce stăpânul său medita astfel ar fi avut parte de o ripostă nefavorabilă.

Mai bine să se gândească la anchetă, decât la maimuţa aceea, se consolă el, pregătindu-se să asculte aiurelile lui Aurelius.

— Rubellius părea sigur de ceea ce îi spusese rabinului. Doar dacă n-a vrut să-i ascundă rabinului că ştia cum murise Dina. Totuşi, în cazul acesta, ar fi fost suficient să spună că la mijloc fusese un accident… trebuia neapărat să inventeze că avusese loc o crimă? Şi, apoi, fraza aceea… să i se alăture fetei într-o zi nu prea îndepărtată… ca şi cum s-ar fi temut pentru viaţa lui!

— Este mai bine să se teamă cu adevărat, pentru că dacă dă peste el evreul acela fioros… interveni Castor care nu reuşea cu niciun chip să-şi ţină gura.

— Dar de ce un avort? continuă Aurelius, ca şi cum nu l-ar fi auzit. Cei doi copii se iubeau şi Rubellius era gata chiar să se lase tăiat împrejur…

— Îţi închipui ce faţă ar fi făcut Mordechai dacă fata lui, cu o lună înainte de nunta plănuită de ani de zile, s-ar fi dus la el să-i spună că nu mai voia să se mărite cu logodnicul ursit, ci cu un roman proaspăt convertit care, în plus, o lăsase şi însărcinată?

Cei doi tineri erau, totuşi, pe punctul de a fugi împreună, reflectă patricianul: cum altfel s-ar putea explica biletul găsit în mâna păpuşii?

Dar dacă fata se răzgândise în ultima clipă, în ciuda dragostei pe care i-o purta lui Rubellius? Dacă se hotărâse să-l părăsească pe înflăcăratul *goy* pentru soţul evreu care îi fusese hărăzit încă din copilărie? Atunci, Rubellius însuşi ar fi putut s-o ucidă.

Aurelius clătină din cap, nici pe departe convins: Dina murise de bisturiu, nu de pumnal. Un gând alarmant îl făcu să se înfioreze, revăzu mâna delicată care îi arăta un instrument foarte ascuţit: *Aceasta este o armă mai puternică decât gladiul şi decât pumnalul…"*

Degetele i se încleştară pe cupă şi simţi în palmă răceala băuturii.

Dar dacă Dina nu fusese ucisă… dacă moartea ei se datora unei greşeli tragice, atunci tot restul s-ar fi putut reduce la fantezia înfierbântată a unui tânăr trădat, aruncat la gunoi ca o haină zdrenţuită. Ar fi fost prea greu pentru el să accepte că fusese părăsit: era mai uşor să creadă că exista un complot, să i se pară că vede o umbră ucigaşă cu un cuţit în mână…

Şuia spunea că fata era hotărâtă să fugă. Şi dacă tocmai bătrâna mânuise acel ac monstruos, inventând mai apoi povestea cu fuga pentru a nu fi bănuită ea?

11.

Şuia care, atunci când era trează, nu era deloc nebună aşa cum voia să-i facă pe ceilalţi să creadă, Sula care o trimisese pe fată la Erofila, care ar fi fost alungată din casa lui Mordechai dacă s-ar fi aflat că avea cunoştinţă

de acel plan… Doica era aproape o moaşă… şi, deseori, doicile le ajutau pe fete să scape de încurcături…

„Până şi Apelles ar şti să facă o asemenea intervenţie…”. Apelles, infirmierul! Dina apelează la el… Absurd, îşi spuse Aurelius. Dacă mergea tot aşa, ar fi ajuns să bănuiască toată Roma.

Nu reuşea să şi-o închipuie pe Dina calculând la rece că scapă de rodul unei iubiri nepermise pentru a se supune unei căsătorii deja plănuite, în timp ce băiatul care şi-a părăsit familia pentru ea o aşteaptă în zadar.

Un avort inutil, inexplicabil, dacă nu cumva în spatele lui se ascundea altceva… ceva mult mai tenebros, mult mai crud: dorinţa de lua viaţa unei fiinţe umane, făcând ca moartea ei să treacă drept o fatalitate nefericită.

— Da, a fost ucisă! trase el concluzia, pe un ton furios.

— Da, şi de cine? întrebă Castor, sceptic, privindu-l pe sub sprâncene pe stăpânul său care tăcu din nou, rămânând încruntat. Oare de frumosul ei băiat care o iubea nebuneşte? De viitorul socru pentru a evita ca onorabila sa familie să se înrudească nepermis cu barbarii evrei? Sau de Mordechai în persoană pentru a nu-i lăsa pe ceilalţi să afle că fusese dezonorat? spuse el dintr-o suflare. Atunci, de ce nu de Eleazar care, mie unuia, mi se pare perfect capabil să ucidă o femeie? Sau de Flavius, gelos pe prietenul său? Tâmpenii!

— Stai puţin, să ne gândim la Flavius. Putea să-i vadă pe cei doi prin luminatorul camerei de alături în care el se întâlnea cu femeia de aur.

— Şi crezi că, mânat de o invidie nebunească, tânărul acela depravat s-ar fi ridicat din patul în care se afla lângă o femeie superbă pentru a urmări giurgiuleala celor doi copilandri? Apoi, într-un acces de furie, să-i fi măcelărit? Nu vezi că nu se potriveşte? Avortul acela, apoi, este sigur că şi l-a făcut Dina cu mâna ei? în ce mă priveşte, pot să

mai cred şi că a pierdut sarcina din cauza unei sforţări cumplite din timpul pregătirilor pentru fuga cu Rubellius. Între îngrijorare şi toate celelalte… Bea vin şi nu bere, domi*ne: bă*utura aceea de culoarea urinei îţi udă creierul!

— Şi uterul perforat? Şi vizita ei mai înainte la Demofontes şi, mai apoi, la Mnesaretes? Nu, ascultă-mă: să ne întoarcem la Flavius. Dacă putea să-i vadă pe cei doi tineri, atunci şi ei îl puteau vedea pe el.

— Şi tu îl crezi pe Flavius atât de ruşinos încât să-i măcelărească pe puştii ăia doar pentru că trăgeau ochiul la amorurile lui? Dar dacă s-a împreunat cu ea şi în public, la bordel, ce mai poţi zice?

— Mă gândeam la femeie: nu ştim cine ar putea fi.

— O prostituată, e simplu!

— O prostituată care dispune de aur, argint, ambră şi le lasă pe toate practic nepăzite!

— Câştigă bine, cu siguranţă! Ştii cât a primit curtezana Cintia anul trecut? Mai mult decât venitul unui cavaler.

— Femeia aceea este putred de bogată şi nimeni n-a văzut-o vreodată la faţă. Cine poate spune că este cu adevărat o prostituată? S-ar putea să fie o matroană aristocrată care se distrează pe ascuns, fără ştirea soţului: n-ar fi prima care colindă prin lupanare şi prin locuinţele gladiatorilor!

— Aşa este, am auzit că acum este la modă să săruţi urmele loviturilor de cravaşă: sclavii sunt mai în vogă decât senatorii!

Aurelius îşi privi chiorâş secretarul: înţelegerea sa cu Castor riscase să cadă, cu puţine luni în urmă, când, îndată după eliberare, servitorul fusese surprins într-un colocviu intim cu o matroană pe care patricianul o curta în zadar de multă vreme.

După prima izbucnire de furie, însă, Aurelius hotărâse să treacă mărinimos peste grava ofensă adusă

orgoliului său masculin, aşa că, acum, i se părea foarte meschin din partea lui Castor să-i amintească de umilinţa aceea greu de îndurat.

Pe de altă parte, dacă voia să se distreze, era necesar că-i acorde grecului drepturi egale în crunta vânătoare de frumuseţi gata de orice. Se făcu, aşadar, că nu auzise aluzia, limitându-se doar la un mârâit greu de auzit.

Servitorul se grăbi să revină la tema principală: de acord, neruşinarea lui îi plăcea stăpânului, dar poate că, de data aceasta, exagerase puţin…

— Crezi că Dina a văzut prea multe? Şi chiar dacă aşa ar fi? Nu putea fi vorba despre nimic grav. Adulterul nu mai este pedepsit cu moartea, cum se întâmpla în vremurile Republicii. Soţii închid un ochi, sau chiar pe amândoi, căutând să evite cu orice preţ divorţul, ca să nu-şi pună în pericol reputaţia şi, mai important să nu piardă zestrea!

— Eleazar, atunci… S-ar putea s-o fi omorât el. Poate că era la curent de mai multă vreme cu planurile logodnicei sale şi a obligat-o să avorteze pentru a face să dispară fructul adulterului. Şi, poate, tocmai în aceste clipe, îl caută pe Rubellius, pentru a-l face să plătească această ofensă. Este îngrozitor de orgolios. Vrea să respecte întocmai porunca din Tora*h: „V*ei *plăti och*i *pentru och*i *şi* d*int*e *pentru dint*e*”. T*rebuie să-l găsim pe bietul băiat înainte să fie prea târziu!

Senatorul se ridicase brusc în picioare. Castor îl privi plin de curiozitate: toate ipotezele acelea i se păreau lipsite de fundament şi nu-l convingeau cu niciun chip.

Într-un fel, ele îşi îndeplineau perfect sarcina de a-l îndepărta pe stăpânul său de o anumită femeie mai păguboasă decât grindina… Ocupaţii recomandabile: sabia, tribunalul… Cu cărţulia lui Ovidius întipărită bine în minte, libertul zâmbi larg.

— O intuiţie genială, *dominel* Trebuie să-l găsim cât

mai repede!

Cu şase zile înainte de Calendele lui octombrie y

— Îţi spun că nu ştiu unde ar putea fi! Flavius măsura nervos sufrageria.

— Nu te cred, la fel cum nu cred că nu ştii cum se numeşte „femeia de aur”. Rişti prea mult, Flavius Fuscus!

— Da, risc foarte mult primindu-te în casa tatălui meu, la câţiva paşi de patul în care el trage să moară. Te-am primit ca pe un prieten şi tu vii ca să mă acuzi!

— Să-l respectăm pe bătrânul tată muribund, nu? Ce puternică dragoste filială! La cât se ridică datoriile tale, Flavius, şi cum crezi că ai să le poţi plăti? Mare păcat că bietul tău părinte nu moare mai repede. Nu te-ai gândit vreodată să-i dai o mână de ajutor? Bineînţeles, din milă pentru suferinţele lui!

— Nu mă mai insulta că s-ar putea să-ţi pară rău!

— Chiar aşa? Şi cum ai să faci asta, tinere furios? Tu eşti căpetenia unei găşti de pierde-vară, în timp ce eu sunt un magistrat în exerciţiul funcţiunii… Sau poate că te bucuri de o susţinere misterioasă?

— Ai grijă, senator Statius, sunt mult mai puternic decât îţi închipui.

Aurelius nu-l luă în seamă.

— Rubellius este un cetăţean roman de viţă veche. Crezi că tatăl lui o să stea mult pe gânduri înainte de a veni să-l caute la tine? N-ar fi mai bine să-mi spui tot ce ştii, în loc să afişezi indignarea asta prostească? Dar probabil că nu poţi. Încep să cred că în toată afacerea asta tu ai un amestec mult mai mare decât bănuiam… O cunoşteai bine pe Dina, ba chiar ai fost primul care a acostat-o. După aceea, Rubellius ţi-a suflat-o de sub nas…

— Dar cum crezi că ar fi putut să mă intereseze o mică evreică, mai oacheşă decât o sclavă africană şi mai ruşinoasă decât Diana din pădure? izbucni Flavius.

— Oh, ea personal, nu. Dar ţineai la faima ta de

seducător, la autoritatea ta asupra unei adunături de mici borfaşi… la astea da, ţineai şi încă foarte mult! Cred că te-a supărat rău de tot că Rubellius nu te-a lăsat să pui laba pe biata fată!

— Dacă vrei să ştii, află că i-am dat o lecţie pe care n-o s-o uite multă vreme!

— Sigur, s-ar putea să aibă importanţă câteva bâte luate pe spinare, dar fata tot cu el a rămas…

— Aia era o oportunistă nenorocită: a văzut că nu prea îi merge cu mine, eu aş fi ţinut-o o noapte, poate două, aşa că s-a aruncat de gâtul prostului ăluia, făcându-l s-o lase borţoasă! Mare podoabă de nevastă! Ca şi cum Decimus i-ar fi lăsat în voia lor! Rubellius era un naiv, un nătărău care s-a lăsat păcălit de vrăjitoarea aia care l-a atras în descântecele ei, în ritualurile sale exotice… Ştii că voia să se treacă la iudaism?

— Da, şi cred că a făcut-o deja.

— Dar dacă ea a murit?

— Evident, sentimentele lui pentru Dina nu erau atât de superficiale.

Flavius izbucni într-un hohot de râs lăbărţat şi obscen.

— Şi tembelul chiar i-a lăsat pe ăia să i-o taie! Dacă află taică-său îi ia gâtul şi nimic mai mult!

— Ce ştii tu? Poate că Decimus ar fi fost de acord până la urmă. Vremurile s-au schimbat: Isis, Mithra, Moise, Christos… Este la modă să-ţi schimbi religia.

— Cucuveaua aia bătrână? O să-l jupoaie de viu! Pentru el, străinii sunt ca fumul în ochi şi mai ales evreii! Cine ştie dacă nu a contribuit şi el la eliminarea fetei? Cine poate să spună că nu s-ar fi putut întâlni şi că bătrânul nu i-ar fi spus pe faţă fiului său că nu putea fi vorba despre o asemenea căsătorie? Ceva bani ca să scape de copil… uşa închisă în nas şi gata! Da, Decimus este tocmai omul care este în stare să procedeze astfel. Iar fata, văzând că nu i-a

mers, a luat-o pe altă cale şi a ajuns să-şi dea sufletul pe stradă.

— Poate, mormăi Aurelius, câtuşi de puţin convins.

— Este singura explicaţie. Apoi, nerodul de Rubellius, în orgoliul său ridicol, se duce să se circumcidă ca să-i facă în necaz tatălui său şi să-l înveţe minte să nu se amestece în viaţa lui… Asta îi stă chiar în caracter!

Flavius râdea, satisfăcut. Se tolănise comod, mulţumit şi liniştit mândru de sine ca de obicei. Aurelius îl privi câteva clipe, ca pentru a gusta până la capăt dezgustul pe care i-l provoca simplul fapt că existau asemenea fiinţe.

Blondul, relaxat, hotărî că discuţia se încheiase şi se ridică de pe pat pentru a-l face pe patrician să plece.

— De ce boală suferă tatăl tău? întrebă senatorul pe un ton mieros.

— Umorile corpului său nu sunt în armonie între ele şi aceasta duce la un dezechilibru… Se vorbeşte despre un exces de fiere.

— Interesant. Şi cine este medicul care îl îngrijeşte?

— Asta este treaba noastră! îi răspunse Flavius cu răceală.

— Haide, tinere Fuscus! îl mustră senatorul, pe un ton dispreţuitor. Cât timp crezi că mi-ar trebui ca să aflu asta de la vreunul dintre servitorii tăi? Şi, apoi, de ce atâta mister? Ce este rău în alegerea unui medic în locul altuia? Măcar de-ar fi vorba despre un învăţat faimos… ce ştiu eu, despre Demofontes…

— Demofontes, într-adevăr: el este cel care-l îngrijeşte pe tata de mai bine de un an.

— Şi, de atunci, starea bolnavului s-a îmbunătăţit sau s-a înrăutăţit?

— Ce vrei să spui? Flavius îi tăie calea cu un aer ameninţător, nelăsându-l să treacă spre uşă. Te îndoieşti cumva de priceperea lui?

— Oh, nu. Dimpotrivă, sunt sigur că Demofontes este întru totul capabil să reuşească o vindecare… dacă asta i se cere.

— Ieşi afară! M-am săturat să-ţi ascult insinuările murdare.

— Plec, plec… Dar n-aş putea să-l salut măcar o clipă pe nobilul tău părinte?

— Nu este în condiţia să poată primi vizite.

— Păcat, mi-ar fi făcut plăcere să schimb două vorbe cu el.

— Tot aici eşti?

— Doar un sfat vreau să-ţi dau, spuse pe un ton glacial patricianul în timp ce se îndrepta către ieşire. Găseşte-l pe Rubellius. Şi cât mai repede. Oricâtă protecţie ai putea avea, n-o să-mi scapi aşa uşor, ticălos nenorocit. Şi nu uita că, la Roma, cei care ucid prin otrăvire ajung pe rug.

— Păzeşte-ţi spatele, senatorule! urlă celălalt, vânăt de furie.

— Fii sigur că aşa am să fac, Flavius: cu unul ca tine, sunt sigur că nu pot fi atacat pe faţă.

Cu acestea, Aurelius trecu pragul şi plecă.

Ajunul Calendelor lui octombrie

— Am scotocit peste tot, *domine*! se apără Castor pe care Aurelius îl acuzase că bate apa în piuă. De trei zile, servitorii casei fuseseră mobilizaţi să plece în căutare, împreună cu o groază de prieteni cam dubioşi pe care grecul îi avea prin toate speluncile oraşului.

— Nimeni nu l-a văzut! suspină Pomponia care pusese la treabă şi reţeaua ei atât de întinsă, folosită de obicei pentru spionajul monden – cameriste, coafeze, frizeri – pentru a-l găsi pe Rubellius.

— Nu-i uşor să dai de cineva într-o metropolă cu peste un milion de suflete, afirmă convins Servilius, doar dacă acea persoană doreşte cu tot dinadinsul să se

ascundă!

Băiatul nu se întorsese nici acasă la părinţii săi şi nici nu mai trecuse pe la bordelul Oppiei; în plus, chiar şi duşmanul lui de moarte, Eleazar, părea să fi dispărut în neant.

Castor, însă, nu credea că acele trei zile de căutări zadarnice erau cu totul inutile: stăpânul, ocupat cu cercetările, o neglijase destul de mult pe preţioasa lui Mnesaretes. Tocmai în vederea acestui efect colateral, servitorii, manevraţi cu pricepere de libert, îşi dăduseră tot interesul.

În orice caz, Castor se putea considera destul de mulţumit aşa că, în seara aceea, fiind într-o excelentă dispoziţie, i se adresă pe un ton respectuos fostului său rival, Paris, acum aliat de-al lui în complotul împotriva pornirilor sentimentale care-l cuprinseseră pe stăpân. La rândul său, administratorul îi răspunse cu atâta amabilitate încât parcă începea să simtă faţă de el o abia perceptibilă afecţiune.

Peste toate, ca o consolare pentru istoviţii inchizitori, în seara aceea Hortensius se întrecuse pe sine în nişte mâncăruri deosebite, excluzând cu desăvârşire ierburile crude şi alimentele prea sănătoase. Spre imensa bucurie a stăpânului peste bucătărie, Aurelius mâncase cu mare poftă, fără a mai protesta că îi făceau rău la ficat.

Castor şuiera în surdină cu un optimism prudent, simţindu-se pe drumul cel bun. Reuşise chiar să obţină din partea stăpânului permisiunea ca, la cina aceea să ia parte, în chip de cântăreaţă din ţiteră, neglijata Polixena, înfăşurată cu grijă în văluri aţâţătoare.

Străduindu-se ca graţiile fetei să apară întotdeauna în cea mai bună lumină, captând atenţia lui Aurelius, grecul era în fiecare clipă gata să dispară la cel mai mic semn de interes din partea stăpânului.

Până şi Servilius, total credincios iubitei sale

Pomponia, mai trăgea cu ochiul din când în când la mişcările graţioase cu care fosta prostituată, bine instruită de priceputul grec, încerca din răsputeri să-i atragă atenţia stăpânului. Părea că visul secret al fetei avea oarecare vagă posibilitate de a se realiza, după furtuna iscată de apariţia neaşteptată a frumoasei Mnesaretes. Dar tocmai atunci, Fabellus, trezit brusc din somnul său conştiincios, apăru căscând de mama focului.

— Bate cineva la uşă. Să deschid? Era normal ca la o asemenea oră târzie, portarul să nu poată lua o hotărâre.

La un semn afirmativ al lui Aurelius, Fabellus trecu prin *fauces* şi, urmat îndeaproape de Castor.

Timp de câteva clipe, sărmanul *ianitor* rămase cu ochii holbaţi, crezând că încă mai doarme: de unde, dacă nu din lumea viselor, putea răsări personajul acela albastru de sex necunoscut.

Hermafroditul dădu buzna înăuntru, cerând agitat să fie chemat stăpânul casei.

— Hechion, ce vânt te aduce aici? întrebă Polixena, bucuroasă că-l vedea pe vechiul său camarad de lupanar. Fără s-o ia în seamă, adolescentul înaintă spre Aurelius şi-l apucă de mâneca tunicii.

— Stai liniştit, îl potoli patricianul încercând să ţină mâinile acelea albastre departe de veşmintele sale albe.

— M-a trimis Flavius, de la casa Oppiei. Vino imediat, senatorule. L-a găsit pe Rubellius!

— Pe nemuritorul Hercule!

Fără a mai aştepta eventuale explicaţii, patricianul porni în fugă, chemându-i din mers pe nubieni.

— Este rănit grav, a fost înjunghiat pe stradă şi Flavius nu reuşeşte să dea de Demofontes!

Aurelius îi îndemnă pe purtători să alerge din răsputeri, regretând că nu ţinea cai în casa sa din oraş: oricât ar fi fost de sprinteni, nubienii nu puteau să atingă iuţeala unui cal bun. Dar, cu circulaţia din Roma, să

foloseşti un cal pe străzile din centra, chiar şi în timpul nopţii, i se păruse întotdeauna riscant şi, în afară de aceasta, nepotrivit…

A doua zi avea să dea ordin să se transforme o parte a magaziei în grajd, îşi promise, în timp ce încerca să afle amănunte de la agitatul efeb.

Din păcate, singurul lucra pe care reuşi să-l înţeleagă din vorbele împleticite ale lui Hechion, fu că Oppia era furioasă foc pentru că localul ei fusese întors cu fundul în sus şi, datorită acelui balamuc, risca să-şi piardă distinsa clientelă.

Avându-i în faţă pe sclavii care deschideau calea cu ghionţi şi cu lovituri de picior, nubienii ajunseră în sfârşit la porta Caelimontana: atacul avusese loc acolo, în piaţă, şi Flavius nu găsise altceva mai bun decât să-l ducă pe braţe pe rănit în casa plăcerilor.

— Dar ce credeţi că este aici, spital? Eu am un bordel onorabil, nu o cazarmă de gladiatori! răcnea Oppia, mânioasă, la vederea lor. Cine o să plătească pagubele? Clienţii mei pleacă unul câte unul. Vin să aibă parte de o fată veselă şi găsesc un necunoscut spintecat, întins pe masa de la intrare! Dintr-o chestie ca asta eu pot să-mi pierd autorizaţia, deşi îmi plătesc toate taxele!

Aurelius o împinse în lături şi alergă spre masa pe care tânărul zăcea fără cunoştinţă. Prime impresie fu oarecum liniştitoare: rana era la umăr şi, cu puţin noroc, se putea să nu fi fost străpuns plămânul.

Gălăgioşi, clienţii se îngrămădeau în jurul rănitului, unii tulburaţi, alţii curioşi să vadă ce se întâmplase: cineva încercase să dezinfecteze rana turnând vin peste ea.

Aurelius nu stătu pe gânduri şi porunci ca Rubellius să fie dus cu toate precauţiile la lectica sa. Oftând din greu, africanii sleiţi deja de puteri săriră din nou în picioare.

În scurt timp, senatorul şi micul său alai băteau la

uşa de lemn din strada *Capitis Africae* deasupra căreia se afla emblema Hygeiei.

— E grav? o întrebă senatorul pe Mnesaretes care examina cu toată atenţia rana tânărului.

— Nu cred: lama a pătruns adânc în muşchi, dar se pare că nu a atins niciun organ vital.

Femeia îi dădu un ordin scurt lui Apelles care se îndepărtă în grabă. Cu coada ochiului, Aurelius îl văzu aplecându-se peste instrumentele chirurgicale şi, pentru o clipă, i se păru că mai asistase la o asemenea scenă. În timp ce infirmierul se întorcea, aducând în vârful pensetei un tampon mare de lână scămoşată, patricianul îl observă cu atenţie, fără a reuşi să-şi amintească unde îl mai văzuse pe băiatul acela.

Infirmierul îi dădu tamponul de lână doctoriţei şi aceasta îl înmuie într-un lichid maroniu după care, cu gesturi sigure, începu să cureţe rana.

— Acopus encrista! ordonă mai apoi.

Ascultător, Apelles scoase dintr-o lădiţă o cutiuţă de fildeş având în interior mai multe compartimente de aceeaşi mărime care conţineau nişte bastonaşe de diferite culori şi consistenţe.

Aurelius îl văzu că alege un asemenea bastonaş, ducându-se cu el la soba din cabinet pentru a-l muia la căldura flăcărilor. Fiecare bastonaş avea scris pe el numele preparatului şi semnul distinctiv al medicului.

Când amestecul se muie suficient, ajutorul se spălă cu grijă pe mâini şi veni iarăşi lângă Mnesaretes, în faţa patului pe care zăcea bolnavul încă fără cunoştinţă.

Doctoriţa îi mai dădu câteva scurte instrucţiuni, apoi se îndepărtă, anunţându-l pe infirmier:

— Plasturele îl pregătesc eu, Apelles.

Aurelius veni lângă ea în capătul celălalt al camerei.

— Dar cum de nu-şi revine? întrebă el îngrijorat.

— Pe lângă rană, a mai primit şi o lovitură la cap, una

destul de puternică. Nici nu am mai încercat să-l fac să-şi revină; este mai bine să rămână în starea asta când îi îngrijesc rana: nu va mai fi nevoie de opiu! îi explică Mnesaretes, amestecând câteva substanţe într-un mojar.

— Şi chestia aceea ca un clei cu care Apelles îi unge rana?

— Este scopus, o alifie din grăsime de gâscă, măduvă, ceară, miere şi răşină, dizolvate în ulei de ricin. Va curăţa în profunzime rana, după ce am curăţat-o eu cu oţet la suprafaţă.

Aurelius deschise gura vrând să mai întrebe ceva, dar glasul femeii îl făcu să renunţe.

— Am să te rog să nu stai chiar lângă masa de operaţie, Aurelius, şi acelaşi lucru este valabil şi pentru prietenul tău, spuse ea arătând spre Flavius care, venind în fugă după litieră, intrase în cabinet fără să scoată nicio vorbă şi acum privea ca hipnotizat trupul fără simţire al vechiului său tovarăş de petreceri. Rănile trebuie îngrijite doar cu mâini şi instrumente foarte curate, adăugă ea pe un ton autoritar, amestecând o cremă groasă, de culoare gălbuie.

— Ai terminat? îl întrebă mai apoi pe infirmier şi, când acesta dădu din cap afirmativ, luă o spatulă de lemn şi începu să ungă în interior muşchiul despicat

— Este ceva în neregulă cu rănile de felul acesta… murmura ea parcă pentru sine, sunt prea uscate şi nu lasă prea mult sânge… Examină din nou cu toată atenţia marginile tăieturii, după care, terminând de uns, le închise cosându-le rapid în câteva puncte. Abia atunci se ocupă de cap, unde un cucui mărişor arăta că tânărul fusese lovit cu un corp tare.

— Acum aşteptăm să-şi revină, spuse liniştită, scoţându-şi sorţul.

— Până atunci, tu o să ne explici ce s-a întâmplat! îi porunci Aurelius lui Flavius. Şi vezi să fii convingător!

— Mă duceam la Oppia când mi s-a părut că-l zăresc în depărtare pe Rubellius. Nu cred că mă văzuse şi el: mergea cu capul în pământ, ca şi cum n-ar fi vrut să fie recunoscut. M-am oprit câteva clipe să-l privesc, pentru că nu puteam fi sigur că el era: era întuneric beznă şi eu mă aflam pe partea cealaltă latură a pieţei. La un moment dat, o umbră s-a repezit asupra lui, o siluetă neagră, imposibil de recunoscut. I-am văzut luptându-se şi am încercat să intervin: ştii, Rubellius nu se pricepea prea bine la luptele acestea corp.

— Iar tu, cumsecade cum eşti, te-ai expus pe tine ca să-l salvezi! comentă Aurelius cu sarcasm.

— Până să ajung eu, el căzuse la pământ, continuă Flavius, prefăcându-se, laş cum era, că nu înţelesese aluzia. Când atacatorul m-a văzut, a rupt-o la fugă. L-am luat atunci în braţe pe Rubellius şi l-am dus la Oppia, apoi am alergat să-l chem pe Demofontes, care stă destul de aproape, dar nu l-am găsit acasă. Între timp, îl trimisesem pe Hechion la tine, pentru că m-ai rugat să te anunţ dacă…

Aurelius cântări spusele tânărului ca să-şi dea seama câtă bază putea pune pe ele: nu credea câtuşi de puţin că Flavius ar fi intervenit atât de curajos, dar era dispus să admită că derbedeul acela avusese grijă să-l anunţe de cele întâmplate, alarmat probabil de bănuielile sale asupra bolii tatălui său. Una peste alta, era posibil ca, mutatis *mutandis*, versiunea pe care i-o prezenta să fie adevărată. Nu se temuse el că Eleazar l-ar fi putut găsi pe Rubellius înaintea lui?

— L-ai recunoscut pe bărbatul care l-a atacat?

— Nu, dar, în timp ce fugea, am observat că avea părul foarte lung sau purta ceva pe cap, un fel de văl… nu era o căciulă obişnuită şi nicio beretă…

Legătura pe care o purtau pe cap evreii, se gândi patricianul. Luată de vânt în timpul alergării, fâşia aceea de pânză putea să semene cu un păr foarte lung… îndată

ce-şi revenea, Rubellius avea să confirme acuzaţia şi Eleazar n-ar mai fi avut cum să scape… Iudeii care atentau la viaţa unui cetăţean roman erau răstigniţi pe cruce. Aşa încât, acesta era rezultatul ezitărilor sale: nefiind în stare să se hotărască dacă trebuia să-l apere pe omul care fusese nedreptăţit sau pe băiatul care, iară să vrea, fusese autorul acelei nedreptăţi, Aurelius nu fusese capabil să ţină lucrurile sub control, astfel încât amândoi tinerii erau acum în pericol. Dar pentru Rubellius mai existau speranţe…

În clipa aceea, dinspre patul pe care zăcea băiatul, se auzi un zgomot slab. „Se trezeşte!” îşi spuse, emoţionat, patricianul, apropiindu-se.

Tânărul îşi ţinea ochii tot închişi: Mnesaretes îi ridică o pleoapă, descoperind globul alb al ochiului cu pupila micşorată, abia vizibilă printre genele lipicioase.

I se păru, totuşi, că rănitul nu respira prea regulat: ceva nu i se păru în regulă; era evident chiar şi pentru o ureche neexersată ca a sa şi, când îşi ridică privirile, expresia îngrijorată a doctoriţei îi confirmă bănuielile. Starea lui Rubellius nu era deloc mai bună: de pe buzele sale vineţii ieşea un horcăit înfrundat.

— Ce se întâmplă? o întrebă, agitat, patricianul pe Mnesaretes care, fără să-i răspundă, căuta să asculte inima rănitului. Cu urechea lipită pe pieptul băiatului şi cu ochii închişi în efortul pe care-l făcea ca să se concentreze, figura ei semăna cu o mască de ceară. Apoi, îşi îndreptă spatele, încercând să-şi stăpânească agitaţia, după care începu să maseze toracele lui Rubellius, alternând mişcările lente cu puternice apăsări ritmice.

Horcăitul se auzea din ce în ce mai tare şi se vedea că tânărul îşi pierdea treptat ultimele forţe.

— Ridicaţi-l! Apelles, vino repede aici! strigă doctoriţa la cei doi bărbaţi care priveau uluiţi ceea ce se întâmpla. Rubellius tresări spasmodic încercând parcă să

ia o gură de aer.

Aurelius îl apucă zdravăn de umeri, fără a se mai gândi la tratament sau la medicamente, în timp ce infirmierul încercă să-l ducă pe rănit la masa de operaţii.

Flavius privea la ei, parcă hipnotizat, incapabil să mişte un deget. Mnesaretes alergă şi luă o sticluţă pe care o destupă sub nasul pacientului care devenise de-acum inert.

Degeaba: cu un ultim horcăit, lugubru ca glasul însuşi al morţii, Rubelius se prăbuşi pe pătuţ. Doctoriţa suspină prelung şi închise ochii. Apelles ridică o pleoapă a rănitului şi dezgoli doar albul ochiului, apoi o lăsă să cadă cu un gest plin de milă.

— A murit? întrebă Aurelius, cunoscând dinainte răspunsul.

Femeia dădu din cap, fără să scoată nicio vorbă.

— Dar cum se poate aşa ceva? Ai spus că rana nu era prea gravă!

Senatorul îşi stăpânea cu greu furia. Mnesaretes, chirurgul cel dibaci, marea vindecătoare…

Ea tăcea, învinsă o dată în plus în nesfârşita luptă a doctorului împotriva morţii.

Aceasta este soarta celui care se dedică vindecării aproapelui: să ştie, încă de la început, că pot fi câştigate multe bătălii, dar în cele din urmă tot marea duşmană va ieşi învingătoare.

— Spune-mi ceva, dă-mi o explicaţie! strigă patricianul, exasperat, cu o nuanţă acuzatoare în glas.

Femeia răsuflă adânc, încercând să-şi domine emoţia care o făcea să tremure.

— Rana nu era deloc adâncă, sunt sigură că nu m-am înşelat. Şi am tratat-o bine. Nici lovitura de la cap nu era periculoasă.

— Şi atunci?

— Ar fi o singură explicaţie… încă de la început, când

îl coseam, am observat ceva ciudat, o uscăciune suspectă pe marginile rănii, o culoare neobişnuită… Cred că a fost rănit cu o armă înmuiată în otravă.

Otravă! Aurelius simţi un fior de gheaţă pe şira spinării. Elezar să fi ajuns atât de departe? Orgoliosul evreu, apărător înverşunat al onoarei sale, ar fi fost în stare să folosească o armă atât de mârşavă? Şi l-ar fi închipuit scoţând pumnalul din teacă, pentru a-l lăsa rece pe omul care îi sedusese viitoarea mireasă, dar nu înmuind lama într-un lichid ucigător.

— Nu poate fi altă explicaţie: aşa de puţin sânge, pupila mult micşorată, buzele vinete, spasmul de la sfârşit… crede-mă: Rubellius a murit otrăvit!

Flavius înaintă câţiva paşi, după care rămase încremenit. Privi cadavrul, apoi îşi întoarse ochii către Aurelius. Părea răvăşit, de parcă nu-i venea să creadă. Cine ştie dacă îşi ucidea, cu adevărat, tatăl… Şi chiar îl văzuse în realitate vreun atentator sau îi dăduse el însuşi acelui nefericit lovitura mortală? Pe Flavius, da, şi-l putea închipui ucigând pe cineva într-un mod atât de laş.

Aurelius îl observa cu atenţie pe derbedeu: părea cuprins de spaimă. La un moment dat, începu să se dea înapoi şi, ajungând la uşă, se năpusti orbeşte în stradă.

Aurelius se apropie de Mnesaretes care se aşezase pe un scaun, înfrântă, ţinându-şi capul între palme.

— Mulţumesc, îi şopti. Îţi mulţumesc pentru că ai încercat să-l salvezi.

Deprimat, Aurelius intră în *domus*. Se simţea sleit de puteri şi disperat din cauza neputinţei de a împiedica o asemenea tragedie.

Nu putea adormi ca să se liniştească, după o seară atât de plină de evenimente, şi deja o lumină palidă în pătratul de cer care se vedea din peristil, prevestea revărsatul zorilor.

Dar, hotărât lucru, pentru el noaptea nu luase încă

sfârşit. Abia auzise primul ciripit al vrăbiilor din grădină, când, în tăcerea deplină a casei, i se păru că bate cineva la uşă.

Se ridică în grabă de pe divanul pe care se trântise fără a se dezbrăca şi trase cu urechea. Auzi din nou lovituri în uşă, insistente, dar nu suficient de puternice pentru a tulbura somnul lui Fabellus.

Prudent, dar nu înspăimântat, traversă atriumul abia luminat de o lampă şi deschis uşa de la intrarea în *domus*.

În prag, purtând pe cap eşarfa evreiască, cu spatele drept şi privirea posomorâtă, se afla Eleazar. Mâna puternică, adusă la piept, strângea spasmodic un pumnal lung de luptă.

Primul impuls al lui Aurelius la vederea acelei arme fu de a face rapid un pas înapoi: pe lama aceea probabil că nu se uscase însă sângele lui Rubellius. Dar ceva din adâncul fiinţei sale – mândria sau furia – îl împiedică să facă un asemenea gest: moştenirea generaţiilor de soldaţi curajoşi care nici nu clipeau la vederea săbiilor inamice învinse un reflex normal într-o asemenea situaţie şi senatorul roman îl înfruntă rămânând nemişcat pe iudeul care, cu şalul acela înfăşurat în jurul tâmplelor, părea Îngerul Morţii despre care vorbeau miturile sale barbare.

Evreul ridică pumnalul. Apoi, cu o mişcare înceată, studiată, şi-l strecură sub centură.

Aurelius arătă cu degetul înspre vestibul şi pomi înaintea lui, fără a întoarce capul, conştient că până şi cea mai mică şovăială l-ar fi putut costa viaţa.

Ajungând în birou, aprinse două lămpi din tavan şi se aşeză, cu un calm desăvârşit. Lumina tremurătoare se aşternu pe figura de piatră a lui Epicur care, de pe o coloană scundă, veghea deasupra unei mese din abanos: ochii pictaţi ai sculpturii părură să strălucească pentru o clipă cu o expresie spectrală.

Fără să scoată vreun sunet, iudeul trase din nou

arma de la brâu şi o puse pe masă, împingând-o cu degete tremurătoare către Aurelius.

— Îţi cer adăpost, spuse fără cea mai vagă intonaţie rugătoare în glas.

— După ce l-ai ucis pe iubitul femeii tale? îi replică patricianul, sarcastic. Nu, nu am niciun chef să te ascund, iudeule. Dacă te-ai fi folosit doar de asta, aş mai fi înţeles, spuse el arătând spre pumnalul cu lama curbată. Dar otrava este nedemnă de un bărbat adevărat, aşa cum pretinzi tu că eşti.

— Ascultă-mă, romanule, înainte de a mă judeca! L-am lovit, este adevărat. îl căutam de mai multe zile ca să-l ucid. A pângărit-o pe viitoarea mea mireasă şi mi-a distrus viaţa. Ştiam că va apărea, mai devreme sau mai târziu… şi în cele din urmă am dat de el. Era singur. Am scos pumnalul din teacă şi am sărit pe el.

— Şi ai înfipt lama aceea în el, încheie patricianul.

— Da, l-am rănit: aş fi vrut să mă lupt cu el, dar laşul acela n-a mişcat nici măcar un deget. Avea la el doar un cuţitaş, bun doar pentru a tăia pâinea, şi l-a lăsat să cadă imediat pe jos. I-am strigat în faţă că-l voi ucide, iar el a căzut în genunchi cu braţele în lături, ca o muiere fricoasă.

— Şi vrei să mă faci să cred că l-ai aşteptat noapte de noapte pentru ca, atunci când l-ai găsit, să-l laşi în viaţă? întrebă Aurelius cu ironie în glas.

— Am văzut în depărtare un bărbat care se apropia în fugă. M-am gândit: acum îl termin. Dar el stătea acolo, în genunchi, şi rostea numele Dinei.

— Atunci ai preferat să-l laşi acolo, încă viu, fiind sigur că otrava îşi va face efectul!

— Eu ucid cu arma, nu cu otrava!

— Eu cred, în schimb, că tu ai pus la cale totul. Sunt convins că ştiai deja cu ceva vreme înainte de legătura pe care logodnica ta o avea cu Rubellius. Ai obligat-o să avorteze, pentru că purta în pântece copilul impur al unui

goy. După aceea, ai otrăvit lama pumnalului ca să fii sigur că n-o să dai greş!

Evreul asculta fără să lase ochii în jos.

— Şi ştii de ce? nu-l slăbi Aurelius. Pentru că Rubellius nu era doar un bărbat care ţi-o răpise pe Dina, nu! Rubellius reprezenta în ochii tăi Roma în întregul ei: Roma cu legiunile ei, cu reprezentanţii ei care înfometează poporul tău, cu soldaţii care calcă pe pământul sacru al Israelului, profanează Templul şi fac din el un leagăn al idolatriei, cu autorităţile care-i răstignesc pe fraţii tăi şi le necinstesc pe surorile tale.

Pumnul lui Eleazar se încleştă de parcă ar fi căutat mânerul pumnalului.

— Pentru tine, Rubellius aşa ceva era şi chiar mai mult decât atât: era Caligula care îşi instalează propria statuie în *Sancta Sanctorum*, Tiberius care îi deportează pe evrei în mlaştinile din Sardinia, Claudius care pune pe tronul Iudeii o paiaţă în vinele căruia curge, cine ştie cum, sânge din Iudeea…

— Poţi să crezi ce vrei, romanule! A fost un act de slăbiciune să vin la tine şi acum îmi pare rău. Bucură-te, Înălţimea Ta, sorţii sunt de partea ta. Un cetăţean roman a fost ucis şi tu ai aici un iudeu, tocmai bun de trimis pe cruce.

Cei doi bărbaţi se priviră drept în ochi, ca două fiare gata să treacă la atac.

— Mă aflu în mâinile tale, senator al Romei. Ţi-am predat arma: trebuia să servească libertăţii poporului meu, nu să spele onoarea unei târfei Cheamă-l pe Prefectul Urbei, a dat ordin să fiu căutat peste tot. Ce importanţă are că nu eu l-am ucis pe Rubellius? Pe cine interesează ca adevăratul ucigaş să plătească? Este mult mai comod să trimiţi la moarte un evreu!

Un fanatic şi nimic mai mult, gândea Aurelius. Toţi ai lui sunt fanatici. Au obţinut dreptul de a-şi practica

ritualurile, nu au fost obligaţi să accepte divinitatea imperială, au primit de la noi casă, posibilitatea de a munci, protecţie. Ce mai vor acum?

— Îndreptam pumnalul către inima lui. Dar nu s-a apărat. Spunea mereu numele Dinei, voia să moară la fel ca ea.

— Foarte frumos din partea ta că ai încercat să-i faci pe plac, îl ironiză Aurelius.

— Îl uram şi-l urăsc şi acum. Aşa cum te urăsc şi pe tine, romanule.

Ce mod politicos de a-mi cere să-l adăpostesc, cugetă patricianul.

— De ce, atunci, nu l-ai ucis de-a binelea?

— Pentru că am înţeles ceva.

Aurelius aştepta, cu un zâmbet neîncrezător în colţul gurii.

— El, băieţaşul acela… nu era nici măcar un bărbat, ci doar un puşti înspăimântat… continuă Eleazar găsindu-şi cu greutate cuvintele, el o iubea mai mult decât mine, încheie parcă eliberându-se de o povară care-l apăsa pe suflet de prea multă vreme.

Aurelius rămase uluit: ţâfnos, nebun, dar uman! Prin urmare, avea şi el ceva în suflet în afară de răzbunare şi de libertatea dorită pentru poporul lui Israel!

Îl privi nedumerit: privirea mândrului iudeu nu cerea compasiune şi nici milă. Ba chiar… Să fi auzit eu bine? se întrebă patricianul.

— Tu-l iubeai pe Dumnezeul tău mai mult decât pe Dina, trase el concluzia.

— Aurelius privi către lampa care fumega sub nasul lui Epicur. Vine aici, mă jigneşte – gândea el – nu face niciun secret din faptul că ar vrea să mă vadă mort, declară pe faţă că, dacă ar trebui să se salveze, ar pune mâna pe armă şi ar lupta împotriva Romei… de ce, oare, ar trebui să-i ofer protecţie?

— Castor, trezeşte-te!

Gol puşcă, secretarul sforăia de zor în aşternuturile albe. Şi, de sub grămada aceea de pânzeturi se putea zări un smoc de păr blond. Polixena nu vrea să se lase de meserie, medită Aurelius.

— Hai, sus, puturosule! Şi tu, şterge-o, îi porunci fetei. Trebuie să culc aici un musafir.

Castor se ridică în capul oaselor cu un geamăt năuc, în timp ce Polixena ieşea tiptil şi suspinând din cameră.

— Un musafir? în locul blondinei? Mă rog, aş putea spune că-mi face chiar plăcere. Fata asta devine cam prea lipicioasă… Cum este, drăguţă?

— Este ditamai bărbatul în floarea vârstei, iute de mână şi cu un somn iepuresc. Mânuieşte sabia la fel ca Hortensius frigările. Nu te-aş sfătui să fii galant cu el.

— Un bărbat? Trebuie să-mi împart camera cu o namilă păroasă? sări în sus Castor.

— Dar ce problemă poate fi dacă voi grecii aţi făcut din aşa ceva o întreagă filosofie! glumi Aurelius care ştia prea bine ce mult îi plăceau libertului femeile.

— De fapt, tocmai din cauza asta am fost nevoit să-mi părăsesc patria! protestă Castor. Mi-ai putea spune un alt motiv pentru care aş fi acceptat să trăiesc printre nişte barbari ca voi? Sper ca măcar să ştie să joace zaruri, oftă el, hotărât să-l uşureze de câţiva gologani pe musafirul acela nepoftit.

— Nici vorbă de aşa ceva: nu bea, nu joacă, nu…

— Şi cine este campionul ăsta nemaipomenit al virtuţii?

— Eleazar, logodnicul Dinei.

— Vrei să spui că este Lazarus acela care l-a ucis pe Rubellius cu un pumnal otrăvit? vociferă Castor, indignat. N-o să mai pot închide nici măcar un ochi cu un asemenea vecin de cameră; cine ştie dacă în toiul nopţii n-o să mă înţepe cu un cuţitaş înmuiat în sânge de scorpion.

— Dacă se va întâmpla astfel, îţi promit că am să pronunţ pentru tine cel mai frumos elogiu pe care l-a auzit vreodată oraşul acesta! rânji stăpânul. Şi bagă de seamă: nimeni nu trebuie să ştie că omul acesta se află aici!

— Grozav: dacă n-o să sfârşesc străpuns de sabie, voi fi gata pentru tortură. Ala este urmărit de poliţie! O să mă aresteze pentru că am dat adăpost unui ucigaş!

Castor era într-adevăr îngrozit; aşa încât, când iudeul apăru în prag, el se ghemuise în colţul cel mai îndepărtat al patului, prefăcându-se că doarme ca să nu fie nevoit să spună ceva: din motive ţinând de prudenţă, strângea între degete, sub pernă, un cuţitaş pentru tăiat papirus, bine ascuţit.

În modestul tablinum al casei de la periferie era cald.

Aurelius era aşezat lângă Decimus şi avea o expresie tristă. Venise din nou pe strada negustorilor de vinuri nu numai datorită dureroasei îndatoriri de a prezenta condoleanţe familiei lui Rubellius, ci şi din dorinţa de a căpăta confirmarea unei surprinzătoare veşti pe care nepreţuita Pomponia reuşise s-o aducă, trimiţându-şi iscoadele în cele mai ascunse unghere ale Palatului. Decimus nu părea, însă, deloc încântat de vizita senatorului.

— Când vor avea loc funeraliile? vru să ştie Aurelius care se îngrijise ca trupul sărmanului Rubellius să fie încredinţat părinţilor pentru înmormântare.

— Nu se face o ceremonie funebră publică pentru un iudeu, declară bătrânul, pe un ton glacial.

— Dar, Decimus, este fiul tău!

— S-a lăsat circumcis, făcuse o alegere. Nu mai era roman şi nu-şi mai poate găsi odihna veşnică în mormântul strămoşilor mei.

— Decimus, fiul tău a fost asasinat: cum poţi să vorbeşti astfel?

— Eşti mai insistent decât Fannia, Aurelius! Şi ea stă

toată ziua şi se văicăreşte! Rubellius ne întorsese spatele, ca să alerge după stricata aceea: îi iubea atât pe mult pe evreii ei că s-a convertit la religia lor. Să aibă ei acum grija de a-l îngropa: pentru că nu va avea parte de funeraliile unui roman.

Aurelius făcu un gest mânios: aceştia erau oamenii care făceau ca Roma să fie urâtă de popoarele supuse ei. Din vina acestor nenumăraţi Decimus, intransigenţi şi rasişti, provinciile se răsculau şi refuzau să mai plătească tributurile. Roma însemna întreaga lume, cu toate naţiile ei, iar idiotul din faţa lui nu reuşea să înţeleagă cum stăteau lucrurile! Renunţă să mai spună vorbele tăioase care îi veniseră pe buze şi se stăpâni. Altceva era mai important de clarificat acum.

— Ştiu sigur, Decimus, că în urmă cu aproape o lună, înainte de moartea fetei, Rubellius ceruse o audienţă la Palat.

— Adevărat? Cine ştie dacă nu voia să-l convertească şi pe Claudius! Dar, de fapt, împăratul se simte bine printre evrei, Irod este prietenul său…

— Audienţa îi fusese cerută Messalinei.

— Poate că a vrut să i-o prezinte împărătesei pe iubita lui: desfrânatele se înţeleg bine între ele! şuieră Decimus. Şi acum, Aurelius, scuză-mă, am multă treabă. Nu trebuie să-mi prezinţi condoleanţe: cel care a murit, nu era fiul meu, era doar un evreu!

Flecar tâmpit, gândea patricianul, xenofob idiot de două parale! Şi acum ce avea să se întâmple cu trupul fără viaţă al lui Rubellius? Din prag, Fannia, îşi strigă printre lacrimi durerea.

— Nu-i nimic de făcut, nu vrea să-l îngroape şi nici să-l incinereze! Spune că este un străin, un duşman!

— Voi avea eu grijă, Fannia: va avea parte de un ultim omagiu demn de un roman, promise Aurelius, trimiţând un gând bun omului cu bune intenţii şi suflet bun

care, în portul Ostia, va veghea la căpătâiul tânărului, rostind pentru el un *Kaddish* al răposaţilor. Întorcându-se spre casă, fu cuprins de amărăciune. Principii, principii… Când oare, în loc de principii, oamenii vor începe să ţină seama în primul rând de bunul simţ?

Când intră în *domus*, era foarte prost dispus şi scena care-l aştepta nu avea darul să-i dea o altă dispoziţie.

Cu obrajii scăldaţi în lacrimi, Polixena se afla în plină criză de gelozie, iar iubitorul Castor încerca s-o consoleze.

— Grecoaica aia este mai curvă decât mine! striga fata, referindu-se la Mnesaretes. Îţi spun eu că am văzut-o la lupanar! Cu toate aerele pe care şi le dă… după care se puse din nou pe plâns.

— Ia-o pe femeia asta de aici! strigă, furios, Aurelius.

— Sigur, *domine*, sigur că da… se supuse libertul cu un aer vizibil dezaprobator, scoţând-o pe fată din cameră. Dar trebuie s-o înţelegi, sărmana…

— Am cumpărat-o, nu-i aşa? Am scos-o din bordel. Ce mai vrea acum? Doar nu sunt obligat s-o aduc în patul meu! Sunt stăpânul ei.

— Sigur, *domine*, dar…

— Vreau să vă intre bine în cap, o dată pentru totdeauna: stăpânul sunt eu şi voi sclavii! Nu sunt câtuşi de puţin obligat să fac ceea ce vă convine vouă!

— Sigur, *domine*, tu eşti stăpânul nostru… dar tocmai de aceea ai nişte obligaţii faţă de noi. Noi depindem de tine, orice dorinţă de-a ta este un ordin, dar…

— Dispari din faţa mea şi tu! izbucni, exasperat, Aurelius. Ba nu. Am o idee. Ai spus că orice dorinţă de-a mea este un ordin? Bun, am o dorinţă… Vino puţin încoace.

Castor presimţea că se apropie o furtună. Uite ce se întâmplă cu cel care se expune pe el însuşi pentru binele celorlalţi. Când îi aperi pe alţii, plăteşti tu. Dacă aş fi tăcut, se gândea el…

— Am o misiune pentru tine.

— Nu acum, *domine*. N-aş putea s-o îndeplinesc atât de bine cum mi-aş dori. Am dormit foarte prost astă-noapte, cu un ucigaş în patul meu şi…

— Îţi place să te îmbraci elegant, nu-i aşa, Castor?

— Fără falsă modestie, am gust în privinţa asta, *domine*.

— Ţi-am pregătit ceva.

Fără să ştie deocamdată ce nenorocită de misiune avea să-i dea stăpânul său, Castor se găti cu grijă, privind apoi cu mândrie în oglindă rezultatul.

— Aşa mai zic şi eu! comentă el cu plăcere şi abia atunci, când îl văzu complet îmbrăcat, Aurelius îi explică în ce consta mai exact misiunea care-l aştepta.

Cuvintele şi gesturile imposibil de reprodus cu care reacţionă libertul îl făcură să se ruşineze nu numai pe cuviosul Paris, ci şi pe Polixena care credea că învăţase la bordel toate cuvintele obscene posibile.

Aurelius nu-l luă în seamă: avea acum de îndeplinit o altă, dureroasă, îndatorire.

Când romanul intră în camera sa, bătrânul îşi scotea însemnele sacre ale *Torei*. Cu mişcări încete îşi desfăcu panglicile rituale de pe braţ şi de pe degete, le sărută cu respect, după care le aşeză, împăturite cu grijă, în cutia lor.

Patricianul aşteptase ca prietenul său să-şi termine rugăciunea, după care vorbi.

— L-am găsit, Mordechai. Evreul nu făcu niciun gest. Nicio reacţie, nicio privire întrebătoare pe chipul său brăzdat de cute adânci.

— Am aflat cum se numeşte tatăl copilului, îi comunică patricianul, ca şi cum celălalt n-ar fi înţeles.

— Nu vreau să-l ştiu, răspunse cu glas stins bătrânul.

După aceea, se apropie şi bătu cu palma sa osoasă umărul prietenului său.

— A Mea este răzbunarea, spune Domnul Dumnezeu

al Oştilor. În *Torah* este scris că Cel Veşnic l-a condamnat pe Cain să rătăcească prin lume şi i-a pus în frunte un semn, pentru ca toţi să ştie de crima sa. Dar a mai poruncit şi ca acela care va ridica mâna asupra fratricidului să fie pedepsit de şaptezeci şi şapte ori mai aspru decât Cain însuşi. Aşa că nu-mi spune numele acelui om, pentru că eu nu voi ridica mâna asupra lui.

Aurelius îl privi, descumpănit.

— Dumnezeul vostru este cam ciudat, Mordechai.

— Ştiu asta şi tocmai de aceea îl iubim, îi răspunse celălalt, cu mândrie. Sunt pe punctul de a pleca, prietene. Te binecuvântez pentru ceea ce te-ai străduit să faci şi, dacă nu urăsc oraşul acesta, este pentru că tu faci parte din el. Dar nu mai pot rămâne aici: Dina a murit şi pentru prima oară mă simt ca un străin la Roma. Am trăit prea mult şi nu am urmaşi. Acum am obosit. Singura mea dorinţă este să mor în Eretz Israel, pe pământul strămoşilor mei.

— Mordechai, fiica ta a fost ucisă, îi spuse Aurelius pe nerăsuflate. Se temea ca, dacă mai zăbovea mult, n-ar mai fi avut curajul să-i explice nimic.

— Nu vreau să ştiu nici măcar asta! strigă bătrânul, împingându-l cu un gest surprinzător.

— Mordechai! exclamă patricianul, apucându-l pe prietenul său de braţele subţiri şi forţându-l să se uite în ochii lui. Nu a murit din cauza avortului, a fost ucisă pentru că văzuse nişte lucruri pe care nu-i era îngăduit să le vadă. Mort este şi tatăl copilului!

— Ucisă… tatăl copilului este mort şi el… Bătrânul părea năuc, ca şi cum povara de nesuportat a durerii îi răpise luciditatea. Dina era o adulteră, s-a dat unuia care venera chip cioplit, şopti el ca pentru sine.

— Nu, nu era un roman, era un evreu. Un evreu circumcis.

— Este adevărat? întrebă Mordechai, neîncrezător.

— Îţi dau cuvântul meu de senator roman! îl încredinţă Aurelius. Urmau să se căsătorească în faţa rabinului din

Ostia, de îndată ce s-ar fi rupt contractul nupţial cu Eleazar. Îţi poate confirma chiar el.

— Un evreu! repetă Mordechai, în timp ce în ochi îi apărea o rază palidă de speranţă. A fost ucisă… nu şi-a trădat neamul, nu s-a vândut unui păgân, nu a răpus viaţa pe care i-o îngăduise Cel de Sus s-o poarte în pântec… era tot una de-a noastră!

Chipul zbârcit al bătrânului păru să se mai destindă şi sclipirea apărută ceva mai înainte în privirea sa absentă se transformă, pentru o clipă, într-o strălucire a bucuriei.

Ridică braţele tremurătoare către cer:

— Fie lăudat Cel Veşnic care ne-a scăpat de sclavia din Egipt! strigă el cu recunoştinţă, în timp ce Aurelius se retrăgea în tăcere, închizând uşa în urma lui.

Cu şase zile înainte de Nonele lui octombrie

9

Oppia scoase un scurt chiot de bucurie când fermecătorul prinţ oriental apăru în toată strălucirea sa la intrarea lupanarului.

Grecul sosise cu mare pompă, în litiera lui Aurelius, precedat de crainicii care strigau pe stradă cât îi ţinea gura:

— Faceţi loc pentru Ptolemeu Castor! Faceţi loc pentru nobilul Castor!

Codoaşa aproape că-şi pierduse glasul, ameţită de favoarea pe care înaltul personaj i-o acorda venind în vizită la ea.

— Dulceaţa mea, nu se petrece aici în seara aceasta?

— Intră, intră, lumea începe să sosească! îl întâmpină mieroasă patroana bordelului. Apoi, privind în jur, întrebă cu jumătate de glas: Dar prietenul tău, senatorul, unde este?

— Nu cred că o să vină.

— Cu atât mai bine! Să ştii că nu-mi este prea simpatic! Este cam băţos, nu ca tine, vrea să fie mereu corect şi se poartă ca între nobilii lui! Degeaba, se vede imediat când un bărbat a primit o educaţie rafinată, aşa cum este cazul tău!

— Norocul meu a fost să am parte de cei mai buni învăţători, se eschivă cu modestie Castor, venindu-i de îndată în minte imaginea nemilosului supraveghetor care, cu biciul în mână, îl învăţase cum să se poarte prin cotloanele rău famate ale Alexandriei. Dar nu trebuie să-l judeci prea aspru pe Aurelius: sunt de acord că nu dă dovadă de prea multă fineţe, dar este un om cumsecade. Oricum, fii liniştită: în seara asta are altceva de făcut, o asigură grecul, încercând să şi-l închipuie pe stăpânul său înarmat cu un şperaclu pe care i-l oferise chiar el – o amintire din vremurile de altă dată, când se ocupa de nişte chestii mai deocheate… – aşteptând în bezna nopţii momentul prielnic pentru a intra în cămăruţele din spatele bordelului: tocmai de aceea era important ca Oppia să nu scape nicio clipă din atenţia curtezanului său de viţă nobilă.

Castor dispăru în interiorul localului, în timp ce Aurelius, cu faţa ascunsă sub gluga trasă pe ochi, stătea la pândă, pe trotuarul străduţei, cu capul rezemat pe braţe ca un beţiv furat de somn. Trecură vreo două ore până când patricianul se hotărî să se ridice: două ceasuri neînchipuit de lungi în care degetele de la picioare, pe care doar Nefer le atingea atunci când i le îngrijea, fură călcate de mai multe ori de clienţii grăbiţi, iar spinarea sa mândră de patrician fu de mai multe ori mângâiată de scatoalcele chefliilor care intrau şi ieşeau din bordel.

Unul dintre clienţi, într-un acces de generozitate, îi aruncase în cutele mantiei zdrenţuite câţiva bănuţi.

În cele din urmă, uliţa rămase pustie. Senatorul se

grăbi să ajungă în faţa uşii din spate şi, mânuind cu abilitate instrumentul primit de la Castor, reuşi după câteva clipe să intre.

Reuşind să se orienteze în bezna coridorului strâmt, ajunse la cămăruţa care găzduise clipele de iubire ale celor doi tineri loviţi de un sfârşit atât de trist.

Din sala principală răzbătea până la el o hărmălaie de nedescris: orgia se dezlănţuise din plin.

La un moment dat, auzi la doar câţiva paşi de el vocea spartă a codoaşei

— De ce nu aici, iubitule? Hai, vino mai repede, Oppia este numai a ta.

Aurelius reuşi cu greu să-şi înăbuşe râsul, imaginându-şi-l pe bietul Castor pipăit pe toate părţile de băbătia aceea dezgustătoare. Se auzea, însă, de pe coridor şi glasul mieros al grecului care o atrăgea pe agresiva îndrăgostită către un alt ungher.

Trebuie să-l răsplătesc din plin pentru munca lui eroică, se gândi patricianul.

Chicotele piţigăiate scoase de Oppia în culmea fericirii răsunau în golul scării: Deocamdată, Aurelius se putea considera în siguranţă în ascunzătoarea sa. Nu avu mult de aşteptat: la câteva clipe după aceea auzi un foşnet înăbuşit care venea din cămăruţa alăturată şi lumina slabă a unei lămpi cu ulei pătrunse prin mica ferestruică dintre cele două încăperi.

Cu mişcări neauzite, ca de pisică, Aurelius se urcă pe patul de piatră şi, înălţându-se pe vârfurile degetelor, aruncă o privire în camera cealaltă. Deschizătura fiind strâmtă, la început nu văzu decât un văl de mătase de culoarea abanosului. Apoi, două braţe de un alb perfect, frumos modelate, se ridicară ca să adune la ceafă, într-o reţea, o claie de păr negru ondulat.

O perucă de păr blond mătăsos, la care contribuiseră cu siguranţă o mulţime de sclave de pe îndepărtatele

meleaguri nordice, veni să acopere pletele strălucitoare de păr negru ca pana corbului.

La urmă, cu o mişcare plină de graţie care nu avea egal în toată Roma, femeia se întoarse.

Ceva mai târziu, Aurelius, cu faţa descoperită şi îmbrăcat în straiele sale ponosite, îşi făcea apariţia în pragul lupanarului. Portarul îl recunoscu şi-l lăsă să intre fără să crâcnească, ştiind că unii clienţi preferau să ia parte travestiţi la petrecerile Oppiei.

Femeia de aur, cu faţa acoperită ca de obicei de masca aceea preţioasă, abia îşi încheiase dansul şi mulţi clienţi încă o mai aplaudau. Flavius, care fusese unul dintre cei mai înflăcăraţi spectatori, încerca s-o tragă după el.

— În seara asta, nu, Flavius! Vocea senatorului, deşi politicoasă, era atât de autoritară încât nu admitea replică, în seara asta, doamna şi-a ales un alt cavaler!

Un fulger de mânie apăru în privirile blondului. În jur, mulţi dintre cei care asistau la această scenă, rânjeau cu satisfacţie. Aurelius îşi dădu seama că Flavius era pe punctul de a se gândi la o reacţie dură la o asemenea jignire. Dar totul nu dură decât câteva clipe. Cu o mişcare înceată, filfizonul o lăsă în pace pe femeie care, fără a sta pe gânduri, îl luă de mână pe noul venit.

Patricianul făcu o plecăciune în faţa ei şi o conduse prin mulţime de clienţi entuziaşti: de bună seamă, tânărul derbedeu nu avea prea mulţi susţinători nici măcar acolo, într-un mediu care îi era foarte familiar.

Frumoasa dansatoare îşi reluă dansul, dar toată atenţia ei se îndrepta acum către Aurelius.

Nedezlipindu-şi privirile de la cei doi, Flavius se dădu înapoi până când, ajungând în capătul sălii, ieşi pe uşă fără să scoată nicio vorbă. Femeia îi zâmbea atrăgătorului patrician care, simţind un nod în gât, îi sorbea din priviri formele mlădioase se unduiau după cum cânta muzica,

într-o senzualitate vecină cu paroxismul.

La fiecare freamăt al ţimbalelor, degetele subţiri cu unghii de metal se întindeau către el ca să-l atingă astfel încât, fără să vrea, Aurelius simţea un fior străbătându-i întreg trupul. Spectatorii băteau frenetic din palme, în ritmul muzicii, fermecaţi de ceea ce vedeau.

Aruncându-şi pentru o clipă privirea către micile loji de la balcon, patricianul văzu cu coada ochiului expresia uluită a unui anumit alexandrin care, captiv în braţele ca nişte tentacule ale codoaşei, se uita la el indignat la culme.

Nu trecu mult şi, condus de femeia de aur, trecea pe coridorul strâmt care ducea la cămăruţele din spatele clădirii.

Încăperea era cufundată în beznă: chiar şi mica lampă din tavan era stinsă.

Femeia se lipi de el, aproape ameţindu-l cu parfumul său. Aristocratele nu suportă mirosurile neplăcute şi cu atât mai puţin duhoarea plebei, gândi Aurelius, inspirând cu nesaţ mireasma emanată de trupul mlădios pe care-l înlănţuiau braţele sale. Buzele ei catifelate îl căutară prin întuneric: pe vârful limbii îi stăteau câteva cuvinte sarcastice, dar se strădui să nu le rostească.

Nu trebuia să facă altceva decât să tacă, să tacă şi să accepte acea voluptate nesperată pe care o primea ca un dar neaşteptat din partea zeilor.

Dar, atunci când femeia îi cuprinse umerii pentru a-l conduce către micul alcov de piatră, vraja atingerii sale dispăru pentru o clipă şi cuvintele pe care n-ar fi trebuit să le pronunţe îi ţâşniră de pe buze, batjocoritoare, de parcă nimic nu le putea sta în cale:

— *Ave*, Valeria Messalina Augusta!

Aurelius şedea istovit în biroul său, cu capul în palme.

Ieşind din lupanar, pornise cu paşi rari către capătul străduţei, cu urechea ciulită ca să prindă orice zgomot

suspect din spatele său, sigur că se putea trezi dintr-o clipă în alta cu un pumnal înfipt între coaste.

Lovitura, însă, nu venise: o aşteptase, poate chiar o dorise, în timp ce, ţeapăn de spaimă, se străduia să-şi păstreze mersul obişnuit şi se lupta cu impulsul interior de a întoarce capul pentru a-şi privi moartea în faţă.

Acum, se afla la el acasă, teafăr şi nevătămat, iar Castor îl privea cu ciudă.

— Dacă n-ai fi domnul şi stăpânul meu, ţi-aş spune că…

— Că sunt un idiot, continuă patricianul în locul lui.

— N-am spus-o eu! Chiar nu poţi să rezişti tentaţiei de a-i uimi cu orice preţ pe toţi cei din jur? Aurelius cel isteţ! Strălucitorul Aurelius! Ah, ce satisfacţie trebuie să fi avut când i-ai aruncat în faţă unei împărătese divina ta părere. Sper că te-ai distrat suficient de mult, stăpâne, pentru că o să plătim scump nesăbuinţa asta!

— M-am făcut eu însumi de sute de ori dobitocul dobitocilor! Nu credeam că mai ajung întreg acasă!

— Şi mă tem că n-o să mai rămâi teafăr mult timp. Doi oameni au murit deja pentru nu puteau rosti nici măcar în şoaptă numele pe care tu, deşteptul meu stăpân, ai considerat că-l poţi striga către cele patru zări!

— Aşa este. Dina şi Rubellius probabil că l-au şantajat pe Flavius pentru ca acesta să obţină de la Messalina aprobarea imperială pentru căsătoria lor, în schimbul tăcerii lor în privinţa celor văzute… Cine s-ar fi putut împotrivi unui ordin venit de la Palat”. Cu siguranţă, nu Mordechai şi nici chiar Decimus. În schimb…

— În schimb, Flavius a rezolvat problema cum ştia el mai bine. Iar acum are de aranjat un alt şmecher…

— Crezi tu că am să aştept resemnat ca ticălosul acela să-mi găurească pielea? De data aceasta nu are de-a face cu doi băieţaşi naivi: sunt un magistrat şi cuvântul meu este ascultat peste tot. Ar fi suficient să fac o

reclamaţie acolo unde trebuie… adulterul este în zilele noastre ceva obişnuit, dar atunci când cel înşelat este împăratul însuşi, lucrurile se schimbă!

— Crimă împotriva statului, înaltă trădare şi pac! s-a rezolvat! făcu grecul trecându-şi un deget prin dreptul gâtului. Cine îl trădează pe Cezar, trădează Roma!

— O să-i scriu o scrisoare lui Claudius ca să-i fie înmânată dacă mi se întâmplă ceva. Iar Augusta împărătească trebuie să fie informată imediat de aceasta!

— Fără nici cea mai mică dovadă?

— Bănuiala este suficientă… afirmaţiile unui senator nu pot fi trecute prea uşor sub tăcere, mai ales dacă acela care le-a semnat a fost găsit asasinat… Nu, Messalinei nu-i convine să mă elimine: Claudius, oricât este de îndrăgostit de ea, nu este prost… Ai să te duci imediat la Flavius! Este mai bine să discut cu el: s-ar putea ca fermecătoarea noastră suverană să nu ştie nimic despre crimele lui… este posibil ca derbedeul acela să fi făcut totul de unul singur.

— Eu să mă duc la măcelarul acela? Sper că n-ai înnebunit! Castor făcuse ochii cât cepele. Eu nu sunt senator ca tine! O să mă strângă de gât înainte să pot scoate o vorbuliţă! Cât îi trebuie lui ca să trimită în Hades un biet sclav?

— Libert, îl corectă stăpânul.

— De ce spui asta? Libertatea mă face cumva invulnerabil? Şi, de altfel, ce am avut eu de câştigat de pe urma libertăţii? Vorbe, nimic altceva decât vorbe! Tu te bagi singur în toate încurcăturile, iar eu trebuie să te scot basma curată! în timp ce nobilul Aurelius îşi omoară timpul umblând după o fandosită şi cine trebuie să scoată castanele din foc? Castor, cine altul? protestă servitorul. Sărise în picioare şi-şi înfrunta stăpânul, cu mâinile în şolduri, indignat la culme, încremenit într-o poză care l-ar fi inspirat până şi pe Sofocle.

— Cine trebuie să ţină în camera sa un individ căutat

de autorităţi? Castor, este evident! Cine primeşte ordin să seducă nişte târfe bune doar pentru patul lui Caron? continua grecul, hotărât să se folosească de toate resursele retoricii pentru a-şi face discursul cât mai palpitant. Iar acum, cine este trimis fără nicio apărare ca să trateze cu ucigaşii? Tot prostul de Castor! Dar acum, gata: îmi dau demisia.

— Dar când te-am angajat eu, ticălos nenorocit ce eşti? Ai uitat, poate, că a trebuit să plătesc o groază de bani templului din Alexandria ca să te scap în ultima clipă de spânzurătoare şi că am riscat să mi-i pun în cap pe toţi preoţii lui Amon pe care i-ai tâlhărit fără ruşine?

— Asta aşa este, ai făcut câte ceva pentru mine, dar eu m-am achitat pentru asta şi chiar cu asupra de măsură!

— Ei, hai, făcu Aurelius pe un ton împăciuitor, n-ai decât de dus un mesaj…

— Idiotul acela o să bage încă din prima clipă cuţitul în mine!

— Hai, să nu exagerăm! Flavius este un laş: n-ar omorî niciodată pe cineva acasă la el!

— Da, sigur că da, nu în casă, dar în faţa uşii, da!

— Nu te prosti! Cine ar putea crede că un patrician cunoscut ca mine şi-ar da secretele pe mâna unui levantin păcătos ca tine. Dacă m-aş duce eu, da, sigur că ar fi periculos. Haide! E treabă de o clipă! îi dai scrisoarea şi pleci, asta-i tot!

Îndârjita rezistenţă a grecului părea să fi ajuns pe punctul de a se epuiza. Aurelius deveni şi mai convingător.

— Hai, pentru prietenia noastră atât de veche…

— Dacă n-ai fi stăpânul meu, ţi-aş spune eu ce-ai putea să faci cu prietenia asta veche dintre noi!

— Măcar din datoria care te leagă de protectorul tău… Un gest obscen pe deplin grăitor îl făcu pe senator să-l ia altfel.

— Poate pentru o participare la câştigul de pe urma

agenţiei mele din Egipt…

Pe faţa libertului apăru o umbră de şovăială, apoi de lăcomie.

— Să fie de cincizeci la sută? riscă el.

— Eşti nebun? De zece, dacă vrei, bine, dacă nu… îi replică pe un ton aspru Aurelius. Nu-l putea lăsa pe ticălos să-l stoarcă de bani după cum voia.

— Douăzeci.

— Cincisprezece. Niciun sesterţ mai mult.

— Hai, fie, dar este pentru ultima oară! fu de acord grecul fără prea mare entuziasm.

— Foarte bine, te duci la Flavius şi-i dai scrisoarea asta, porunci patricianul, întinzându-i un sul de papirus sigilat. Dar ia-o din loc mai repere, fiecare clipă este preţioasă!

Castor păru să şovăie.

— Dar să fie limpede, adăugă înainte de a ieşi. După ce se termină toată povestea asta, eu plec pe drumul meu şi tu pe-al tău!

— N-ai decât! bombăni patricianul, sătul de atâta vorbărie. Ar fi fost de o mie de ori mai bine să nu mai aibă de-a face cu banditul acesta! Ar fi fost cazul ca în casa lui să-şi facă loc puţină gingăşie, o adiere de feminitate, în locul impertinenţei unui escroc!

Castor închise în tăcere uşa în urma lui.

— *Ave atque vale*! bolborosi cu furie Aurelius. Ducă-se de-a dreptul în Infern ticălosul de grec! Se putea lipsi foarte bine de prezenţa lui!

Se întinse pe divan, încercând să se liniştească: obrăznicia vechiului său prieten îl scosese din sărite mai mult decât primejdia care-l pândea.

„Omul înţelept nu se lasă târât de pasiuni ci îşi păstrează intactă superioritatea plină de seninătate…”, recită el una dintre învăţăturile filosofului său preferat, Epicur. Cumpătare, control, detaşare olimpiană…

— Ducă-se în Infern sclavul acela blestemat! explodă el, sărind în picioare şi apucând cu furie o amforă preţioasă de Coos, o aruncă în peretele din faţa lui. Vasul se făcu ţăndări exact în capul lui Marte care era ocupat de idila sa cu Venus din fresca în culori vii. Pentru o clipă, lui Aurelius i se păru că zeul se uita ţintă la el cu nespusă mirare.

— Ei şi? Ce te holbezi aşa? îl întrebă cu năduf. Se simţea acum ceva mai bine: cine ar fi cutezat să afirme că filosofia nu aducea niciun folos? După aceea, reuşi cu chiu cu vai să adoarmă.

XIX

Cu trei zile înainte de Nonele lui octombrie

Mnesaretes avea în mână un bisturiu, Elezar un pumnal. În spatele lor, Flavius învârtea pe deasupra capului o sabie scurtă. Încercau cu toţii, în acelaşi timp, să-l lovească.

Braţul lui Aurelius mişcă instinctiv un braţ ca să pareze o lovitură şi o cupă de argint, izbită cu dosul palmei căzu pe pardoseală cu un clinchet vesel, iar lichidul din ea se răspândi de jur-împrejur.

Patricianul deschise ochii: degete nervoase băteau darabana pe tăblia din fildeş a patului său.

Când cineva nu poate face diferenţa dintre o cupă cu bere şi o sabie, înseamnă că nu prea mai sunt speranţe, gândi Castor.

— Te-ai hotărât să mai schimbi câte ceva prin casă? încercă să afle, pe un ton sarcastic, grecul, privind la cioburile vasului de Coos.

— A, tu erai, şopti, încă buimac de somn, Aurelius. Visam că… Mesajul! Ce-ai făcut cu el, l-ai dus? întrebă după aceea, îngrijorat, trezindu-se de-a binelea.

— Nu, răspunse posomorât grecul. Casa lui Flavius este închisă şi pe uşi au fost puse sigiliile imperiale: bătrânul a murit în zori şi se spune că a fost otrăvit.

Aurelius se ridică în capul oaselor, întunecat la faţă.

— Şi fiul lui?

— Dispărut, răspunse scurt celălalt.

Ciudat de puţin, gândi Aurelius, dedesubt mai este şi altceva.

— Hai, spune mai departe tot ce-ai aflat!

— Gărzile au ridicat toate medicamentele care-i fuseseră prescrise lui Fuscus, ca să le examineze.

— Sigur, aşa se procedează întotdeauna.

— Pe cutiuţele cu medicamente pentru calmarea durerilor se află emblema medicului…

— Demofontes, ştiu asta.

— Nu chiar.

Patricianul păli.

— Doar nu vrei să spui că…

Castor dădu din aprobator, lăsând privirea în jos.

— Mnesaretes! Nu poate fi adevărat, nici nu-l cunoştea măcar pe Fuscus! Dar, în timpul acesta, viermele îndoielii, de multă vreme adormit în conştiinţa sa, se trezea acum şi începea să scoată capul… Mnesaretes otrăvitoare, Mnesaretes ucigaşă… Am ştiut asta dintotdeauna, îşi spunea el, mă temeam să cred aşa ceva şi nu îndrăzneam s-o recunosc faţă de mine însumi.

— Spune-mi, au arestat-o deja?

— Nu încă, dar este o chestiune de ore ca s-o facă.

Mnesaretes care îl îngrijea pe Fuscus, care îl otrăvea cu încetul, care îi ucidea, poate, pe Dina şi pe Rubellius… cu mâinile ei delicate, făcute ca să vindece…

— Trebuie să existe o altă explicaţie! strigă, refuzând să creadă cele auzite. Abia acum, când avea curajul să ia în considerare o asemenea ipoteză, putea s-o contrazică, să vină cu argumente ca s-o respingă.

— Tu crezi aşa ceva? îl întrebă pe secretarul său. Tu, care nu puteai s-o suferi pe Mnesaretes, poţi să crezi că este o ucigaşă?

Grecul cântări cuvintele, fiind foarte tentat să răspundă cu acel „da” care ar fi simplificat total problemele referitoare la femeia aceea.

— Ca să fiu sincer, nu, mormăi el mai apoi, ruşinat că cedase la impulsul cinstei, în pofida celor mai arzătoare interese ale sale.

— Dar cum putea atunci să ajungă medicamentul acela… Dintr-odată, o imagine foarte limpede apăru în mintea lui Aurelius: un bărbat în penumbra cabinetului, umerii curbaţi, ceafa cu bucle blonde…

— Apelles! exclamă el repezindu-se în vestibul. Repede, să mergem!

— La Mnesaretes? vru să ştie libertul, neîncrezător.

— Nici vorbă, prostule, la Demofontes, înainte să se facă nevăzut!

Niciodată centrul Urbei nu fu străbătut atât de rapid.

— Unde este? urlă Aurelius, dând buzna în *insula*.

Servitorii, surprinşi pe când cătau să se pricopsească şi ei cu câte ceva din bunurile stăpânului aflat acum la ananghie, priviră spre el înspăimântaţi.

— Unde este? repetă ameninţător senatorul. Nu avea cum să fugă atât de repede!

— A plecat, stăpâne, declară portarul pe un ton calm. A şters-o în mare grabă… Dar, în acest timp, arăta cu capul spre un dulap mare de lângă scară.

— N-are rost să-l cauţi, senatorule, acum probabil că este departe, insista servitorul trădător, conducându-l cu o privire grăitoare pe patrician către ascunzătoare.

— A plecat de mult, ţi-am mai spus, adăugă el pe când se îndrepta rânjind spre uşă cu braţele încărcate de vase preţioase.

— Hai! Ieşi de acolo! strigă Aurelius către nişa bine

ascunsă în spatele dulapului înzidit. Sau preferi să vin cu gărzile?

Uşa se deschise încet şi apăru o mână tremurătoare şi un smoc de barbă ciufulită.

— Nobile magistrat…

— O să te trimit pe rug, ucigaşule! strigă patricianul, apucându-l pe omuleţ de mantie şi trăgându-l afară.

— Nu ştiu nimic! se văicărea celălalt, făcându-se şi mai mic sub strânsoarea senatorului.

— De când îi scurtai viaţa lui Fuscus, grec ticălos? Cred că ai folosit o otravă cu efect încet: se simţea rău de mai mult timp…

— Auu! strigă prăpăditul de grec atunci când Aurelius îl scutură cu furie. Tizana era inofensivă, îţi jur! Doar orz fiert cu puţină miere… asta nu putea să-l ucidă! Nu ştiu nimic despre vreo otravă!

— Ce-i dădeai, jigodie ce eşti? Patricianul îl strângea acum de gât cu o mânie rece.

— Tizana… este un… este doar un calmant. Aurelius mai slăbi puţin strânsoarea ca să-l lase să vorbească. Un analgezic contra durerilor…

— Din ce era preparat? Şi de ce cutiile cu substanţe purtau sigiliul lui Mnesaretes?

— Habar n-am… eu nu mă pricep… la otrăvuri! scânci nefericitul.

— Marele Demofontes din Păros nu-şi dă seama când un pacient îi este otrăvit chiar sub nasul său? Pe cine vrei tu să duci de nas?

— Uite, eu… ca să spun drept, nu mă pricep deloc la medicină. Glasul grecului bolborosea ca o fântână gata să sece. Nu sunt medic, nu vrei să înţelegi? strigă el printre suspine. În sfârşit, gata, am recunoscut! Acum mă simt uşurat!

Aurelius îl privea mut de uimire.

— Nobile senator, ascultă-mă! strigă omuleţul în

culmea disperării. Am citit câte ceva şi am făcut puţină practică în Grecia, dar…

— La ce şcoală?

— Nu era chiar o şcoală…

— Nu? Atunci, unde ţi-ai făcut ucenicia?

— La băi! mărturisi Demofontes, ruşinat. Lucram la Terme. Toţi clienţii spuneau că nu aveam rivab în masajul unui muşchi sau în repararea unei încheieturi sucite… Aşa că, având şi ceva bani puşi la păstrare, m-am gândit să mă ocup de medicină. Evident, la mine acasă nu puteam, grecii sunt bănuitori şi ar fi cerut informaţii… dar aici, la Roma, nu este nevoie de documente pentru a practica o meserie. Aşa că mi-am cheltuit banii pentru călătoria cu o corabie şi am cumpărat câteva cărţi de Hipocrat şi Filolaos. În timpul drumului am învăţat pe de rost termenii cei mai răsunători… cei care aveau să facă impresie.

Aurelius asculta mut de uimire: avea în faţă un simplu băieş.

— Nu am făcut nimic rău. La sosire aici mai aveam doar câteva drahme. Am luat la rând mai multe cabinete şi mi-am dat seama imediat că pentru a câştiga o grămadă de bani trebuie să pari din lumea bună. Aşa că restul banilor i-am dat pe haine elegante şi l-am mituit pe Minuciones ca să-mi închirieze cabinetul din *insula*… Apoi m-am instalat aici şi am răspândit zvonul că tarifele mele erau astronomice. Dacă ia atâta, s-ar putea să fie bun, gândeau oamenii, iar pacienţii au început să vină în valuri.

— Dar, pe Jupiter, cum îi tratai, fără să ai o pregătire pentru asta? întrebă Aurelius, care încă nu-şi putea crede urechilor.

— Oh, nu era greu. Matroanelor obeze le recomandam băi cu alge: pierdeau, este adevărat, din greutate, cu toate orele acelea petrecute la băile de aburi, dar ele erau convinse că meritul era al produselor mele miraculoase… Mai apoi am avut succes cu masajele

estetice, cu tratarea impotenţei… Foloseam metode directe, aveam o înţelegere cu bordelul, un simplu schimb de servicii: Oppia a mirosit că este o afacere bună! Aşa că, pe scurt, am devenit un medic faimos.

— Dar ce făceai atunci când apărea un bolnav de-adevăratelea?

— Încercam să-l plasez unui coleg. Eu nu-i tratam decât pe bolnavii închipuiţi, pentru care era suficientă trăncăneala mea; totuşi, nu-i puteam refuza pe toţi. Tânărul Flavius a insistat atât mult să-i îngrijesc tatăl că nu l-am putut refuza!

Aurelius se cutremură: sigur că Flavius făcuse o alegere bună, era fraierul care, fără să-şi dea seama, l-ar fi lăsat să-l otrăvească nepedepsit pe bogatul său tată… Şi în tot acest timp, gogomanul din faţa lui trata jumătate din Roma! Opera, făcea avorturi cui se nimerea…

— Ce amestec are în toate astea Apelles? Dar Mnesaretes? Ce rol aveau ei în escrocheriile tale? întrebă Aurelius, temându-se de răspunsul pe care-l putea primi.

— Cu diagnosticele învăţasem să mă descurc, dar, ca să-i tratez pe bolnavii mai importanţi, trebuia să fac rost de medicamente gata pentru a fi folosite: nu prea mă pricep la prepararea lor…

— Şi cum se face că s-a găsit cineva care să se asocieze astfel cu tine?

— De fapt, Mnesaretes nu ştia nimic. Eu îi explicam lui Apelles simptomele pentru care îmi trebuia leacul, iar el mi-l aducea din farmacia stăpânei lui…

— Apelles, ticălos nenorociţi Dar, atunci, poate că… Eşti sigur că Mnesaretes nu avea habar de nimic?

— Ce părere ai? Sclifosită aia n-ar fi fost niciodată de acord să mă ajute!

Aurelius se simţi uşurat şi asta îi umplea sufletul de bucurie. Îl privea pe Demofontes care rămăsese îngenuncheat la picioarele sale. Laş cum era, tremura din

tot corpul şi încerca să-i îmbrăţişeze genunchii, ca şi cum n-ar fi avut de-a face cu un simplu magistrat al Romei, ci cu un zeu coborât din Olimp.

Patricianul făcu un gest de lehamite şi-şi luă privirile de la el.

— Nobile senator…

— Ai să-mi semnezi acum o declaraţie… Vreau să rezulte clar din ea cum de s-a găsit cutiuţa aceea de calmante în casa lui Fuscus!

— Da, sigur că da, stăpâne, dar n-o să mă condamne la moartea pe rug, nu?

— Justiţia imperială o să hotărască asta.

— Lasă-mă o zi, o singură zi… am pus ceva bani deoparte, suficienţi ca să-mi cumpăr o baie a mea, în provincie!

— Semnează acolo! îi porunci, aspru, Aurelius.

Câteva litere abia mâzgălite încheiară mărturisirea.

— Spune-mi, ai făcut avorturi?

— Puţine, nobile senator… şi niciodată unei matroane! Dacă s-ar fi întâmplat să moară, soţul ei m-ar fi putut aduce în faţa tribunalului pentru crimă!

— Dar cu femeile din popor era altceva…

— Dacă mă ruga vreuna…

— Iar tu operai şi luai bani frumoşi! Ce s-a întâmplat cu femeile acelea? Câte dintre ele mai trăiesc?

— N-am nici cea mai mică idee, stăpâne, de unde aş putea să ştiu? Plecau imediat după aceea şi nu le mai vedeam niciodată.

Plin de scârbă, Aurelius îl împinse cu piciorul.

Pe când ieşea, cu declaraţia ticălosului în mână, văzu apropiindu-se un grup de agenţi.

„Sper să-l găsească vinovat”, se gândi el cu furie, în timp ce imaginea Dinei care sângera în pragul morţii şi a altora ca ea, nu înceta să-l obsedeze.

— Aurelius! Mnesaretes alergă în întâmpinarea lui,

înspăimântată. Aurelius, au venit să mă aresteze!

În cabinet, totul era vraişte. Gărzile, sub comanda unui delegat al Prefectului Urbei, tocmai le scoteau afară, fără prea mare delicateţe, pe pacientele care aşteptau să intre la doctoriţă. Femeile acelea necăjite nu aveau de gând să se lase alungate şi, deşi erau cu burta la gură, îi bombardau pe bieţii agenţi cu tot felul de ocări, cele mai multe făcând aluzie la bietele mame care îi aduseseră pe lume.

Aurelius îşi făcu loc prin mulţime şi ajunse la şeful poliţiştilor care încerca să ţină piept unei mahalagioaice deosebit de arţăgoase.

— Acuzata n-are nicio legătură cu faptele de care este învinuită, declară magistratul arătându-i omului legii mărturia lui Demofontes. Grăbiţi-vă mai bine să-l arestaţi pe infirmier!

După ce se sfătuiră o vreme, agenţii hotărâră să-l ia cu ei pe Apelles, după care ieşiră din cabinet însoţiţi de un cor de fluierături furioase. Aurelius fu salutat ca un erou şi copleşit de mulţumiri şi chiar de sărutări lipicioase.

Mnesaretes era încă răvăşită şi nu putea accepta ideea că acordase atâta încredere unui discipol aşa de mârşav.

— A venit împreună cu mine din Pergam până aici… continua ea să repete. Ar fi devenit urmaşul meu şi acum…

— Acum o să fie condamnat, o asigură patricianul cu o anume satisfacţie în glas.

— Sper că nu va fi ars pe rug!

— Asta rămâne de văzut: mai întâi pentru că aceste condamnări la ardere pe rug sunt foarte rare la Roma şi, chiar dacă sunt pronunţate, nu sunt aproape niciodată aduse la îndeplinire. În plus, mai este necesar să se demonstreze că analgezicul acela al tău l-a ucis pe Fuscus.

— Bineînţeles dacă într-adevăr a murit otrăvit…

— Este atât de greu să se afle?

— Da: necunoscătorii vorbesc despre substanţele otrăvitoare ca şi cum ele s-ar putea deosebi de altele, dar deseori este vorba doar despre simple diferenţe de cantitate. Acelaşi medicament care în doze mici ajută la vindecare, în doze mai mari poate ucide. Este aproape imposibil să se stabilească în mod sigur dacă o boală îndelungată are o evoluţie naturală sau dacă se datorează acţiunii lente a unei substanţe toxice…

— Şi calmantul preparat de tine pe care l-au găsit agenţii la Fuscus… ai idee ce era?

— Nu pot să fiu sigură decât dacă văd cutia. În orice caz, am să controlez unul câte unul toate leacurile mele ca să-mi dau seama pe care mi l-a furat Apelles…

— După câte spunea Demofontes, era vorba despre ceva care calmează durerile.

— Stai puţin! Mnesaretes se apropie de un dulăpior şi luă din el câteva cutiuţe. Nu cunoaştem multe substanţe care să poată calma cu adevărat durerea fizică… Unele extracte de ierburi, desigur, dar toate sunt, practic, doar nişte paleative. Există doar un singur remediu într-adevăr eficace: meconiul!

— Despre ce este vorba?

— Este lichidul secretat de caliciul florii de mac…

— Vrei să spui opiumul?

— Da, în greceşte, oppion înseamnă chiar suc de mac.

— Este mortal?

— Toate medicamentele de felul acesta sunt mortale dacă sunt luate în doze mari. Totuşi, administrarea îndelungată a opiumului provoacă o degradare fizică gravă…

— Aşa că boala lui Fuscus putea veni de la aşa ceva?

Mnesaretes reflectă câteva clipe, apoi clătină din cap.

— Nu de la meconiul meu. Fiind vorba despre un

medicament periculos, ştiu întotdeauna cam cât am în farmacia mea. Prepararea lui este dificilă – trebuie crestate capsulele când sunt încă verzi, după care se aşteaptă ca lichidul să devină vâscos – aşa că, de multe ori, am preferat să-l cumpăr gata preparat. Dacă mi-ar fi lipsit o cantitate mai mare, mi-aş fi dat seama imediat.

— Totuşi, dacă Apelles l-ar fi furat puţin câte puţin…

Femeie ridică din umeri.

— Ar trebui să ştiu ce simptome avea Fuscus înainte de a muri: din câte mi-ai spus tu, nu pare să fi fost otrăvit cu opiu. Sigur, nu pot exclude posibilitatea ca substanţa care l-a ucis să fi existat aici, deşi ideea asta mă nelinişteşte foarte tare. Ştiu că oficialităţile nu m-ar putea acuza de nimic, dar aş prefera să fiu sigură că a murit din cu totul altă cauză.

— Aşa este: nici măcar bănuiala nu o poate atinge pe soţia lui Cezar! zâmbi Aurelius, citând o frază care devenise proverbială de când divinul Iulius pronunţase cerând divorţul de soţia sa, Pompeea, după ce o apărase în faţa tribunalului de acuzaţia de adulter.

Se apropie de Mnesaretes.

— Te-ai convins până la urmă că ai şi tu nevoie de alţii? Sau intervenţia mea te-a umilit?

— Cum poţi să vorbeşti aşa, Aurelius? Mi-ai salvat viaţa! exclamă grecoaica cu o intonaţie pătimaşă în glas. Chiar crezi că sunt insensibilă?

— Nu, nici vorbă, murmură Aurelius, atrăgând-o către el.

Trupul Mnesaretei era fierbinte între braţele sale şi gura care se înălţă ca să primească sărutul bărbatului nu mai avea acea expresie arogantă care-l necăjise de atâtea ori. Nu toate lucrurile rele sunt dăunătoare, gândea senatorul: chiar şi moartea aceea prin otrăvire fusese, la urma urmelor, de folos…

— Vino! îi spuse el cu blândeţe, conducând-o spre

dormitor, în timp ce-i cuprindea cu gingăşie umerii într-un gest care se dorea protector.

Cu încredere şi recunoştinţă, femeia îi surâse: surâsul ei era ca al unei copile.

Întorcându-se acasă în dimineaţa următoare, Aurelius îl găsi pe Castor aşteptându-l, cu o expresie mohorâtă. El, în schimb, senin şi mulţumit, era hotărât să nu-şi strice ziua din cauza aceasta, aşa că intră în vorbă cu el pe un ton binevoitor şi chiar vesel. Când grecul catadicsi să-i răspundă, vocea sa semăna cu un grohăit.

— *Ave*, *domine*! Dacă nu mă înşel, ţi-ai găsit un loc plăcut în care să-ţi petreci noaptea. Mă rog, sper că a meritat osteneala, pentru că, în timp ce tu sunt sigur că erai fericit, aici s-au întâmplat tot felul de lucruri! îl anunţă acru grecul pe un ton de reproş. Dincolo se află Servilius şi Pomponia care te aşteaptă de o bună bucată de vreme cu veşti destul de grave. Dar aşa este, ce importanţă mai are că lumea este plină de nenorociri? Ceea ce contează este Mnesaretes…

— Aurelius, Aurelius! Uriaşa matroană intră ca o vijelie, iar în urma ei apăru, gâfâind, Servilius. Amândoi începură să vorbească în acelaşi timp, în timp ce Polixena, agitată la culme, intra şi ea cu ochii scăldaţi în lacrimi. La toată hărmălaia contribuia şi bombănitul neîncetat al lui Castor care nu reuşea să-şi stăpânească reproşurile.

— Gata, ajunge! strigă scos din sărite patricianul. Vreţi să-mi explicaţi şi mie ce s-a întâmplat?

— I-au tăiat beregata!

— Vor să mă interogheze!

— Ah, ce scandal!

— Vorbiţi pe rând! le porunci Aurelius cu glas tunător. Cui i-au tăiat beregata?

— Flavius! Matroana vorbi ea prima, gata să fulgere cu privirea pe oricine ar fi încercat s-o întrerupă. Gărzile de la palat l-au surprins pe când încerca să intre în

dormitorul augustei împărătese ca s-o violeze! Ajunsese deja lângă pat şi voia să pună mâna pe ea când…

Nu merge! gândi Aurelius. Cum a putut băiatul acela să fie aşa de idiot încât să cadă într-o asemenea cursă? Un asemenea procedeu fusese folosit de Livilla încă din vremea lui Tiberius, ca să scape de Postumus. I se dă amantului secret o întâlnire la palat. Prostul crede şi, ca să vezi, nu găseşte în cale niciun paznic. Intră în camera iubitei, o ia în braţe… iar ea începe să strige după ajutor. Apar imediat cei din garda pretoriană şi din două lovituri de sabie rezolvă totul. Incomodul amorez nici nu apucă să spună „au!” că este aranjat: înaltă trădare, atentat la virtutea împărătesei şi aşa mai departe…

— Prostul acela şi-a găsit sfârşitul pe care-l merita! declară Aurelius cu nimic impresionat de cele auzite. E normal acum că vor să-i interogheze pe toţi cei care l-au cunoscut: nu trebuie să-ţi faci griji, Polixena!

— Atunci, el a fost acela care i-a ucis pe Dina şi pe Rubellius? întrebă Pomponia, peste măsură de intrigată. Dar de ce? Nu avea niciun motiv să facă aşa ceva!

— Un motiv o fi avut, i-o retează Aurelius, amintindu-şi chipul cu trăsături parcă sculptate în fildeş pe care-l văzuse prin luminatorul cămăruţei de la bordel. I se păru că simte în nări parfumul de ambră al Messalinei, amestecat de data aceasta cu un alt miros, dulceag şi greţos… cel al sângelui.

— Asasinul acela şi-a ucis încetul cu încetul şi tatăl. Când a văzut că totul a fost descoperit, şi-a pierdut capul şi… îşi dădu cu părerea Servilius.

Nu, nu şi-a pierdut capul, reflecta Aurelius. S-a dus să ceară ajutor, având încredere în prietenia sus-pusă dobândită de pe urma calităţilor sale de amant, atât de naiv încât să creadă că o împărătească ar fi fost dispusă să-şi pună capul în joc, acoperindu-i crimele, pentru simplul fapt că se culcase cu el. Orbul, nesăbuitul, nebunul de

Flavius! Ucisese de două ori ca să se asigure că acei doi tineri nu vor vorbi, pentru a avea siguranţa că poate astfel continua acea relaţie care îi oferea perspective halucinante, de la patul imperial până la tron! Cine nu s-ar fi lăsat ispitit de aşa ceva? Putea bănui, oare, că augusta sa iubită s-ar speria? Totul trebuia să meargă ca pe roate, fără nicio opreliște. Sigur că da, în faţa acelei Venus imperiale, Flavius credea că devenise invulnerabil… că se bucura de o protecţie absolută. Dar, când tatăl său era mort şi fusese pronunţat acel cuvânt îngrozitor – otrăvire – tronul la care visa se transformase de îndată în rug. Era normal atunci ca un tip laş, speriat de moarte, să alerge la augusta sa protectoare ca să-i ceară ajutor în schimbul serviciilor amoroase pe care i le făcuse până atunci!

Acum, socotelile fuseseră încheiate.

— Totul este în regulă, prieteni. Nu înţeleg de ce vă agitaţi atât. Un ucigaş a fost executat: nu văd nimic ciudat în asta.

— Dar ea, frumoasă, minunata, nu poate fi cu totul străină de… insinuă, răutăcioasă, Pomponia.

— Ei şi? Poate că era într-adevăr armăsarul ei şi avusese proasta inspiraţie să aleagă un moment nepotrivit pentru o întâlnire galantă! Sunt stângăcii care se plătesc scump…

Câtuşi de puţin mulţumiţi de asemenea explicaţii, cei doi soţi se resemnară să plece acasă, dar, bineînţeles, comentând în continuare cele auzite. Iar opiniile fără perdea ale Pomponiei, exprimate în gura mare, răsunară prin întreaga *domus* până în momentul în care Fabellus, politicos, dar fără menajamente, reuşi să închidă uşa în urma lor.

— Du-te cu fata asta ca să depună mărturie, Castor, porunci Aurelius ca s-o vadă dispărând pe Polixena care stătea într-un colţ, înlăcrimată şi cu priviri rugătoare ca de câine bătut…

Rămânând, în sfârşit, singur, tânărul senator se întinse pe divanul moale din triclinium. Trupul său sleit de puteri se bucură de atingerea răcoroasă a aşternuturilor de in Apucă pe pipăite o pernă orientală şi-şi lipi obrazul încă neras în stofa mătăsoasă.

Avea s-o îmbrace în mătăsuri pe femeia aceea, gata cu veşmintele ei de lână aspră! Parcă vedea pletele ei lungi, arămii, unduindu-se pe umerii frumos sculptaţi şi aşternându-se apoi pe ţesătura foşnitoare.

Locul frumoasei Mnesaretes era la Roma. Graţia ei era demnă de un palat de marmură, nu de un cabinet amărât! Era sigur că o s-o poată convinge de asta! mai avea ceva de rezolvat, după care…

— Flavius a murit şi te poţi dezvinovăţi cu uşurinţă, îi explica Aurelius. În momentul acesta, putem să punem pe seama lui şi lovitura ta de pumnal…

— Nu. Eleazar, în picioare în faţa biroului, îşi aţintea asupra lui privirile arzătoare.

— Pe Mordechai îl pot înţelege. Îşi simte aproape sfârşitul şi vrea să se odihnească pe veci în pământul strămoşilor săi, insistă patricianul. Dar tu? Eşti tânăr, ai un viitor în faţă. Armata are nevoie de bărbaţi viteji şi nu are importanţă ce religie au sau din ce provincie a imperiului provin. Acum, toată lumea este un singur oraş: Roma! De ce să pleci într-o ţară pe care n-ai mai văzut-o niciodată? Generaţii întregi de strămoşi de-ai tăi au trăit aici şi înainte de asta în Orient. Ce ştii tu despre Iudeea? Pentru tine este o ţară străină. Patria ta este aici, în umbra Capitoliului!

Vorbesc degeaba, se gândea Aurelius, în timp ce continuă:

— Imperiul îţi lasă libertatea de a trăi în religia ta, venerând zeul pe care îl preferi. Şi, mai presus de orice, vei găsi aici mai multă dreptate şi toleranţă decât în Israelul tău!

Eleazar clătină din cap. Când începu să vorbească, în vocea sa nu se mai simţea ura.

— Iudeii nu vor deveni niciodată romani, nobile senator. Poate Ibericii, cei din Mauritania, galii. Sau britanii şi germanii, ca şi toate celelalte popoare încă libere cărora acvilele voastre le vor aduce „pacea" lor. Toate popoarele astea se vor întrece între ele ca să fie nişte romani perfecţi. Noi nu, noi vrem să rămânem iudei. Vă lăsăm vouă Imperiul, Termele, civilizaţia: nu ne interesează.

Evreul se întrerupse şi dădu să plece. Apoi, în prag se opri o clipă şi se întoarse, adăugând în grabă:

— Ştii care este adevăratul motiv pentru care trebuie să plec? Poporul nostru nu va accepta niciodată stăpânirea voastră, iar Roma nu va putea ierta această obrăznicie. Peste câţiva ani – cinci, zece, cine ştie? – popoarele noastre se vor confrunta într-un război sângeros. Romanii vor lupta pentru putere, evreii pentru supravieţuire.

Eleazar îl privi pe Aurelius: făcea parte din rasa asupritorilor. Un păgân netăiat împrejur. Dar poate că va înţelege.

— În ziua aceea, romanule, eu vreau să fiu de partea celor învinşi, nu a învingătorilor!

Aurelius lăsă în jos mâna cu care se pregătea să-i dea salutul de despărţire. Se ridică brusc în picioare şi-şi lovi umărul stâng cu pumnul încleştat: era salutul care se cuvenea soldaţilor.

A doua zi, Castor era neobişnuit de harnic şi atent la toate: ameninţarea cu concedierea părea să-l fi scos din faimoasa lui lene.

— Este aici, *domine*, anunţă el, posomorât şi, din glasul său morocănos, Aurelius îşi dădu seama că se referea la Mnesaretes.

Servitorul se retrase, bosumflat şi cu o falsă politeţe, lăsându-şi stăpânul în mrejele periculoasei „rivale".

— Aurelius, am nevoie de tine! anunţă femeia, intrând în fugă, agitată şi fericită.

În sfârşit, se gândi patricianul, în sfârşit a înţeles ce trebuia să înţeleagă!

N-avea decât să ceară: nu ar fi refuzat-o orice i-ar fi cerut!

— Am o veste minunată să-ţi dau, continuă, zâmbind, Mnesaretes.

— Te-ai îndrăgostit de mine, râse Aurelius.

— Nu mai glumi, senatorule! Este Muzeul. Muzeul din Alexandria mă invită să ţin o serie de lecţii!

— Felicitările mele! spuse cu răceală Aurelius, simţind cum creştea în el o furie surdă. O femeie la Muzeu: este o mare onoare! adăugă el, sperând că vorbise pe un ton suficient de politicos. Şi când pleci?

— Tocmai de aceea am nevoie de ajutorul tău. Suntem în octombrie şi puţine corăbii mai ridică ancora. Mă întrebam dacă nu cumva una dintr-ale tale…

— Oh, sigur că da, exclamă el, simţind în inimă o dezamăgire cruntă. Este o triremă care pleacă la Alexandria peste două zile. Este o navă comercială, dar are şi cabine foarte confortabile: o să dau dispoziţii s-o pregătească pentru tine pe cea mai bună.

— Îţi mulţumesc, senatorule, ştiam eu că pot conta pe tine! exclamă, fericită, doctoriţa. Ştii că am fost complet scoasă din cauză? Cutiuţa găsită la Fuscus nu conţinea decât un calmant inofensiv pe bază de plante. Dar îţi rămân recunoscătoare, Aurelius, pentru ceea ce ai făcut: dacă aş fi fost implicată într-o crimă, chiar şi indirect, asta n-ar fi avut cu siguranţă decât un efect negativ asupra reputaţiei mele profesionale.

— Ei, atunci să bem ceva pentru succesul tău în carieră! propuse el, întinzând mâna către carafa cu vin din care simţea nevoia să ia câteva înghiţituri zdravene.

— Bea tu, dragul meu, eu nu pot: acum am lucruri

mai importante de făcut!

Aurelius goli dintr-o răsuflare o cupă de vin, aproape furios. În cadrul uşii, profilul lui Mnesaretes se detaşa luminos în soarele tomnatic ale cărui raze pătrundeau în peristil. El o atinse în treacăt cu privirea: abia aştepta ca ea să plece, iar el să se închidă în singurătate într-un ungher îndepărtat al casei.

Castor rătăcea pe coridoarele marii *domus*, prefăcându-se că face câte ceva. Echilibrul obişnuit se restabilea treptat şi, dacă ameninţarea justiţiei imperiale îi ocolea, casa aceea avea să devină din nou locul ideal pentru o viaţă fără griji: din moment ce Mnesaretes ieşise din scenă, iar libertul îi adusese zeiţei Isis ca sacrificiu o porumbiţă, în semn de mulţumire, de-acum nu mai rămânea decât o simplă împărătească care să le mai poată face vreun rău. Paris, liniştit datorită ultimelor evenimente, începuse din nou să-l trateze pe Castor în maniera obişnuită: înţelegerea încheiată între ei în vremuri de restrişte, nu rezistase după trecerea pericolului.

Dinspre bucătării se auzea glasul vesel al lui Hortensius care se ocupa din nou de sosurile sale preferate.

Până şi Fabellus, treaz de data aceasta, lua parte la veselia generală, făcându-i Polixenei complimente deşucheate, amintiri din îndepărtata sa tinereţe. Se şoptea printre servitori că fusese luat sub ocrotire de o anume Erofila, pricepută în ale amorului…

Castor aprecie că sosise clipa să-l scoată pe stăpânul său din amorţeală: să-l scuture un pic pe *dominus* făcea parte dintre datoriile unui secretar priceput.

— Are şoldurile prea late! spuse el rar, alegând tactica atacului frontal.

Aurelius îl fulgeră cu privirea din spatele biroului. Dacă n-a făcut altceva, măcar a ridicat capul, se gândi libertul.

— Şi, apoi, este grecoaică: o rasă nesuferită!

Perfect calm, Aurelius lăsă din mână papirusul pe care-l citea şi-l privi atent.

Este aproape de momentul potrivit, în scurt timp o să izbucnească, calculă secretarul. Dar stăpânul său nu scotea nicio vorbă.

— Fiindcă veni vorba, trebuie să-ţi înapoiez asta, spuse el, întinzându-i manuscrisul lui Ovidius. Nu-mi mai trebuie.

— Am impresia că eşti mulţumit! rânji Aurelius.

— Se vede? întrebă Castor, făcând pe naivul. Ei bine, da, recunosc: sunt mulţumit!

— Nu ţi-a plăcut niciodată!

— Aşa este.

— De ce?

— Prea cumsecade. Nu am încredere în oamenii perfecţi.

— Ai spus că este lată în şolduri.

— Nu sunt chiar atât de late, la urma urmelor: să zicem rotunjite într-un mod plăcut.

— Este inteligentă.

— Chiar prea.

— Este frumoasă.

— Nimic de zis.

— Atunci?

— Nu-mi place, asta-i tot!

— Eşti invidios, îl acuză Aurelius.

— Oricum, pleacă mâine, iar noi avem acum treburi mai importante de făcut, i-o reteză scurt servitorul. Trebuie să-ţi spun ceva…

Tânărul senator îl întrerupse cu un gest plictisit.

— Mai bine că s-a întâmplat aşa: poate că eram pe cale să mă îndrăgostesc de ea, spuse el pe nerăsuflate.

— Da’ de unde, stăpâne! îl linişti celălalt, aveai doar impresia asta. Ţi-ai ascultat inima şi ai înţeles greşit, asta-i

tot. Precum Crassus cu smochinele!

— Ce smochine?

— Cum, nu-ţi aduci aminte? Pe când pleca spre Brundisium ca să pornească războiul cu părţii, Crassus l-a auzit pe un vânzător care striga cât îl ţinea gura: *Cavneas*! *Cavneas*! Adică: smochine din Cavnos!

— Ah, aşa este. Era vorba, însă, de un ghicitor care îl avertiza: *Cave Ne ea's*, fii atent şi nu pleca! îşi aminti Aurelius. Dar el nu l-a luat în seamă, a plecat şi a căzut pe câmpul de luptă.

— Da, iar limba greacă se pretează mai bine decât latina la jocurile de cuvinte. Şi portul acela din Galia, Marsilia sau Massalia… ştii de ce se numeşte aşa? Nişte marinari nu ştiau unde sosiseră şi au strigat, Mass*ai aliea!": o*preşte-l pe pescar, adică să-l întrebe pe un bătrân pescar care venea cu barca spre ţărm. De pe o altă corabie, alţi marinari au înţeles: „Mass*alia", i*ar oraşul poartă şi acum numele acela! râse Castor.

E bine, stăpânul începea să-şi schimbe dispoziţia: era momentul să-i ofere nişte bere. Libertul luă cupa gata umplută şi i-o întinse.

Gestul lui se opri la mijlocul drumului. Aurelius pălise şi privea în gol, ca Brutus la fantoma lui Cezar.

— Massai aliea, Massalia. Cave ne ea's, cavneas. Aminteşte-ţi de calităţile tale, aspiră la virtute… Mnesai aretes!"

— Stăpâne, ce ţi s-a întâmplat?

— Repede! exclamă Aurelius sărind în picioare. Vino cu mine!

În cabinetul golit acum de tot mobilierul, plutea atmosfera melancolică a unui sfârşit de drum. Instrumentele, borcanele, lădiţele, totul fusese împachetat cu grijă şi dus pe nava comercială care urma să plece a doua zi spre Alexandria.

Pe un perete gol mai rămăsese, între rafturile golite,

o emblemă cu şarpele lui Esculap.

— Simbolul acela îl port mereu cu mine: este un fel de superstiţie! îi explică doctoriţa zâmbind. Mă bucur că ai venit să-ţi iei rămas bun. Dar am impresia că eşti tulburat…

— Despărţirile mă întristează întotdeauna.

— Atunci bea cu mine ceva, pentru ultima oară!

— Ascultă, când Dina a venit la tine, prima oară… era singură în cabinet? încă nu-mi este limpede cum a putut Flavius s-o ucidă în felul acela! Ştii cumva dacă-l cunoştea pe Apelles?

— Nu, nu cred… încercă să-i amintească femeia.

— A venit vreodată Flavius pe aici? continuă patricianul, neîncrezător.

Mnesaretes clătină din cap.

— Am impresia că nu… mi-aş fi adus aminte dacă l-aş fi văzut pe aici. Dar nu te mai frământa atâta din cauza poveştii ăsteia, Aurelius! zâmbi ea, luând de pe un raft un urcior mic de lut. L-am ţinut special pentru tine, în speranţa că vei veni aici pentru ultima oară, spuse ea şi-i turnă într-o cupă un lichid de culoarea ambrei. Îmi pare rău, n-am cu ce să-l îndulcesc.

— Tu nu bei de obicei… Aşa este, mens *san*a *in corpore san*o. *Un* chirurg trebuie să aibă mâna sigură! se strădui el să-şi amintească. Are ochii de culoarea mării de la Koos, se gândi în timp ce ducea cupa la gură. Nu, stai: mai întâi toastul. Pentru femeia care va preda la muzeul din Alexandria! spuse el cu amărăciune, ridicând cupa.

— Nu mă poţi ierta, nu-i aşa, pentru că am preferat să plec la Alexandria în loc să rămân cu tine?

— Ba te-am iertat, Mnesaretes, dar nu voi bea.

— De ce?

— Pentru că moartea mea n-ar servi la nimic.

— Ce tot spui, Aurelius?

— *Mnesai aretes*! „aspiră la virtute, aminteşte-ţi de

calităţile tale”. Mordechai a reţinut sub forma aceasta cuvintele fetei sale care trăgea să moară. Dar ea încerca să pronunţe numele tău.

— Eşti nebun!

— N-am fost niciodată mai înţelept ca acum. Dina a venit la tine în noaptea în care a fugit. îi promiseseşi că o vei ajuta, nu-i aşa? Avea toată încrederea în tine… Tu, o femeie matură şi pricepută, demnă de încredere la fel ca mama ei pe care n-o cunoscuse niciodată. S-a lăsat pe mâinile tale… şi tu ce-ai făcut? Ai ameţit-o cu opiu, după care i-ai perforat uterul. Urma să fie găsită pe o ulicioară, cu tot sângele scurs din ea, moartă pentru că încercase să scape de un copil care era fructul unui adulter… Dar, de necrezut, ea a reuşit să ajungă până acasă şi, îndată după aceea la tine a apărut un roman curios care nu se resemna să creadă povestea cu avortul clandestin. Atunci, te-ai gândit să te foloseşti şi de el: nici măcar n-a fost nevoie să-l cauţi pe Rubellius, îl căutam eu pentru tine. Şi ai făcut în aşa fel încât să-l aduci aici ca pe o vită la abator!

— Este absurd ce spui: ce-aş fi avut eu de câştigat din asta?

— Tăcerea. Tăcerea de moarte asupra celor văzute de Dina… Cei doi tineri au plătit cu viaţa nu pentru că ar fi tras cu ochiul la iubirile Messalinei. În ziua în care ar fi trebuit să avorteze, Dina s-a întors aici ca să-ţi spună că luase hotărârea de a ţine copilul: ţie trebuia să-ţi spună aşa ceva, pentru că te-ai oferit s-o ajuţi… Cu ocazia aceea l-a văzut pe Flavius care venea să ia ultima doză de otravă, cea definitivă cu care trebuia să scape de tatăl său: era preţul convenit pentru a avea sprijinul împărătesei, absolut necesar pentru a ajunge la Muzeul din Alexandria. Dina se afla în sala de aşteptare când Flavius a intrat în cabinet, probabil pe uşa din dos. Fata a auzit o voce cunoscută şi, curioasă, a vrut să vadă cine era… Când te-ai întors la ea, ţi-a spus cu naivitate că-l recunoscuse pe prietenul

iubitului său. Ai hotărât atunci că nu mai putea rămâne în viaţă: Flavius era pe cale să dea lovitura de graţie tatălui său şi nimeni nu trebuia să facă vreo legătură între moartea bătrânului şi tine. Aşa că te-ai oferit s-o ajuţi să fugă de acasă, ai sfătuit-o să se întoarcă în puterea nopţii, singură şi…

Mnesaretes îl privea cu răceală, fără să pară speriată.

— Mai apoi, după ce fata a murit, ai început să bănuieşti că ea vorbise despre toate acestea cu Rubellius, mai ales pentru că băiatul dispăruse. Dar el nu ştia nimic; credea, la fel ca mine, că Dina fusese ucisă pentru ceea ce văzuse la lupanar… şi de aceea se ascundea. Fugea de Flavius, nu de tine. Iar atunci când eu l-am adus la tine fără cunoştinţă, tu l-ai otrăvit, chiar aici, sub ochii mei, cu alifia pe care ai vrut s-o prepari cu mâna ta!

— Toată povestea asta este rodul fanteziei tale, Aurelius! Tu eşti supărat pe mine din alte motive!

— Ah, prin ce momente îngrozitoare trebuie să fi trecut atunci când ai aflat că un medicament de-al tău, despre care nu ştiai nimic, fusese găsit în casa lui Fuscus! Nu erau, desigur, calmantele furate de Apelles, cele care îl ucideau cu încetul pe bătrân! Dar soarta face uneori glume urâte şi tu, din cauza furtişagurilor infirmierului tău, riscai să fii condamnată, cu o probă falsă, pentru o crimă adevărată! Din fericire, nobilul Aurelius era acolo, ca un fraier, dispus să te salveze! exclamă furios, apucând-o de braţe.

— Dă-mi drumul, mă doare! strigă ea, furioasă. Nimic din tot ce ai spus nu este adevărat! Vorbele unei muribunde, reproduse de un bătrân senil… n-ai nicio dovadă.

— Chiar aşa? Şi totuşi, şeful gardienilor a fost deja anunţat şi acum percheziţionează bagajul tău de pe corabie ca să găsească otrava care l-a ucis pe Fuscus!

Aurelius zări o sclipire triumfătoare în ochii femeii.

— Aha, văd că ai avut grijă să scapi de ea! Dar nu şi de asta! exclamă el arătându-i cupa.

— Nu! strigă femeia, încercând să i-o ia din mână. Dă-mi-o!

— Ai făcut o greşeală de neiertat încercând să mă ucizi, Mnesaretes. Norocul te-a ajutat din plin până în momentul acesta. Dar l-ai sfidat prea mult, crezând că te va ajuta întotdeauna.

— Nu voiam să mori: aş fi plecat în linişte dacă tu n-ai fi venit aici, cu acuzaţiile tale. Am înţeles că ştiai totul încă de când mi-ai trecut pragul.

— Ştiu.

— Ascultă-mă, nu este prea târziu. Agenţii n-o să găsească nimic pe corabie... iar eu o să plec pentru că tu ai să mă laşi să plec, nu-i aşa?

— Ai impresia că le ştii pe toate! Credeai că mi-am pierdut capul pentru tine chiar într-un asemenea grad? Nu, Mnesarates, gărzile vor veni dintr-un moment într-altul ca să te aresteze.

— Dar eu trebuie să plec la Alexandria! Neapărat!

— Prin urmare, ambiţiile tale erau atât de nesăbuite încât te-au făcut să-l ajuţi pe Flavius în crima sa murdară? Să o arunci pe Dina în stradă ca să moară din cauza hemoragiei, să-l ucizi pe Rubellius chiar pe masa de operaţie?

— Nu! Tu nu poţi înţelege! Erau trei vieţi, doar trei, dar câte altele aş fi putut salva? Femei şi copii mor în fiecare zi pentru că medicii nu ştiu să-i trateze sau pentru că aceşti nefericiţi nu au bani ca să-i plătească! O mulţime de indivizi ca Demofontes măcelăresc oamenii sub ochii indiferenţi ai legii romane! Ce înseamnă trei vieţi, doar trei vieţi, faţă de toate cele pe care le-aş fi salvat de la moarte?

Dinspre capătul străzii se auzeau paşi cadenţaţi.

Aurelius luă cupa şi i-o întinse.

— Sosesc.

— Alexandria! Sunt un medic bun…

— Cel mai bun din Roma… acum, bea!

— Scrierile mele vor fi studiate în secolele care vor veni… şopti ea, ducând cupa la gură. Zgomotul de paşi se auzea tot mai aproape.

Pentru o clipă, lichidul îi coloră buzele în roşu, ca un fard.

— Va acţiona repede, îl asigură ea înghiţind cu greu.

Paşii ajunseseră în apropierea uşii.

Privirile goale ale femeii se aţintiseră deja asupra unui punct îndepărtat, dincolo de peretele gol. Patricianul o sprijini atunci când fu gata să cadă.

— Ţine-mă strâns, Aurelius…

Bărbatul o cuprinse cu braţele, legănând-o încetişor, până când simţi că muşchii îşi pierd vigoarea, iar trupul inert, din care viaţa se scurgea ca dintr-o rană cumplită, se prăbuşi peste el cu toată greutatea morţii.

— În numele Senatului şi al poporului roman, deschideţi!

Aurelius o luă pe braţe pe femeia fără viaţă şi o întinse pe patul de consultaţii.

Uşa se zguduia de lovituri puternice.

Pe perete rămânea emblema cu şarpele lui Esculap… „Pe a*ceea o p*o*r*t *întotdeauna cu* m*in*e*…”*

Cu mişcări rapide, tânărul senator o desprinse de perete şi o aşeză între degetele doctoriţei.

Abia după aceea se duse la uşă şi o deschise.

Opt feţe bine cunoscute, negre ca smoala, îl priveau în tăcere.

Printre figurile purtătorilor se distingea alb profilul colţuros al lui Castor.

Cu patru zile înainte de Idele lui octombrie

Grecul stătea în picioare în biroul lui Aurelius, care îl privea cu un aer nu prea liniştitor.

— Gândeşte-te puţin, *dominel* Cum puteam să apar la Palat şi să-i cer Messalinei să-mi pună la dispoziţie un detaşament de poliţişti fără a avea nicio probă?

— Mi-ai încălcat ordinele! se răsti la el patricianul. Iar eu pot fi arestat dintr-un moment în altul!

— Nu cred, stăpâne… Iubita noastră împărătească ştie că poate conta pe discreţia ta… şi, de altfel, nu este atât de proastă să facă aşa ceva când testamentul tău a fost dat spre păstrare la templul Fecioarelor Vestale! Dacă s-ar întâmpla ca tu să dispari în condiţii misterioase, el ar fi înmânat lui Claudius…

Aurelius îşi privi secretarul cu o expresie în care se amestecau neîncrederea şi admiraţia. Ştia cât de greu era, chiar şi pentru un nobil de viţă veche, să ajungă la preotesele Romei şi acum… Castor îl privea întrebător.

— Ei bine, îţi aduci aminte de încurcătura pe care ai avut-o cu Numidia? Era o Vestală mai mult sau mai puţin virgină, nu-i aşa? A fost nevoie de mulţi sesterţi ca să muşamalizăm scandalul acela! Care, pentru tine, a fost doar o aventură, dar pentru ea… Să ştii că anumite lucruri ţi le aminteşti cu plăcere în singurătate, mai ales când preoţia te obligă la o abstinenţă absolută. În ziua de azi sunt foarte puţini tinerii dispuşi să-şi pună pielea în joc pentru o femeie frumoasă…

— Numidia! Şi chiar îşi mai amintea de mine?

— Nu numai de tine, dar şi de umilul tău servitor! preciză Castor cu mândrie.

— Cine-ar fi crezut aşa ceva?

— Eu, stăpâne, spuse grecul cu falsă modestie.

Aurelius era gata să-i mai ceară lămuriri despre povestea cu testamentul, dar libertul i-o luă înainte.

— În plus, corabia ta a ajuns la Muziri, pe coasta indiană.

— Corabia cu mirodenii! Dar n-au trecut decât şapte săptămâni! exclamă, neîncrezător, patricianul. Asta

înseamnă că povestea aceea cu vânturile prielnice era adevărată!

— A călătorit ca fulgerul şi acum încarcă tot felul de minunăţii! La începutul lui decembrie, când vântul va începe să bată dinspre uscat, va porni către Ocelis, în Arabia, după care în câteva săptămâni se va reîntoarce la Alexandria. Rivalii tăi se vor înverzi de ciudă: cu o asemenea încărcătură poţi deveni peste măsură de bogat.

Publius Aurelius dădu din cap aprobator. Vestea că averea sa, şi aşa foarte mare, va mai creşte nu putea decât să-i facă plăcere, dar nu era suficient pentru a-i şterge amărăciunea care-l chinuia de când intuise adevărul despre crime.

Cu toate acestea, având în vedere meritul grecului de a-i fi sugerat această investiţie, adăugă plin de bunăvoinţă:

— Meriţi o răsplată bună pentru o asemenea ispravă, Castor!

Servitorul îşi drese glasul înainte să-i răspundă.

— Nu o răsplată, *domine*: a cincea parte din profit.

— Ceea?

— Atâta i se cuvine echipajului, conform contractului semnat de tine…

— Şi ce amestec ai tu în asta?

— Păi să vezi, *domine*, eu am fost primul care a crezut în reuşita acestei afaceri. Era limpede că eu riscam cel mai mult. Sunt un om liber, nu? Aşa că pot avea şi eu nişte sclavi!

— Tu ai nişte sclavi, Castor? întrebă patricianul, holbând ochii de uimire.

— Da, stăpâne. Aveam şi eu nişte mici economii, îi explică pe un ton umil grecul, în timp ce Aurelius calcula în gând cât putuse să-l fure în toţi aceşti ani secretarul său ca să devină acum atât de bogat.

— Am încercat, aşadar, să investesc micul meu capital: cunosc multă lume la Alexandria şi, gândindu-mă

că, în mâna unor bandiţi, încărcătura ta ar fi fost în pericol, am considerat nimerit să cumpăr prin procură câţiva oameni despre care ştiam că sunt foarte pricepuţi. De aceea, corabia este a ta, dar echipajul este al meu!

— Ai cumpărat tot echipajul?

— Mai bine zis, i-am răscumpărat. Sunt douăzeci de tineri posedând calităţi pe care am avut ocazia să le apreciez cândva: mai precis, este vorba despre vechi tovarăşi de-ai mei… Acuzaţi de furt de martori mincinoşi, primiseră o condamnare nedreaptă la galere, iar pe galerele imperiale n-ar fi dus-o prea mult. Aşa că am plătit răscumpărarea şi daunele cuvenite păgubaşilor, promiţându-le acelor flăcăi că am să-i eliberez dacă vor aduce marfa întreagă la destinaţie.

— Asta înseamnă că eu îţi datorez acum o cincime din câştig! trase concluzia, dezamăgit, Aurelius.

— Exact, confirmă grecul, aproape scuzându-se. Apoi, îl privi pe sub sprâncene pe stăpân, aşteptând momentul potrivit pentru a trece la un alt subiect, ceva mai delicat.

— Ah, *domine*… Pasagera pe care ai invitat-o aici cu atâta amabilitate a sosit ieri la Pozzuoli pe o triremă de-a ta.

Fără să mai adauge nimic, Castor întinse patricianului uluit un sul de papirus.

Dragul meu Publius Aurelius, te salut!

Aflându-mă pe drumul de întoarcere la Roma, am acceptat cu plăcere invitaţia pe care ai avut amabilitatea să mi-o faci. Nu-mi venea să-mi cred ochilor când am văzut sigiliul tău pe scrisoare! Şi nu m-aş fi aşteptat nici în ruptul capului că poţi să-mi spui lucruri atât de drăguţe. Sunt sigură că vei veni să mă iei din Pozzuoli.

Vale!

Lollia Antonina

Lollia! Dar nu se mai văzuse cu ea de mai bine de un an! Aurelius se întoarse, buimăcit. Castor stătea într-un

colţ al camerei, cu capul plecat, într-o atitudine supusă care n-ar fi înşelat nici măcar pe un copil. Ferindu-se să înfrunte privirea furioasă a stăpânului, libertul îi întinse, cu o umilinţă prefăcută, inelul cu rubin pe care era gravat sigiliul familiei Aurelius.

— L-ai uitat acum câtva timp pe măsuţa de noapte. Sau poate că era în vreun sertar, nu-mi mai aduc aminte prea bine…

Aurelius făcu un pas în direcţia lui, cu pumnii încleştaţi.

— Ai furat sigiliul *meu*\ rânji. Mi-ai nesocotit ordinele! Ai semnat testamentul *meu* şi ai scris o declaraţie în numele meu! Şi, ca şi cum n-ar fi fost de-ajuns, ai scris o scrisoare personală, foarte personală după câte se pare, iubitei *mele*\ strigă, indignat, patricianul.

Grecul recunoscu, înclinând capul, cu un aer resemnat.

— Asta întrece orice neobrăzare, escroc blestemat ce eşti! strigă şi mai furios Aurelius, înhăţând o cravaşă şi ridicând-o asupra servitorului care se făcu alb ca varul.

— Sigiliul unui senator al Romei! Cum ai îndrăznit să faci aşa ceva? mai spuse şi cravaşa coborî gata să-l lovească pe grecul care încercă să se apere cu braţul îndoit. Zeii să te… Cravaşa căzu pe jos şi pe umărul lui Castor se aşeză o palmă.

— Zeii să te apere, prietene! încheie Aurelius râzând cât îl ţinea gura. Paris, du-te şi pregăteşte-mi carul, plecăm la Pozzuoli!

— Carul? Pozzuoli? repetă intendentul, de-a dreptul zăpăcit.

— Bagajele, sclavii! Hainele, repede! striga Aurelius din peristil.

— Ai auzit, Paris? Dă fuga şi pregăteşte bagajele!

— Mereu mă anunţă în ultima clipă! bombăni, supărat, intendentul. Apoi, învrednicindu-l doar în treacăt

pe grec cu o privire, vru să ştie. Stăpânul călătoreşte singur? Trebuie pregătit carul de o persoană?

— Nu, Paris, pe cel dublu, îl corectă Castor, aşezându-se în scaunul lui Aurelius. De data aceasta, stăpânii… continuă el, accentuând pe plural, stăpânii merg amândoi!

Mai apoi, privindu-l de sus pe vechiul său rival, preciză.

— Şi ai grijă să fie bine călcate tunicile mele, altfel…

APENDICE

I

O MOŞTENIRE PENTRU PUBLIUS AURELIUS STATIUS

Povestire

Roma, anul 797 de la întemeierea Urbei

(anul 44 după Hristos, iarna)

Publius se ridică de pe *sella* cu dureri de spate, obosit de cele două ore petrecute într-o poziţie incomodă pe scaunul de onoare, cu umerii drepţi, figura încremenită şi braţul ridicându-se ţeapăn ca să primească jalbele.

— Mulţumesc zeilor, s-a terminat! exclamă el cu un suspin de uşurare, văzându-l pe ultimul dintre *clientes* dispărând în vestibul. Abia începuse să-şi lepede toga, când intendentul Paris tuşi discret, aşa cum făcea de obicei când era nevoit să-i dea o veste oarecum neplăcută.

— Ar mai fi cineva, *domine*…

— Pe Jupiter cel Mare şi Bun, nu mai pot; spune-i să vină mâine! izbucni, plictisit, senatorul.

— Este o cucoană, *domine*, şi a aşteptat toată dimineaţa. Am dus-o în aripa servitorilor ca să nu aştepte aici printre bărbaţi, preciză, respectuos, administratorul. Era, într-adevăr, obiceiul ca, la *salutaţi-o* de dimineaţă a stăpânului protector să vină bărbaţii cei mai vârstnici din familiile de *clientes* –, uneori, însă, veneau şi văduve şi orfane care trebuiau, de nevoie, să suporte tovărăşia destul de stânjenitoare a celorlalţi.

Aurelius şovăi: abia aştepta să scoată din picioare cizmuliţele acelea curiale, să-şi pună o pereche de *solae* moi şi să se întindă comod pe un triclinium.

— Am aruncat o privire asupra matroanei respective, *domine*. Poate că ar merita osteneala de a o primi, interveni credinciosul secretar Castor, spunându-şi părerea – pozitivă, dar nu entuziastă – despre îndreptăţirea jalbei.

— Aduceţi-o în bibliotecă; n-am de gând să mai stau iarăşi cocoţat pe instrumentul acesta de tortură! fu de acord Aurelius împingând cu piciorul *sella* oficială. Paris se supuse, dar se vedea bine că nu era de acord cu acea încălcare gravă a etichetei.

La puţin timp după aceea, servitorii invitau în cameră o femeie părând mai degrabă tânără, cu privirile plecate şi cu capul acoperit cuviincios de o modestă *palia* maronie, îndată ce rămase singură în faţa patricianului, musafira îşi dădu jos vălul, lăsând la vedere o faţă plăcută, cu trăsături bine conturate şi gura cu buze pline, ceea ce îi dădea un aer îmbufnat şi, totodată, senzual. O fată din popor, frumuşică, dar nu prea delicată, de condiţie liberă şi deloc înstărită, îşi spuse Aurelius, cântărind rapid înfăţişarea şi îmbrăcămintea noii-venite.

— Îţi mulţumesc, nobile senator, pentru că mi-ai acordat puţin din timpul tău. Sunt Priscilla, fiica răposatului Vipsanius Priscus, se prezentă petiţionara, cu

un accent care trăda faptul că venea dintr-un cartier sărac.

— Ai bărbat? întrebă Aurelius, privind pe sub sprâncene pieptănătura fetei.

— Eram logodită… ezită Priscilla, muşcându-şi buzele, ca şi cum ar fi căutat cele mai potrivite cuvinte pentru a-şi explica situaţia. Cu Papinius Postumius! continuă ea dintr-o suflare.

Publius Aurelius rămase încremenit: singurul Papinius

Postumius pe care-l cunoştea era un membru al Curiei, de şaptezeci şi cinci de ani, mort de bătrâneţe cu o zi înainte, înconjurat de fiu, noră şi un cârd de nepoţi.

— Nu este acel Papinius la care mă gândesc eu, nu-i aşa? întrebă, aşadar, patricianul, peste măsură de mirat. Bătrânul senator fusese unul dintre cei care susţinuseră cu înverşunare *moş maiorum*, întotdeauna gata să acuze pe oricine – şi, în special, pe Aurelius – de lipsă a sobrietăţii şi de respect scăzut faţă de vechile obiceiuri privind capii de familie. Pe scurt, sobrul Papinius era ultimul dintre bărbaţii pe care Aurelius şi i-ar fi închipuit în braţele tinerei şi ispititoarei plebee.

— Ba chiar el! confirmă, însă, Priscilla.

— Dar avea deja un fiu de patruzeci de ani şi nu mai puţin de nouă nepoţi!

— Cu toate astea, era gata să se recăsătorească.

— Cu tine? întrebă imediat senatorul, din ce în ce mai intrigat.

— Cu mine, confirmă fata. De aceea l-au ucis, ca să nu facă asta!

— Acuzaţia ta este foarte gravă, cu atât mai mult cu cât este îndreptată asupra unei familii aflate deasupra oricărei bănuieli, îi atrase atenţia patricianul. Papinius cel tânăr, moştenitorul răposatului, se dovedea a fi mai habotnic decât tatăl său, iar soţia sa, Annia, era celebră în toată Urbea pentru disciplina absurdă din familie, mai

mult chiar decât pentru prolificitatea ei ieşită din comun.

— Pfiu! făcu Priscilla, strâmbându-se cu dezgust. Nişte şmecheri, falşi ca un sesterţ grecesc! Un neam de ipocriţi fără inimă!

Şi aşa, în puţine şi aspre cuvinte, fata lichida una dintre cele mai ilustre familii din Roma…

— Ai vreo dovadă ca să mă convingi că Papinius luase într-adevăr hotărârea de a se recăsători? întrebă Aurelius, sceptic.

— Iată contractul de căsătorie! răspunse Priscilla, scoţând de sub *palia* un sul de papirus. Senatorul îşi aruncă ochii pe înscris: totul era în regulă… cu excepţia unui amănunt destul de semnificativ.

— Lipseşte sigiliul, obiectă el.

— N-a mai avut timp să-l aplice! îi explică fetişcana fără nicio ezitare

— Şi, atunci, ce-i de făcut? întrebă patricianul destul de puţin convins.

— Papinius mi-a spus că va trebui să vin la tine, în caz că i s-ar întâmpla ceva.

— La mine? se miră Aurelius. Ciudat, credeam că nu avea prea mare consideraţie faţă de mine…

— Tocmai de aceea! explică, triumfătoare, Priscilla. „Du-te la Publius Aurelius”, m-a sfătuit el. „Doar un căpos ca el o să te asculte. Orice alt cetăţean cinstit s-ar grăbi să te dea afară, dar Statius, dacă-l cunosc eu bine, nu va scăpa ocazia de a lupta împotriva unei familii cumsecade şi cu frică de Zei ca a mea!”

— Chiar aşa a spus? mârâi senatorul.

— Jur! afirmă fata, scuipând pe jos, un gest care ar fi îngrozit-o pe orice matroană de familie bună.

— E tare bine să te bucuri de încrederea colegilor, aprecie, sarcastic, Aurelius. Dar ce ar trebui să fac eu?

— Să demonstrezi că Papinius a fost ucis şi să-mi asiguri moştenirea lui, replică Priscilla, liniştită. Asta-i tot.

— Nici să nu te gândeşti la aşa ceva, fato! clătină violent din cap patricianul. Chiar dacă, admiţând şi nu recunoscând, ar avea la sfârşit o semnătură; chiar dacă, admiţând şi nu recunoscând, Papinius Postumius avusese de gând să te ia de nevastă; chiar dacă, admiţând şi nu recunoscând, ar fi ajuns să rupă cu tine turta de grâu în faţa Flamenului lui Jupiter, nu ai avea dreptul la nimic, în lipsa unui testament valabil.

— Pe Hercule şi pe toate muncile lui! izbucni Priscilla, nu pot scăpa ei aşa de uşor, lăsându-mă pe mine înglodată până în gât!

— Ce vrei să spui? vru să ştie Aurelius, devenind, brusc, curios.

— Tatăl meu, îi explică fata, era un client al familiei Papinius şi, când a murit, m-am dus la patron, rugându-l să mă ajute. Aşteptam cuminte în atrium, când a trecut pe acolo *domina* Annia, privindu-mă ca şi cum ar fi văzut un şobolan ieşind din cuptorul bucătăriei. Nu voia nici măcar să mă anunţe, dar eu am insistat atâta, încât în cele din urmă Papinius m-a primit, poate doar ca să-i facă în necaz nurorii lui. După ce m-a ascultat fără prea mare atenţie, mi-a promis că o să-mi găsească un soţ printre numeroşii lui *clientes*: un muncitor ocazional, unul fără loc de muncă sau ceva asemănător… Eu, însă, ştiam prea bine ce m-ar fi aşteptat, cu soţul colindând toată ziua prin oraş ca să câştige de-o masă şi cu resturi de la vreo spor*tula ca* să pun în oală ceva de mâncare!

— Încep să înţeleg, zâmbi Aurelius. Soluţia pe care ţi-o propunea Papinius nu era pe măsura aşteptărilor tale… aşa că te-ai gândit cu tot dinadinsul să-i propui o altă variantă.

— Oh, în privinţa asta s-a lăsat convins foarte uşor, recunoscu Priscilla. De fapt, sunt gravidă.

— Oh, zei! gemu senatorul.

— Papinius, continuă fata, voia să fie sigur înainte de

căsătorie că eram în stare să-i aduc pe lume urmaşi. Ar fi trebuit să-l vezi atunci când a aflat de sarcină! El, întotdeauna atât de sever, a început să râdă în hohote, închipuindu-şi ce faţă aveau să facă fiul şi nora sa atunci când urmau să afle vestea. Şi nimeni nu putea să fie împotriva căsătoriei noastre, mi-a explicat el, pentru că făcea parte pe deplin din tradiţia strămoşilor lui.

— Şmecher bătrân şi libidinos… murmură Aurelius, amintindu-şi de un precedent ilustru: Cato, cel care susţinea cu mare severitate moş *mai**orum, ce*rtat de nora sa că se strecura deseori în patul servitoarelor, reacţionase punând mâna pe o tânără plebee care i-a făcut imediat un copil şi acesta a devenit moştenitor al averii tatălui, având aceleaşi drepturi ca nobilii săi fraţi vitregi.

— Aşadar, Papinius a primit cu mare bucurie vestea.

— A fost fericit! Alaltăieri s-a apucat să scrie contractul nupţial, spunându-mi că urma să-l citească şi celorlalţi în aceeaşi seară. A doua zi de dimineaţă a fost găsit mort.

— Unde este exemplarul care a rămas la el?

— Este clar că l-au făcut pierdut. Dar eu n-o să mă las şi n-o să stau să îndur porcăria asta: vreau să-i dau în judecată pe asasini şi să-i oblig să-mi recunoască drepturile! declară Priscilla cu hotărâre în glas.

— Imposibil, dragă, o dezamăgi Aurelius. La Roma, niciun copil, legitim sau nelegitim, nu poate avea pretenţii la averea tatălui său. Cetăţenii Urbei hotărăsc prin testament cui îşi lasă bunurile şi au dreptul să le lase chiar unui străin, dezmoştenindu-i astfel pe propriii copii. Prin urmare, chiar dacă ai reuşi să obţii o recunoaştere a paternităţii – şi am îndoieli serioase că ai putea face aşa ceva – nu ai pune mâna nici măcar pe un sesterţ…

— Vreau ca oamenii aceia de nimic să plătească pentru ceea ce au făcut! continuă să insiste fata.

— Înţelegi asta în sens literal? replică senatorul, pe

un ton în care se simţea limpede sarcasmul. Sigur, este neplăcut că rudele bătrânului satir l-au scos din braţele tale printr-un omor; totuşi, dându-ţi nişte bani, ar putea evita o acuzaţie de paricid…

— Tocmai asta era ideea, recunoscu Priscilla cu o candoare neruşinată. Am venit la tine pentru că Papinius era convins…

— Că eu eram destul de nebun ca să ajut o şantajistă fie ea şi drăguţă, trase concluzia Publius Aurelius. Dar uite că se înşela: dacă aş descoperi cine l-a ucis pe colegul meu, m-aş grăbi să-l predau autorităţilor, iar tu ai rămâne, prin urmare, cu buza umflată. Acum, că ştii cum gândesc, tot mai vrei să mă ocup de afacerea asta?

— Da, declară cu hotărâre fata.

— Bine, spuse senatorul. Atunci, înainte de toate, să lămurim un lucru: eu nu am şaptezeci de ani şi nicio noră pe care s-o fac să turbeze de furie; de asemenea nu sunt genul de bărbat căruia o şmecheră mică să-i vâre în cap ideea căsătoriei… înţelegi ce vreau să spun?

— Oh, îţi jur că nu m-am gândit nici măcar o clipă la aşa ceva, nobile Statius! se grăbi să-l asigure Priscilla, acoperindu-şi imediat umerii de pe care cu câteva clipe înainte lăsase să-i alunece *palia*.

— Mă bucur că ai priceput, fată dragă. Şi acum, vru s-o expedieze Aurelius, întoarce-te acasă iar eu am să mă duc să prezint condoleanţe rudelor logodnicului tău.

— Nu am unde să mă duc, se văietă Priscilla. *Cenaculum* din Suburra în care locuiam cu tatăl meu aparţine familiei Papinius şi azi-dimineaţă a venit un sclav al familiei ca să mă dea afară…

— Mă rog, dar nici aici nu poţi rămâne, o înştiinţă Aurelius.

— De ce nu? întrebă ea şi veni mai aproape de el.

— Ştii foarte bine de ce! răbufni senatorul, pierzându-şi răbdarea, după care îl strigă pe Castor.

— Da, *domine*! apăru imediat secretarul, prefăcându-se cu o nevinovăţie ostentativă că nu trăsese cu urechea din spatele uşii.

— Spune să mi se pregătească litiera, Castor… O ducem pe fata asta acasă la Pomponia. Buna matroană are o slăbiciune pentru fetele seduse şi abandonate; iar când va afla că Priscilla este şi însărcinată se va face luntre şi punte ca s-o ajute.

— Îndată, *domine*! se supuse secretarul, în timp ce fata să lăsa condusă afară, întrebând cu glas catifelat:

— Contez pe tine, senatorule!

— Sigur că ştiam! Tu crezi că eu nu sunt în stare să aflu tot ce se întâmplă? se lăudă Pomponia, mândră de reputaţia sa de bârfitoare extrem de bine informată. Am aflat că moşneagul acela libidinos profita de o fată săracă şi lipsită de apărare chiar din ziua în care a început toată tărăşenia!

— Deci, este chiar adevărat… se miră Aurelius.

— Perfect adevărat. Relaţia dura de câteva luni şi se zvonea că Papinius va ajunge în cele din urmă să şi-o aducă pe Priscilla în casă ca *paelex*, sau de-a dreptul ca soţie; treaba asta, după cum îţi poţi imagina, le dădea bătăi serioase de cap molâului de băiat şi scorpiei care era nora.

— O cunoşti?

— Pe noră? Cum să nu? Atât de bine încât aş fi dispusă s-o ţin la mine pe protejata ta cât ar fi nevoie, doar ca s-o fac să se înverzească de ciudă. Ca să-ţi faci o idee despre cât le este prietenelor de simpatică, află că la termele pentru femei au poreclit-o Mătrăguna!

— Oh, ce nume drăguţ! Dar ce-mi poţi spune despre Papinius cel tânăr?

— Este un încuiat, obtuz şi insipid: închipuie-ţi că n-a lăsat-o pe prietena mea Servia Quinta să-şi susţină cauza la proces, obligând-o să-şi ia ca reprezentant un bărbat, de

parcă în Urbe n-ar exista o mulţime de avocate, cum ar fi faimoasa Hortensia!

— Este, pe scurt, un tip de modă veche… reflectă senatorul.

— Puţin spus! îl corectă Pomponia cu înverşunare. Este un barbar troglodit care şi-ar dori ca toate matroanele să umble acoperite din cap până în picioare ca nişte cârnaţi cu chip de femeie! Dar să ştii că nu poate păcăli pe nimeni arătându-se atât de aspru în lume: toată lumea a aflat că în casa lui soţia porunceşte…

— Au mulţi copii, nu-i aşa?

— Nouă mucoşi cu aere, pufni matroana. Perfecţi, moralişti şi înfumuraţi ca părinţii lor!

— Îmi vine să cred că nu sunt nişte persoane prea agreabile… Dar crezi că ar fi în stare de crimă ca să împiedice căsătoria bătrânului?

— Ba bine că nu! declară Pomponia pe un ton care nu admitea replică. Nu uita că, la Roma, indiferent de vârsta pe care o are, *domina* este întotdeauna soţia unui *paterfamilias* şi toate celelalte femei din casă trebuie să i se supună cu tot respectul… înfumurata aia de Annia, obişnuită să facă numai ce-i trece ei prin minte, nu s-ar fi resemnat niciodată să-şi plece capul în faţa tinerei soţii a socrului său.

— Bine, dar lucrul acesta nu este un motiv ca să ucidă, obiectă Aurelius.

— Îţi dau unul mai bun dacă vrei neapărat, îi replică Pomponia. Fiind siguri că vor pune mâna pe întreaga avere a bătrânului, cei doi soţi şi-au logodit fetele cu cele mai bune partide din Urbe, promiţându-le viitorilor gineri o zestre mare, în schimbul unui sprijin pentru cariera băieţilor. Noua căsătorie a capului familiei însemna, prin urmare, mult mai mult decât încălcarea orgoliului lor personal: naşterea unui alt copil, de care bătrânul s-ar ataşat cu entuziasmul unui tată vârstnic, ar fi putut

răsturna cu totul drepturile la moştenire. Ce mobil mai bun ar putea fi pentru o crimă?

— Aşa încât, trase concluzia Aurelius, cuplul acela de şmecheri îşi făcea singur dreptate… m-ai convins, Pomponia, acum nu mai trebuie decât să găsim dovezile.

— Dacă Mătrăguna a fost aceea care l-a ucis, n-ai nicio şansă: este suficient de şireată încât să nu lase la faţa locului niciun indiciu, Papius cel tânăr, însă, este un îngâmfat atât de plin de el, încât se crede invulnerabil. Roagă-te zeilor ca el să fie vinovatul; ai avea mult mai multe posibilităţi ca să-l demaşti! îl avertiză matroana. Dar, acum, lasă-mă să mă ocup de sărmana Priscilla. Cine ştie, în situaţia ei, poate că are poftă de ceva mai special. Aş putea să comand nişte stridii proaspete din lacul Lucrinus, sau…

În timp ce grijulia matroană se străduia să-i fie pe plac fetei care-i fusese dată în grijă, Publius Aurelius consideră nimerit să nu mai zăbovească. De altfel, îl aştepta o vizită acasă la colegul său răposat.

Senatorul Statius porunci nubienilor să oprească în faţa îndoliatei *domus* care se înălţa dincolo de Forumul Olictorius.

Papinius cel tânăr nu fu deloc mirat când îl văzu sosind şi-l întâmpină cu obrajii fardaţi în negru şi părul într-o dezordine studiată, o imagine perfectă a unui fiu aflat într-o stare cumplit de dureroasă.

— Ai venit pentru carte, nu-i aşa? îl întrebă fără nicio introducere.

Publius Aurelius avu grijă să nu nege, deşi nu avea habar despre ce vorbea gazda sa.

— Tata tocmai o citea chiar în noaptea dinaintea Calendelor, cu puţin timp înainte de a se simţi rău şi, de pe patul de moarte, ne-a rugat de mai multe ori să ţi-o înapoiem, îi explică Papinius cel tânăr, fără a-şi ascunde mirarea faţă de dorinţa atât de ciudată a părintelui său.

Bătrânul voia, aşadar, ca el să primească un volum în care poate că se aflau dovezile crimei, se gândi Aurelius, înfiorându-se. Desigur, dacă muribundul nu şi-ar fi exprimat dorinţa de faţă cu atâţia martori, fiul s-ar fi ferit să-i mai dea cartea aceea. Chiar şi aşa, însă, ar fi avut tot timpul să şteargă din sulul de papirus orice indiciu despre cele petrecute…

— Mă miră foarte tare dorinţa tatălui meu, continuă stăpânul casei. Credea, că, da fapt, erai în relaţii foarte proaste cu tatăl meu…

— Nu, te înşeli, minţi cu neruşinare Aurelius. Ba chiar, în ultima vreme, se născuse între noi o prietenie strânsă. Dar povesteşte-mi cum a murit.

— Inima, oftă Papinius cel tânăr. L-am găsit cu capul căzut pe papirusul din care citea: vasul cu jar era stins, iar lumânarea se consumase pe jumătate. După toate probabilităţile n-a mai avut putere să sune la timp din clopoţel ca să ceară ajutor şi, când, în cele din urmă, a reuşit, nu mai era nimic de făcut… Singura noastră consolare este că s-a stins fără să sufere, în braţele noastre, adăugă stăpânul casei, mângâindu-şi bărbia cu o mână asudată în care ţinea sigiliul de onix al tatălui său, ceea ce îi conferea depline puteri ca pate*rfamilias.*

— Dar cum de i s-a făcut rău, aşa, din senin? vru să ştie Aurelius. Tatăl tău părea să se bucure în ultima vreme de o stare bună de sănătate…

— Într-adevăr, aşa este, recunoscu tânărul. A dus întotdeauna o viaţă simplă şi fără excese, aşa cum se cuvine să aibă un bun roman: mese frugale, vin puţin, fără lux…

— Fără femei… continuă Aurelius pe un ton cât se poate de neutru.

— La vârsta lui, nici vorbă de aşa ceva! sări ca ars Papinius, cu un gest de revoltă.

— Ei, n-ar fi fost primul, preciză senatorul.

— Eu îţi spun că… vru să continue celălalt, privind în jur în căutare de ajutor. Soţia sa, care trăgea, evident, cu urechea, apăru iute ca fulgerul, dând într-o parte perdeaua dinspre sufragerie.

— În casa noastră se respectă tradiţiile, aşa că nimeni nu şi-a permis să-şi vâre nasul în treburile personale ale socrului meu, interveni ea cu o voce tăioasă.

Publius Aurelius o privi pieziş pe faimoasa Mătrăgună şi-şi dădu seama că niciodată o poreclă nu fusese mai potrivită: femeia era slabă ca un băţ şi avea buzele atât de subţiri că păreau marginile unei răni prost cicatrizate. Bărbia îi era ascuţită, iar ochii mici, mobili şi plini de răutate. La jumătatea corpului scheletic, pântecele deformat de prea multe sarcini părea fleşcăit ca un burduf din piele de capră stors până la ultima picătură de un călător pe cămilă rătăcit prin deserturile africane.

O înfăţişare perfectă de asasină, remarcă senatorul, făgăduindu-şi că nu se va întoarce niciodată cu spatele la ea fără să poarte un pieptar de protecţie. Alături de ea, puhavul său soţ cu o expresie solemnă şi slugarnică părea să-şi justifice existenţa doar pentru a fi contrarul femeii.

— Oricum, a fost o adevărată nenorocire, tocmai acum când era pe cale să se recăsătorească, spuse aparent într-o doară Publius Aurelius.

— Ce-i cu aiureala asta? păli moştenitorul.

— O prostie, nici nu ştiu cum de ţi-a putut trece prin minte aşa ceva! se revoltă soţia, făcând gura pungă într-un zâmbet dispreţuitor.

— Chiar el mi-a spus, acum câteva zile, când stăteam de vorbă pe treptele Curiei… nu se lăsă patricianul care, după atâţia ani petrecuţi alături de Castor, ştia de-acum să scoată din gură orice enormitate fără ca nimeni să poată bănui ceva.

— Sărmane Statius, te-ai lăsat păcălit ca un copil; e clar că socrul meu îşi bătea joc de tine! Ştii bine cât de

mult îţi condamna socrul meu nebuniile, mai ales în materie de femei, şi, dat fiind că toate criticile lui nu aveau asupra ta niciun efect, s-a gândit că, recurgând la ironie, te-ar putea face să înţelegi cât de ridicol poate deveni un om incapabil să-şi păstreze neatinsă *dignitast* explică în grabă Mătrăguna, arătându-se suficient de vicleană ca să dea o explicaţie nevinovată a cuvintelor socrului ei, încercând chiar să le dezmintă.

— Înţeleg… murmură Aurelius, încercând să obţină un ultim lucru. Aş putea vedea camera în care a murit?

— Din păcate s-a făcut deja curat acolo! îl refuză matroana, înainte ca soţul ei să poată spune ceva. Dar, dacă doreşti să aduci un ultim omagiu trupului său neînsufleţit, opreşte-te în atrium, în timp ce eu mă duc să-ţi aduc cartea.

Senatorul nu mai putea face altceva decât să-şi ia rămas bun prin câteva cuvinte potrivite pentru o asemenea tristă împrejurare.

La scurt timp după aceea, Castor îl întâlnea pe stăpânul său în lectica oprită în Forum Olictorius.

— Bine că m-am gândit să stau de pază la uşa din dos, *domine*! îi spuse alexandrinul senatorului. Am oprit din drum un curier din Lanuvium care trebuia să înmâneze o scrisoare personală capului familiei: acum două zile nu l-a găsit acasă şi ieri prostul de Papinius cel tânăr a refuzat să-l primească.

— Să nu-mi spui că ai pus mâna pe sulul acela de papirus, Castor! rânji patricianul.

— Bineînţeles, stăpâne. Am norocul să mă bucur de o înfăţişare distinsă, iar azi-dimineaţă, din întâmplare, purtam cea mai elegantă tunică de-a ta; sigur că mi-a fost uşor să-l păcălesc pe curier făcându-l să creadă că eram stăpânul casei, preciză libertul, dându-i senatorului mesajul.

Publius Aurelius citi în grabă ce scria şi se încruntă.

— Ah, aşa este! exclamă. Mincinoasa aia mică… şi fără să mai adauge ceva, strecură papirusul sub perna litierei, fiind sigur că secretarul îi cunoştea deja conţinutul.

— Castor, îi porunci libertului, cercetează în cartierul în care trăia Priscilla şi află când s-a întâlnit ultima oară cu un anume Lucceios.

După ce grecul se făcu nevăzut, Publius Aurelius se întinse câteva clipe pe perne şi închise ochii, căutând să-şi întipărească în minte fiecare detaliu al vizitei pe care o făcuse în casa familiei Papinius. Din examinarea sumară a corpului aşezat pe catafalc nu putuse afla mare lucru: singurele semne vizibile era câteva arsuri mici pe mâna dreaptă şi o vânătaie de pe frunte, pe care bătrânul şi-o făcuse probabil când se lovise cu capul de masă.

Era apoi cartea. Senatorul desfăşură volumul care îi fusese lăsat ca moştenire de bătrânul său coleg şi descoperi spre marea lui uimire că era vorba despre o ediţie parţială a poeziilor lui Catullus.

O lectură care nu se potrivea deloc cu austerul senator: oare Papinius Postumus să-şi fi pierdut capul într-un asemenea hal pentru tânăra sa protejată încât să devină un cititor pasionat de poezie erotică? Nu, se corectă el, desfăşurând în continuare ciudatul *volumen* pe care-l avea în faţă: nu erau decât cele mai nevinovate şi cuviincioase versuri ale poetului, cele în care îşi exprima durerea pentru sfârşitul prea timpuriu al iubitului său frate.

Multas per gentes et multă per aequora vectus…" („După *ce a întâlnit atâtea neamuri şi a străbătut atâtea mări…*"), era începutul unui celebru poem. Dar privirea senatorului fu atrasă numaidecât de unul dintre versurile următoare: „Et mutam *nequiquam adloquerer cinerem…*" („*Vorbind în zadar cu cenuşa ta fără de grai…*"). *Deasupra* cuvântului cinerem se aflau *nişte* semne mâzgălite în grabă, cu o cerneală şi un scris diferit de cel al copistului care editase cartea.

XXXIV: treizeci şi patru, citi Aurelius cu mare tulburare. Ce putea însemna asta?

Poate un sclav: existau stăpâni care, având un mare număr de sclavi, reuşeau să-i deosebească doar dându-i fiecăruia un număr. Papinius, însă, adept al obiceiurilor austere rămase de la strămoşi, ţinea în casă doar vreo douăzeci de servitori pe care îi cunoştea, desigur, după nume.

Să fi fost un depozit bancar? Puţin probabil: de obicei, nu se foloseau cifre, ci numele clientului. Nici referirea la o cameră nu putea fi, pentru că vechea *domus* a familiei Papinius număra mult mai puţin de treizeci de încăperi.

Publius Aurelius făcu un efort să-şi amintească mai bine cum era împărţită casa. Din atrium se deschideau două uşi înalte şi înguste care dădeau în două camere: cea din dreapta era pentru primirea musafirilor, iar cealaltă, mai mică, în care fusese găsit cadavrul servea de birou şi bibliotecă.

Biblioteca? Sigur, asta era, biblioteca! sări în sus senatorul, lovindu-se cu palma peste frunte: scriind numărul acela, Papinius voia să indice o altă carte, între paginile căreia reuşise să ascundă un indiciu înainte de a chema pe cineva în ajutor!

Trebuia neapărat să pună mâna pe cartea aceea şi asta cât mai repede. Dar cum să intre din nou în casă? Purtătorii nubieni, cu pielea lor neagră ca abanosul, nu trecuseră neobservaţi în rândul servitorilor; prin urmare, Castor nefiind acolo, nu-i mai rămânea decât să acţioneze el în persoană.

— Ei, tu! îmi vinzi hainele tale? întrebă pe un trecător care trăgea cu greu după el un cărucior plin de cuşti cu găini.

Omul se codea:

— Sunt din stofă bună: le port de douăzeci de ani şi

ar putea să mă mai ţină încă pe-atâta…

— Îţi dau pe ele un dinar şi-ţi mai cumpăr şi o pereche de cocoşi, îi propuse patricianul, făcând să zornăie monedele din pungă.

La scurt timp după aceea, travestit în tunica grosolană a vânzătorului de păsări, Publius Aurelius bătea la uşa din dos a casei lui Papinius, ţinând sub braţ cele două zburătoare gălăgioase care trebuiau să-i uşureze trecerea.

— Mă aşteaptă cei de la bucătărie, spuse el, dispărând de îndată către bucătărie, ascunzând în drum, în spatele uşii de la o cămară cei doi cocoşi cu picioarele legate. După ce scăpă de orătănii, putu începe percheziţia.

Sufrageria în care bătrânul îşi găsise moartea nu putea fi decât primul la stânga, gândi Aurelius în timp ce înainta pe coridor, mulţumit că respectarea riguroasă a tradiţiei îl făcuse pe bătrânul său coleg să păstreze intactă structura acelei căsoaie strămoşeşti, fără a ceda tentaţiei noilor stiluri arhitectonice.

Senatorul deschise uşa bibliotecii şi se strecură înăuntru. Contrar spuselor Anniei, încăperea nu fusese încă dereticată: perdelele din spatele sobei cu jăratic erau pline de praf, iar pe masa lungă, dreptunghiulară, erau împrăştiate într-o dezordine grăitoare hârtiile bătrânului, ca şi cum cineva le-ar fi examinat cu cea mai mare atenţie. Aceeaşi dezordine domnea şi printre sulurile de pe rafturi, la capetele lor atârnând bucăţele triunghiulare de piele care indicau, în loc de titlu, un număr crescător.

Aurelius căută pe toate rafturile, fără a reuşi să găsească pe nicăieri cel de-al treizeci şi patrulea volum. După o vreme, fu nevoit să renunţe. Erau două posibilităţi: fie se înşelase amarnic, fie moştenitorii cercetaseră amănunţit cartea lui Catullus, înainte de a i-o preda, şi, descifrând aluzia, se grăbiseră să distrugă acel sul la care se referea însemnarea.

Cine ştie ce ascunsese bătrânul în sulul acela de papirus… exemplarul semnat al contractului nupţial sau un document oficial prin care recunoştea paternitatea copilului din pântecele Priscillei? Ce naiv fusese să creadă că un asemenea şiretlic de doi bani ar fi fost suficient pentru a-i păcăli pe lacomii moştenitori! După toate probabilităţile, nu-şi închipuise că va cădea victimă unei crime; aşa încât, luat prin surprindere, probabil că fusese nevoit să ascundă papirusul în scurtul timp pe care-l avusese la dispoziţie înainte de a-şi pierde cunoştinţa.

Dacă Papinius Postumius nu murise de inimă, înseamnă că băuse otravă, reflectă patricianul. Dar cum şi de către cine îi fusese dată?

Sigur că da, vinovăţia fiului şi a nurorii nu era câtuşi de puţin sigură: mesajul interceptat de Castor îl obliga, de fapt, să ia în considerare cel puţin alte două ipoteze, în afară de aceea a paricidului.

Prima ar fi fost ca Priscilla, dezamăgită că ambiţiile sale nu se realizaseră, să pună pe seama rudelor vârstnicului său logodnic o intenţie ucigaşă total inexistentă, schimbând astfel în crimă o moarte din cauze naturale. A doua, mult mai neplăcută, se referea la posibilitatea ca energica fată din popor – sau un complice de-al său – să fi retezat firul vieţii bătrânului Papinius. Despre intenţiile bătrânului de a se căsători nu exista, de fapt, nicio dovadă, în afară de cuvântul aşa-zisei logodnice şi, în orice caz, un asemenea plan ar fi eşuat de îndată ce o anumită scrisoare avea să ajungă la destinaţie…

În timp ce în mintea patricianului se învălmăşeau asemenea gânduri, privirile sale rătăceau neobosite prin penumbra camerei goale, de la rafturile prăfuite la picioarele de forma labelor de leu ale marelui vas pentru jăratic, de la lumânarea arsă pe jumătate la pana încă înmuiată în cerneala din călimară cu care fusese scrisă cifra misterioasă.

Dintr-odată, atenţia lui Aurelius fu atrasă de o dâră în formă de cerc rămasă pe marmura neagră a mesei. Părea să fie urma unei amfore, a unui vas sau a unui obiect asemănător: poate că era vorba tocmai despre vasul în care fusese otrava, îşi spuse patricianul, hotărându-se să examineze mai atent urma aceea.

În aceeaşi clipă, un glas răsunător se auzi dinspre camerele sclavilor.

— Cine a adus aici orătăniile astea? striga şeful servitorilor care, atras de zarva cocoşilor, îi descoperise în spatele uşii de la cămară.

Publius Aurelius ţâşni afară din sufragerie, căutând în grabă vreo scuză salvatoare pentru a-şi justifica prezenţa în *domus*.

Dar nu avu nevoie de aşa ceva: chemat de un ordin aspru al Anniei, şeful servitorilor îşi pierdu imediat orice interes pentru bietele păsări, deschizându-i patricianului o nesperată cale de scăpare.

Fără a mai sta pe gânduri, Aurelius alergă spre ieşire şi se pierdu în lungul străzii.

— Da, bătrânul se dusese la casa în care locuia Priscilla, în după-amiaza de dinaintea morţii sale, raportă Castor. Mulţi oameni l-au recunoscut…

Prin urmare, fata avusese ocazia să-l facă să bea otrava, deduse de aici Aurelius.

— Cu toate acestea, continuă grecul, acum, mort fiind, nu ne este de prea mare folos să demonstrăm că Papinius se distra cu o femeie liberă: nu putem cita, desigur, în faţa tribunalului, pentru *stuprum*, cadavrul său! Cât despre copil care se va naşte, va fi extrem de greu să dovedim că era al lui: chiar dacă nu ţinem seama de scrisoarea aceea, avem de-a face cu o fată singură, pentru a cărei comportare nu poate garanta nimeni…

— Spune-mi, Castor, ai aflat ceva despre Lucceius acela? vru să ştie senatorul.

— Este un tânăr frumuşel şi dintr-o familie onorabilă, cu posibilităţi economice destul de slabe, fu răspunsul secretarului. Priscilla a fost văzută de mai multe ori împreună cu el la Abatorul Liviei. Ultima dată s-au întâlnit acum mai bine de o lună; de atunci, băiatul a rămas în permanenţă la Lanuvium şi s-a întors la Roma abia astăzi.

— Cu asta suntem terminaţi! răbufni Publius Aurelius. Dacă Priscilla insistă cu reclamaţia ei, soţii Papinius vor susţine că ea l-a ademenit pe bătrân ca să stoarcă de la el bani pentru amant. Din păcate, mărturia unei femei este foarte uşor de anihilat: este suficient să cauţi un pic în trecutul ei ca să descoperi cea mai mică slăbiciune, de preferat cu caracter sexual; şi, chiar dacă nu se poate găsi nimic, întotdeauna se poate inventa câte ceva pe baza unor bârfe.

— Aşa este! aprobă libertul. Tocmai atacând reputaţia Clodiei, Cicero a obţinut achitarea lui Celius. Şi la fel o să se întâmple şi de data asta: îndată ce Priscilla va pune piciorul în tribunal, o s-o facă bucăţi. Doar dacă nu cumva s-ar putea demonstra că Papinius cel bătrân a fost ucis…

— Cu condiţia să fie adevărat, oftă senatorul.

— Te îndoieşti de asta?

— Ca să fiu sincer, da. Nu avem nimic care să susţină teza crimei.

— Uiţi cartea: Papinius ţi-a lăsat-o special ca să-l poţi demasca pe asasin.

— Şi asta este doar o presupunere. S-ar putea ca acea cifră, treizeci şi patru, să facă parte dintr-o simplă listă de cheltuieli.

— Puţin probabil, *domine*. De ce, atunci, un încuiat de senator care nu avea nici urmă de simpatie pentru tine ţi-ar fi lăsat ca moştenire o carte?

— Mai este şi altceva, adăugă Aurelius. Pomponia şi-a trimis la treabă iscoadele ca să afle în amănunţime ce s-a

întâmplat în ultimele clipe ale vieţii lui Papinius Postumius. Toate mărturiile lor raportează că a murit liniştit, având în jur întreaga familie: dacă ar fi avut bănuiala că fusese otrăvit, n-ar mai fi rămas atât de liniştit ştiind că în faţa sa se afla probabilul ucigaş.

— Poate că-şi râdea în barbă, gustând înainte de moarte satisfacţia pentru gluma teribilă pe care o făcuse pe seama rudelor! Ai de-a face cu oameni foarte şireţi, *domine* –, de data asta iscoadele Pomponiei, oricât ar fi ele de pricepute, nu sunt suficiente. Aici ai nevoie de un maestru!

— Tu, Castor? întrebă patricianul, fără a-şi ascunde ironia.

— Evident! Pentru patruzeci… nu, să zicem cincizeci de sesterţi, se corectă în grabă libertul, sunt dispus să mă strecor în casa aceea şi s-o întorc pe dos ca pe-o mănuşă. Este cam târziu pentru a căuta noi indicii, ştiu, dar o asemenea crimă pute atât de tare că lasă întotdeauna ceva urme prin aer, chiar după ce au fost deschise ferestrele…

— Iar tu ai un miros ca de copoi, îi răspunse Aurelius, dând din cap aprobator. Încearcă, atunci, şi Hermes să-ţi vină în ajutor!

— Nu te teme, *domine*, îl încurajă Castor. Hermes, zeul tâlharilor, este protectorul meu.

În dimineaţa următoare, patricianul, după ce avusese de învins rezistenţa îndârjită a bănuitoarei Pomponia, se plimba cu Priscilla în grădina prietenei sale: dorise ca această întâlnire să aibă loc în aer liber, sigur fiind că iscoditoarea matroană, străduindu-se s-o protejeze pe fată, ar fi plasat cel puţin o duzină de slujnice care să tragă cu urechea de după perdele.

— Ce voiai să-mi spui, nobile senator? întrebă Priscilla, oprindu-se alături de el sub umbrarul de viţă de vie.

— Voiam să te întreb despre Lucceius, spuse el Ură

nicio introducere.

— El nu are niciun amestec în toată povestea asta!

— Un bătrân bogat, un tânăr sărac, dar frumos, o fată cu necazuri… Asta dă de gândit, nu crezi?

— Lucceius îmi plăcea foarte mult, răspunse Priscilla cu amărăciune. Dacă aş fi avut cea mai mică speranţă să mă mărit cu el, cu siguranţă n-aş fi acceptat să mă combin cu un bătrân ca Papinius care era deja cu un picior în barca lui Caron. Dar Lucceius are obligaţii; părinţii lui i-au hărăzit încă de la naştere ca logodnică o verişoară îndepărtată. Aceasta avea ca zestre o moşie frumoasă…

Şi totuşi, îşi spuse Aurelius, chiar ca soţie a lui Papinius, nimic nu te-ar fi putut împiedica să te întâlneşti pe ascuns cu iubitul tău, în pofida celorlalţi. În rest, trebuia doar să ai răbdare: ştiai că vei rămâne văduvă în scurt timp, cu ceva bani puşi deoparte şi cu o căsătorie de prestigiu în urmă; după aceea, Lucceius ar fi cerut rapid divorţul şi…

Priscilla îl întrerupse pe un ton furios:

— Şi ce-i cu asta? Ei bine, mărturisesc: m-am gândit că Papinius nu va trăi o veşnicie, dar între timp îi ofeream câţiva ani de linişte! Lucrurile mergeau cum nu se poate mai bine când…

— Destinul a hotărât altfel.

— Nu Destinul, nobile senator: Annia, soţul ei şi tot neamul lor blestemat! Şi acum eu port în pântece un copilaş pe care urma să-l cheme Vipsanius Priscus Spurius! strigă ea, scoasă din minţi. Spurius era numele care, în cazul copiilor nelegitimi, se adăuga la numele bunicului din partea mamei şi se transmitea tuturor descendenţilor.

— În fond, nu este o tragedie, încercă s-o consoleze Aurelius. În Urbe trăiesc foarte mulţi cetăţeni cumsecade care poartă acest nume fără să le fie ruşine de el. Iar în ce-i priveşte pe alţii… chiar crezi că toţi au fost concepuţi în

patul conjugal?

— Dar în venele fiului meu curge sânge de patrician! protestă fata.

— Mare scofală! nu mai răbdă senatorul. Dacă l-ai cunoaşte mai bine pe Papinius cel tânăr, ţi-ai dori ca acest copil să fie al lui Lucceius!

— Ştii bine că nu ar fi posibil aşa ceva; am schimbat cu el doar câteva vorbe şi acelea fără importanţă, se apără Priscilla.

— Chiar fără importanţă? întrebă, neîncrezător, Aurelius.

— Nu mă crezi! îi replică ea, peste măsură de jignită.

— Ceea ce cred eu n-are importanţă, precizează senatorul. Contează în schimb ceea ce se va spune la tribunal dacă vei face prostia să-i citezi pe moştenitorii nobilului tău logodnic.

Fata dădu să-l contrazică, dar tocmai în clipa aceea un sclav anunţă sosirea lui Castor şi Publius Aurelius puse capăt discuţiei, pornind către intrarea în casă.

— Ascultă, nobile senator! alergă după el Priscilla. Îţi jur că nu m-am comportat niciodată ca o fată uşuratică; iar acum sunt gata să fac orice, numai să-i văd pe monştrii ăia pe banca acuzaţilor!

— Chiar orice? repetă Aurelius apropiindu-se, brusc interesat.

Priscilla închise ochii atunci când mâna lui alunecă mângâindu-i gâtul, apoi sânii pietroşi, până la pântecele încă plat care îi păstra cu străşnicie secretul. Degetele senatorului urcară cu delicateţe către faţa crispată a fetei, oprindu-se pentru o clipă deasupra inimii care bătea nebuneşte: prea mare emoţie la o femeie gata să cedeze primului venit, se surprinse el gândind. Şi dacă, la urma urmelor, Priscilla spunea adevărul?

— Stăpâne! îl strigă de departe Castor. Am veşti importante!

— Vin imediat, răspunse patricianul şi se răsuci pe călcâie lăsând-o pe Priscilla încremenită, cu ochii încă închişi.

După o oră, în *oechus* din casa de pe colina Viminalului, Publius Aurelius şedea tolănit pe un triclinium, luând o gustare frugală cu midii fripte pe cărbuni, raci cu sos şi arici de mare prăjiţi în suc propriu. Pentru că nu era vorba despre un prânz propriu-zis, ci doar de un simplu *ientaculum*, nu-l serveau decât trei sclavi, două slujnice şi paharnicul care amesteca mereu în vinul fierbinte de Setinus din craterul care trona pe masa specială pentru băuturi.

— Aveai dreptate în privinţa urmei lăsate pe masă, îi raportă secretarul care se vedea că fusese ajutat din plin de Hermes. Acolo fusese pusă o amforă cu vin, amestecat cu pelin ca să fiu mai precis: Papinius Postumus bea câte puţin din vinul acesta pentru că îl ajuta la digestie.

— Pelinul are o aromă foarte puternică, remarcă Aurelius. Este ideal ca să acopere gustul amar al unei otrăvi.

— Mi-ar plăcea să-ţi confirm o asemenea eventualitate, *domine* –, din păcate, însă, trebuie să te dezamăgesc: servitorul care a ajuns cel dintâi în sufragerie este sigur că a văzut, lângă corpul prăbuşit al stăpânului său, vasul cu sigiliul neatins; în plus, cupa aşezată lângă lumânare părea cu totul uscată, ca şi cum nimeni nu ar fi băut din ea. Dar, fiindcă veni vorba de băut… şi Castor făcu semn paharnicului să-i umple cupa din nou.

— Cum de ai reuşit să câştigi încrederea servitorilor fără a fi descoperit de Annia? fu curios să afle senatorul, făcându-i plăcere să constate cât de iscusit era libertul său.

— Am luat locul unuia dintre *libitinarii* trimişi să ia masca mortuară a răposatului, *domine*, presupunând că membrii familiei nu vor dori să fie de faţă la un moment

atât de macabru. M-a costat douăzeci de sesterţi…

Aurelius mârâi, ştiind prea bine că secretarul nu dăduse mai mult de cinci.

— Ai descoperit măcar ce s-a întâmplat cu amfora? întrebă el.

— Se pare că Papinius cel tânăr ar fi alergat s-o ia de acolo, în grabă şi cu furie, de îndată ce părintele său şi-a dat ultima suflare. Slujnicele care erau de faţă spun că părea foarte mirat că vasul mai era încă pecetluit şi că l-a învârtit de câteva ori în mâini, parcă nevenindu-i să-şi creadă ochilor. A arătat apoi amfora nevestei sale, şoptindu-i ceva, după care a alergat să verse conţinutul în latrină.

— În latrina servitorilor? se miră Aurelius.

— Da, *domine*, cea pe care o folosesc sclavii. Stăpânii nu calcă niciodată pe acolo, preferând să li se aducă oala de noapte sau scăunelul special.

— Prin urmare, amfora era intactă şi totuşi Papinius s-a grăbit s-o golească înainte chiar de a căuta sulul acela compromiţător… Un asemenea amănunt ar putea însemna foarte mult, Castor, şi, de altfel, îmi ia o povară de pe suflet. Priscilla este o fată simpatică; ideea de a cere să fie condamnată la moarte nu-mi surâdea deloc.

— Merit un premiu, nu-i aşa? întrebă grecul, plin de speranţă.

— Uite aici o jumătate de aureus, plus cei douăzeci de sesterţi pe care i-ai dat cioclului, din care sunt sigur că ţi-ai luat deja o bună parte, acceptă senatorul, vârând mâna în pungă.

— Mai lipseşte doar dinarul pe care l-am dat slujnicelor, îi aminti grecul.

— Un dinar de argint pentru o mică destăinuire? se miră patricianul.

— Ei, ca să-ţi spun drept, fetele erau atât de încântate să mă cunoască încât n-am avut inimă să le

dezamăgesc, recunoscu libertul.

— Castor, petrecerile tale personale nu mă privesc! îi puse în vedere stăpânul.

— Cum crezi, *domine*, murmură secretarul lăsând, resemnat, capul în jos. Ţi-aş mai arăta ceva, dar nu ştiu dacă este potrivit…

— Arată-mi imediat!

— Aici, *domine*, în timp ce mănânci? întrebă libertul prefăcându-se revoltat.

— Sigur, ce mai aştepţi? strigă senatorul, făcându-se că nu vede mâna lui Castor întinsă ca să primească un supliment la bacşiş.

— Dacă îmi porunceşti… se supuse grecul, privindu-l pe sub sprâncene pe Publius Aurelius, cu ochii care păreau acum doar două crăpături înguste.

La scurt timp după aceea, se întorcea aducând o lădiţă din lemn pe care o ţinea cu mâinile bine întinse în faţă, astfel încât s-o ţină cât mai departe posibil de faţă. Fără să spună vreo vorbă, veni în mijlocul camerei şi-i deşertă conţinutul în faţa tricliniumului pe care se afla stăpânul său.

Peste ghirlandele de frunze de viţă din mozaicul somptuos de pe pardoseala sălii plouă cu o grămadă de zdrenţe murdare, bureţi tociţi, praf, funingine, cenuşă, coji de mere, oase de pui, resturi de mâncare putrezite, rumeguş şi cioburi de amfore, iar o duhoare insuportabilă se răspândea până în cel mai îndepărtat colţ al încăperii.

Castor scutură bine lădiţa şi un beţişor de lemn putred se rostogoli pe mozaicul din centrul sufrageriei, ajungând pe pântecele gol al unei nimfe, într-o poziţie puţin spus indecentă.

— Zei ai Olimpului, Castor, ce-i cu porcăria asta? păli Aurelius, în timp ce secretarul era bucuros să se răzbune câtuşi de puţin pentru refuzul stăpânului de a-i mări bacşişul.

— Tot ce s-a măturat, stăpâne: nimic nu dezvăluie mai bine secretele unei mari *domus* decât o analiză atentă a gunoiului. Din fericire, în zăpăceala de după moartea lui Papinius, sclavii au uitat să scoată din curte gunoiul!

— Să vedem… făcu senatorul, părăsindu-şi locul de la masă pentru a răscoli prin grămada aceea urât mirositoare. Hai, ce stai, vino să mă ajuţi! îi porunci secretarului care aştepta la o distanţă apreciabilă.

— Trebuie să vin în mizeria aceea? întrebă, plin de scârbă, Castor, dar se lăsă şi el pe vine, ţinându-şi răsuflarea. Dar cum se face că tu, cu mirosul tău atât de sensibil, suporţi o asemenea duhoare? întrebă, mirat.

— Nu am miros deloc, sunt răcit, minţi patricianul străduindu-se să-şi ascundă greaţa pentru a nu-i da satisfacţie libertului.

După un control amănunţit, Aurelius se ridică triumfător, ţinând între degete un fragment de lut ars.

— Sunt nişte cioburi… s-ar putea să fie resturi de la faimoasa amforă. Am aflat că s-a întors în oraş Hipparh din Cesareea, un medic faimos care se pricepe la lucrurile astea; îi voi face o vizită chiar mâine. Acum, Castor, pregăteşte-mi baia şi toarnă în apă cât mai mult ulei parfumat. Ah, era să uit… uite, i-ai meritat cu prisosinţă! spuse senatorul întinzându-i alţi zece binemeritaţi sesterţi libertului care gemea, ţinându-se de stomac cu ambele mâini.

Castor clătină din cap, cântărind în palmă moneda. Observase, desigur, imediat cioburile acelea în grămada de gunoaie, dar cum putea rezista la ideea de a-l pedepsi pe sclifositul acela de Publius Aurelius Statius făcându-l să înoate prin mizeria aceea? Nu şi-ar fi putut închipui nici în ruptul capului că putea reuşi să se arate atât de indiferent…

— Simptomele pe care mi le descrii, nobile Statius, sunt cele ale unui atac de inimă obişnuit, comentă

Hipparh, medic, farmacist, chirurg, dentist şi om cu o curiozitate fără margini.

— Dar în ce priveşte amfora spartă?

— Nu-i lucru uşor să descoperim ce era în ea, răspunse învăţatul, muindu-şi vârful degetului în urma de vin care rămăsese pe fundul ciobului. Mirosi apoi îndelung degetul, ca un câine care adulmecă printre tufe mirosul oii rătăcite; în cele din urmă, îl atinse cu limba, încercând să-şi dea seama ce gust avea.

— Ei, fii atent, doar nu vrei să sfârşeşti ca bătrânul Papinius! îi atrase atenţia senatorul mirat de atâta imprudenţă.

— Un medic bun trebuie să poată recunoaşte toate mirosurile şi gusturile, afirmă Hipparh cu mândrie profesională. Cărţile nu sunt suficiente; în meseria noastră este nevoie de un stomac de fier. Dacă ţi-aş povesti câte am gustat şi mirosit în lunga mea carieră…

— Las-o pe altă dată! îl opri imediat Aurelius, deja serios pus la încercare prin minuţioasa examinare a gunoiului.

Dintr-odată, Hipparh din Cesareea se încruntă, se ridică brusc şi alergă să scuipe într-un vas de metal.

— Ce este? întrebă cu îngrijorare în glas patricianul.

— Un iz ciudat, neobişnuit la vin, oricât de condimentat ar fi… aş putea jura că este o otravă, dar nu pot să-ţi spun care…

— Prin urmare, Papinius a fost ucis!

— Nu prea cred, nobile Statius. O moarte prin otrăvire poate fi cu greu confundată cu un atac de inimă. În plus, vezi bine că dopul este încă sigilat, şi pentru a goli amfora, a fost necesar să fie spartă la baza gâtului, după cum o demonstrează marginea netedă a acestor două cioburi, îi explică medicul, arătându-i cum se îmbinau cele două fragmente ale vasului.

— Poate că asasinul a reuşit să injecteze substanţa

toxică în lichidul din interior, fără a rupe sigiliul, îşi dădu cu părerea Aurelius.

— Nu, îl contrazise Hipparh. Acest lucru ar fi fost posibil doar cu un dop de plută, în timp ce acesta este din cretă cernită.

Senatorul fu convins: omul acela îşi ştia meseria; în viitor, colaborarea cu el putea fi foarte preţioasă.

— Nu-ţi spune nimic faptul că pe mâinile cadavrului erau câteva urme foarte mici de arsură? mai întrebă el.

— Mă rog, îmi închipui că răposatul tău coleg şi le-a făcut înainte de a muri.

— Şi totuşi cărbunii din vas erau stinşi!

— Poate că doar la suprafaţă, îi replică învăţatul. Te poţi arde foarte uşor atunci când amesteci prin cărbunii rămaşi aprinşi sub cenuşă.

— *Cinerem*, cenuşa! exclamă senatorul. Era cenuşă, nu praf, murdăria de pe perdele! Şi iată cum se justifică nota aceea de pe pagina cu poezia lui Catullus! Mulţumesc, Hipparh, mi-ai luminat mintea! îi mulţumi Aurelius plătindu-i fără să crâcnească un onorariu enorm.

Papinius Postumus fusese mai mult decât prudent lăsându-i ultimul său mesaj, se gândea senatorul întorcându-se în lectică; voia să atragă atenţia asupra versului, nu asupra numărului care servea doar ca să le deruteze pe nedemnele sale rude. În cel de-al treizeci şi patrulea sul se afla, probabil, un document juridic sortit încă din primul moment să fie descoperit cu uşurinţă, astfel încât fiul şi nora să intre în posesia lui şi, crezându-se în siguranţă, să predea cartea cuiva în stare să descopere unde era ascuns documentul cel mai important. Şi, pentru că bătrânul îl alesese tocmai pe el ca păstrător al secretului, arătându-se încrezător în abilitatea lui, Publius Aurelius nu avea de gând să-l dezamăgească.

— Iar ai venit, senatorule? îl primi cu răceală Annia.

— Socrul tău îmi era foarte drag şi nu mă pot consola

pentru dispariţia sa, se justifică Publius Aurelius, sperând din toată inima că vasul cu jăratic nu mai fusese folosit din ziua morţii lui Papinius Postumius. Castor, intrat pe uşa din spate cu ajutorul ospitalierelor slujnice, avea misiunea de a-l examina, în timp ce el încerca s-o reţină cât mai mult posibil pe matroană.

— Chiar aşa? se îndoi Mătrăguna. Nu aveam impresia că Papinius Postumus avea o afecţiune deosebită pentru tine şi nici măcar, ca să ţi-o spun fără să te superi, nu te stima prea mult. Vorbea despre tine ca despre un libertin zăpăcit care obişnuia să-şi bată joc de obiceiurile sacre ale strămoşilor.

— Aşa este, *moş maiorum*, zâmbi Aurelius. Ştiu cât de mult ţinea răposatul meu coleg le respectarea lui… de fapt a imitat exemplul lui Cato concepând un copil la vârsta de şaptezeci şi cinci de ani împliniţi!

— Un copil? Habar n-am despre ce vorbeşti, îl repezi Annia, cu o sclipire furioasă în priviri.

— Din contra, cred că ştii foarte bine, ca şi preacinstitul tău soţ, exemplu strălucit de iubire şi devotament filial. Tocmai de aceea aţi furat exemplarul contractului de căsătorie ascuns în volumul al treizeci şi patrulea din bibliotecă. Ca să împiedicaţi nunta eraţi dispuşi chiar să ucideţi.

— Ţi-ai pierdut minţile, Publius Aurelius Statius? Ce motive am fi avut ca să comitem un paricid? Când chiar dacă socrul meu ar fi lăsat gravidă vreo sclavă sau vreo femeiuşcă din Suburra, lucrul acesta nu ne-ar fi afectat câtuşi de puţin: soţul meu este singurul moştenitor legitim al întregii averi…

— Doar al unei jumătăţi, *dominai* se auzi o voce din spatele ei. Castor apăruse în clipa aceea din sufragerie, plin de cenuşă din cap până în picioare. În mâna dreaptă ţinea strâns un cilindru cu ornamente din care scoase o bucată de papirus pe care i-o arătă de departe stăpânului

său.

— Noul testament era chiar sub cenuşa din vasul de încălzit, aşa cum gândeai tu, *domine*: Papinius îl adoptă pe noul-născut, îi lasă jumătate din bunurile sale şi pe tine te numeşte mandatar şi protector al fiinţei din pântecele fetei.

Faţa Anniei se transformă într-o mască a furiei.

— Dă-mi-l! urlă ea năpustindu-se asupra libertului, dar acesta, ca un bun jucător de trigon, aruncă documentul stăpânului său, pe deasupra capului matroanei.

— N-o să-ţi servească la nimic, Publius Aurelius; am să spun că tu ai fost acela care a ascuns sulul ca să te prefaci mai apoi că l-ai găsit în casa mea! rânji nora încercând să-i smulgă documentul.

— Este o semnătură pe el, Annia, o avertiză patricianul aruncându-i din nou documentul lui Castor.

— Vor crede cu toţii că tu ai falsificat-o, cu sigiliul furat de la Papinius! şuieră matroana, verde la faţă de furie.

— Cum aş fi putut face aşa ceva? încrezutul acela de soţ al tău şi l-a pus imediat pe deget după moartea tatălui său, şi l-a avut mereu la el! îi aminti senatorul.

— N-o să te creadă nimeni! ţipă soţia lui Papinius cel tânăr.

— Ba cum să nu, dacă voi arăta tribunalului o anumită amforă pe care prostul tău de bărbat a aruncat-o la gunoi, fără să cureţe cioburile după ce-o golise în latrină, aşa cum l-ai sfătuit tu, îi spuse, liniştit, Aurelius.

— *N-a spălat-o*? păli femeia, uimită, clătinându-se pe picioare ca şi cum ar fi cuprins-o ameţeala.

— Nu, dragă, continuă senatorul, nemilos. Un nume mare, o grămadă de bani şi un lung şir de strămoşi celebri nu asigură câtuşi de puţin ascuţimea minţii. Papinius cel tânăr este lipsit de scrupule ca şi tine, dar, slavă zeilor, nu

la fel de grijuliu.

— Idiotul acela n-a spălat-o… repetă Annia, de parcă vorbea cu ea însăşi.

— Chiar aşa, ridică tonul Aurelius. Îndemnat de tine, a otrăvit vinul din care bea tatăl său, dar bătrânul a murit din cauze naturale, înainte de a bea, scutindu-l de oboseala de a-l ucide. Papinius a fost atât de uşurat de cele întâmplate că nu s-a gândit că ar mai putea fi bănuit… Acum, adăugă patricianul după o pauză intenţionată, aveţi de ales: puteţi încerca să obţineţi toată moştenirea, fiind acuzaţi de tentativă de omor, sau acceptaţi noul testament ca să se păstreze totul sub tăcere. Te sfătuiesc să hotărăşti tu, Annia: prostănacul acela de soţ al tău s-ar putea să-şi dorească un proces, dar ar ajunge direct pe eşafod!

— În felul acesta, un bastard oarecare va deveni moştenitorul unui neam de viţă veche, făcu matroana, şoptind printre dinţi o înjurătură.

— Îl consideri idiot şi pe socrul tău, nu-i aşa? Din fericire, tu eşti cea care ţine în mâini soarta acestei familii, Annia. Te rog, totuşi, să fii ceva mai prudentă când umbli cu otrava: Papinius, isteţ cum este, s-ar putea să ţi-o servească la masă atunci când nu te aştepţi! îi spuse în bătaie de joc senatorul înainte de a se îndrepta spre ieşire, urmat de credinciosul său secretar.

În *fauces*, cei doi îl întâlniră pe stăpânul casei care se întorcea din Forum, având întipărită pe faţă o expresie gravă şi solemnă aşa cum se cere cazul unui doliu.

Publius Aurelius îl bătu cu palma pe umăr şi-i spuse pe un ton care se voia prietenos.

— Felicitările mele! Eşti pe cale să devii frăţior!

— Eşti sigur că n-a fost ucis? întrebă Pomponia, neîncrezătoare.

— Da, îi răspunse Aurelius. Hipparh ştie ce spune.

— Şi totuşi aş fi putut paria că aşa s-a întâmplat! clătină din cap Priscilla.

— Şi eu, spuse senatorul, şi-ţi mărturisesc că te bănuiam mai ales pe tine, draga mea. Eram convins că l-ai redus la tăcere ca să nu descopere nişte chestii stânjenitoare…

— Priscilla n-ar fi făcut nici în ruptul capului asta! o apără Pomponia pe față. În seara aceea, Papinius Postumius probabil că a exagerat: atunci când, după fericita, dar extenuanta întâlnire, a trebuit să înfrunte reacţia furioasă a familiei, efortul acesta i-a fost fatal.

— Vrei să spui că a murit pentru că… mă rog, că, în parte, sunt vinovată eu? bâigui Priscilla.

— Nu trebuie să-ţi faci reproşuri, interveni Aurelius. Bătrânul Papinius şi-a creat singur aceste necazuri, având relaţii amoroase cu o fată care îi putea fi nepoată.

— Sărmanul de el! spuse Pomponia cu glas tremurat. Când i-a venit rău, n-a vrut să ceară ajutor, chiar dacă astfel ar fi putut rămâne în viaţă!

— Este adevărat, fu de acord senatorul. A preferat să ascundă contractul de căsătorie printre papirusurile din bibliotecă, pentru a-i convinge pe moştenitorii săi că acela era singurul document pe care ei trebuiau să-l distrugă. S-a târât, apoi, până la vasul cu cărbunii aproape stinşi şi a împins sub cenuşă teaca de metal cu noul testament, după care şi-a şters mâinile pe perdea. La sfârşit, a scris adnotarea aceea deasupra versului lui Catul, tocmai în dreptul cuvântului *cinerem*, cu speranţa că eu voi înţelege mesajul transmis prin acel cuvânt şi nu prin cifră. Abia atunci a sunat din clopoţel ca să-i cheme pe servitori.

— Nu ştiam că ţine atât de mult la mine… murmură Priscilla şi Aurelius n-o contrazise, deşi era convins că bătrânul se folosise de ea ca să-şi facă rost de un alt moştenitor, alături de fiul său a cărui incapacitate i-o cunoştea prea bine.

— A murit pentru a-i asigura un viitor fiului său! exclamă Pomponia, izbucnind în hohote de plâns.

— Dacă într-adevăr este al său, îşi exprimă senatorul îndoiala.

— Îţi jur că era al lui! strigă fata în timp ce-şi ascundea mâinile la spate.

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, Aurelius, pentru vorbele astea de mascul cinic şi neîncrezător! îl mustră Pomponia, încruntându-se la el. Draga de Priscilla a fost deja greu încercată de soartă chiar şi Ură insinuările tale răutăcioase!

— Bine, bine, retrag tot ce am spus, îi făcu pe plac senatorul. Nu era treaba lui să afle cine era tatăl copilului şi, în orice caz, împărţirea averii i se părea o pedeapsă chiar prea uşoară pentru tentativa de paricid, un delict îngrozitor, desigur, şi la fel de sigur greu de demonstrat: într-adevăr nu exista nicio dovadă că în amfora spartă se afla otravă şi acuzaţia se baza doar pe simţul olfactiv deosebit şi pe extraordinara experienţă a medicului

Hipparh. Dar Annia, ştiind bine că avea ceva pe conştiinţă, crezuse că existau indicii mult mai evidente, aşa că-l putea convinge uşor pe soţul ei să împartă moştenirea…

— Presupun că noile posibilităţi economice ale Priscillei vor face ca familia lui Lucceius să rupă logodna precedentă, presupuse Publius Aurelius.

— Da, într-adevăr: Servilius scrie chiar acum contractul de căsătorie dintre tinerii ăştia doi. Mă duc să văd dacă mai are mult! anunţă cu bucurie matroana şi alergă în biroul soţului ei, lăsându-l pe senator singur cu Priscilla.

— Felicitările mele; nu puteai găsi un tutore mai potrivit pentru copil, zâmbi Aurelius sarcastic.

— Nu mai spune asemenea lucruri! se posomorî ea.

— Te temi cumva că testamentul ar putea fi anulat? Stai liniştită, nu se mai poate: planurile tale au reuşit şi chiar mai bine decât ai fi sperat…

— Ce vrei să spui? bâigui fata.

— Erai tânără şi săracă, fără nicio speranţă pentru viitor şi dintr-odată ţi-a apărut ocazia vieţii. Îţi era suficient să faci un copil pentru a intra într-o familie de vază, mult mai importantă decât cea a tânărului pe care-l iubeai. Să rămâi însărcinată cu un bărbat în vârstă nu este lucru uşor, dar, din fericire, aveai la dispoziţie o soluţie mai bună… desigur, Lucceius trebuia să dispară pentru o vreme, astfel încât să nu apară suspiciuni. Aşa că el a plecat la Lanuvium, prefăcându-se că se supune dorinţei familiei sale. Dar, apoi, mai cinstit decât tine, nu s-a mai simţit în stare să ducă mai departe această înşelătorie şi ţi-a zădărnicit planul, scriindu-i adevărul lui Papinius.

Priscilla simţi că leşină şi se sprijini de o coloană ca să nu se prăbuşească.

— Nu-i adevărat, încercă să riposteze ea cu glas abia auzit.

— Vrei să-ţi reproduc întocmai cuvintele prin care Lucceius mărturiseşte că el este tatăl copilului?

Priscilla continua să suspine.

— Ştiam, ştiam că, mai devreme sau mai târziu, scrisoarea aceea nenorocită va ieşi la iveală! Lucceius mi-a spus abia acum două zile că o trimisese, dar eu venisem deja la tine! Şi ce se va întâmpla acum?

— Scrisoarea este la mine, spuse Aurelius.

— Ai de gând să-l faci public? întrebă cu teamă fata.

— De fapt, încă nu m-am hotărât, ezită senatorul şi adăugă pe un ton glumeţ. Îmi închipui că, în emoţia apropiatei căsătorii, ai uitat complet de promisiunile pe care le-ai făcut atunci când mi-ai cerut ajutorul…

— Pe toţi zeii, într-adevăr nu mă mai gândeam la asta! făcu ochii mari Priscilla, încercând să evite privirea ironică a senatorului.

— Atunci?

Fata păru să se gândească timp de câteva clipe, apoi

ridică fruntea, îşi ascunse bine mâinile şi spuse pe un ton convingător:

— Ascultă, nobile Statius, hai să facem o înţelegere: dă-mi scrisoarea aceea, lasă-mi timp ca să mă căsătoresc şi să nasc, apoi îţi jur că…

— Nici vorbă de aşa ceva, o întrerupse Aurelius, dându-i scrisoarea cu un zâmbet larg. Eu sunt încă prea tânăr; întoarce-te când voi trece de şaptezeci de ani şi atunci voi fi în măsură să-ţi comunic ultimele mele dorinţe!

Priscilla izbucni în râs, de altfel fără a înceta să plângă.

— Ei, ce i-ai făcut sărmanei copile? Doar nu ai de gând să profiţi de ea! îl certă Pomponia, dând buzna în cameră.

— Mărturisesc că i-am cerut o întâlnire, declară patricianul.

— Căsătoria a fost deja fixată: vrei cumva s-o compromiţi? îl puse la punct matroana, privindu-l cu asprime. N-am să te las eu, Aurelius!

— Nu te grăbi, Pomponia: ai treizeci de ani ca să găseşti o posibilitate… îi răspunse cu o expresie serafică senatorul.

APENDICE

II

ÎN UMBRA IMPERIULUI

UZANŢE, OBICEIURI ŞI CURIOZITĂŢI

DIN ROMA LUI PUBLIUS AURELIUS STATIUS

Sumar:

Conâracepţie şi avort la romani

Evreii în Urbe

CONTRACEPŢIE

ŞI AVORT LA ROMANI

Se plânge Ovidius: „Acum, cea care vrea să rămână frumoasă îşi masacrează uterul, iar în vremurile noastre rar se întâmplă ca o femeie să-şi dorească să devină mamă…”

La Roma, contracepţia şi avortul constituiau, probabil, o regulă, mai degrabă decât o anomalie: s-a calculat că, în lipsa unor posibilităţi de control al naşterilor, populaţia Urbei ar fi fost mult mai numeroasă decât un milion şi jumătate de locuitori, doar o treime dintre aceştia fiind de sex feminin.

Cele care recomandau şi practicau metode anticoncepţionale (ca şi avorturile) erau, de obicei, aşa-numitele *sagae*, adică moaşele, al căror nume îşi are corespondentul în limba franceză, *sages-femmes*. Ele constituiau singura soluţie medicală pentru imensa majoritate a femeilor din Roma, fiind continuatoarele latine ale celebrei tradiţii a obstetricienelor grecoaice. Într-adevăr, sunt greceşti numele (menţionate de Plinius) unor faimoase *saggae* care au trăit în primul secol: Olimpia din Theba, Laides, Elefantiades…

Metodele prin care se practica un control al naşterilor erau, oare, într-adevăr eficace? Nu ştim cu certitudine aceasta, totuşi ne permitem să avem îndoieli: în privinţa avortului, literatura medicală antică, conformă cu codul hipocratic, nu ne-a transmis reţete; în compensaţie, însă, cunoaştem câteva remedii recomandate de moaşe: Laides şi Elefantiades, de exemplu, aveau încredere în cărbunele obţinut din rădăcini de conopidă, mirt sau tamarix.

Botanica lui Teofrast, atât de bogată în însemnări din domeniul fâtoterapiei, menţionează ca abortive atât feriga, cât şi faimosul vin de Cerinia despre care vor vorbi şi Varro şi Dioscoride, medicul lui Nero: în opinia acestuia din

urmă, pentru a obţine un efect abortiv mai mare era necesar să se planteze lângă o tulpină de viţă de vie, spânz, scamonee (o specie de volbură) sau aşa-numita plesnitoare. Principiile active ale acestor plante toxice se pare că se regăseau în vinul pe care pacientele îl beau după ce-şi goleau stomacul vomitând.

Tot Dioscoride înşiră şi alte plante, unele dintre ele otrăvitoare, utilizate pentru întreruperea de sarcină: rodul pământului, dracontium, smimium, săpunăriţa, ciclama (cu sucul căreia trebuia făcută o frecţie în jurul buricului), aristolochia (care se administra amestecată cu piper şi smirnă) şi, în fine, curcubeţeaua. De fapt, aceste ultime specii par să aibă într-adevăr unele proprietăţi farmacologice, dar chestiunea rămâne controversată, pentru că nu este niciodată uşor să identifici cu exactitate plantele citate în scrierile greceşti sau latineşti conform criteriilor taxonomiei moderne.

Poţiunile – şi săriturile periculoase, rezervate femeilor sărmane şi disperate – nu erau singurele practici contraceptive; existau şi diafragmele, compresele vaginale şi unguentele mai mult sau mai puţin spermicide.

Contracepţie şi avort la romani 281

Pentru provocarea unui avort, se folosea un *embriosfacte* – menţionat cu oroare şi de Tertulian – şi diferite tipuri de raclete (sau chiurete), din care ne-au rămas câteva exemplare la Herculanum şi Pompei. Unele femei nu supravieţuiau unei asemenea intervenţii; nu este de mirare, aşadar, că Ovidius le îndemna să nu *„scormonească prin măruntaie folosind tot felul de fiare”* avertizându-le că, apelând la asemenea practici, înfruntau riscul de a-şi pierde viaţa.

De altfel, îndemnul lui Ovidius a rămas literă moartă, pentru că motivele care le împingeau pe romane să limiteze numărul copiilor pe care-i năşteau nu erau doar de natură economică: atunci, ca şi astăzi, femeile din

popor erau, de fapt, mult mai prolifice decât cele înstărite. Din această cauză, scăderea natalităţii în rândul clasei conducătoare îl îngrijora pe Augustus în asemenea grad, încât îl determina să dea o serie de legi pentru a favoriza creşterea demografică. Simptomatică în acest sens este acordarea unor privilegii mamelor cu trei copii, fapt care atestă că şi o fertilitate atât de modestă era atât de rară în păturile sociale superioare, încât merita o recompensă deosebită.

În orice caz, fătul nu se bucura de nicio protecţie din partea legii. Legea romană se ocupa de avorturi aproape exclusiv atunci când acestea creau probleme în ce priveşte moştenirea: întreruperea de sarcină nu era pedepsită, cu condiţia să nu implice schimbări de succesiune. Clasică a rămas cauza pusă în discuţie de Cicero în apărarea lui Cluentius, în care faimosul orator îl acuză pe Abbius Oppianicus că a convins-o cu bani pe o femeie să avorteze, cu scopul de a pune mâna pe moştenirea cuvenită noului-născut.

Avortul era practicat, prin urmare, mai ales de femeile pentru care un copil ar fi însemnat pierderea locului de muncă: cântăreţe, dansatoare, codoaşe, hetaire şi, desigur, sclave.

În acest ultim caz, stăpânul putea cere întreruperea sarcinii sau, ca alternativă, abandonarea nou-născutului: într-o epocă a războaielor de cucerire, atunci când o mare cantitate de forţă de muncă a sclavilor era scoasă în fiecare zi pe piaţă la preţ scăzut, nu era deloc convenabil să se crească un sclav încă de la naştere. Din contra, ştim că unii stăpâni încurajau combinaţiile fecunde între sclavii lor, stimulând crearea unor familii numeroase, liniştite şi cu o fidelitate bine verificată.

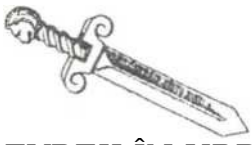

EVREII ÎN URBE

Evreii trăiau la Roma dinainte de apariţia cezarilor şi a papilor. Încă din anul 130 î.Hr., de fapt, un tratat le deschisese porţile Urbei: la început, ei au ajuns ca negustori, proveniţi nu numai din Iudeea, ci, mai ales, din Alexandria, unde prospera o mare comunitate care a produs învăţaţi, medici şi filosofi de vază.

La Roma, cartierul preferat de „iudei" a fost cel de lângă Ponte Fabricio sau de la Quattro Capi şi a rămas astfel timp de două milenii: sinagoga modernă de azi se înalţă la câţiva paşi de acea veche aşezare. Dar, având în vedere faptul că nu toţi îşi puteau permite să locuiască într-o zonă atât de centrală şi scumpă, s-a format curând o altă colonie dincolo de Tibru, în zona suburbană de la poalele colinei Ianicul, unde se concentra segmentul cel mai sărac al populaţiei (oameni fără loc de muncă, sclavi fugari, muncitori zilieri). Un alt grup s-a aşezat ceva mai departe, lângă *Mons Vaticanus*.

Comunitatea a prosperat şi încă din epoca republicană evreii din Roma deveniseră atât de puternici şi numeroşi încât îl reclamau pe pretorul Valerius Flaccus care, pentru a se apăra, a recurs la serviciile faimosului Cicero.

În orice caz, începutul celei mai favorabile perioade a fost marcat de venirea la putere a lui Cezar care le-a permis iudeilor totala libertate de cult, scutirea de serviciul militar, permisiunea de a aduna fonduri pentru a-i trimite Templului din Ierusalim şi cea de a fi judecaţi conform dreptului rabinic în procesele din interiorul comunităţii. Deci, nu surprinde faptul că Suetoniu şi Iosephus Flavius ne amintesc că, atunci când dictatorul a

fost asasinat, evreii din Roma, nemângâiaţi, l-au plâns zile întregi.

Augustus s-a arătat şi el tolerant: după ce a interzis concetăţenilor săi să-i citeze pe evrei în tribunale în ziua de Sabat, a ajuns chiar să răspândească prin pieţele publice, prin vocea răsunătoare a crainicilor, învăţătura marelui lor maestru Hillel: *„f*! *u-i face altuia ceea ce nu-ţi place să ţi se facă ţie*”.

În timpul domniei lui Tiberius, situaţia evreilor a început să se înrăutăţească: comunitatea se mărise, ajungând la 30.000/40.000 de locuitori, iar prozelitismul era la ordinea zilei. Seianus, puternicul Prefect al Pretoriului, pe care împăratul îl lăsase să guverneze Roma în lipsa sa, îngrijorat de răspândirea sectelor orientale în Urbe, s-a folosit de pretextul unui episod de înşelăciune în dauna soţiei unui senator pentru a deporta în Sardinia 4.000 de tineri evrei şi a-i expulza pe toţi ceilalţi.

La scurt timp după aceea, nebunul Calligula, foarte convins de caracterul său divin, a pretins să fie venerat în toate templele Imperiului, inclusiv în cel din Ierusalim, riscând astfel să provoace o răscoală, oprită în ultimul moment de o delegaţie care-l avea în fruntea sa pe filosoful Filon din Alexandria.

Cât despre Claudius, abia urcat pe tron, el a repus din nou în vigoare edictul de toleranţă faţă de evrei.

Între timp, însă, unii iudei din Roma se alăturaseră sectei adepţilor lui Iisus din Nazaret care, în momentul acela, făcea parte cu drepturi depline din comunitatea ebraică şi încă mai respecta preceptele *Torei*: separarea de creştini a avut loc, de fapt, abia ca urmare a predicării lui Pavel din Tars (*„nu mai există nici iudeu*, *nici grec*”) care i-a scutit pe adepţi de prevederile legii mozaice, prima dintre ele fiind circumcizia.

Divergenţele dintre cele două credinţe, care romanilor li se păreau lipsite de importanţă, au deveni

atunci mult mai aprinse. Pentru a evita probleme mai grave, acelaşi Claudius care îşi începuse domnia printr-o atitudine atât de binevoitoare, a decis expulzarea din Urbe a tuturor evreilor care nu erau înrolaţi în armată, acuzându-i că provocau dezordini *„impulsore Chresto"*, împinşi, adică, de Christos, după cum ne aminteşte Suetoniu.

Decretul lui Claudius arată încă o dată cât de puţin ştiau romanii despre ebraism şi cu câtă uşurinţă erau înclinaţi să-l confunde cu creştinismul care apărea în vremurile acelea. Până şi autori ca Horaţiu şi-au dovedit, în scrierile lor despre acest subiect, totala lipsă de înţelegere. Lui Seneca, de exemplu, obiceiul odihnei de Sabat îi părea absurd pentru că, în ochii săi, implica risipirea unei părţi semnificative a existenţei…

Făcând abstracţie de o asemenea ignoranţă, raporturile dintre romani şi iudei s-au deteriorat iremediabil atunci când au intervenit destul de curând motive mult mai grave decât cele ideologice sau religioase.

În Palestina, ocupată de legiunile Imperiului, situaţia se înrăutăţea permanent şi, după primele mişcări insurecţionale, a urmat în scurt timp un război deschis. Micul popor care cutezase să înfrunte Roma s-a apărat cu ghearele şi cu dinţii, fără să poată evita, însă, până la urmă înfrângerea: în anul 70 după Hristos, viitorul împărat Titus dădea pradă flăcărilor Templul din Ierusalim care n-a mai fost reconstruit de atunci. Azi au mai rămas doar zidurile care înconjoară muntele pe care se înălţa Templul, cel mai vechi dintre ele, cel vestic, fiind cunoscut sub numele de Zidul Plângerii.

De altfel, nu toţi s-au predat: ultimii o mie de apărători ai Israelului, conduşi de Eleazar – al cărui nume autoarea romanului *in corpore sano* a dorit să-l atribuie, în semn de omagiu, unuia dintre personajele cărţii – au rezistat timp de trei ani ofensivei legiunilor romane,

baricadaţi în puternica fortăreaţă Masada, dotată cu bazine pentru adunarea apei de ploaie şi având provizii inepuizabile.

Privind câmpia de pe ruinele Masadei, în partea dinspre Marea Moartă, se mai pot vedea şi astăzi urmele lăsate de taberele asediatorilor. De acolo de sus, Eleazar sfida marea Romă a cărei puternică armată părea incapabilă să captureze cele câteva sute de evrei.

Ofensa era de nesuportat; Masada trebuia cucerită cu orice preţ. Ca s-o atace, legionarii au construit o rampă foarte înaltă şi au adus multe şi puternice turnuri de asalt.

În cele din urmă, eroii din Masada au cedat şi s-au sinucis împreună cu soţiile şi copiii ca să nu cadă vii în mâinile duşmanului. Eleazar a fost ultimul care a murit, după ce-şi străpunsese cu sabia tovarăşii de luptă.

Pentru evreii din Palestina începuse între timp îndelungatul exil: o sută de mii dintre ei, au trecut în lanţuri prin faţa lui Titus, în parada triumfală de la Roma, împreună cu prada luată din Templul de la Ierusalim, printre obiectele de preţ capturate aflându-se marea *Menorah*, candelabrul cu şapte braţe care poate fi admirat şi astăzi la Roma, sculptat sub arcul ridicat în cinstea învingătorului; acelaşi simbol, candelabrul, destinat să se transforme în emblema poporului evreiesc în exil, existentă astăzi, cu dimensiuni uriaşe, în faţa *Knessetului*, şi reprezentând renaşterea statului Israel

GLOSARUL TERMENILOR LATINEŞTI ŞI EBRAICI. AL LOCURILOR GEOGRAFICE ŞI AL PERSONAJELOR ISTORICE CARE APAR ÎN ROMAN

ŞI ÎN POVESTIRE
l
GLOSARUL TERMENILOR
LATINEŞTI ŞI EBRAICI
y 5

Abba: în ebraică, tată.

Ave: (pl. *avete*): este salutul roman la întâlnire. Armaria: dulapuri, rafturi (uneori pentru haine, cel mai adesea pentru cărţi).

Balneatores: băieşi.

Dominus (vocativ: *domine*) –, domn, stăpân.

Domus: casă mare doar cu parter.

Fauces: intrarea în *domus* romană.

Garam: sos de peşte cu care se condimentau multe mâncăruri.

Goy (pl. *goyim*): termen ebraic pentru „non-evreu”. Kaddish: în ebraică, rugăciune pentru morţi.

Ianitor: portar (şi ostiarius).

Ientaculum: gustare, masă, mâncare la amiază. Insula: edificiu mare cu mai multe etaje, împărţit în apartamente de închiriat. La Roma, majoritatea covârşitoare a populaţiei trăia în case de acest fel. Lupa: prostituată.

Meconius: unul dintre cuvintele folosite pentru opium.

Moş maiorum: vechiul obicei al strămoşilor.

Oechus: salon mare pentru prânz sau pentru primirea oaspeţilor.

Pax Romana: perioada îndelungată de pace din prima epocă imperială.

Paelex: concubină.

Palia: haină feminină care se îmbrăca peste tunică. Paterfamilias: membru de sex masculin cel mai vârstnic din familie, căruia toţi descendenţii, de orice vârstă, trebuiau să i se supună; la fel liberţii şi sclavii. Puella: fată.

Rabbi: în ebraică, maestru, învăţător.

Saga: obstetriciană, moaşă (de aici cuvântul din limba franceză: *sage femme*)

Sella: scaun fără spătar.

Shabbat: în ebraică, sabat, adică „ziua sfântă”.

Sica: sabie scurtă, un fel de pumnal (de aici „sicario”: ucigaş plătit).

Sudatorium: încăperi pentru baia de aburi.

Taberna medica: cabinet, ambulatoriu.

Tallit: mantie ebraică pentru rugăciune.

Tepidarium: încăperi şi bazin din terme cu apă la temperatură medie.

Torah: în ebraică, „Cartea”, Pentateuhul. La evrei, este scrierea sfântă care provine direct de la Dumnezeu, în timp ce toate celelalte texte sunt doar comentarii.

Tresviri: agenţi de poliţie.

Vale (pl: *vaiete*): rămâi (rămâneţi) cu bine. Este salutul roman la despărţire.

Catul (Catullus): poet liric latin. A trăit între 84 şi 54 înainte de Christos, a compus 116 cânturi, împărţite metric în trei grupuri distincte: *nugae* (cânturi de dragoste, printre care cele dedicate Lesbiei), *carmina docta* (elegii) şi *epigrammata* (distihuri elegiace de factură autobiografică)

Claudius: împărat roman. Urmându-i la tron nepotului său, Caligula, în anul 41 după Christos, Claudius a restabilit (în mod formal) autoritatea Senatului, a acordat cetăţenia romană multor colonii, a favorizat ascensiunea socio-politică a „clasei ecvestre” (cavalerii), a întărit dominaţia imperiului asupra Mauritaniei, Iudeii şi Traciei. Aflat la a treia căsătorie, cu Messalina, după aceea a luat-o de soţie pe nepoata sa Agrippina Minore care l-a determinat să adopte fiul pe care ea îl avusese cu Domitius Enobarbus: viitorul Nero. Epicur: filosof grec. În 306 înainte de Christos a înfiinţat la Atena o şcoală filosofică

(*Grădina*), deschisă atât femeilor, cât şi sclavilor. Tema reflecţiei epicuriene era căutarea fericirii; chestiune pe care filosoful o rezolva indicând care era instrumentul eliberator, *ataraxia*, adică o sobră, senină, echilibrată detaşare de pasiunile vieţii. Îndepărtându-se din ce în ce mai mult de tiparul său grecesc originar şi în ciuda multor opoziţii (printre care cele ale primilor gânditori creştini), filosofia epicuriană a cunoscut un mare succes în lumea romană, la aceasta contribuind şi răspândirea ei datorită lui Lucretius prin *De rerum natura*.

Messalina: soţia mult iubită, dar nu prea fidelă, a împăratului Claudius care se va vedea obligat s-o condamne la moarte când ea va complota împotriva lui pentru a domni împreună cu amantul ei, Silius. Ovidius: autorul volumului *Ars amandi*, al

Metamorfozelor şi al multor alte opere, printre care un tratat de cosmetică. A fost condamnat la exil pe viaţă pe ţărmul Pontului Euxin (Marea Neagră) de Augustus căruia îi sedusese, probabil, nepoata.

Seianus, Aelius: prefect al Pretoriului. A dominat prin teroare Urbea în perioada în care împăratul Tiberius se retrăsese pe insula Capri. Mânat de ambiţie, a devenit amantul Livillei, nora împăratului şi sora lui Claudius; cu ajutorul ei i-a ucis soţul, pe Drusus, pentru a-i lua locul ca moştenitor al tronului. Denunţat de matroana Antonia, mama complicelui său, a fost ucis împreună cu copiii săi adolescenţi. În schimb, Livilla a fost condamnată să moară de foame de însăşi mama ei, care îi ceruse lui Tiberius permisiunea de a o pedepsi ea în persoană pe fiica sa.

Sosius: familie de librari, proprietară a unui atelier de copiat cărţi faimos deja în vremea lui Augustus, situat lângă Forum pe *Vicus Tuscus*, la mică distanţă de statuia zeului Vertumnus.

Strabon: geograf antic, căruia i se datorează descrierea amănunţită a provinciilor Imperiului.

Alexandria din Egipt: întemeiată de Alexandru cel Mare, era cea mai mare metropolă a Imperiului după Roma.

Atlantida: ţinut mitic cu o civilizaţie foarte dezvoltată, descris de Platon în una dintre scrierile sale.

Baia: oraş termal renumit pe ţărmul Campaniei, la câteva mile distanţă de Pozzuoli. Era cea mai celebră staţiune de vilegiatură din Imperiu şi toate marile personalităţi ale Romei aveau acolo o reşedinţă de vară. Renumită şi în Evul Mediu, astăzi se mai pot admira ruinele vilelor şi termelor (aflate în situl arheologic), iar la muzeu a fost reconstituită fântâna alegorică din vila lui Claudius.

Cappadocia: Regiune din Asia Mică.

Creta: insula, leagăn al unei civilizaţii înfloritoare, a fost distrusă de o serie de cataclisme, ultimul dintre ele – erupţia vulcanului din insula Thera (azi Santorini), la 1450 î.Hr. – făcând-o să-şi piardă complet puterea de altă dată. Unii cercetători consideră că în această catastrofă a pierit şi faimoasa Atlantidă.

Epir: regiune care corespunde aproximativ actualei Albanii.

Gades: Cadix de astăzi.

Galia Cisalpină: teritoriile italiene situate la nord de linia marcată prin râurile Amo şi Rubicon. De fapt, latinii numeau „Italia” doar regiunile peninsulare ale actualei Italii.

Iberia: Spania de astăzi.

Lanuvium: Lanuvio de astăzi, oraş de pe colinele Albani, nu departe de Roma.

Mare Nostrum: romanii numeau astfel Marea Mediterană după ce făcuseră din ea un mare lac roman cucerind toate teritoriile înconjurătoare.

Numidia: regiune din Africa de nord.

Pannonia: Ungaria de astăzi.

Pithecusa (sau *Aenanã*): Ischia de astăzi. Taprobanes: Ceylonul de astăzi.

DANILA COMASTRI MONTANARI

Profil biografic al autoarei

Danila Comastri Montanari, creatoarea lui Publius Aurelius Statius, s-a născut la Bologna în 1948. Părăseşte şcoala mai devreme pentru a intra la universitate şi a trăi acolo cea mai importantă perioadă a vieţii sale.

Şi-a luat licenţa în Pedagogie şi în Ştiinţe politice, apoi, timp de douăzeci de ani, a predat şi a călătorit în toate cele patru colţuri ale lumii. În 1990 a scris primul său roman, *Mors tua*, şi de atunci s-a dedicat pe deplin prozei, în special unui gen, acela al romanului poliţist istoric, care îi permitea să îmbine principalele domenii care o interesau: studiul trecutului (în special civilizaţiile antice) şi preferinţa pentru intrigile *mystery*.

Fumătoare înrăită, apreciază băuturile alcoolice, refuză să ţină vreo dietă, frecventează staţiuni termale şi săpături arheologice, citeşte romane poliţiste, studii de istorie, clasicii latini, greci şi chinezi. Este o fanatică utilizatoare a Internetului, unde are câteva situri web. Trăieşte într-o casă mare din centrul oraşului Bologna, împreună cu soţul, fiica, două pisici, un papagal, două sute de plante, zece mii de cărţi şi cinci computere.